

СВІТОВИЙ БЕСТСЕЛЕР

ДЕНІЕЛ КІЗ

ВІДВЕРТО ПРО
КЛАВДІЮ

ДЕНІЕЛ КІЗ

ВІДВЕРТО ПРО
КЛАВДІЮ

ДЕНІЕЛ КІЗ

ВІДВЕРТО ПРО
КЛАВДІЮ

РОМАН

ХАРКІВ **КЛУБ**
2019 СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.111(73)
К38

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням:
Keyes D. Unveiling Claudia : A Novel / Daniel Keyes. —
New York : Bantam, 1987. — 320 p.

Переклад з англійської *Дар'ї Петрушенко*

Дизайнер обкладинки *Оксана Волковська*

ISBN 978-617-12-7395-5 (PDF)

© Daniel Keyes, 1986
© Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2019
© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2019

Авреї, з любов'ю, як завжди...

ПРОЛОГ

Це правдива історія Клавдії Ілейн Яско — вродливої, спокусливої та психічно хворої. Це також історія розгубленості й безсилля правоохоронних структур, що загрузли в хаотичних спробах розкрити серію на позір випадкових убивств, які протягом року тримали в страху мешканців Центрального Огайо.

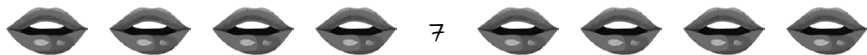
Уперше я дізнався про Клавдію в середині липня 1982-го: саме тоді її друг зателефонував спитати, чи не було б мені цікаво написати про жінку, котра в 1978-му, у віці двадцяти шести років, зізналася в потрійному вбивстві — у трьох із десяти злочинів, які преса Огайо охрестила «вбивствами 22 калібру». Хоча раніше вона й боялася говорити про це, повідомив він, та тепер хоче розповісти свою історію.

Я був заінтригований, та й мить випала слушна — я саме взяв неоплачувану відпустку в університеті, щоб виконати свої зобов'язання перед видавництвом з промоції моєї найостаннішої книги.

Додзвонювач, який попросив не розкривати його особи, погодився привезти її до мене в офіс наступного тижня. Перед зустріччю, щоб освіжити спогади, я пішов до бібліотеки й прочитав на мікроплівці десятки газетних статей чотирирічної давнини про злочин, за який Клавдію Ілейн Яско та двох вказаних нею чоловіків суд присяжних штату Огайо звинуватив у «вбивстві, скоєному за обтяжувальних обставин», що передбачає смертну кару.

Перші ж заголовки жирним шрифтом пробудили спогади про цю справу:

«ЛЮБОВНИЙ ТРИКУТНИК:
НОВА ВЕРСІЯ ПОТРІЙНОГО ВБИВСТВА»

«ЖІНКА ЗАТРИМАНА ЗА ПОТРІЙНЕ ВБИВСТВО ПІСЛЯ ТОГО, ЯК ЗДАЛАСЯ ШЕРИФАМ»

І згодом:

«ЧИ ВОЛОДІЄ ВОНА РОЗГАДКОЮ П'ЯТИ СМЕРТЕЙ?»

Однак газетні світлини не підготували мене до того, що я побачу напрочуд високу вродливу молоду жінку, яка опівдні наступного понеділка 19 липня 1982 року зайшла до мого кабінету.

Вона сіла в крісло поряд із моїм письмовим столом, схрестила довгі ноги й склала руки. Її червоні нігті були ідеально доглянуті, на кожному пальці вона носила по персняю.

— Я вдячна вам, що ви схотіли зі мною зустрітися, — промовила вона м'яким плинним голосом. — Деякі мої друзі кажуть, що з мого життя вийшла б цікава книжка. Ви би не погодилися написати мою історію?

— Хтозна, — відповів я. — Мені б довелося докладно розпитати вас, а вам — відкритися. Це може бути незручно. Чи навіть боляче.

Вона торкнулася горла.

— Я не соромлюся того, що вчинила, і того, як живу. Дозвольте спитати вас, містере Кіз...

— Звіть мене Деніелом, — сказав я.

Вона всміхнулася.

— Деніел... це означає «Божий суддя».

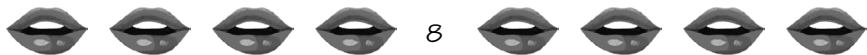
Тут вона насупилася.

— Забула, про що хотіла вас спитати...

І спробувала пригадати.

— Це одна з моїх проблем, — зізналася відтак. — Ніколи не можна мене переривати, інакше я втрачу хід власних думок.

Тоді слід було прислухатися до тривожного уколу її слів та усвідомити, що намагання брати інтерв'ю в особи з нетривалою

увагою може обернутися мукою для нас обох. Але щось у ній — химерне поєднання зваби й вразливості — зачарувало мене й підказало, що з цього вийде історія.

Вона знову пожвавилася:

— А, пригадала. Я хотіла, щоб ви пояснили, як ми працюватимемо разом, якщо ви вирішите взятися за книжку. Я не воджу машини й не можу просити свого друга привозити мене сюди надто часто.

— У цьому не буде потреби. Коли закінчиться мій рекламний тур, я щотижня їздитиму до Колумбуса, і кожного разу ми говоритимемо годин по дві-три — чи скільки ви зможете приділити.

Її плечі полегшено опустилися.

— О, це пречудово. Я гадала, що доведеться платити комусь, щоб возив мене сюди, а я небагато заробляю на своїй роботі.

З її слів, вона працювала на півокладу офіціанткою в коктейль-барі «Сешенз» готелю «Шератон» у Колумбусі, тож її заробіток складався переважно з чайових.

— Але я погоджуюся поки лише розпочати збір матеріалу, щоб подивитися, чи вийде з цього історія, — нагадав я Клавдії.

— Ви захочете написати її, — пообіцяла вона. — Я знаю.

— Чому ви хочете, щоб цю книжку було написано? — спитав я.

Вона зітхнула й подивилася кудись повз мене.

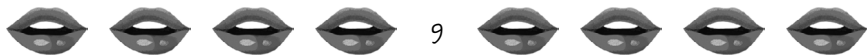
— Те, що сталося зі мною в 1978-му, і досі переслідує мене. Якщо я побачу це в книжці, під обкладинкою — як ви зробили для Біллі у «Таємничій історії Біллі Міллігана», — тоді, можливо, мені вдасться звільнитися від спогадів про жертви.

— Не можу обіцяти, що це трапиться.

— Трапиться. От побачите, — упевнено заявила жінка.

Коли вона пішла, у кабінеті лишився витати запах її парфумів. Я сидів і питав себе, на що зголошуюся.

Люди, з якими я говорив про Клавдію, розходились у своїх судженнях про неї. Прокурори й офіцери правоохоронних

служб, безпосередньо залучені до справи, були впевнені, що вона брала участь у потрійному вбивстві або принаймні була на місці вбивств.

Однак більшість ЗМІ співчувала їй, включно з «Плейбо-ем», який у статті «Смертельна небезпека для Клавдії» за грудень 1978 року наполягав, що подробиці злочину, розкриті нею на дев'ятигодинному допиті в Департаменті шерифа, вклав їй до рота детектив, відповідальний за ведення тієї справи. Оскільки 1978-й був роком виборів, чимало телевізійних і газетних репортерів зазначали, що тиск на помічників шерифа та прокурорів щодо розкриття потрійного вбивства змушував їх перегинати палицю. А Клавдію, згідно з суспільною думкою, використали й принесли в жертву.

Ідея розповісти справжню історію цієї вродливої загадкової жінки вабила мене. Якщо вона вважає, що втілена в книжці правда допоможе їй розвіяти нав'язливі спогади, це теж буде чудово.

Проте все виявилось не так. Правда постійно змінювалася.

Холодного 26 жовтня 1982 року, за чотири місяці після нашої зустрічі, я приїхав до Колумбуса, щоб уперше побесідувати з Клавдією.

Друг, який телефонував і рекомендував її мені, також застеріг, що район, у якому вона мешкає, один із найбільш кримінальних у місті. Йому було жаль, що їй доводиться жити в такому жакливому місці, і він навіть зізнався: щоразу, коли відвідує її, то бере з собою пістолет.

Звернувши у вузький провулок за її будинком, я припаркувався навпроти дверей чорного ходу, як вона й веліла. Хоч була друга половина дня, на вулицях було безлюдно, і я вже починав нервувати. Є щось дуже бентежне в тому, щоб перелякатися серед білого дня. Я обережно оглянув провулок, від краю до краю, перш ніж покинути авто й дуже швидко підійти до задніх дверей квартири Клавдії.

Вона спостерігала за мною крізь вікно. А коли відчинила двері, щоб впустити мене, щось грюкнуло об підлогу.

Я підстрибнув.

— Дідько, — промовила жінка. — Я й забула.

Вона нахилилася й підбрала довгий ніж м'ясника.

— А це навіщо? — загорлав я та відступив, уявляючи, як вона заганяє цей ніж у мене.

Клавдія здивовано глипнула.

— Він у мене застромлений над дверною петлею, щоб, коли хтось колупатиметься в моєму замку, доки я сплю, він упав і розбудив мене. У цю квартиру тричі вламувалися. Мені справді лячно тут самій, а так у мене є хоч щось під рукою для самозахисту.

Мені знадобилося кілька секунд, щоб віднайти самовладання. Нарешті я ввійшов, і вона знову замкнула двері, увігнавши ніж на місце.

— Улаштовуйтеся зручніше, — сказала вона. — Мені треба до ванної.

Її квартира — малогабаритне однокімнатне житло. Маленьку кухню відокремлювали від спальні-вітальні дві шафки, заставлені флаконами засобів для укладання волосся, косметикою, вітамінами й консервними бляшанками. Там пахло ароматичним тальком і парфумами. На комоді стояла студійного типу вітальна листівка із зображенням великої потворної жаби, що виголошує гасло:

З'їжте перед сніданком живу жабу, і нічого гіршого з вами цього дня вже не станеться.

Дякувати Богові, вона мала почуття гумору.

Я відсунув купу старих газет і рахунків на канапі, щоб звільнити місце й сісти, і поклав свій диктофон на підлокітник її крісла-гойдалки.

Клавдія насупилася, коли увійшла й побачила його.

— Навіщо це?

— Я завжди працюю з диктофоном, — пояснив я. — Мені треба мати можливість переслухати нашу розмову, щоб упевнитись, що я все роблю правильно.

— Розумію, — сказала вона, сідаючи в крісло й енергійно розхитуючись, — але мені це не подобається.

Я схопив диктофон, доки той не впав, і перекинув на канапу поряд із собою.

— Невдовзі ви забудете про нього.

— Сумніваюся, — жінка напружила м'язи, а потім розслабилася. — Але до справи.

— По-перше, я б хотів отримати певну картину. Розкажіть про своє дитинство. Яким було ваше життя, коли ви зростали?

Вона похитала головою.

— Не пам'ятаю. Моє дитинство було нещасне — найгірша частина мого життя.

Я хотів був спитати, чому, та, побачивши сльози в її очах, промовчав.

Натомість, доки вона невимушено розповідала про свій арешт, обвинувачення та ув'язнення, я усвідомив, що вона задає напрямок розмові.

Повернувшись додому й прослухавши запис, я виявив, що за три години, які ми провели разом, Клавдія розповіла мені не більше, ніж я вже знав із газет.

Тоді й треба було все це припинити. Але я цього не зробив. Я вже схвилювано передчував, як отримаю нерозказану історію того, що насправді сталося в Огайо в 1978 році, і дізнаюся, яку роль відігравала Клавдія в тих жорстоких убивствах.

1

КЛАВДІЯ І «ВБИВСТВА
22 КАЛІБРУ»

ЧАСТИНА ПЕРША

Жертви й підозрювані

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

1

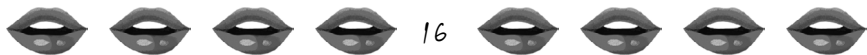
У Центральному Огайо панувала одна з найхолодніших зим за всю історію. Штат оговтувався від лиха, яке газети Колумбуса охрестили «Хуртовиною-вбивцею 78-го». Оголошуючи надзвичайний стан, губернатор Джеймс Роудз назвав бурю «душогубом у пошуках жертви».

У ніч на понеділок 13 лютого Джордж Ненс, помічник шерифа округу Франклін, виїхав обмерзлою трасою 70 на захід, прийнявши виклик на звичайну перевірку житла відразу за межами міста Колумбус. Повідомили, що телефонував менеджер клубу «Ельдорадо Мікі», оскільки його бос Мікі Маккен і танцівниця гоу-гоу Крістін Гердман, яка жила з ним, не з'явилися на роботу тієї ночі, а вдома ніхто не бере слухавки.

Була майже десята, коли помічник шерифа Ненс повільно в'їхав на Онгаро-драйв. На вулиці було тихо, вогні розкішних заміських будинків відбивались у засніжених деревах і газонах. Виїжджаючи на пагорб перед будинком Маккена, він побачив зелений мікроавтобус, припаркований на правому боці під'їзної доріжки.

Ненс вийшов із поліцейного авто й пошкандибав крізь глибокі замети до маленького ганку, освітленого зсередини будівлі. Подзвонив у двері, посмикав дверну ручку, а коли ніхто не відповів, підійшов зазирнути крізь переднє вікно.

На підлозі в проході лежала жінка.

Ненс кинувся назад до автівки, викликав диспетчера Департаменту шерифа й описав те, що побачив. Він іде всередину дізнатися, мертва жінка чи жива, сказав полісмен, і йому потрібні підмога й детектив.

Обійшовши навколо будинку, Ненс пошукав сліди, але все було вкрите свіжим снігом. Побачивши, що двері з боку гаража виламані, він обережно увійшов туди зі службовим револьвером у руці й перетнув літню веранду, прикрашену ротанговими меблями, африканськими масками та списками. У домі було спекотно — він помітив, що термостат увімкнений на повну потужність.

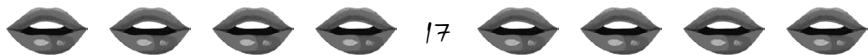
Жінка років за сімдесят, одягнена в короткий банний халат поверх білої ситцевої нічної сорочки, лежала в проході між літньою верандою та вітальнею. Їй вистрілили один раз у плече й тричі в голову справа. Волосся та обличчя були залиті кров'ю, а по закривавленій підлозі розсипалися гільзи 22 калібру. З нудотного смороду Ненс припустив, що померла вона день-два тому.

Він швидко рушив далі, перевіряючи всі кімнати. Матраци були скинуті з ліжок, простирадла зірвані, шухляди — витрушені на ліжка.

Коли Ненс відчинив двері з кухні до гаража, його обличчя обдало морозним повітрям. Він увімкнув світло й був шокований, побачивши тіло молодої темноволосої жінки, яка лежала на спині. Її черевики валялися поряд серед розкиданого вмісту її випатраної сумочки. Іржаво-червоні штани з розірваною до промежини блискавкою були спущені до колін, оголюючи білі з блакитним бісером сценічні трусики. Їй вистрілили один раз у праве плече, двічі в лоб та раз у праву щоку.

Кров на її обличчі замерзла.

Ненс полегшено почув, як під'їжджають автівки. Першими увійшли медики, потім — місцева поліція, яка прийняла виклик.

* * *

Коли близько десятої тридцять надійшов перший дзвінок помічника шерифа Ненса щодо підмоги, відгукнулися детективи Департаменту шерифа округу Франклін Говард Чемп і Тоні Річ.

Сержант Чемп, передчасно посивілий у свої сорок із гаком років, був елегантно вдягнений, завжди носив костюми-трійки й показні золоті каблучки з діамантами. Останні три роки він очолював відділ боротьби з організованою злочинністю та наркотиками. Чемп був худорлявий, холоднокровний і суворий.

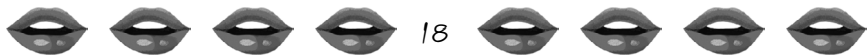
Детектив Тоні Річ, із темно-білявим хвилястим волоссям, вусами щіточкою та блакитними очима, справляв враження глибоко зосередженої людини. Кремезний, метр вісімдесят п'ять заввишки, він нагадував середнього віку гравця в американський футбол.

Під час сорокап'ятихвилинної їзди від відділка до Онгаро-драйв вони обмінювалися відомостями про Мікі Маккена. Клуб «Ельдорадо Мікі» (так званий клуб для власників «Кадилаків Ельдорадо»¹) був розташований у сумнозвісному західному кварталі Колумбуса, відомому як Днище. Річ знав, що його збираються прикрити на півроку, оскільки одна з танцівниць Маккена порушила декрет Колумбуса про заборону танців в оголеному вигляді в клубах, де продають спиртне. Річ якось побував у тому клубі, щоб зустрітися з інформатором, який і відрекомендував його власникові — то був єдиний раз, коли він бачив Мікі.

До Говарда Чемпа доходили чутки, що Маккен улаштував у задній кімнаті покер із високими ставками і що він замішаний у наркоторгівлі та проституції. Але єдине обвинувачення проти Маккена висували п'ять років тому, коли визнали його винним в ухилянні від сплати податків.

Прибувши до будинку Маккена, Чемп з'ясував, що він — перший старший детектив на місці злочину, тож узяв розслі-

¹ «Кадилак Ельдорадо» — американський представницький автомобіль класу люкс. (Тут і далі прим. пер.)

дування на себе. Він розумів, що до рук йому потрапила велика справа — найбільша за всю його кар'єру. Доки обходили кімнати, він вислухав звіт помічника шерифа Ненса, наказав Річу починати фотографувати будинок зсередини й ззовні, а іншому полісменові — накрити гільзи від 22-каліберних куль перевернутими склянками, щоб ніхто їх випадково не зрушив до прибуття слідчої групи.

Побачивши два тіла (згодом ідентифіковані як тіла матері Маккена й Крістін Гердман), Чемп спробував зателефонувати до штаб-квартири, щоб домогтися від шерифа Гаррі Беркемера ордера й офіційного наказу про затримку Мікі Маккена. Але телефон не відповідав. Кабелі в північно-західному куті будинку були перерізані.

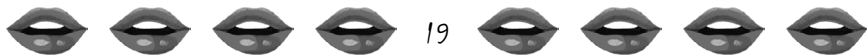
— Не хочу повідомляти таке по радіо, — сказав Чемп Ненсу. — Спитайте, чи хтось із сусідів дозволить скористатися їхнім телефоном.

Мешканці будинку далі по вулиці дозволили детективам облаштувати в себе переговорний пункт, і Чемп попростував крізь глибокий сніг, щоб зробити дзвінок щодо арешту Мікі. Він подякував господарям будинку за гостинність і вже хотів було набрати номер, коли у дверях з'явився Тоні Річ.

— Говарде, забудь про той ордер на Мікі й ходімо назад. Його тіло в гаражі між водійськими дверцятами та стінкою. Мабуть, за тими сміттевими пакетами Ненс його не побачив.

Чемп сповістив шерифа Беркемера про потрійне вбивство й повернувся до будинку Маккена. Протиснувшись між зачиненими гаражними дверима й задньою частиною «кадилака», Чемп освітив ліхтариком водійський бік автівки.

Тіло Мікі лежало навznak. Гетра на правій нозі була стягнута до щиколотки, штани спущені до стегон. Маккену вистрілили один раз у праве коліно. У світлі ліхтарика Чемпа стало видно, що блакитна шовкова сорочка Мікі була випущена зі штанів, наче хтось шукав поясний гаманець. Ліхтарик освітив обличчя Маккена, відкривши очам його перуку, що з'їхала вперед і навскіс, майже на очі. Ще п'ять

разів йому вистрілили в голову: двічі в лоб, двічі в потилицю й один раз у рот.

Прибула слідча група, склала схему будинку, сфотографувала місце вбивства й зібрала речові докази: шістнадцять 22-каліберних гільз і два бойові патрони 22 калібру на підлозі, а також чотири ліщинові горішки. Дерев'яне руків'я сумочки молодій жінки, знайдене в гаражі, було розтрощене кулею. Червоний «Кадилак Ельдорадо» з білим верхом, припаркований біля дальньої стіни гаража, мав спущену передню праву шину та вм'ятину на пасажирських дверцятах, де в них влучила випадкова куля.

У добудованому підвалі зі стелі зняли панелі, вирвали динаміки й зідрали зі стін дерев'яну обшивку.

Венеційське вікно у вітальні було продірявлене кулею.

Чемп і Річ залишалися там зі слідчою групою цілу ніч. Опівдні наступного дня, виснажені й розчаровані, вони повернулися до Департаменту шерифа. Найбільший, найжорстокіший випадок убивства в історії округу Франклін пануватиме над їхніми життями, доки не буде розкритий. Перш ніж викроїти кілька годин сну, їм доведеться зустрітись із пресою.

До маленького кабінету у Франклінській окружній в'язниці набилися репортери, вигукуючи запитання. Хтось спитав думки Чемпа стосовно версії, що, судячи з пострілів у голову, вбивства могли бути роботою професійного кілера.

— Можу сказати вам, панове, — відповів він, — що це не було звичайнісіньке пограбування. Це спланований злочин. Гадаю, стрілянина виникла через збройне вторгнення. Не секрет, що Мікі Маккен носив із собою великі суми грошей. Матір, вочевидь, убили першою. Потім дочекалися повернення додому Маккена. Його та дівчину Крістін Гердман підстерегли в гаражі між четвертою і п'ятою тридцять ранку в неділю дванадцятого лютого.

«Наближене до розслідування джерело» повідомило репортерам про чутки, буцімто Маккен заборгував 50 тисяч доларів гравцям із Лас-Вегаса. Інше «анонімне джерело»

припускало, що в боротьбу за владу втрутився організований злочинний клан з Цинциннаті-Дейтона, щоб заволодіти клубом «Ельдорадо Мікі».

«Колумбус Сітізен-Джорнел» за 17 лютого 1978 року оприлюднив іншу версію:

«ЛЮБОВНИЙ ТРИКУТНИК: НОВА ВЕРСІЯ ПОТРІЙНОГО ВБИВСТВА»

Помічники шерифа додали новий напрямок до свого розслідування потрійного вбивства на Далекому Вест-Сайді — любовний трикутник...

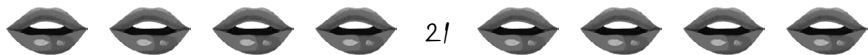
Характер убивств і серії подій вказує на жорстокість, зазвичай пов'язану зі злочинами на підставі ревнощів, вважають детективи...

Власне, детективи з Департаменту шерифа розглядали *два* можливі любовні трикутники. Хоча молода загинула танцівниця Крістін Луїз Гердман кілька місяців прожила з Маккеном, її покинутого чоловіка Джеймса Гердмана сповістили про її смерть, допитали, а потім звільнили. Він не вважався підозрюваним.

До другого любовного трикутника входила асистентка менеджера Маккена, двадцятишестирічна Мері Френсіс Слатцер. Чемп припускав, що Мері через ревнощі до Крістін Гердман могла бути якось причетна до злочину.

Чемп знову й знову викликав Мері Слатцер на допит. І хоч як вона запевняла, що жодного стосунку до цих убивств не має, проте лишалася його головною підозрюваною, доки він не перевірів її алібі — вона була з батьком, додатковим помічником шерифа Бобом Слатцером.

У подальші тижні після потрійного вбивства детективи з Департаменту шерифа допитали сотні контактних осіб та інформаторів: колег, родичів, друзів і знайомих Мікі Маккена, з якими він спілкувався останнім часом, а також усіх відомих

завсідників клубу «Ельдорадо Мікі». Мері Слатцер віддала Чемпу записник, у якому Мікі вів облік тих, хто заборгував йому гроші, і тих, хто мав на нього зуб. Чемп доручив Тоні Річу та Стіву Мартіну, а також іншим помічникам перевірити всі імена — але це нікуди не привело. Тоді списки розширили, включивши до них усіх, хто міг мати спеціальну підготовку для скоєння такого професійного вбивства: байкерів, колишніх офіцерів поліції, військових.

Коли справа проти Мері Слатцер розвалилася, Чемп залишився без жодного підозрюваного.

Доки на сцені не з'явилася Клавдія Ілейн Яско.

2

Удосвіта 12 березня 1978 року, рівно за місяць після потрійного вбивства, офіцери Вільям Брінкмен і Джордж Сміт із Департаменту поліції Колумбуса працювали в неробочий час охоронцями нічного клубу «Вестерн Пенкейк Гауз» у північній частині міста.

Брінкмен помітив дуже високу вродливу жінку з довгим темним волоссям, яка увійшла з чоловіком та подругою. Компанія зайняла столик неподалік від полісменів, зробила замовлення, а тоді полісмени почули, що в їхній розмові згадується Мікі Маккен.

Незабаром висока жінка встала й підійшла до них.

Брінкмену здалося, що її зелені очі стурбовані.

— Хочете знати щось про вбивства в Маккена? — спитала вона їх.

Брінкмен усміхнувся.

— Що вам про це відомо?

— Багато, — сказала жінка.

— Ну ж бо, сідайте, — запросив Сміт. — Як вас звати?

— Клавдія Яско, — відповіла вона, сідаючи поряд зі Смітом. — І в мене проблема. Я маю спекатися свого хлопця.

— Ви про того, що прийшов з вами?

— О, ні. Це просто друг. Я кажу про Боббі Новатні, чоловіка, з яким я мешкаю в одній квартирі. Він хоче мене вбити. Не могли б ви допомогти мені виїхати?

— Не думаю, — сказав Сміт. — Хіба що буде скоєно злочин.

— Ви казали щось про вбивства в Маккена? — нагадав Брінкмен.

Клавдія по-дитячому кивнула.

— Я багато про них знаю.

Швидко й чітко відповідаючи на запитання полісменів, вона розповіла їм, що розлучилася й живе під своїм дівочим прізвищем. Сказала, що наразі працює офіціанткою в «Галереї зображень», ресторані на Гай-стріт.

— Мікі Маккен не раз приходив туди, — продовжила вона. — Раніше, коли я працювала в «Латинських кварталах», він побачив, як я танцюю, і запропонував подвоїти платню, якщо я танцюватиму в нього. Та я не стала, бо всі знають, що Мікі перетворює своїх офіціанток і танцівниць на повій.

Брінкмен спробував пригадати те, що читав про місце вбивства.

— Гарзд, Клавдіє, — сказав він, — можете пригадати щось незвичайне в будинку Маккена?

— Наприклад, про його картини?

— Так, — погодився Сміт, — що ви можете про них розповісти?

— Їх познімали зі стін.

— Навіщо ж це зробили? — спитав Брінкмен.

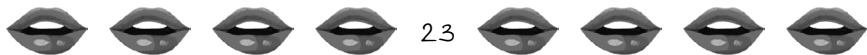
Жінка хитро глянула на нього.

— Ну, про це ви могли б здогадатися.

— Міг би, — погодився Брінкмен, — та краще ви мені розкажіть.

— Щоб пошукати гроші й наркотики, — відповіла вона, — бо багато хто знав, що Мікі ховає всіляке таке за картинами.

Брінкмен не пригадував, щоб у новинах щось було про зняті картини, і намагався вирішити, чи зателефонувати до Департаменту шерифа округу Франклін зараз — о четвертій ранку, —

чи зачекати більш пізнього часу й поговорити з детективом, який веде розслідування. Він записав адресу Клавдії Яско.

— Гадаю, найкраще, що ви можете зробити, — порадив Сміт, — це виїхати з вашого житла й не давати своєму хлопцеві нової адреси.

— Що ж, якщо зі мною щось трапиться, хочу, щоб ви пам'ятали: його звати Роберт Реймонд Новатні, а його приятеля — Діно Константін Політіс.

Нетвердим кроком Клавдія повернулася до своїх друзів, пошепотілася з ними кілька секунд, а коли вони встали, щоб піти та оплатити свій сніданок, обернулася й помахала полісменам на прощання.

Хоча потрійне вбивство в Маккена сталося в окрузі Франклін, поза юрисдикцією Департаменту поліції Колумбуса, Брінкмен стежив за ходом справи. Він знав, що кожна новина про гучне вбивство виявляє два типи людей: психічно хворих осіб, яким не терпиться опосередковано пережити збочену насолоду від убивства, вписавши свої імена в газети, та інших, які можуть виявитися вбивцями-наслідувачами.

Спочатку Брінкмен вважав, що Клавдія Яско належить до психічно хворих і, ймовірно, не має жодного стосунку до вбивств. Та, дивлячись їй услід, він відчув невпевненість. Треба бути обережним, щоб не дозволити їй красі вплинути на його судження. Він кинув погляд на високу постать, що саме виходила за двері, а тоді знову на Сміта.

— Мабуть, — сказав він, — зателефоную до Департаменту шерифа вранці.

3

Детектив Говард Чемп і його брат, детектив Дон Чемп, під'їхали до будинку 1126 на Саут-Вілсон-авеню, припаркувалися й постукали в парадні двері. Після недовгого чекання вони почули, як хтось спускається сходами, а тоді побачили чоловіка, який підозріливо дивився на них крізь дверне вікно.

Він був моложавий, із чорним волоссям, темними вусами й охайно підстриженою борідкою.

— Ми з Департаменту шерифа, — відрекомендувався Говард Чемп, — і хотіли б поговорити з кимось у будинку.

— Дайте нам щось на себе накинути, — сказав чоловік. — Ми неодягнені.

— Усе гаразд, — відповів Дон Чемп. — Зачекаємо.

Учора вранці Говард розмовляв з офіцером Брінкменом про випадок у «Вестерн Пенкейк Гаузі». Оскільки «Галерея зображень», де, зі слів Брінкмена, працювала Клавдія, була розташована лише за два квартали від Департаменту шерифа, Чемп вирішив заїхати туди ввечері.

«Галерея зображень» — ресторан з естрадою, декорований під бордель XIX століття зі стінами, забраними червоним тисненим оксамитом, і кришталевими люстрами. На офіціантках були чорні штани й жакети з паетками. На естраді йшла вистава — танцювали дві оголені жінки.

Коли Чемп назвав себе та спитав, чи можна поговорити з міс Яско, білявий менеджер відповів, що Клавдія зайнята роботою й не зобов'язана розмовляти з ним у клубі, якщо він не має ордера. Тоді детектив вирішив відвідати Клавдію в неї вдома наступного дня. Зателефонував своєму братові Дону, також детективу, і попросив бути поряд, коли він допитуватиме її вранці.

Зараз, коли вони чекали, доки їх впустять, Говард питав себе, чи буде це черговий змарнований день.

Бородатий молодик нарешті повернувся й відімкнув двері. Він був метр вісімдесят три на зріст і худий, а вираз його обличчя був холодний і жорсткий.

— Як вас звати? — спитав Дон Чемп, коли вони увійшли.

— Роберт Реймонд Новатні. Що це все означає?

— Я знаю, що тут мешкає молода жінка на ім'я Клавдія Яско, — сказав Говард Чемп. — Ми хотіли б поставити їй кілька запитань.

Новатні махнув рукою в бік сходів, вказуючи на квартиру на другому поверсі. Вони пройшли за ним нагору, увійшли

до вітальні й побачили вбоге, але чисте житло. Уздовж плінтусів стояли книги: філософія, психологія й наукова фантастика.

— Хто це все читає? — спитав Дон Чемп.

Новатні зиркнув на нього:

— Я.

Зі спальні нетвердим кроком вийшла висока жінка в білій нічній сорочці, вочевидь досі напівсонна.

— Нащо було будити мене, Боббі? — пробелькотіла вона. — У чому річ?

— Вона вранці випила ліки, перш ніж лягла спати, — пояснив Новатні. — Працює до третьої та лягає лиш о четвертій-п'ятій, і якщо не поспить годин дванадцять, то буде як зомбі.

Очі жінки були заплющені. Вона розгойдувалася, наче сп'яну, вперед-назад.

— Гей, Лавді, — сказав молодик, — тримайся, крихітко.

— Ви Клавдія Яско? — спитав Говард.

Вона кивнула, і далі не розплющуючи очей.

— Ми детективи з Департаменту шерифа й хотіли б поговорити з вами, Клавдіє. Нам потрібна ваша допомога.

Жінка насилу розтулила повіки, розплющивши очі лиш наполовину, як кішка.

— Я? Допомогти вам? Як?

— По-перше, які ви препарати вживаєте? — спитав Говард.

— Галдол і когентин. Призначені моїм лікарем. Я не купую жодних препаратів з вулиці.

— Радий це чути, — сказав Дон Чемп. — Від чого ви вживаєте ці ліки?

Клавдія, яка була зосереджена на Говарді, різко обернулася до Дона і, втративши рівновагу, прихилилася до нього.

— Упс! Вибачте... Я ще по-справжньому не прокинулася. Що ви спитали?

— Я спитав, від чого ви вживаєте ліки.

— Я маю проблеми з мисленням, іноді, — сказала вона. — Галдол — дуже сильні психотропні ліки. Знаєте, що це таке?

Дон Чемп відповів, що знає.

— Так ось, мій психіатр лікує мене від шизофренії, загального латентного типу. Знаєте, що це означає?

— Розкажіть нам, — попросив Говард.

— Це коли я то при тямі, то ні, хоча більшість часу маю зв'язок із реальністю. Споріднено з іншим типом шизофренії, але не він... У вас збентежений вигляд.

— Усе гаразд, Клавдіє — чи краще Лавді?

Вона всміхнулася й кивнула на Новатні.

— Так мене Боб кличе.

— Ну гаразд, Клавдіє. Ми хотіли б поговорити з вами та з Боббі окремо. Ви не проти? Мій брат Дон розмовлятиме з Боббі на кухні, а ми з вами можемо поговорити у вітальні.

Жінка стенула плечима й повела його за собою, похитливо рухаючи своїм високим струнким тілом. Навіть у запамороченому стані вона випромінювала сексуальність.

— Клавдіє, ви днями снідали у «Вестерн Пенкейк Гаузі» у північному Колумбусі?

— Ви про той, що в Патіо-центрі на Морз-роуд?

— Так.

Вона замислилася на мить, а тоді збентежилася:

— Яке питання?

— Ви там були?

— Так, на сніданку.

— І розмовляли з двома офіцерами колумбуської поліції?

— Я... я не пам'ятаю.

Вона широко й напружено позіхнула.

— Офіцери Брінкмен і Сміт стверджують, що ви підійшли до них і сказали, буцімто знаєте подробиці вбивства Мікі Маккена.

Вона раптом остаточно покинулася й зі страхом зиркнула в бік кухні.

— Не можу говорити про це тут.

— Чому?

— Боббі мене вб'є. Мені кінець.

— Ви згодні були б поговорити з нами в штаб-квартирі?

— То скажіть Боббі, що забираєте мене на допит за якимось іншим обвинуваченням — підробні чеки чи ще щось. Але заберіть мене звідси.

— Гаразд, — відповів Чеп. — Я про це подбаю.

Оскільки телефону в будинку не було, Говард пішов на кухню й велів братові скористатися рацією в машині, щоб перевірити їх обох.

— Стандартна процедура, — заспокоїв він Новатні, який починав помітно нервувати. — До речі, маєте якусь каву? Лавді спить на ходу. Може, кофеїн допоможе.

Новатні пішов до комори й дістав банку. Вкинув до чашки три з гіркою чайні ложечки розчинної кави, наповнив теплою водою з-під крана, розмішав і попростував до вітальні.

— Зачекайте на кухні, доки не повернеться мій брат, — сказав Говард. — Я сам віднесу їй каву. Хочу поставити їй ще декілька запитань.

У вітальні Говард виявив, що Клавдія задрімала, сидячи на канапі.

— Це може підбадьорити вас, — мовив він, підіймаючи їй голову й підносячи чашку до губ. — Боббі заварив добру й міцну.

Жінка розплющила очі, тупо глянула на нього й відсморбнула. Раптом захекалася й виплюнула питво.

— Господи! Не можу пити це лайно!

Говард чув, як крокує кухнею Новатні, явно занепокоєний тим, що може збовкнути Клавдія.

— Чия це квартира? Ваша чи Боббі?

— Ми ділимо її, — відповіла вона. — Наразі я сплачую оренду й більшість рахунків, тому що він не працює. Але я сказала б, що вона належить нам обом.

— У будинку є зброя?

Довгий час вона мовчки дивилася на детектива, зважуючись, а тоді кивнула.

— Боббі тримає один ствол у спальні, один у їдальні й ще один у себе в машині. Він купив мені деррінджер¹ на день народження, для самозахисту. Але яка користь від зброї, якщо я не здатна натиснути гачок?

— Не маєте заперечень, якщо ми обшукаємо будинок?

— Хіба вам не потрібен ордер на обшук чи щось таке?

— Так, але ви могли б дати нам дозвіл. Ви не зобов'язані, звісно...

— Я не проти. Це тому ви питали, чия ця квартира, так? Чемп кивнув.

— Але ж Боббі теж повинен дати дозвіл, правда?

— Спитаймо його, — запропонував він, ведучи її за руку на кухню, де досі походжав Новатні. — Гей, Боббі, ви з Клавдією дасте нам із братом добровільну згоду обшукати цю квартиру? Бачте, я не маю ордеру на обшук, і ви можете відмовитися. Але я прошу вас про співпрацю.

Очі Новатні метнулися з Чемпа на Клавдію й знову на Чемпа. Він сперся на мийку, намагаючись не виказувати хвилювання.

— А що ви шукаєте?

— Лише зброю, — відповів Чемп.

Новатні зглитнув.

— Ну, якщо тільки зброю, то гаразд.

Тут повернувся Дон Чемп і відкликав свого брата вбік.

— Новатні притягувався. Дрібні порушення. На неї жодних чинних ордерів знайти не можу.

— Нічого?

— Я перевірів у Департаменті та в поліції Колумбуса. Нічого.

— Гаразд, — сказав Говард, — вони дали мені усну згоду на обшук квартири. Подивимось, що тут.

Полісмени знайшли пістолети 38 й 44 калібру, 22-каліберну рушницю й деррінджер Клавдії. Коли ж виявили трохи

¹ Деррінджер — кишеньковий пістолет найпростішої конструкції.

марихуани в спальні, Новатні стривожився, але Говард Чемп нагадав йому, що вони шукають лише зброю.

— Ми візьмемо цю зброю, просто щоб перевірити її, — сказав Дон. — Хтось повідомить вас, коли можна буде її забрати.

Тим часом Говард знову лишився з Клавдією віч-на-віч у вітальні й спитав, чи справді їй відомо щось про вбивства в Маккена.

— Я не говоритиму там, де Боббі може мене почути. Просто скажу йому, що ви забираєте мене до штаб-квартири за відкритим ордером.

Він бачив, що жінка неабияк непокоїться, хоча час від часу широко позіхає.

— Ми можемо поїхати просто зараз? — спитала вона.

— Чому б вам не вдягнутися? — запропонував Говард. — Ми сповістили наше керівництво. Незабаром вони будуть тут, а потім ми можемо їхати.

Клавдія пішла до спальні й перебралась у чорну сукню.

— Боббі, — гукнула вона, — у них на мене ордер за підробні чеки. Я мушу поїхати з ними в центр.

Говард відчув полегшення, коли нарешті прибули капітан Гердманн (жодного стосунку до жертви Крістін Гердман) і лейтенант Дейві. З усіх, кого перевіряв Департамент, Клавдія Яско була першою, хто зізнався, що має інформацію про потрібне вбивство. І Говард хотів, щоб його керівник був присутній, коли він повезе її на допит.

— Можна мені з вами? — спитав Новатні, вочевидь стривожений думкою, що Клавдії доведеться самій розмовляти з поліцією. — Я хотів би поїхати в машині разом із нею.

— Це неможливо, — заперечив Дон Чемп. — Ми мусимо дотримуватися стандартних процедур.

— Я дзвоню адвокату.

— Уперед, дзвоніть, — сказав Говард.

Клавдія закуталась у своє коричневе пальто й пішла з помічниками шерифа, міцно стискаючи комір на свіжому

березневому вітрі. Коли вони сідали в поліційне авто без номерів — Дон за кермо, а Говард із Клавдією назад, — Новатні побіг через вулицю, щоб скористатися братовим телефоном.

Щойно машина помічників шерифа, а за ними — Гердманна й Дейві з'їхали з пагорба, Клавдія відкинула голову й глибоко зітхнула.

— О Боже мій, я гадала, ми ніколи звідти не виберемось. Я навіть не хочу повертатися до тієї квартири. Можете допомогти мені переїхати?

Тепер вона говорила дуже швидко — сонливість як рукою зняло, і жінка в істеричному настрої заторохтіла про Новатні. Казала: він героїновий наркоман і, щоб підтримувати свою звичку, періодично торгує наркотиками.

— Але всі рахунки сплачую я, а він і гроша не вкладає. Усе, що заробляє, спускає собі у вену.

Чемп не хотів розпитувати її про вбивства, доки вони не дісталися до штаб-квартири. Він ще не зачитав їй прав і, хоч і знав, що натрапив на щось дуже важливе, хотів бути обережним.

— Не розумію, чому ви залишаєтеся з ним, — сказав він. — Окрім того, що ви гарна жінка, я бачу, що ви дуже розумна.

Її теплий сміх здивував полісмена.

— У тому, що стосується розуму, Боббі з вами би не погодився, — мовила вона. — Він називає мене безголовою, бо я маю психічну проблему. І вони з його дружком Діно Політісом обговорюють мене просто в моїй присутності, наче я надто дурна, щоб зрозуміти.

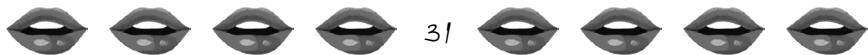
— Часто вони так роблять?

— О, так. А ще Боббі змушує мене робити те, чого я не хочу. Я могла б вам таке розповісти, що ніколи не повірите.

Чемп усміхнувся.

— Упевнений, я повірю в усе, що ви скажете.

Жінка незв'язно говорила всі п'ятнадцять хвилин, поки вони добиралися до центру. Він слухав, але обачно відводив її від будь-якої згадки про вбивства.

Дон Чемп під'їхав вулицею Фронт-стрит до входу в Департамент шерифа, і Говард повів жінку всередину. Гердманн і Дейві припаркувалися позаду них і пішли слідом.

Клавдія відсахнулася, дивлячись на Говарда так, наче він зрадив її.

— Це Франклінська окружна в'язниця! Я не хочу до в'язниці! — заверещала вона. — Навіщо ви привезли мене сюди? Чому мене заарештували?

— Вас не заарештовано, Клавдіє. Ви тут, тому що зголосилися надати нам певну інформацію. Департамент шерифа поверхом вище. Там ми й проведемо нашу маленьку бесіду.

4

Допомагаючи Клавдії зняти пальто, Говард помітив щось схоже на пляму висохлої крові на її комірці. Він вирішив нічого про це не казати. Не зараз. Спочатку він має використати всі свої навички, розвинені за роки роботи на поліграфі, щоб здобути її довіру, випробувати її пам'ять і витягнути з неї правду.

Говард вирішив, що офіс капітана Гердманна дасть більше приватності, ніж Детективне бюро, тож капітан приніс і встановив у себе на столі великий бобінний магнітофон. Дон Чемп і лейтенант Дейві пішли у своїх справах.

Коли Клавдія сіла, Говард увімкнув магнітофон і спрямував мікрофон до неї.

— Клавдіє, — почав він, — по-перше, я хочу, щоб ви добре розуміли, з ким говорите. Мене звати сержант Говард Чемп. Це — капітан Рон Гердманн. Він очолює слідчий відділ Департаменту шерифа округу Франклін. Я на нього працюю. Наразі я переважно займаюся потрійним убивством, що сталося у західній частині Колумбуса 12 лютого 1978 року або приблизно цього дня. Зараз ви сидите в Департаменті шерифа округу Франклін. Усе правильно?

— Так.

— Ви приїхали сюди добровільно, щоб поговорити з нами про цю справу?

— Я приїхала? — перепитала вона.

— Хто-небудь примушував вас їхати сюди?

— Ні.

— Ви стверджували, що маєте інформацію, яку нам варто було б знати у зв'язку з убивствами в Маккена?

— Так.

— Нічого, якщо я називатиму вас Лавді?

— Це чудово.

— Лавді, зважаючи на те, що ми говоримо про дуже серйозний злочин, закон зобов'язує мене пояснити ваші права. Ви вмієте читати й писати?

Жінка взяла картку, яку їй подав детектив, і за його вказівкою стала читати вголос. Дійшовши до слів «Я ознайомилася з вищенаведеним положенням про свої права. Я розумію, у чому полягають мої права», вона сказала:

— Насправді я нічого не розумію. Я така збентежена й розгублена.

— Дайте мені цю картку, — мовив Чемп.

Рядок за рядком він розібрав із нею пам'ятку про права, щоразу питаючи, чи їй зрозуміло, і вона відповідала, що так. Та коли він дійшов до слів «Я розумію, у чому полягають мої права», жінка заперечила:

— Не зовсім.

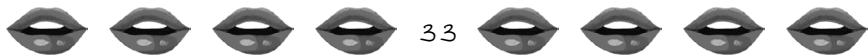
— Які у вас питання щодо них? — стримуючи нетерпіння, спитав він.

— Боюся, вони дізнаються, що я на них донесла. Я хочу захисту. Хочу бути впевнена, що все, що я скажу, не обернеться проти мене.

Чемп спитав:

— Ви маєте на увазі Роберта Новатні й Діно Політіса?

— Саме так, — відповіла вона. — Я б хотіла, щоби Діно й Боббі думали, що ви дізналися про це з іншого джерела.

— Лавді, ви кажете про інший аспект розслідування як про протилежне розумінню власних прав. Щойно дізнавшись усе, що ви хочете нам розповісти, ми скажемо, як можна звести вашу участь до мінімуму — якщо це можливо. Цього я не знаю, доки не знаю всього, що ви хочете мені повідомити.

— Гарзд.

Майже годину вони розбирали все заново. Нарешті Чемп зробив паузу й повільно промовив:

— Це ваші конституційні права. Тепер ви їх розумієте?

— Так, — відказала Клавдія.

Чемп попросив її визнати цей факт, зазначивши час — 14:35 — і дату.

— Сьогодні чотирнадцяте березня, — нагадав він.

— Я не можу навіть писати, — зізналася вона. — Від цих ліків я геть ні на що не годжуся. Третє... чотирнадцяте... який зараз рік?

— Тисяча дев'ятсот сімдесят восьмий, — підказав детектив.

— Можна мені води?

— Звісно. Може, хочете філіжанку кави?

— Будь ласка. Ці ліки мають кілька шкідливих побічних ефектів. Відчуваєш зневоднення.

Поставивши кілька запитань про її минуле, Чемп зазначив, що його першочергова мета — дізнатися, що їй відомо про вбивства в Маккена.

— Ви маєте таку інформацію?

Вона сказала, що має.

— Ви знали Мікі Маккена?

— Не особисто.

— Ви знали матір Маккена?

— Так.

— Як ви з нею познайомилися?

— Мене запрошували до неї на вечерю.

— То ви бували в її домі? — у голосі Чемпа було чутно подив. — Скільки разів?

— За останні три роки я була там кожні шість місяців. Тож скільки разів це буде за три роки? Не можу навіть порахувати.

— І від кого ви отримували ці запрошення?

— Від Матінки, — відповіла вона, маючи на увазі матір Маккена.

Цієї миті до кабінету увійшов лейтенант Дейві й сів поряд із капітаном Гердманном. Чемп попросив Клавдію описати будинок, і вона це зробила дуже точно. Сказала, що фасад був бежевий, оточений кущами й чагарниками. Одноповерховий дім — без сходів нагору. Змальовуючи кухню, вона завважила, що в ній було безліч шафок, оскільки Матінка добре куховарила.

— Отакої! Я щойно збагнула дещо про стіл! — вигукнула вона. — Там був антикварний стіл зі справжнього важкого дуба. І ще — не знаю напевне, але гадаю, що якщо вийняти стільницю з великого стола, то всередині буде повно наркотиків. Цей стіл прибрали з будинку десь за кілька тижнів до... ви кажете «потрійне вбивство», бо не знаєте про *четверте* тіло, так?

— Ні, я нічого не знаю про четверте тіло, — схвильовано мовив Чемп, — принаймні зараз.

— Гаразд, тож ви називаєте це *потрійним убивством*, — продовжила Клавдія. — Той стіл прибрали. Картини зі стін зняли.

— Розкажіть мені, — попросив Чемп, — коли ви востаннє були в цьому будинку.

— Перед днем святого Валентина. Це чотирнадцятого лютого, так? Я була там за два дні до того... У неділю було дванадцяте. Ніколи не забуду дванадцятого лютого.

— Чому?

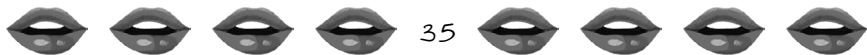
— Жартуєте? Це ж тоді вбили тих чотирьох.

— Про які вбивства ви кажете?

Жінка спантеличено втупилася в детектива.

— Ми говоримо про одне й те саме?

— Ну, це я й намагаюся з'ясувати. Чому вам на думку спадає дванадцяте лютого?

— Та дата... це той день, коли загинули Матінка, Мікі, Кріссі й те, інше дівча.

— Гаразд, дозвольте спитати у вас дещо. З ким ви приїздили до будинку Маккена?.. Хто був із вами?

— Новатні в «олдсмоби́лі». Він був за кермом.

— А хто ще?

— Більше нікого з нами в машині не було, але Політіс їхав слідом... у машині своєї дівчини. Бачте, [ім'я видалене] зовсім нещодавно вийшла з державної лікарні. Що б не сказав їй зробити, вона просто зробить. І навіть не питатиме... як я. Вони користуються такими [як ми], змушують робити для них усілякі речі. А ми не усвідомлюємо, що коїмо. А потім трапляється щось подібне.

— [Вона] колись входила до будинку?

— Не думаю. Ніколи не бачила, щоб вона входила. Не думаю, що вона там була.

Чемп рішуче відрубав:

— А ви входили до будинку? Ну ж бо, ми говоримо про ніч, коли вбили Мікі, Матінку й Кріссі. Ви входили в дім?

— Так.

— Гаразд, що ви побачили першим, коли увійшли туди?..

— Ну, ми увійшли з чорного ходу, тож спочатку я побачила кухню.

— ...Коли ви тільки-но увійшли в дім, Мікі й Кріссі були вже там?

— Не пам'ятаю...

— Але ж Матінку ви бачили?

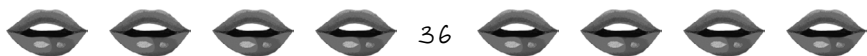
— О, так. Вона плакала... страшенно засмучена. Я намагалася поговорити з нею, та не могла зрозуміти ні слова з того, що вона казала...

— Що сказав їй Діно?

— Він таким саркастичним тоном наказав їй замовкнути й дав чітко зрозуміти, що не хоче більше чути ніяких ридань.

— Де це сталося?

— На кухні.

— На кухні?

— Там вона була, коли я тільки-но увійшла до будинку крізь чорний хід. Вона стояла на кухні, притулившись до шафки над мийкою, начебто трималася за голову й скаржилася на нестерпну мігрень.

— Ви були там, коли її застрелили, Лавді? Знаю, ви не хотіли бачити, як у неї стрілятимуть, але ви там були?

— Так, — прошепотіла вона.

— Хто саме стріляв у неї... хто саме натиснув на гачок?

— Діно.

Чемп засовався на стільці.

— Отже, ви кажете мені — і у вас немає жодного сумніву, — що ви бачили місіс Маккен, яку називаєте Матінкою... ви справді кажете мені, що бачили, як її застрелили, правильно?

— Мені нестерпно це визнавати.

— Ви *бачили* це?

— Ви мене захистите. Зі мною нічого не трапиться, адже так?

— Ми надамо вам стільки захисту, скільки потрібно, щоб відгородити від таких людей.

— Я ніколи не опинюся в такій ситуації, що змушена буду говорити на суді просто при них?

— Цього гарантувати я вам не можу, Лавді. Але відтепер ви будете повністю захищені, і якщо гадаєте, що я не маю повноважень надати вам такого роду гарантії, то я впевнений, що він [лейтенант] має...

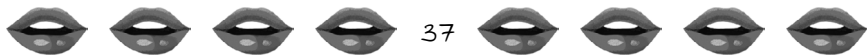
Лейтенант Дейві нахилився вперед.

— Я саме увійшов під кінець вашого допиту... Мене цікавить «*четверте тіло*».

Клавдія нетерпляче пояснила:

— Розумієте, від початку планувалося, що тіла Матінки, Мікі, Кріссі та іншої дівчини, тієї повії — усі тіла будуть прибрані з будинку... і всіх їх мали кудись викинути, але зуміли позбутися лише одного з них.

— Підемо крок за кроком... — сказав Чемп, чиє нетерпіння зростало від того, як безладно перестрибували відповіді

Клавдії. — Ви були досить близько, щоб бачити, як убивали місіс Маккен?

— Так, за кілька кроків.

— І де це сталося? У якій частині будинку?

— На кухні.

Чемп добре знав, що матір була застрелена в проході перед каміном.

— Саме на кухні?

— Ну, вона впала, але, розумієте, вони мали прибрати всі тіла з будинку, тож тягали їх із місця на місце, перекладали їх та речі. Познімали зі стін картини. А передусім від'єднали телефон — відрізали.

— Мікі вже був удома?..

— ...Тоді він ще додому не повернувся.

— Гаразд, що робили Діно Політіс і Роберт Новатні, доки ви чекали на повернення Мікі?

— Вони говорили про гроші... про п'ятдесят штук і героїн та/або кокаїн.

— Вони очікували знайти в Мікі п'ятдесят тисяч доларів?

Вона кивнула.

— Знали, що вони в нього є.

— Звідки знали?

— Є ще один Мікі, мулат. Він знав напевне...

— Скільки людей брали в цьому участь?

— У Кріссі стріляли одразу двоє. Один влучив їй у горло. І сюди, у голову збоку. Це було гидко.

— Ви бачили, як у неї стріляли?

— Бачила й відверталася, і це тривало далі, а я відверталася. І знала, що мій розум не працює... не пам'ятаю... бо все це так перемішалось у моїй голові...

— Гаразд, що робив Мікі, доки стріляли в Кріссі? Де він був?

— Гадаю, він був надворі, на під'їзній доріжці або на вулиці...

Чемп бачив тіло Маккена в гаражі між «кадилаком» і стіною.

— Ви впевнені, що не плутаєте?

— Я *дуже* заплуталася. Намагаюся розібратись. Не знаю навіть, де була я під час усього цього. А намагаюся пригадати, де були Боббі, Діно та інший Мікі, Мікі-Мулат, і ті інші люди...

Чемп злився. Деякі подробиці того, що зараз розповідала Клавдія, могли бути відомі лише тим, хто побував на місці злочину. Інше відрізнялося — наче вона змішувала факти й домисли. Він спитав її про тіло Крістін Гердман після смерті.

— Ви про те, що її роззули? — перепитала Клавдія.

— Ви бачили, як її роззули?

— З неї зняли чоботи через героїн чи кокаїн, але... Не знаю, може, вона носила наркотики в чоботах, а вони хотіли дозу, от і зняли...

— Добре, — зітхнув Чемп. — Повернімося назад. Хто стріляв у Кріссі?

— Я не впевнена. Це був не Діно, але це був і не Боббі. Це був не Мікі-Мулат. Це був інший чоловік, імені якого я не знаю. І не знаю навіть, чи впізнала б його обличчя, якби побачила.

— Де вбили Кріссі, Лавді? Ви там були. Ви знаєте, де її вбили.

— Постійно пригадую спальню.

— Її вбили не в спальні, — заперечив Чемп.

— Але в спальні відбулася розмова, після якої її застрелили.

— Ви знаєте, скільки разів у неї стріляли?

— У Кріссі? Багато разів, — сказала вона. — У горло. У відкритий рот. Безліч куль влучили в її голову. Але її серце — досі пам'ятаю її груди: буквально було видно, як вони підіймаються й опадають, — а її серце качає кров, ціла калюжа крові, отака... бо ще більше крові юшило з голови й рота.

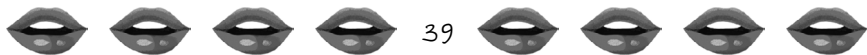
Голос Чемпа пожорсткішав:

— Скажу вам дещо. *Я вам не вірю.*

Клавдія ахнула:

— Чому ні?

— Просто не вірю. Я дещо про це знаю. Я один із тих полісменів, які першими прибули на місце злочину, і я не вірю тому, що ви кажете.

— Якщо я кажу вам якусь неправду, то це не навмисна брехня чи ще щось, — прохрипіла жінка.

Якусь мить Чемп роздивлявся її, а тоді спитав, чи може вона показати положення тіла Кріссі на підлозі.

Клавдія лягла, витягнулася, розкинула руки й ноги — і зробила все правильно. Але не змогла сказати, які ще предмети зняли з тіла Кріссі, і не пригадувала також, у якій кімнаті лежало її тіло. Зрештою, під тиском, вона відповіла, що Кріссі померла у вітальні.

— Я так гадаю, — додала вона.

— Якщо ви там були, вам не треба гадати. Може, ви дійшли до такого моменту... коли вам страшно мені щось розповісти?

— Так, — прошепотіла вона, — і я починаю брехати.

— Я не хочу, щоб ви брехали.

— Я *брешу*. Я була повністю чесна з вами до цього моменту, а потім просто почала брехати.

— Гаразд. А зараз не хочете почати говорити мені правду?

— Ні.

— Чому ви не хочете почати говорити мені правду?

Клавдія відповіла зі щирою наполегливістю:

— Ну, є деякі речі, які можуть знати лише ті, хто був присутній. Адже так?.. І шляхом виключення Новатні й Політіс зметикують, що це була я.

Чемп нагадав жінці, що обіцяв захистити її й відмовляв повертатися жити з Новатні. Департамент, казав він, організує захист, але їй доведеться починати бути чесною з ним.

Потім Клавдія описала, що бачила ліщинкові горішки на підлозі, червону адресну книжку Кріссі, одяг, який мали жертви, і в якому він був безладі. Усе правильно. Та коли Чемп спитав її про розташування тіл, його вона вказала хибно. Тоді детектив змусив її заново описати місця злочинів і спитав, де вона була, коли вбили Кріссі.

— Я намагаюсь уявити себе деінде, але не можу... просто порожньо... я не мала зв'язку з реальністю.

Чемп заговорив тоном суворого, проте співчутливого батька:

— Лавді, ви можете вийти сьогодні звідси — а ви ж іще молода, дуже приваблива молода леді, — ви можете вийти сьогодні звідси й жити з цим решту свого життя?

Клавдія була на межі сліз.

— Якщо когось засудять через те, що я скажу, для мене це буде як скоїти самогубство.

Детектив почав заново розпитувати про вбивства, щоразу тиснувши на неї, доки вона не пригадала одної подробиці. Нарешті, за вісім годин допиту, коли він укотре спитав її, хто тримав зброю, з якої вбили Крістін, Клавдія сказала:

— Я буду цілком чесною з вами, але мені доведеться це показати.

— Робіть усе, що хочете, доки кажете мені правду й нічого, крім правди.

— Кажу вам правду й нічого, крім правди. Пістолет був у моїй руці, у моїй лівій руці — я шульга, — і на ту мить я не мала сили... мій палець... мій палець був недостатньо сильним, щоб натиснути гачок. Боббі обійняв мене, чи якось так, і поклав руку поверх моєї руки та... — вона видала звук, що означав постріл із пістолета, — і це була правда.

Чемп змусив її описати смерть Мікі Маккена.

— Хто стріляв?

— Боббі.

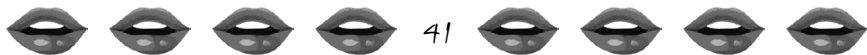
— І ще хто?

— Я допомагала тримати пістолет, — відповіла вона, — так само, як із Кріссі. Мій палець був на гачку, але я не натискала на нього, тож Боббі поклав свій палець поверх мого й відтягнув гачок назад.

Коли пішла вже майже дев'ята година допиту, детектив нарешті сказав:

— Гаразд, гадаю, ви втомилися, Лавді, і наразі ми маємо зупинити допит. Ви розповіли мені повну й цілковиту правду про все?

Клавдія нервово засміялася.

- ...Мені справді важко давати вам правдиві відповіді.
- Я можу це зрозуміти.
- На початку я збрехала щодо всіх тіл до єдиного.
- Це тому, що ви були близько до тіл, адже так?..
- Я забрала життя з тих тіл, хіба не розумієте?
- Розумію.

Була десята тридцять вечора, допит наближався до кінця. Чемп розпорядився, щоб його нову головну підозрювану відвезли до готелю «Рамада-Північ» і щоб із нею в номері залишили помічника шерифа, а на дверях — помічника-чоловіка.

— Я в чомусь неналежно поведився з вами? — спитав Чемп.

— Ні-ні-ні. Зовсім ні, — запевнила вона. — Ви були дуже милі... дуже чемні... дуже добрі.

5

Наступного ранку капітан Гердманн зателефонував до прокуратури округу Франклін і попросив, щоби хтось під'їхав і проконсультував їх. Заступник окружного прокурора Джеймс О'Грейді зайшов, прочитав справу й уважно прослухав плівки із зізнанням, прокручуючи окремі уривки знов і знов.

— Ви взяли Новатні й Політіса? — спитав О'Грейді в детектива Чемпа.

— Ще ні. Я відрядив помічників на їхні пошуки, але поки що ми їх не знайшли.

— Тут достатньо, щоб передати до суду присяжних, — сказав О'Грейді. — Ви маєте обґрунтовану підставу для арешту жінки. Але скажу вам от що: я не висуну проти неї обвинувачення, доки ці двоє теж не опиняться під вартою.

О третій дня Клавдію привезли з готелю «Рамада-Північ» назад до Департаменту шерифа, і Чемп з О'Грейді знову допитали її. Чоловіків непокоїли суперечності в її зізнанні. Вона точно описала будинок і поранення жертв, але її твердження про розташування тіл не збігалися з фактами. Вона правильно пам'ятала положення садового трактора в гаражі, але називала

червоний «кадилак» Мікі «маленькою іномаркою». І хоча тіло Мікі знайшли в гаражі, вона казала, що його застрелили поза будинком, у снігу. Раптом вона згадала, що в кухонній мийці стояла синя миска з недоїденою вівсянкою. Оскільки ніхто не пригадував, що бачив таке, Чемп відрядив помічника до будинку Маккена перевірити це.

За кілька хвилин йому передали записку, що адвокат Лью Дай їде поговорити з Клавдією. Коли Чемп показав цю записку їй, жінка похитала головою.

— Він адвокат Боббі. Не хочу його бачити. Не хочу з ним говорити.

— Гаразд, — сказав Чемп. — Ви не зобов'язані, якщо не хочете.

Чемп знав, що Лью Дай — адвокат із кримінальних справ з широкою клієнтурою в середовищі наркодилерів, повій і сутенерів (практика, яку сам Дай називав «адвокатурою для бідних»). Його машину, чорний із золотом «роллс-ройс» з номерними табличками «ЛЬЮ ДАЙ», частенько можна було зустріти у Джерман-Вілліджі, районі Колумбуса, недалеко від в'язниці.

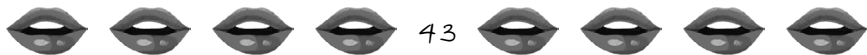
Говард Чемп не любив його й не довіряв йому.

6

Лью Дай розмашистими кроками перетнув дворик між залогом суду та в'язницею, прямуючи до офісу шерифа. Він був метр сімдесят сім на зріст, міцно збудований, із білявим волоссям, зачесаним хвилею на чоло, щоб прикрити зализини. Його блідо-блакитні очі були вузько посаджені, а вираз обличчя — постійно насуплений.

Боббі Новатні зателефонував йому невдовзі після того, як Клавдію забрали на допит.

— Відбувається щось підозріле, — зізнався Боббі. — Не знаєш, що вона може наговорити Чемпу, а Клавдія ж із тих жінок, кого можна підбити сказати або вчинити що завгодно.

Боббі мав рацію. Ті кілька разів, коли Дай бачив Клавдію, у нього склалось те саме враження — вона була надзвичайно піддатлива до впливу.

— Перевір, чи її заарештували й звинуватили в чомусь, — попросив Боббі, — і внеси заставу, якщо зможеш.

Дай запевнив, що зробить усе можливе. Він багато років представляв інтереси родини Новатні й добре їх знав. Батько Боббі, чиї предки емігрували з Богемії ще до початку століття, поселився з дружиною Мері в суворому депресивному районі в Колумбусі, прозваному Днище. Після того як вона народила йому Боббі, Кріса, Енді й маленьку Марлін, він помер, і Мері Новатні виховувала дітей у гордій самоті. Відколи не стало батька, Боббі — тямущий юний самоук, який відчував, що більше нічого не навчиться в школі — постійно мав проблеми з поліцією Колумбуса через бійки, пиятику та дрібні крадіжки.

Лью Дай зробив дюжину дзвінків, намагаючись розшукати Клавдію, але помічники шерифа, включно з Говардом Чемпом, заперечували затримання Клавдії й те, що знають її місцеперебування. Дзвінки до прокуратури, до генерального прокурора й до в'язниці мали той самий результат. Дай відчував, що всі просто чинять йому опір.

Це його не зупинило. До того як стати адвокатом захисту, він був прокурором, а перед тим вивчав психологію. Він назавжди взяв за правило знати людей, з якими доводиться працювати: хто їм подобається, чим вони снідають, де випивають і з ким сплять. Усе про всіх. І, озброєний такою інформацією, він став експертом у перемовинах із правосуддям.

Цього ранку від одного зі своїх інформаторів він дізнався, що Клавдію ніч протримали в готелі «Рамада-Північ» і тільки-но повернули до офісу шерифа.

Попри слова Чемпа про те, що Клавдія не хоче з ним розмовляти, Дай знав, що вона як дитина, тож передумає, щойно його побачить.

Увійшовши до офісу Детективного бюро, він помітив її за одним із робочих столів. У минулому, бачивши Клавдію разом

із Новатні на судових слуханнях, Дай зауважив її холодний відсторонений погляд. Її обличчя навіювало думки про дівчат з обкладинок глянцевого журналу. Зараз, схвильована, з опухлими щоками, блідим обличчям і почервонілими очима, та ще й здригаючись усім своїм рослим тілом, вона все одно мала ту саму ауру сексуальності.

Клавдія підхопилася на ноги й підбігла до нього.

— Допоможи мені, Лью, — схлипнула вона. — Мені не добре. У мене голова не в порядку.

Дай попросив дозволу поговорити з нею наодинці, і їм дали змогу скористатися кабінетом капітана Гердманна.

— Чому ти не хотіла мене бачити? — спитав він, коли вони залишилися вдвох.

— Я так заплуталася, — пробелькотіла жінка. — Не знаю, що відбувається.

Дай повірив їй, але також запідозрив, що зараз, у стані паніки, Клавдія погоджується з усім, хто б їй що не казав. У своїй наївності вона повірила б, що помічники шерифа намагаються їй допомогти. Побачивши знайомого, вона зробила оберт на 180 градусів і тепер линула до нього по захист.

— Хочеш, щоб я представляв твої інтереси?

— Так. Так. Я тебе знаю. Я довіряю тобі.

— Зі слів декотрих полісменів я розумію, що ти їм про щось говорила.

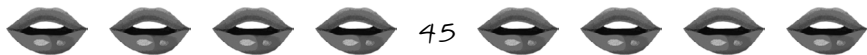
— Я розповіла їм, що Боббі погрожував мене вбити, і...

— Гей, не треба вдаватися в деталі. У цих кабінетах не мало би бути жучків, але я чув, що розмови адвокатів із клієнтами записуються.

— Що ж мені робити?

— Відтепер тримай рота на замку. Не говори ні з ким, окрім мене. Боббі телефонував мені вчора, після того як тебе забрали. Він сам не свій від тривоги.

Коли Дай відвів її до приймальної, Чемп розповів йому про зізнання, яке вона підписала, і про ордери, які зараз готують

на її арешт, а також на арешт Роберта Новатні й Діно Політиса за обвинуваченням у незаконному проникненні, пограбуванні та вбивстві за обтяжувальних обставин.

— Ви робите помилку, — мовив Дай. — Ця жінка ніколи нікого не вбивала.

Чемп знизав плечима.

— О'Грейді каже, що ми маємо достатньо для суду присяжних.

Дай добре знав бувалоного головного прокурора О'Грейді, адже не раз стикався з ним у суді. Він знизав плечима й кивнув Чемпу:

— Ти даєш усі підстави для позову, Говарде.

— Можливо, але ми маємо обґрунтовану підозру.

Чемп обернувся до жінки й сказав:

— Клавдіє Яско, мені шкода, але вас заарештовано.

Її очі розширилися, і вона скрикнула:

— Заарештовано? Про що ви кажете? Коли ви привезли мене сюди, ви казали, що я не під арештом!

— Тоді ви не були під арештом, Клавдіє. Але зараз — під арештом.

Вона почала плакати й тремтіти, чіпляючись за руку Лью Дая в пошуку підтримки.

— Чому я під арештом? За що?

— За вбивство трьох людей, — відповів Чемп.

— Я нікого не вбивала! Богом клянусь, я не вбивця, — кричала Клавдія, поки детектив надягав наручники на її зап'ястки.

Задзвонив телефон. Чемп відповів, секунду послухав і, кивнувши, поклав слухавку.

— Це був помічник, якого я відрядив до будинку Маккена, — повідомив він. — Ви мали цілковиту рацію, Клавдіє. Синя миска з вівсянкою саме там, де ви казали, у кухонній мийці.

Дай пішов слідом за помічницею шерифа, яка повела Клавдію з офісу задніми сходами вниз, вузьким коридором з камерами спостереження, крізь заграбований сходовий колодязь і повз в'язницю. Помічниця вивела Клавдію крізь вихід на

Фронт-стрит і посадила до поліційного фургона. Дай теж сів у фургон, узяв Клавдію за руку й спробував її заспокоїти, доки вони їхали на південь від Колумбуса до жіночої виправної установи.

— Я витягну тебе звідти за два тижні, — пообіцяв він. — Я доб'юся, щоб твій протокол вилучили, і буде так, наче цього ніколи не траплялося.

Раптом вона всміхнулася.

— Ніколи не думала, що отримаю таку велику роль.

Клавдія притулилася головою до стінки фургона.

— Завжди сподівалася на головну роль. Я вже грала раніше — дрібні ролі в кількох екзотичних фільмах, та як головна героїня у драмі про вбивство я б стала зіркою.

Дай витріщився на неї.

— Гадаєш, це ти в кіно знімаєшся?

Вона грайливо плеснула його по руці.

— Ой, ну ж бо, Лью. Ти ж бачив оті камери у в'язничному коридорі й телекамери надворі. Я лише сподіваюся, що отримаю добрий контракт із купою грошей, адже акторство — важка праця.

За двадцять хвилин поліційний фургон під'їхав до жіночої в'язниці — одноповерхової будівлі, обнесеної колючим дротом. Наглядачка провела її всередину, і ґратчасті двері в дальньому кінці коридору розчахнулися, впускаючи жінку.

— Тримайся там, Клавдіє, — Дай помахав на прощання. — Вранці я буду в суді й подам клопотання, щоб твоє зізнання вилучили. Побачимося завтра.

Коли двері в'язниці з ляскотом зачинилися в неї за спиною, Клавдія спитала наглядачку, який сьогодні день.

— Середа.

— Тобто який день місяця? Я знаю, що зараз 1978-й.

— П'ятнадцяте березня, — сказала наглядачка, знімаючи з неї наручники.

Клавдія всміхнулася.

— Я передчуввала це. Події трапляються зі мною близько Березневих ід¹.

Після того як її сфотографували й узяли відбитки пальців, Клавдії видали в'язничну уніформу з темно-синіх штанів, кросівок і білої сорочки з чорнильними літерами поверх кишені: К. ЯСКО. Помітивши ще більше телекамер на стінах, вона всміхнулася й з усіх сил спробувала продемонструвати гру, гідну «Оскара».

Наглядачка забрала її персні та шпильки з волосся, залишивши його вільно звисати до стегон. Клавдію помістили до першої з шести камер утримання зі сталевією койкою, раковиною та унітазом. Її камера, розташована навпроти контрольного центру, дозволяла жінці бачити ряд моніторів та об'єктиви, наведені на неї. Вона засміялася й помахала рукою.

Бачила б її зараз мати...

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

I

Марта Яско дізналася, що сталось із її донькою, коли за п'ять хвилин до одинадцятигодинного випуску новин зателефонував Боббі Новатні й повідомив, що Клавдію заарештували та, ймовірно, покажуть по телебаченню.

Марта подумала, що він жартує, але який же дивний жарт! Вона була заскочена його дзвінком, адже два тижні тому в телефонній розмові Клавдія зізналася їй, що хоче піти від Боббі. Марта гадала, що донька так і зробила. Хоча Марта вважала Боббі яскравим, начитаним молодиком, він їй ніколи не подобався. Вона знала, що він часто мав проблеми з законом, і стривожилася, дізнавшись, що він торгує наркотиками.

Коли вийшли новини, Марта і її п'ятнадцятирічна донька Ненсі побачили, приголомшені, як Клавдія в наручниках,

¹ Березневі іди — за давньоримським календарем 15 березня. Ця дата здобула популярність в історії, оскільки саме цього дня в 44 р. до Р.Х. було вбито Юлія Цезаря.

у джинсах і джинсовій куртці всміхається й махає на камери.

Коли диктор повідомив, що Клавдію заарештували за потрійне вбивство та що двох можливих спільників невдовзі затримують, Марта закричала:

— Що вони верзуть? Збожеволіли?

Ненсі плакала:

— Клавдія... це неможливо. Вона ніколи нікому б не нашкодила.

На нетривких ногах Марта підвелася з крісла й зі стогоном стала походити туди-сюди.

— Треба щось робити. Що ми можемо? Кому телефонувати? Нам потрібен адвокат. Кого нам знайти? Зателефонуй комусь і скажи їм, що все це жахлива помилка.

Ненсі боялася, що в матері станеться серцевий напад.

— Знаю! — схлипнула вона. — Зателефоную татові. Він скаже нам, що робити.

Вона підбігла до телефону. Сльози туманили їй очі, коли вона набирала номер Департаменту поліції Колумбуса. Татко знатиме. Татко допоможе.

Детектив-сержант Білл «Татко» Стекмен був не її рідним батьком, а батьком однієї з її шкільних подруг. Відколи батьки Ненсі розлучилися — майже дев'ять років тому, — вона проводила стільки часу в будинку Стекменів, що вважала їх за другу родину.

Зараз, дізнавшись, що її сестру заарештували за вбивство, Ненсі, ясна річ, звернулася до Білла Стекмена по допомогу. Телефоністка у Центральному поліційному відділку з'єднала її з Детективним бюро, відділом убивств, і коли Стекмен відповів своїм глибоким, заспокійливим голосом, вона розповіла йому все, що вони з матір'ю почули в новинах.

— Можеш допомогти Клавдії, татку? Вона не могла скоїти того, про що вони кажуть. У неї були проблеми з психікою, але вона й мухи не скривдить. Що нам робити? Куди нам...

— Опануй себе, Ненсі. Ти маєш себе контролювати. Я зроблю все, що зможу. Дай-но поговорити з твоєю матір'ю.

Марта взяла телефон, продовжуючи схлипувати, і Стекмен заговорив м'яким, обнадійливим тоном, хоч і попереджав, що може зробити не так уже й багато.

— Я не можу втручатися в розслідування шерифа Беркемера. Округ Франклін не входить до моєї юрисдикції.

— О Господи...

— Але зараз, постривайте. Я поговорю з кимось зі знайомих детективів в офісі шерифа. Подбаю, щоб вони знали про її історію психічної хвороби...

— О, благослови вас Боже, Білле.

— Дечим ви таки можете зарадити, Марто. Коли побачитесь із Клавдією в жіночій в'язниці, ви можете поставити їй кілька ключових запитань стосовно всієї цієї справи.

— Так... так, звісно. Лише хвилинку, я візьму олівець.

Стекмен повільно продиктував їй список запитань, признаних прояснити й обґрунтувати знання Клавдії щодо подробиць злочину.

2

Наступного дня, сидячи поряд із Клавдією на попередньому слуханні в муніципальному суді, Лью Дай помітив збентежений вираз її обличчя, коли час від часу вона із сором'язливою усмішкою роззиралася в людній залі. Очевидно було, що жінка не здатна слідкувати за тим, що відбувається.

Дай відчув, що нова клієнтка завдасть йому проблем.

Вона мала неймовірну здатність морочити людям голови. Адвокат виявив, що для розуміння того, куди хилить Клавдія, треба вислухати її, відійти — а потім ретельно проаналізувати те, що вона сказала. З нею він змушений був робити більше нотаток, ніж зазвичай, адже доводилося знову й знову переглядати їх, щоб знайти якийсь сенс у тих розповідях.

Дай заявив, що Клавдія не визнає себе винною, а також подав клопотання про вилучення її 158-сторінкового зізнання Говарду Чемпу на підставі того, що воно було отримане під тиском і що,

як людина психічно хвора, вона не компетентна відмовлятися від своїх конституційних прав. Судовий слідчий підтвердив судді Річарду Ферреллу, що історія психічної хвороби Клавдії розпочалась у віці чотирнадцяти років, що зараз вона перебуває на медикаментозному лікуванні й наразі кваліфікується Департаментом психічного здоров'я Огайо як стовідсотково недієздатна.

Генеральна прокуратура на доводи Дая заперечила твердженням Чемпа, що Клавдія поводитись цілком раціонально, коли описувала подробиці вбивств у Маккена, які ніколи не потрапляли до преси, подробиці, які міг знати лише той, хто був на місці вбивства. Вона добровільно, наполягав Чемп, свідомо й без примусу підписала зізнання, що брала участь у жорстокому потрійному вбивстві.

Прокурори повідомили суддю Феррелла, що наступного вівторка мають намір надати докази суду присяжних.

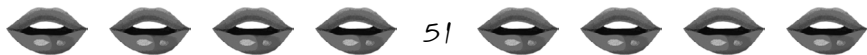
Суддя Феррелл прийняв на розгляд клопотання Дая й призначив заставу за Клавдію в розмірі 150 тисяч доларів за кожну з жертв — разом 450 тисяч.

Коли Клавдію виводили із зали суду, вона знову весело розсміялася й помахала скутими руками. Її гарний настрій збентежив репортерів і телевізійних коментаторів, тому згодом вони засипали помічників шерифа запитаннями.

Попри те, що Говард Чемп їздив до неї додому, привіз її на допит і ніч протримав під охороною в motelі, Чемп розповів пресі, що о дев'ятій годині минулого вечора Клавдія увійшла до Департаменту шерифа й здалася детективам сама.

3

Коли детектив Тоні Річ дізнався, що Клавдія Яско заявила на Діно Константіна Політіса як на співучасника вбивств у Маккена і що тепер шериф Беркемер хоче затримати його, він засмутився. Він докладно допитав Політіса стосовно цих вбивств лише два тижні тому.

Політіс був відомим крутим хлопцем із західної частини міста, і Річ знав, що в минулому він частенько відвідував клуб «Ельдорадо Мікі» і навіть мав кілька сутичок із Маккеном. Тоді він вирішив, що тридцятидворічний гевал — добрий підозрюваний, і заарештував його за збройне пограбування за обтяжувальних обставин. Тепер Річ був розчарований, оскільки Політіса двічі заарештовували й двічі звільняли за останні два тижні.

Він вирішив детальніше ознайомитися з подробицями.

24 лютого, за неповні два тижні після вбивств у Маккена, офіцер Г. Голдзберрі заарештував Діно о 3:20 ночі в супермаркеті «Крогера» на Вест-Броуд-стрит, 515. Продавець, Даглас Стормент, помітив нервозність Діно біля каси. Коли Політіс, сплативши за банку часникового порошку, потягнувся по решту, з відкритого рукава його джинсової куртки випала на прилавок ягняча відбивна. Тоді, заметушившись, Політіс дістав з іншого рукава другу відбивну й запропонував сплатити за них. Оскільки в правилах «Крогера» було заявляти про кожен випадок магазинної крадіжки, Стормент зателефонував до Департаменту шерифа.

Голдзберрі повідомив у звіті, що на час його прибуття в супермаркет Політіса відвели до офісу охорони на другому поверсі. Доки Політіс совався на стільці, Голдзберрі зауважив, що на підлозі за ногою підозрюваного лежить маленький пістолет. Встаючи, той делікатно штовхнув пістолет під стіл.

Оскільки Голдзберрі ніяк не міг довести, що зброя належить Політісу, він заарештував його за крадіжку ягнячих відбивних. Після того як на підозрюваного надягли наручники й посадили до поліційного авто, Голдзберрі повернувся до крамниці й конфіскував пістолет — синю 25-каліберну напівавтоматичну «Беретту», заряджену пістолетною обоймою, у якій було дев'ять куль.

Політіс зумів переконати суддю, що він відповідальний громадянин і має власну сайдингову справу, вантажівку й інструменти. Оскільки обвинуваченням було лише «адміністративне порушення першого ступеня», йому наказали з'явитися до суду 6 березня й звільнили під внесеною ним заставу.

28 лютого, чотири дні по тому, Політіс прийшов до Детективного бюро округу Франклін, щоб повідомити, що його 25-каліберну «Беретту» вкрали. Так він визнав себе власником «Беретти», і цього вистачило Річу, щоб змінити обвинувачення в крадіжці ягнячих відбивних з адміністративного правопорушення на «пограбування за обтяжувальних обставин з носінням прихованої зброї». Він заарештував Політіса на місці.

Не лише крадіжка відбивних змусила Річа допитати Політіса щодо потрійних убивств. У 1969 році Політіс застрелив людину в барі в західному Колумбусі й був притягнутий до суду за вбивство другого ступеня. Вердиктом присяжних був «самозахист», тож його виправдали.

Розпитуючи Політіса про пістолет, який той мав при собі, коли вкрав відбивні, Річ порушив тему потрійного вбивства, як робив з усіма допитуваними. Політіс визнав, що багато років був знайомий з Мікі Маккеном, що сварився з ним і що тричі мав побачення з танцівницею гоу-гоу Крістін Гердман.

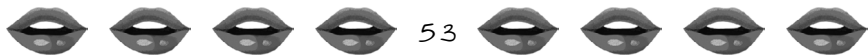
Тоді Річ і побачив у Політісі підозрюваного, ще за два тижні до того, як Клавдія Яско зізналася й виказала його. Тепер Річ ледве приховував роздратування. Тиждень тому, 8 березня, суддя Муніципального суду відкинув обвинувачення у «збройному пограбуванні», оскільки серед свідків обвинувачення фактично не було жодної цивільної особи, яка засвідчила б, що Політіс мав при собі зброю, коли крав дві ягнячі відбивні.

Наказом шерифа Беркемера було знайти Діно Політіса й привезти його, але обережно — найпевніше він озброєний і небезпечний.

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ

I

Коли за тиждень після арешту Клавдії Марта Яско відвідала жіночу виправну установу, вона зауважила, що зовні ця будівля має звичайний вигляд — якщо не зважати на огорожу з колючого дроту.

Однак умови для відвідувань тут були жахливі. Уздовж лівої стіни коридору чотири металеві кабінки з вузькими карнизами й телефонами були схожі на відкриті телефонні будки. Крізь прямокутний розріз шестидюймового віконця на рівні її очей Марта могла лише частково бачити доньчине обличчя, коли тій дозволили увійти до кабінки, замкнувши двері з протилежного боку. Обом треба було стояти, щоб дивитись одна одній у вічі, і спілкуватися телефоном.

Незабаром після приїзду Марти Донна Зег, рудоволоса наглядка, привела усміхнену Клавдію в зону відвідувань, завела до кабінки й замкнула за нею ґрати.

— Ти чому засмучена, мамо? Нема про що турбуватися. Це найфантастичніша можливість, яка в мене була. Ти ніколи не вірила, що я стану справжньою акторкою, а тепер сама бачиш, що в мене головна роль.

— Про що ти кажеш?

— Хіба не розумієш, що все це кіно? Ми знімаємо фільм про жорстоке потрійне вбивство, — вона вказала на телевізійний монітор позаду неї. — Поглянь, камери всюди навколо нас.

Так завжди бувало з Клавдією. Дитиною вона брала кілька деталей з реальності й переплітала їх із вигадками. Дівчина завжди мріяла бути акторкою. Роками Марта хвилювалася через цю звичку Клавдії, але зараз була вдячна її вмінню обертати реальність в'язниці на світ власних фантазій.

— Ми телефонували татові Стекмену, — повідомила Марта, — і він дещо для нас перевірить. Він особисто зацікавлений у твоїй справі. Татко запропонував кілька запитань. Зосередьмося на них на хвилину.

Клавдія охоче кивнула.

Марта дістала з сумочки папірець і прочитала вголос:

— Перш ніж тебе затримали для допиту, чи хто-небудь із Департаменту шерифа просив тебе поспитати інформацію для них на вулиці?

Клавдія похитала головою.

— Ніколи.

— Ти була на місці вбивства — на Онгаро-драйв?

— Ні, мамо, я ніколи там не була.

— Тоді чому тобі відомі різні подробиці? Як ти дізналася, що було в будинку і як саме сталися вбивства?

Клавдія приклала пальці до губ і заплющила очі, ніби намагаючись згадати.

— Я чула про них від Діно. Чула, як він розповідає Боббі, що коли його взяли за пограбування через два тижні після вбивств, детектив Тоні Річ допитував його у справі Маккена, і так він чимало довідався про місце вбивства і про те, як усе було. Так я й дізналася.

Марта відчула величезне полегшення. Це все пояснювало. Як завжди бувало з Клавдією, хтось надав їй кілька деталей, а вона вигадала з них цілу історію — із собою в центрі подій.

— Боббі причетний до вбивств?

— Ні! — заперечила Клавдія. — Боббі не має до них жодного стосунку.

— Ти маєш якийсь спосіб довести, що не була там уранці тієї неділі? Хіба ти зазвичай не ходиш кудись снідати після роботи?

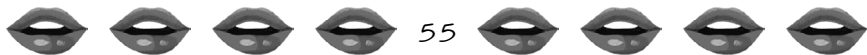
Клавдія ляснула себе долонею по скроні.

— Так! Так! Тепер, коли ти про це сказала, я згадала. Гадаю, я ходила з Ленні Вайтом і ще кимось... з нами була якась дівчина... точно, Джинджер, яка працює зі мною в «Галереї зображень».

— Хто такий Ленні Вайт?

— О, він чудовий хлопець. Ми вже кілька місяців як знайомі. Має власну вантажівку й працює далекобійником — здебільшого свиней перевозить. Дівчата в «Галереї зображень» кличуть його Свинарем. Ленні приходить до «Галереї зображень», коли буває в місті, і веде мене снідати, а часом підвозить додому. Ми ходили снідати після роботи.

— Чудово — двоє свідків твого алібі. Усе буде гаразд, Клавдіє.

— Це я й кажу, мамо. На фільм чекає дивовижний успіх. Я прославлюся.

Покинувши жіночу виправну установу, Марта Яско зателефонувала до Детективного бюро Біллу Стекмену й переказала відповіді Клавдії на його запитання.

— Я не можу втручатися, Марто, — сказав він після того, як вони трохи поговорили, — але зроблю все, що зумію.

Пізніше Стекмен зателефонував детективу з Департаменту шерифа Стіву Мартіну. Один із його людей добре знав Мартіна й схвально про нього відгукувався. Стекмен відчував, що той зрозуміє: він не пхає носа на чужу територію.

— Слухай, Стіве, щодо справи Маккена, — почав він. — Не хочу лізти не в своє діло й не питаю жодної інформації. Просто гадаю, що твоїм хлопцях слід знати: у ваших руках дуже нестабільна особа.

2

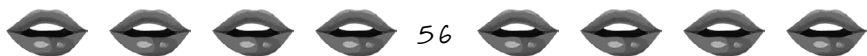
17 березня «Колумбус Сітізен-Джорнел» опублікував статтю.

ШЕРИФИ ПЕРЕСЛІДУЮТЬ ДРУГОГО ПІДОЗРЮВАНОГО У ВЕСТ-САЙДСЬКОМУ ПОТРІЙНОМУ ВБИВСТВІ

У четвер детективи Департаменту шерифа вели пошук другого підозрюваного у вбивстві трьох осіб 12 лютого на Далекому Вест-Сайді.

Клавдія Яско... була заарештована в середу ввечері й звинувачена в трьох випадках убивства за обтяжувальних обставин...

Сержант Говард Чемп із Департаменту шерифа стверджує, що міс Яско зв'язалася з детективами у вівторок приблизно о першій дня та надала подробиці вбивств, відомі лише тому, хто був присутній під час їхнього скоєння...

Коли жінка зізналася, що боїться бути вбитою, якщо повернеться додому, детективи взяли її під варту з метою захисту...

Чемп не надав інформації про можливий зв'язок між міс Яско, підозрюваній у співучасті, і жертвами вбивств.

Міс Яско з чотирнадцяти років перебуває на психіатричному лікуванні, але поводитись «цілком раціонально», коли розмовляла з детективами, каже Чемп.

Три дні по тому було видано наказ заарештувати Політіса на трейлерній стоянці, де він мешкав зі своєю дівчиною. О 4:10 ранку п'ятеро помічників шерифа, включно з офіцером Голдзберрі, Тоні Річем і Говардом Чемпом, постукали й назвалися. Коли дівчина Політіса, Ельсі Меї Бенсон, відчинила двері, вони показали їй ордер на арешт Політіса.

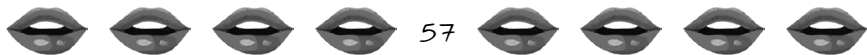
Дівчина вказала на кімнату, де він спав, і всі п'ятеро полісменів з пістолетами напоготові увійшли до кімнати, розбудили Політіса й оголосили, що його заарештовано за вбивства Крістін Гердман, місіс Дороті Маккен і Мікі Маккена.

Політіс, ошелешений і злий, горлав, що не має жодного стосунку до чийогось убивства, що це все клята помилка і вони заарештовують не того.

— Не дозволяй їм нишпорити в моєму домі! — кричав він Ельсі Меї, коли на нього надягали наручники й виводили до поліційної автівки. — Не хочу бачити їх тут!

Політіса відвезли до окружної в'язниці, прийняли й оформили о 4:30 ранку, і менше ніж за годину він втретє за чотири тижні опинився за ґратами.

Коли Мері Новатні відчинила парадні двері й побачила схвильоване обличчя свого сина Боббі, вона зрозуміла, що сталося щось жахливе. Він сказав, що, прочитавши статтю в «Сітізен-Джорнел» про полювання шерифа на другого підо-

зрюваного і ту частину, де Клавдія висловлює страх бути вбитою при поверненні додому, він відчув, що його підставляють, тож боїться повертатися до квартири.

Зараз, у будинку свого дитинства, він казався, мов дикун, горлаючи, що неможливо вгадати, у яку халепу втягнула його божевільна Клавдія. Він приїхав пожити у своїй колишній кімнаті, казав Боббі, доки не з'ясує, що робити далі.

Коли він піднявся до своєї кімнати, маленька жилава біло-волоса місіс Новатні пішла на кухню зготувати синові щось поїсти. Вона збагнула, що її старший син укотре наляканий, що на нього вішають злочин, якого він не скоював.

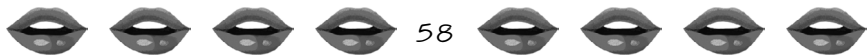
Її засмучувало, що страх обвинувачення й ненависть до поліції з'явилися в нього далеко не вчора. Вона чітко пам'ятала той день, коли заарештували Боббі та його найменшого брата Енді, упіймавши їх на Греблі Гувера з вибухівкою. Подейкували, що вибухівка належала одному з власників бару, який пов'язаний з організованою злочинністю. Але Боббі й Енді розповіли їй, що сталося насправді.

Якось уранці, в останній липневий тиждень минулого літа, Боббі вирішив, що хоче з'їздити порибалити на Греблю Гувера. Він, його друг Френк та Енді взяли якесь рибальське приладдя, кілька ящиків пива й поїхали на греблю.

Риболовля йшла повільно, й Енді, роззирнувшись на місці, виявив, що одні з дверей, які ведуть униз, у стіну греблі, не замкнені. Він крикнув Боббі, що йде всередину, і Боббі, прихопивши кілька бляшанок пива, пішов з ним. Френк залишився зовні й продовжив рибалити.

Енді казав, що не встигли вони пройти і кількох метрів, як раптом усе заповонила морська та паркова поліція зі зброєю наготові. Боббі й Енді підняли руки та стали підніматися сходами, а тим часом Френк, який приніс із собою трохи хлопавок, залишених після Четвертого липня¹, запалив їх і жбурнув у прохід. А тоді дав драла на машині Енді.

¹ День Незалежності в США.

Коли Боббі й Енді піднялися нагору, то побачили, що оточені озброєними полісменами, а над їхніми головами завис поліцейний гелікоптер.

Їх затримали й посадили під арешт за злочинне проникнення та зберігання вибухових речовин усередині греблі. Захищав їх Лью Дай. Обвинувачення знизили до адміністративного правопорушення, братів оштрафували й відпустили. Але після інциденту на Греблі Гувера Боббі затаїв неабияку злість на правоохоронців.

— Поліція тільки це й уміє, — скаржився він своїй матері. — Взяти щось на кшталт дрібної поїздки на риболовлю й облаштувати все так, щоб кинути людину за ґрати.

Тепер він знову був удома й ховався у своїй кімнаті, адже боявся, що поліція прийде звинуватити його у вбивстві.

Пізньої ночі в понеділок 20 березня Мері Новатні почула стук у парадні двері. Вона накинула халат, спустилася визирнути крізь віконце й була приголомшена, побачивши перед будинком машини окружної поліції, що перекривали вулицю з обох боків.

Боббі, який спустився слідом за нею, сказав:

— Я вшиваюся звідси. Піду через чорний хід.

— Боббі, — зупинила його мати, — залишайся тут.

Сивоволосий полісмен в однотонному одязі гукнув з порога:

— Я сержант Чемп. Ми знаємо, що ваш син у будинку, і хотіли б поговорити з ним.

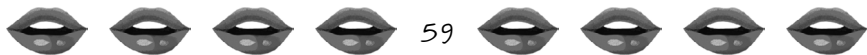
— Ви маєте ордер? — спитала вона.

— Ні, але хотів би його побачити.

— Зачекайте хвилинку, — сказала Мері. — Я запитаю його.

Вона метнулася до телефону, знайшла домашній номер Лью Дая й розповіла йому, що відбувається.

— Скажіть Боббі, нехай зберігає спокій, — порадив Дай. — За жодних обставин йому не можна виходити, і не впускайте тих полісменів крізь парадні двері. Покладіть Боббі у своїй спальні та скажіть, нехай залишається там, доки я з ним не зв'яжуся.

О четвертій ранку Лью Дай перетелефонував і спитав, чи помічники шерифа досі за дверима. Боббі перевірів. На ганку й на вулиці було безлюдно.

— Усе гаразд, Боббі, поспи тепер трохи, якщо зможеш, а вранці найперше приїзди до мене. Поїдемо до офісу шерифа разом.

Наступного ранку, ідучи з дому, Боббі поцілував матір на прощання.

— Можливо, ти мене більше не побачиш, — сказав він, — бо вони мене вб'ють.

— Не кажи цього, — твердо промовила вона.

— Мене хочуть посадити за вбивство. Ти знаєш, на що вони здатні.

— Не думай про таке, Боббі, — зі сльозами озвалась мати, коли він вислизав у двері. — Не кажи так.

Того вечора з новин вона дізналася, що Лью Дай пішов разом із Боббі, коли той зголосився до Департаменту шерифа.

Жінка скрикнула, почувши від репортера, що о четвертій тридцять 21 березня судом присяжних округу Франклін були виголошені обвинувачення: Клавдія Ілейн Яско, Роберт Рей Новатні й Діно Константін Політіс — наразі всі під арештом — обвинувачені кожен у тяжкому вбивстві кількох осіб, і вбивстві умисному, вчиненому за попередньою змовою.

Усе це передбачало смертну кару.

3

Офіційне виголошення обвинувачення Клавдії стало жахливим досвідом для Лью Дая. Воно тривало близько сорока п'яти хвилин, проте він почувався глибоко розгніваним через те, що мусить стояти поряд із наляканою клієнткою на відкритому судовому процесі й слухати, як зачитують увесь текст обвинувачення. Після кожного з окремих трьох випадків убивства за обтяжувальних обставин, що передбачало смертну кару, прокурор штату вимагав для неї страти на електричному стільці.

Дай краєм ока дивився на Клавдію та бачив, що вона досі всміхається — неначе збентежена, що спричиняє стільки клопоту, — але водночас блідне й тремтить. Можливо, вона досі вірила, що знімається в сцені з кіно, проте слова прокурора її лякали.

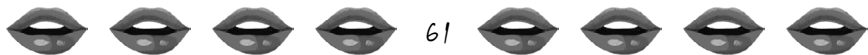
Дай вирішив: якщо вони справді вимагатимуть смертної кари, він зробить усе необхідне, щоб урятувати її. Відстоюватиме цю справу в ЗМІ. Він знав, що це вважається неетичним, але не вбачав нічого хибного в тому, щоб рятувати ні в чому не винну людину від електричного стільця. Почувши, як зачитують склад злочину, він збагнув, що має вчинити саме так.

Будучи добрим республіканцем, спершу він спробував скористатися будь-якими політичними зв'язками, які зумів залучити. Не те щоб він товаришував із Джорджем К. Смітом. Він ніколи не водив дружби з прокурорами. Деякі з них були його друзями до того, як обійняли ці посади, але згодом він відчував, що треба проводити певну межу. Близькість до прокурора, вважав він, може надати адвокату захисту упереджену картину. А в останню мить у суді, коли треба наводити свої коронні докази, прокурор може попросити в тебе — як ласки — збавити оберти. А він не може вчиняти так і водночас захищати своїх клієнтів.

Дай спостерігав за заступником прокурора Джеймсом О'Грейді в суді. Він знав, що Джим теж був у справі. Ірландець першого покоління з Нью-Йорка («зелений» ірландець, не «помаранчевий»¹) та активний член Клубу Трилисника. Якось Дай увійшов до кабінету Джима й побачив, що той слухає Вагнера. Важливо, казав він собі, розуміти тих, із ким змагаєшся в суді.

Адвокат відчував, що бос О'Грейді, прокурор Джордж К. Сміт, — найсильніший політик у Колумбусі. Добре слугуй Джорджу Сміту — і станеш суддею чи потрапиш на інше хліб-

¹ Йдеться про належність до ірландських католиків, символом яких є зелений колір на прапорі Ірландії, на відміну від протестантів — їхнім символом є помаранчевий колір.

не місце, адже Джордж знав, як проштовхувати своїх людей до вищих кабінетів. Незадовго до слухання Дай зателефонував йому й призначив зустріч, щоб поспілкуватися з ним і О'Грейді. Він прийшов на цю зустріч із наміром заявити: «Панове, обличте це. Ви ж знаєте, що вона не винна. Усе це — велика помилка, яка лише зменшить шанси Джорджа на обрання».

Дай сподівався, що Сміт купиться на цю ідею та закриє справу. Він не хотів нищити кар'єру Джорджа Сміта. Аж до цієї миті Дай товаришував з верхівкою республіканської партії в Колумбусі й знав, що такий молодий адвокат-республіканець, як він, обов'язково постраждає, якщо розхитувати політичний човен.

Але задля порятунку Клавдії він ладен був піти на цей ризик.

Прибувши до прокуратури, він дізнався від Джеймса О'Грейді й адміністративного помічника, що Джордж не може з ним зустрітися. Він-бо достобіса добре знав, що Джордж відсутній у місті в політичних справах.

Дай чемно та м'яко відповів їм:

— Що ж, панове. Національні ЗМІ цікавляться цією справою. Якщо ви не прозрієте — розверзнуться справжнє пекло, і це знищить шанси Джорджа в політиці, його кар'єру.

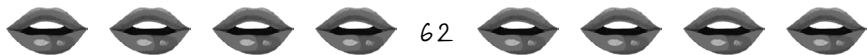
О'Грейді відповів, що вони мусять робити те, що, на їхню думку, є найкращим, ухвалювати такі рішення, які вважають доцільними. За наявності вагомих доказів, яких не можна ігнорувати, і плівок вони не мають вибору, окрім як вести цю справу далі.

— Але ж вам відома передісторія, — заперечив Дай. — Ви знаєте її стан. Знаєте, що Чемп тримав її під замком у готельному номері й навчав, як треба казати.

Дай намагався викласти їм усю ситуацію, але їх це не цікавило.

— Очікуйте на статті в національних ЗМІ, — пригрозив він, усвідомлюючи, що занадто тисне.

Хоча він відчував, що коїться щось дивне, та лише згодом дізнався про активну участь у цій справі Джорджа Сміта. Дізнався, що Джордж особисто зустрічався з Чемпом, щоб проінструкту-

вати його й настановити. Здавалося, потрійне вбивство в окрузі Франклін перетворилося на нагальне політичне питання.

«Гастлер», чий видавець Ларрі Флінт колись був мешканцем Колумбуса, став, власне, першим журналом, зацікавленим у тому, щоб якось подати цю історію. Хоча Дай не готовий був одразу взяти на себе зобов'язання, він знав, що може скористатись інтересом з боку «Гастлера» як важелем. Він розповів репортерці місцевого телеканалу, що національний журнал хоче висвітлювати цю історію. Однак не повідомив, який саме, адже остаточної угоди не було, а він не мав наміру доводити справу до кінця, якщо прокурор усе ж закриє провадження. Та коли репортерка натиснула на нього, вимагаючи інформації, Дай сказав лише, що це один із журналів «про дівчат».

За кілька днів йому надійшов дзвінок від головного редактора «Плейбоя» Білла Гельмера, який запитав про Клавдію й обмовився про можливу допомогу від фонду «Плейбоя». Гельмер сказав йому, що якщо вже Г'ю Гефнер¹ вирішив взятися до справи, це означає карт-бланш. Схоже, репортерка з Колумбуса, перевіряючи інформацію, обдзвонила всіх у надії дізнатися, з яким журналом веде справу Дай, збуривши цим цікавість «Плейбоя».

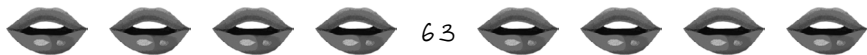
Тепер, коли Дай вийшов із зали суду й дивився, як Клавдію відвозять на поліційній машині, він прийняв рішення. Він зробить що завгодно, піде куди завгодно, битиметься з ким завгодно, щоб урятувати їй життя — навіть якщо це означає приймати допомогу від журналів на кшталт «Гастлера» і «Плейбоя».

4

Тоні Річ знову відчував розчарування.

У п'ятницю 31 березня суддя Вільям Джиллі звільнив Діно Політіса під заставу за умови щоденного телефонного звіту судовим посадовцям до розгляду його справи про вбивство.

¹ Г'ю Гефнер (1926—2017) — американський видавець, засновник і редактор журналу «Плейбой».

Адвокат влаштував Діно перевірку на поліграфі, і той успішно відповів на всі запитання, крім одного. Поліграф визначив, що він збрехав, кажучи, що не був у будинку Маккенна на час убивств.

Але технік пояснив, що порушення могли спричинити якісь дитячі проблеми, які асоціювалися в Політіса з образами «дому» чи «будинку».

Діно заявив, що більше ніколи не погодиться на тест на детекторі брехні, знаючи, що той може помилитися.

Наступного четверга, 6 квітня, о 10:40 ранку прокурор зумів отримати від суду присяжних округу Франклін «справжній обвинувачувальний акт» проти Політіса за те, що той мав при собі зброю під час крадіжки ягнячих відбивних. Річ дістав ще один ордер на арешт Діно.

Незадовго до 1 години суботи 8 квітня тіло сімдесятисемирічного Дженкіна Т. Джонса в його віддаленому будинку на трасі 37 неподалік від Ньюарка, штат Огайо, виявили донька та її чоловік. Вочевидь, Джонс лежав на канапі, читаючи журнал, коли був застрелений крізь скляну панель парадних дверей. Куля 22 калібру увійшла йому в спину. Убивця або вбивці увірвалися крізь передні захисні двері й вистрілили в нього ще п'ять разів — з них чотири рази в голову, — після чого відтягли тіло до спальні на першому поверсі; на підлозі були розкидані гільзи 22 калібру.

Двох собак також застрелили в підвалі й ще двох — у псарні надворі. Одного собаку знайшли живим під навісом.

За оцінкою детективів округу Лікінг, убивця або вбивці без поспіху обшукали будинок. Захаращені кімнати й ремонтну крамницю за будинком перерили згори донизу.

Джонс — компанійська людина, якщо вірити сусідам — був самозайнятим підрядником, генієм механіки, який виготовляв інструменти й запчастини для клієнтів з цілого Огайо. Усі знали, що він тримає під рукою великі суми готівкою, щоб купувати механізми на розпродажах.

Шериф округу Лікінг Макс Марстон надіслав гільзи 22 калібру до Бюро кримінального розпізнання й розслідування (БКР) у Лондоні, штат Огайо, для стандартної перевірки. Попри те, що почерк убивства, особливо велика кількість пострілів у голову жертви, був той самий, що й у вбивствах у Маккена, ніхто не пов'язував ці два злочини.

Убивство Дженкіна Т. Джонса в Ньюарку, штат Огайо, дуже мало висвітлювалось у Колумбусі.

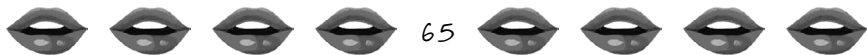
11 квітня Тоні Річ укотре заарештував Діно за крадіжку відбивних «за обтяжувальних обставин», але суддя того ж дня звільнив його під заставу.

Хтось зауважив, що в окружній в'язниці треба встановити обертові двері — спеціально для Діно.

Наступної п'ятниці, також пройшовши перевірку на детекторі брехні, призначену Департаментом поліції Колумбуса, Боббі Новатні був звільнений під заставу в 75 тисяч доларів. Він пішов жити до своєї матері в очікуванні судового процесу.

Мері Новатні була засмучена тією переміною, яку побачила у своєму синові. Хоча в минулому він був меткий на вигадки й завжди мав наготові якийсь дотеп, зараз цього мов і не було. Ніяких жартів. Мало всміхався. З виразом жаху говорив про свої поневіряння за ґратами й розповідав братам, як багато разів помирав у своїх нічних кошмарах. Протягом трьох із половиною тижнів у Франклінській окружній в'язниці він вірив, що детективи збираються підставити його, сфабрикувати проти нього справу й відправити на електричний стілець.

Хоча їх із Діно звільнили під заставу, попереду на них однаково чекали обвинувачення й судові слухання про вбивства. З усіх трьох тільки Клавдія залишилася чекати суду у в'язниці. Боббі зізнався родині, що розривається між пробаченням Клавдії через її психічну хворобу та побажанням їй сконати на електричному стільці й горіти в пеклі.

РОЗДІЛ ЧЕТВЕРТИЙ

I

Після тридцяти днів у захисній ізоляції, під час якої Клавдія не виявила жодних ознак загрози, жінка отримала дозвіл щодня впродовж години відвідувати в'язничну кімнату відпочинку. Більшість ув'язнених жінок, бачачи її по телевізору, обурювалися її скандальною славою.

24 квітня Клавдія увійшла до кімнати відпочинку, де група жінок саме переглядала мильну оперу. Вона самотньо сиділа за столом, гадаючи, коли прийде режисер і скаже їй, яку сцену зніматимуть цього дня.

Коли охоронці були надто далеко, щоб почути, до неї наблизилася молода білявка.

— Ти, кляте стерво! Решту життя ти проведеш у Мерісвіллі або в Лімі. Там тобі й місце за те, що вбила мою подругу.

Клавдія зіщулилася:

— Не знаю, про що ви кажете. Я нікого не вбивала.

— Не бреш, суко! — крикнула доволі товста темноволоса ув'язнена. — Ти вбила Кріссі — і ти за це отримаєш.

Гучна розмова привернула увагу охоронців, які попередили, що всі вони втратять право на відвідання й користування в'язничною крамницею. На деякий час це їх угамувало, але раптом охорону відкликали з кімнати відпочинку, повідомивши, що загорівся смітцевий кошик.

Коли білявка знову підійшла до неї, лаючись, Клавдія спробувала пояснити:

— Я тут лише тому, що ми знімаємо цей фільм про потрійне вбивство. Берт Рейнолдз¹ у ньому грає, і Саллі Філд². Хоча не думаю, що мені справді необхідно мешкати в камері —

¹ Берт Рейнолдз (1926—2018) — американський актор, у 1970-х рр. був однією з найуспішніших зірок Голлівуду.

² Саллі Філд (нар. 1946 р.) — американська актриса, пік популярності якої припав на кінець 1970-х — 1980-ті рр.; двічі здобувала «Оскар» за найкращу жіночу роль.

могли б поселити мене в готель і дозволити приходити щоранку на зйомки, — але це моя перша велика роль, і забагато скаржитись не випадає.

— Та ну? Озирнися навколо, сучко! — сказала білявка. — Буцегарня справжня. Я справжня. І я надеру тобі зад.

— Але ж телекамери! Нащо тут постійно ввімкнуті телекамери, якщо ми не знімаємо фільм?

— Бо вони завжди мають монітори для максимальної безпеки, ти, божевільна мерзото. Ти тут, бо ти вбивця.

Клавдія приголомшено глянула на неї та схлипнула:

— Це ви божевільна. Ви самі не знаєте, що кажете.

Білявка озирнулася, переконуючись, що охоронці ще не повернулись, і вдарила Клавдію в праве око. Клавдія впала на підлогу, а інші налетіли й стали бити її ногами, осипаючи прокльонами. Товстуха стрибнула на неї, і Клавдія зомліла.

Медсестра й охоронець віднесли її назад до камери. Опритомнівши, Клавдія побачила, що її тіло вкрите синцями, ліва щиколотка розтягнута й дуже опухла. Чому, питала вона себе, продюсери дозволили тій масовці скривдити її? Щось тут категорично не так, усвідомила вона, і треба з'ясувати, що коїться.

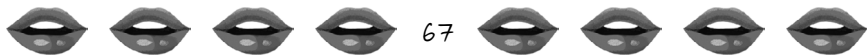
Клавдії доводилося стрибати й повзти з місця на місце. На судові слухання її виносили на вулицю й надавали милиці, але — оскільки ті були потенційною зброєю — їй не дозволено було користуватися ними всередині в'язниці.

2

Наступного понеділка, 1 травня, заголовок «Сітізен-Джорнел» сповістив про чергове вбивство:

«ВБИВСТВО СВЯЩЕНИКА: ДРУЖИНА ТА ДРУЗИ СПАНТЕЛИЧЕНІ»

Напередодні шерифа Дена Беррі з округу Фейрфілд, на схід від округу Франклін, викликали розслідувати вбивство пре-

велебного Джеральда Філдза, тридцятип'ятирічного священика з розташованої поблизу Беріанської баптистської церкви.

Одну ніч на тиждень Філдз зі зброєю в руках здійснював обхід як тимчасовий заступник охоронця «Вігвама» — приватного клубу на 100 гектарах лісової бази відпочинку у власності «Вольф Індастріз», які також володіли «Колумбуським Кур'єром», теле- та радіокомпанією WBNS і Національним банком Огайо.

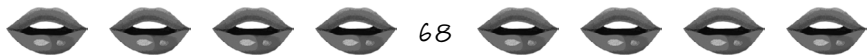
Зі слів шерифа Беррі, Філдз отримав численні вогнепальні поранення під час патрулювання бази.

У самоскиді, припаркованому в сараї технічного обслуговування, куля вибила ліве вікно, і на боці автівки лишилися криваві плями, наче жертву відкинуло на неї. Беррі припустив, що після того Філдз прошкутильгав триста метрів назад до спального барака, де вбивця або вбивці й прикінчили його. Вісімнадцять зужитих патронів 22 калібру було знайдено на землі. Дев'ять куль влучили Філдзу в ноги, груди й голову. Час смерті встановили в межах години від дванадцятої тридцять ночі, коли Філдз набирав код на табельному годиннику під час своїх обходів.

Потім Філдза відтягнули до барака, щоб сховати тіло. Кишені мерця були вивернуті. Його гаманець і револьвер «Кольт» 38 калібру з поламаним руків'ям зникли. Весь недільний день шістнадцять помічників шерифа з пошуковими собаками прочісували територію — і під вечір таки знайшли гаманець Філдза, кредитні картки й водійське посвідчення.

Згідно з інформаційними повідомленнями, Філдз заступив на цю роботу перед самим Різдом, прислуживши менеджеру «Вігвама», який також був парафіянином його церкви. Оскільки нічний охоронець, який працював на вихідних, звільнився, превелебний Філдз погодився почергувати за нього — з дев'ятої суботнього ранку до п'ятої недільного, — доки компанія не знайде заміни. Його першочерговим обов'язком був збройний захист. Особливих проблем із безпекою не виникало.

Коли його дружина Вірджинія прокинулася й виявила, що чоловіка досі немає вдома, стало зрозуміло, що щось не так.

Вона розповіла репортерів «Сітізен-Джорнел», що вирушила шукати його.

«Я не знала, чи він там [у «Вігвамі»], чи лежить десь при дорозі, але знала, що він у біді».

Філдз, випускник Аппалачського Біблійного інституту, заснував свою маленьку Беріанську церкву в 1973 році в класній кімнаті місцевої початкової школи, а до 1975 року зі своєю конгрегацією побудував дерев'яну церкву й будинок пастора, у якому й жив — усе власними руками. До вбивства він мешкав там із дружиною та трьома дітьми.

Наступного дня шериф Беррі заявив, що шість куль, вилучених із тіла Філдза, будуть надіслані до БКР для порівняння з іншими — з убивств, скоєних у прилеглих округах Франклін і Лікінг, у яких в голови жертвам випустили велику кількість 22-каліберних куль.

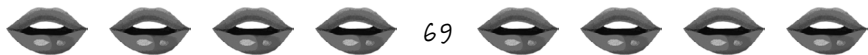
Якщо балістична експертиза покаже, що саме з цієї зброї було скоєно інші вбивства, сказав репортерам Беррі, він шукатиме допомоги правоохоронних служб з інших двох округів.

Але минуло три з половиною місяці від потрібного вбивства, і якби виявилось, що та сама зброя була застосована в п'яти серійних убивствах, прокурору округу Франклін було б нелегко притягти до суду головну підозрювану, замкнену в жіночій в'язниці під час останніх двох із п'яти злочинів.

3

Лью Дай почувався впевненим у собі, коли 4 травня 1978 року входив до зали судді Пола В. Мартіна на слухання про заборону використання прокурором 158-сторінкового зізнання Клавдії як доказу на її судовому процесі.

І знову Клавдія поводитися дивакувати як для людини, якій загрожує смертна кара. Часом вона здавалася розсіяною та збентеженою. Іншим же разом жадібно все слухала, ніби намагаючись збагнути, що про неї кажуть. Часто озиралася й махала репортерам.

Дай планував викликати своїм першим свідком психіатра Клавдії, доктора Байрона Стінсона, доцента психіатрії Медичної школи Університету штату Огайо, який свідчитиме щодо історії психічної хвороби Клавдії. Потім він викличе Боббі Новатні, який змалює її нещодавню поведінку.

Обвинувачення збиралося викликати лише одного свідка, який стверджуватиме, що Клавдія дала зізнання відкрито, вільно і явно при здоровому глузді, — детектива-сержанта Говарда Чемпа.

Дай усміхнувся О'Трейді, упевнений, що суддя Мартін ніколи не дозволить, щоби це абсурдне зізнання використали як доказ проти психічно хворої підсудної.

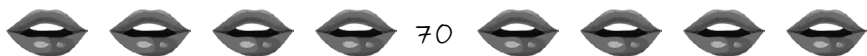
Склавши присягу, доктор Стінсон, високий, злегка огрядний психіатр трохи за шістдесят, звернувся до своїх нотаток. Клавдію, сказав він, тричі клали в лікарню Апгем-Голл під його опіку: у жовтні 1974-го, після її повернення з Гаваїв, у жовтні 1976-го та у вересні 1977-го, на терміни біля двох-трьох місяців. Діагноз Клавдії звучав так: «Шизофренія, загальний латентний тип».

— Що це означає? — спитав Дай.

— Це стан, описаний Гохом у 1949 році, — пояснив Стінсон, — характеризується загальною тривожністю (справжніми панічними атаками), паністерією й пансексуальністю. Це цікавий різновид діагнозу — цього року вийде нова діагностична класифікація, і там він буде названий граничною шизофазією [так в оригіналі]. Це споріднено з шизофренією, але... пацієнт часом усвідомлює реальність. ...Я бачив її протягом кількох років... і діагноз був завжди той самий. Тип хвороби Клавдії виявляється у сферах судження, взаємодії з оточенням, особливо в сексуальному плані. Вона потрапляє в цікаві різновиди сексуальних ситуацій.

Стінсон подивився на Клавдію, яка всміхалася до нього.

— Наприклад, перший випадок, коли ми побачили її, стався після її розлучення... і тут вона впадає в панічний стан, почуватися, наче... світ навколо неї рушиться й тому подібне —

і вона приходить до лікарні, цілковито відірвана від навколишнього світу, ніби заблукала у власних фантазіях, і потрібен певний час, щоб знизити її тривожність.

Лью Дай спитав його, як цей діагноз стосується її контакту з реальністю та з її оточенням.

— Здається, що Клавдії подобається жити в епіцентрі бурі, — відповів Стінсон. — Вона завжди шукає цікавого роду стосунків з представниками маргінальних груп, якщо казати про її соціальні зв'язки. Бісексуали, гомосексуали, повії, танцівниці гоу-гоу. Вона потрапляє в ці ситуації й починає уявляти себе частиною синдикату, мафії, яка хоче втягнути її до сексуального рабства. Будь-які химерні фантазії в неї тісно переплітаються з реальністю, аж доки настає момент, коли хтось руйнує її ілюзії... відштовхує її... а потім у неї трапляється чергова панічна атака, і вона шукає, по-справжньому шукає захисту в лікарні.

Стінсон описав симптоми її панічних атак:

— ...Безсоння, неспокійне ходіння, поганий апетит, напади плачу й істеричного крику... дуже вибаглива, погрожує судовим позовом, боїться, що інші намагаються зашкодити їй... загалом, просто дуже нестерпна, щоби бути поряд.

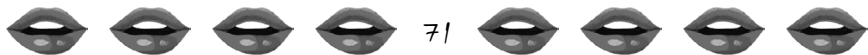
Лікар пригадав, що коли Клавдія вперше прийшла до Апгем-Голлу в 1974 році, вона розповіла йому довгу заплутану історію про те, як її викрала мафія на Гаваях і примусила до проституції, а вона втекла.

У 1977 році вона була госпіталізована після того, як за телефонувала в поліцію, кажучи, що бачила, як зарізали жінку в провулку за її будинком. Але тіла не знайшли, як і жодного підтвердження її слів.

Стінсон також зазначив, що після «інциденту з зарізанням» голос Клавдії почав поступово хрипнути, доки в день надходження до лікарні не зник повністю.

— Ця хрипота і ця фобія, — зазначив Стінсон, — є частиною паністерії...

Дай пригадав подробиці вбивств у Маккена й подальший допит Клавдії детективом Говардом Чемпом, під час якого

вона зробила своє зізнання. Дай спитав Стінсона, чи схоже це на твердження, які вона робила щодо інших злочинів.

— Клавдія як хамелеон, — пояснив лікар, — як маленький кокер-спанієль... надзвичайна потреба догоджати, яка достеменно могла проявитися під впливом допиту. Гадаю, Клавдія дасть вам усе, що захочете, якщо помістити її в послідовну ситуацію. Вона чудово здатна на це і в ситуації, у якій немає послідовності. Її поведінка впливає з її оточення... Вона йде назустріч вимогам людей.

Дай спитав:

— Якщо надати Клавдії трохи інформації... зі справи про вбивство... від допитувача, чи можливо — не можливо, а *дуже ймовірно*, — що Клавдія все це повторить, виставивши себе однією з головних дійових осіб?

Стінсон кивнув:

— Клавдія дуже вправно приплітає себе до всього — майже як павук, який тче павутиння, сполучаючи уривки реального й вигаданого, допоки... до того ступеня, коли я нізачо не зможу відрізнити (а я справді приділяв чималу увагу її лікуванню), де закінчується вигадка й починається правда.

Під час перехресного допиту заступник прокурора Джеймс О'Грейді переглянув зауваження Стінсона про те, що «Клавдія — людина, яка живе в епіцентрі бурі, на цікавій арені подій у Колумбусі».

— Ну, — відповів лікар, — щодо «цікавої», не пригадую [щоб таке казав]. Вона, безумовно, завжди обирала якийсь демонічний світ, на межі соціальної пристойності — гадаю, ви так це називаєте.

— Люди, яких вона згадувала, — спитав О'Грейді, — її друзі та знайомі... вона розповідала вам про двох танцівниць, які справді були вбиті?

— Ні.

— Ви самі коли-небудь читали про це в новинах: нерозкрита справа двох танцівниць гоу-гоу — одна звідси, інша з Дейтона?

Стінсон відповів, що ні.

Після кількох запитань про лікування розладу жінки О'Грейді поцікавився, чи доктор Стінсон читав твердження Клавдії та чи чув він запис зізнання. Коли Стінсон сказав, що ні, О'Грейді спитав наполегливіше:

— Тож як я розумію, ви навіть не намагалися б висловити судження, що насправді було сказано у тій заяві, зокрема... про тон голосу... не прослухавши її.

— Аж ніяк.

— Гаразд, чи правильно я зрозумів, що ви також не ризикнули б судити про те, чи здатна була Клавдія під час першої розмови з помічниками шерифа зрозуміти, які її права і тому подібне?

— Принаймні нічого конкретного, ні.

— Дякую, докторе, — сказав О'Грейді. — Це все.

Отримавши свідка у своє розпорядження, Лью Дай підсумував попередні свідчення й запитав:

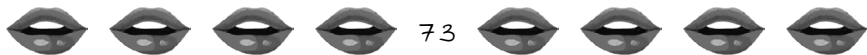
— Докторе... не могли б ви зробити судження, ґрунтуючись на своїх професійних знаннях, роботі з Клавдією та досвіді у цих питаннях: на вашу думку як психіатра, чи справді вона скоїла ці вбивства?

— Я не надто обізнаний в обставинах цієї справи, — відповів Стінсон, — але дуже добре знайомий із Клавдією. Я просто не можу повірити, що вона здатна скоїти чи скоїла вбивство.

Говард Чемп, викликаний на місце свідка, розповів, як дізнався про Клавдію від полісменів, котрі розмовляли з нею в ресторані. Дай змусив його описати події, які призвели до того, що її забрали до Департаменту шерифа, а потім переглянув зізнання.

Намагаючись пояснити швидко змінні настрої Клавдії, Дай спитав:

— Пригадуєте, ви дали мені зрозуміти, що вона не хоче зі мною бачитись... а коли я приїхав до штаб-квартири, вона з криком кинулася мені назустріч? Пригадуєте це? Тоді ви були неабияк здивовані її реакцією.

Відповідь Чемпа була ворожою:

— Я пригадую, що після розмови з вами в неї розпочався якийсь істеричний напад.

— Пригадуєте, як зауважили мені, що її манера поводитися пов'язана з ліками й тому подібним, і що все це гра — насправді вона не в аж такій поганій формі?

— На мою думку, — стояв на своєму Чемп, — після тої зустрічі з вами вона справді затіяла якусь гру — так.

Дай тиснув на Чемпа, випитуючи, чи вживала Клавдія ліки протягом допиту, які були обставин обшуку її квартири та про її твердження протягом зізнання.

— На вашу думку, те, що вона вам розповіла, — це справді той хід подій, який встановило ваше слідство?

— Ми були вражені тим, що їй відомо стільки інформації щодо самого місця злочину... розташування тіл, типу отриманих ними поранень і зон, де містилися рани пропорційно [так в оригіналі] до тіла.

Дай зазначив, що і Діно Політіс, і Роберт Новатні пройшли випробування на детекторі брехні, переконавши прокурора округу Франклін, що не мають жодного стосунку до цих убивств. Він також нагадав Чемпу, що за два тижні після вбивств Політіса заарештували за крадіжку в супермаркеті «Крогер», і що, допитуючи його, Тоні Річ міг розкрити інформацію, яку Політіс потім переказав Клавдії.

Чемп зауважив, що сидів поряд, коли Річ допитував Політіса, і що вбивства в Маккена зайняли не більше п'ятнадцяти відсотків розмови.

Дай уперто намагався з'ясувати думку Говарда Чемпа щодо пунктів зізнання, у яких Клавдія визнає, що збрехала з метою заплутати допитувача, і тих моментів, коли вона каже, що хотіла б промовчати.

Суддя Мартін перервав цю лінію допиту:

— Містере Дай, гадаю, це одне з тих питань, які належить вирішувати мені після перегляду стенограми. Думка свідка мене не цікавить.

Коли Чемпа відпустили, помічник Дая Вільям Флек підвівся й сказав:

— У мене ще один свідок. Ваша честь, ми викликаємо Роберта Новатні.

Після того, як Новатні присягнув і назвав суду своє повне ім'я, його спитали, чи знає він Клавдію Яско. Коли він відповів, що так, і його попросили впізнати її на суді, він глянув просто на неї та вказав у її напрямку. У відповідь на запитання Флека він розповів, що познайомився з Клавдією приблизно рік тому, і додав, що вони живуть разом.

Коли його спитали, чи до теперішньої ситуації Клавдія колись зізнавалася, що їй відомо про злочин, Новатні відповів, що три-чотири місяці тому вона заявляла, буцімто бачила, як біля їхнього будинку вбили молоду дівчину, і викликала детективів.

На запитання Флека про страх Клавдії бути вбитою Новатні відповів:

— ...[Вона боялася] безлічі людей, яких я не знаю... [Був] якийсь інцидент, десь у Каліфорнії чи на Гавайях. Вона заявляла, що боїться за своє життя.

— Можете навести нам якусь конкретну розмову, у якій Клавдія могла це стверджувати? — спитав Флек.

Новатні знизав плечима.

— Цитую: «У світі є люди, що хочуть мене вбити».

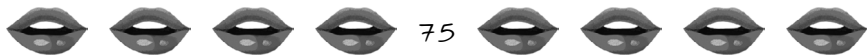
Флек змусив Новатні підтвердити, що Діно Політіс приходив до їхнього будинку після того, як був заарештований за дрібну крадіжку, і в присутності Клавдії змалював у подробицях те, що дізнався про вбивства.

Під час перехресного допиту прокурор О'Грейді запитав Новатні, чи Клавдія колись згадувала про інші злочинні дії. Коли Новатні глянув на нього порожніми очима, О'Грейді додав:

— Вона мала також інформацію про інші злочинні дії, такі, як вибухівка на Греблі Гувера?

— Протестую! — загорлав Флек. — Це перетворюється на... це не стосується справи.

— Відхилено, — сказав суддя.

Новатні кивнув:

— Вона стверджувала, що має таку інформацію.

— О-о. Кажете, вона стверджувала, що вже має відомості про вибухівку на Греблі Гувера? І що, за її словами, там сталося?

Новатні найкачився:

— Ну, не знаю. Вам відомо про це більше, ніж...

— Ви не знаєте, що саме вона стверджувала?

— Ні.

— Звідки ви знаєте, що вона взагалі щось стверджувала?

— Ну, я був в офісі свого адвоката й переглядав стенограму зізнання, яке вона зробила.

О'Грейді переможно подивився на Флека, а потім на Дая.

— І хто ж був вашим адвокатом, для протоколу?

— Лью Дай.

О'Грейді змусив Новатні визнати, що насправді Клавдія не згадувала його імені чи імені його молодшого брата у зв'язку з інцидентом на Греблі Гувера, а потім спитав:

— Чому ви автоматично вирішили, що це ви й ваш молодший брат, якщо жодного з ваших імен не назвали?

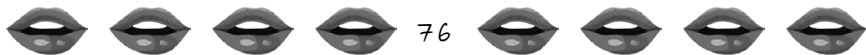
Новатні гнівно зиркнув на Клавдію.

— Вона звинуватила мене у вбивстві. Чом би й ні?

Після ще кількох хвилин перехресного допиту з метою послабити довіру до Новатні як до свідка О'Грейді відпустив його. Суддя Мартін повідомив адвокатів, що бере справу на розгляд.

Приблизно в той самий час, коли тривало слухання Клавдії в залі правосуддя, шерифи трьох округів отримали інформацію від Бюро кримінального розпізнання й розслідування про те, що автоматичний пістолет 22 калібру, з якого вбили Маккена, його матір і Крістін Гердман в окрузі Франклін, є тією ж зброєю, з якої застрелили Дженкіна Т. Джонса в окрузі Лікінг і превелебного Джеральда Філдза в окрузі Фейрфілд.

Ніхто не згадав очевидного — що Джонса і Філдза вбили, коли Клавдія перебувала у в'язниці.

Коли Клавдія повернулася з судового слухання й Донна Зег провела її до камери, вона лягла на свою койку й заплакала.

— Ну ж бо, вище носа, дитино, — сказала наглядка. — Не може бути все так погано. Я хочу, щоб ти знову почитала з моєї долоні. Я переповіла двом старшим донькам те, що ти казала минулого разу: що я стану бабусею. Їх стурбувала та частина, де ти казала, що одній із них буде страшенно тяжко під час пологів.

Клавдія, досі розсіяна, приголомшено глянула на неї.

— Про що ви кажете?

— Моя долоня, люба. Я хотіла б, щоби ти знову прочитала моє майбутнє.

Клавдія похитала головою й застогнала.

— Не хочу більше зазирати в майбутнє.

— Як же це? Ти чудово передвіщаєш долю, Клавдіє. Чому ні?

— Бо я чула, що казав про мене мій психіатр на суді. Він каже, що я вигадую, фантазую — як павук плете павутину. А тепер я знаю... — вона зробила жест, ніби охоплюючи всю в'язницю. — Це не декорації до фільму.

Вона торкнулася своєї перев'язаної стопи.

— А це не був нещасний випадок під час зйомок якоїсь сцени.

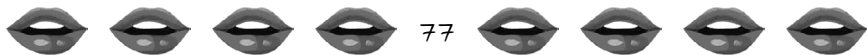
Клавдія зі сльозами глянула у вічі наглядки.

— Він каже, що часом я маю зв'язок із реальністю. То ось, зараз це явно реальність.

— Я можу щось зробити для тебе, Клавдіє?

— Ісус покинув мене. Можете покинути мене так само.

Коли Зег пішла, Клавдія мовчки сиділа якийсь час на койці, заплющивши очі й намагаючись зрозуміти, що це все означає. Якщо вона не грає головної ролі в кіно, то вона під слідством за справжнє вбивство. Адже ж вона чула, як зачитували по-

ложення про смертну кару. Прокурори вимагали, щоб її відправили на електричний стілець.

Клавдія почула шум і побачила, як двоє працівників приставляють драбину за дверима її камери, щоб замінити довгу флуоресцентну лампу. Вони говорили про те, щоб покінчити з цією роботою й піти на вечерю. У цю мить Клавдія усвідомила, що оскільки вони стоять між її камерою та контрольним центром, то перекривають її зображення на моніторі перед полісменами.

Зараз вона могла накласти на себе руки, і ніхто б цього не побачив та не зупинив її. Порцеляновий унітаз. Там на дні була вода.

Жінка впала на коліна — від болю в лівій щиколотці ходити було нестерпно. Підповзла до унітаза й зазирнула в нього. Опустила руку у воду — та була холодна й чиста. Треба було зробити це зараз, доки ніхто не прийшов. Клавдія прошепотіла:

— Милій Ісусе, пробач мені, але я знаю, що ти забереш мене у кращий зі світів.

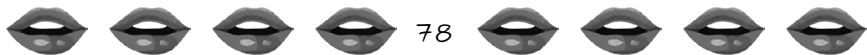
І з єдиним глибоким видихом вона опустила голову в унітаз, вичекала мить, доки її подих виходив із бульбашками — і вдихнула.

Супроти власної волі, відчувши, як ніздрі заповнює вода, жінка висмикнула обличчя. Вона занурювала його знов і знов, але раптом захлинулася... її знудило... і на цей звук прибігла непрохана підмога.

Охоронці відвели її до лазарету. Дізнавшись, що з нею все буде гаразд, її знову помістили до камери під суворий нагляд.

Вона плакала. Прагла померти в той спосіб, який обере сама, а не на електричному стільці. О, милостивий Боже, тільки не на електричному стільці. Клавдія не хотіла, щоб зголили її довге чорне волосся, прив'язали її до стільця й пустили крізь тіло високу напругу.

Усе життя вона була проти смертної кари — і тепер знала, що мала рацію.

РОЗДІЛ П'ЯТИЙ

I

У суботу 6 травня 1978 року, за майже два місяці після арешту та ув'язнення Клавдії, «Колумбус Сітізен-Джорнел» закріпив за п'ятьма жорстокими вбивствами назву:

«УБИВСТВА 22 КАЛІБРУ»

Їм були присвячені дві статті на першій шпальті.

Одна подала слова Гаррі Беркемера, шерифа округу Франклін:

— Очевидно, навколо розгулює якийсь божевільний душогуб. Боюся, що ми матимемо ще кілька вбивств.

Беркемер зазначив, що детективи поліції трьох сусідніх округів, де були скоєні ці вбивства (округи Франклін, Фейрфілд і Лікінг), не змогли отримати від інформаторів жодних зачіпок.

— Усе дуже тихо, — повідомив він. — На вулицях нічого не кажуть...

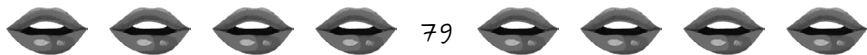
Друга стаття досліджувала причетність Клавдії:

ЧИ ВОЛОДІЄ ВОНА РОЗГАДКОЮ П'ЯТИ СМЕРТЕЙ?

Розгадка п'яти або більше жорстоких убивств може бути замкнена у втомленій і збентеженій свідомості Клавдії Ілейн Яско.

При всій очевидності того, що вона помилялась, кажучи помічникам шерифа, нібито двоє людей [Новатні та Політіс] причетні до вбивства Роберта «Мікі» Маккена та його матері й дівчини, помічники шерифа вважають, що вона мала бути присутньою при скоєнні вбивств.

— Дивно все те, що відомо їй про вбивства в Маккена, — стверджує Беркемер. — Вона вам щось каже,

і ви вважаєте це брехнею, але повертаєтесь до фотографій із місця злочину й розумієте, що помилились, а вона мала рацію...

— Вона — загадка, — визнає шериф Беркемер.

Деякі посадовці повідомили репортерам, що й надалі мають намір утримувати її й судити за вбивство за обтяжувальних обставин. Інші посадовці зазначили, що — оскільки її детальні знання про місце вбивства були широко оприлюднені та оскільки вбивці досі на волі — звільнити жінку під заставу тепер було б однаково, що винести їй смертний вирок.

У п'ятницю 12 травня Лью Дай подав клопотання з вимогою, щоби Клавдію звільнили під заставу. Оскільки інші підсудні в її справі, Новатні й Політіс, були звільнені під заставу, то несправедливо, наполягав він, що хтось один залишається у в'язниці. Суддя Пол В. Мартін відклав вирішення цього клопотання до того, як буде готовий винести вердикт стосовно попереднього клопотання Дая — про вилучення її зізнання.

Дай також вимагав, щоби Клавдії дозволили пройти тест на детекторі брехні, на тій умові, що результати будуть використані в суді незалежно від отриманих даних. Оскільки Політіс і Новатні пройшли перевірку на поліграфі, наполягав він, належна процедура вимагає, щоб і Клавдії надали таку саму можливість.

Прокурор О'Грейді заперечив і, на подив Дая, суддя Мартін відхилив запит.

Згодом розчарований Лью Дай зустрівся з репортерами й оприлюднив «Заяву про алібі», яку мав намір представити на суді.

— Звідтоді, як пішла на роботу, і до того, як повернулась додому наступного ранку, Клавдія перебувала серед людей, — зачитував він з підготовленого тексту. — Того вечора, одинадцятого лютого, вона працювала в «Галереї зображень» до другої тридцяти ночі, після чого пішла снідати з двома друзями,

чоловіком і жінкою, до «Вестерн Пенкейк Гаузу». Після сніданку вона залишалася в їхньому товаристві, доки не повернулася додому, де мешкала з Робертом Новатні.

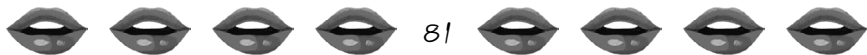
Наступної п'ятниці, 19 травня, суддя Мартін відхилив клопотання Дая про вилучення зізнання Клавдії та відмовився звільнити її під заставу. Суддя вирішив, що вона була поінформована про свої права та «свідомо, зважено й добровільно» відмовилася від них.

І знову Лью Дай дивувався. Він був упевнений, що суд відкине зізнання психічно хворої пацієнтки, яку допитували під час медикаментозного лікування. Зараз він мав змішані почуття щодо «звільнення під заставу». Може, Клавдії *краще* було б у в'язниці до слухання. Хоча її відомості перепліталися з брехнею та вигадками, він відчував, що знає вона набагато більше, ніж каже йому.

Окрім того, що вона могла довідатися від Політіса, Клавдія, найімовірніше, знала людей з вулиці, які й переповіли їй деталі злочинів. Але якщо до тих, хто говорив, або до тих, хто стояв за вбивствами, дійде чутка, що вона *має* інформацію — тобто знає вбивцю чи вбивць, — вона буде в справжній небезпеці.

Дай більше не вагався, чи використовувати пресу в боротьбі за справу Клавдії. Він згодувався історії репортерам і ведучим теленовин. Його подальшою тактикою було прийняття допомоги, запропонованої журналом «Плейбой». Команда захисту фонду «Плейбоя» надавала людей, ресурси та кошти для ведення по всій країні справ, чиї фігуранти не отримували правосуддя. Дай бачив, що ця справа (гарна, вразлива та психічно хвора жінка, яку несправедливо тримають у в'язниці, погрожуючи смертною карою) — саме з тих, за які вони беруться. А заразом вони отримують свою історію.

Дай розповів Біллу Гельмеру з «Плейбоя», що захист потребує більше інформації, більше людей, щоб займатися біганиною, і більше допитів свідків. Зізнання Клавдії, зауважив він, таке моторошне, що волосся на голові стає дибки, і водночас доволі правдоподібне. Якщо крок за кроком не розвінчати його, справа буде програна.

Дай також зауважив, що, як це часто трапляється в таких випадках, обвинувачення натякає, що ризику засудження Клавдії та ймовірного смертного вироку можна уникнути, якщо Дай запропонує помістити жінку до громадської психлікарні. Для більшості людей, пов'язаних з цією справою, очевидно, казав він, що прокурор округу Франклін сподівається вийти переможцем у сенсаційній, широко розголошеній справі, навіть не доводячи її до суду.

Гельмер попросив Дая надати йому резюме подій для фонду «Плейбоя», і більшість вихідного дня Дай провів у себе в офісі, надиктовуючи нотатки. Та коли вийшли газети за понеділок, 22 травня, він мусив додати до свого звіту ще одне вбивство кількох осіб. Одну пару, яка мешкала в межах міста Колумбус, застрелили зі зброї 22 калібру.

Справа потрапила під юрисдикцію Департаменту поліції Колумбуса. Хоча міські детективи з відділу вбивств неохоче пов'язували вбивства в Колумбусі з попередніми «вбивствами 22 калібру», доки не надійдуть результати балістичної експертизи, зв'язок встановила газета «Колумбус Диспетч»:

ПОДВІЙНЕ ВБИВСТВО, ПОДІБНЕ ДО «ВБИВСТВ 22 КАЛІБРУ»

Чоловік і дружина, посічені кулями тіла яких виявили в неділю в їхньому віддаленому будинку на Морз-роуд, можуть бути останніми жертвами в серії вбивств, пов'язаних автоматичною зброєю 22 калібру.

Вихідного дня в північній частині Колумбуса сорокасемирічний Джеррі Л. Мартін, якого нещодавно підвищили до генерального менеджера й віце-президента компанії «Перма Стоун», і його дружина Марта були знайдені застреленими. Коли до їхньої оселі завітав племінник на недільне барбекю

з нагоди п'ятдесятидноріччя Марти й не побачив жодного руху довкола, він увійшов до будинку й виявив тіла.

Джеррі Мартін, метр дев'яносто шість на зріст і вагою 102 кілограми, вочевидь був застрелений крізь вікно, коли лежав на канапі, дивлячись телевизор. Дві 22-каліберні гільзи валялися на землі біля будинку, під вікном. Потім у нього стріляли знову, зблизька, кілька разів у голову.

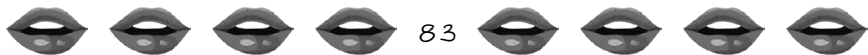
Марта, одягнена в чорний костюм, була знайдена мертвою в проході з численними кульовими пораненнями в голову. Як і у двох попередніх випадках, телефонні кабелі надворі були перерізані. Кімнати обшукали. Мотивом видавалося пограбування.

Сусіди розповіли репортерові «Диспетч», що місіс Марта («Марті») Мартін була кредитним інспектором у Міському національному банку, де пропрацювала тринадцять років. Джеррі Мартін мав небагато грошей і був «просто чоловіком, який щодня ходить на роботу». Мартіни були одружені вісім років (кожен — другим шлюбом) і переїхали до будинку на Морз-роуд три роки тому. Пара часто влаштовувала розваги для друзів у себе вдома. Хоча наразі вони не були активними діячами жодної організації, Джеррі був одним із засновників-добровольців пожежної служби Вайтголла.

Станом на п'ятницю, 26 травня, Бюро кримінального розпізнання й розслідування підтвердило, що Мартінів убили з тієї ж зброї, що й Джонса, Філдза і трьох жертв у будинку Маккена — тепер сім смертей пов'язувала одна зброя. Прикрим чином для кількох міських детективів «наближене до розслідування джерело» розголосило подробиці щодо знаряддя вбивства журналу «Колумбус Сітізен-Джорнел», який розмістив на першій шпальті статтю під заголовком:

«УБИВСТВА, ПОВ'ЯЗАНІ ОДНІЄЮ ЗБРОЄЮ»

Знаряддям убивства, якщо вірити статті, був напіваавтоматичний 22-каліберний «Штьогер Люгер», вироблений у За-

хідній Німеччині. «Штьогер Люгер», відомий як «горе-ствол», оскільки частенько давав осічку й заклинював, був одним із пістолетів, які найширше продавалися через поштові замовлення до 1968 року, коли був ухвалений федеральний закон про заборону на продаж поштою ручної вогнепальної зброї, окрім як до збройних крамниць.

2

Першим із Департаменту поліції Колумбуса на місці вбивства Мартінів опинився сержант Білл Стекмен з відділу вбивств (той самий «Татко» Стекмен, який колись розмірковував про в дочеріння сестри Клавдії, Ненсі) і був призначений відповідалним за місцеве розслідування «вбивств 22 калібру».

Двометровий, білявий та блакитноокий детектив щойно почав носити слуховий апарат і досі трохи соромився цього. Він говорив тихим гортанним голосом, який підіймався глибоко з грудей. Відділ убивств був його життям, і те, як «Стек» вів це життя, однаково схвалювали прокурори й адвокати.

Більшість робочих днів Стекмена тепер тривали по вісімнадцять годин, і було загальновідомо, що він практично живе у Детективному бюро.

Кожного нового підозрюваного треба було перевірити, перевірити повторно та зняти підозри. Стекмен мав стежити за допитами понад двох сотень людей, які могли прямо чи непрямо бути причетні до вбивств.

«Убивства 22 калібру», як збагнув незабаром Стекмен, ставали важливішим за все в його житті. Треба лише мати терпіння, і все прийде: зачіпка, слід, прорив. І коли це станеться, він буде готовий, адже знає свою справу. Розслідування вбивств було його світом: він марив ним, жив ним, любив його.

Він народився і виріс під Колумбусом, пропрацював у поліції чотирнадцять років, вісім — детективом відділу вбивств. Уже будучи полісменом, три роки проходив навчання як помічник

юриста в Капітолійській школі права. Наче все в його житті було підготовкою до цієї неймовірної справи.

Ще до того як застрелили Мартінів, він уже вів розслідування, пов'язані з «убивствами 22 калібру». Відколи Ненсі Яско вперше зателефонувала спитати, чи може він допомогти Клавдії, Стекмен тримав постійний зв'язок з окрешними детективами, які шукали його поради щодо вбивств у Маккена. У той час він навіть попросив надіслати йому копію зізнання Клавдії й отримав його.

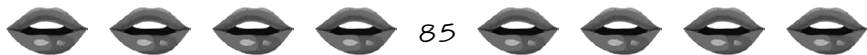
Стекмена вразило, що деякі детективи з Департаменту шерифа досі вважали, що Новатні, Політіс і Клавдія якось причетні до цих злочинів. Щойно взявшись за «вбивства 22 калібру», він допитав Клавдію та Марту. Ретельно переглянув допит, проведений Чемпом, і звівся з наданими Клавдією описами місця вбивства.

Він був задоволений, що в ніч убивств величезну кількість людей, включно з людьми з вулиці, приводили до будинку Маккена, доки тривав огляд місця злочину — з поважної причини, звісно. Для впізнання тіл. Люди поверталися до барів і переповідали іншим усе, що бачили. І Клавдія зібрала клаптик по клаптику чимало інформації.

Наразі він уже знав: якщо хтось покаже Клавдії кінчик пальця, вона швиденько схопить усю руку. І з розумінням до цього ставився. На запитання: «Звідки Клавдія дізналася те, що дізналася?», він відповідав, що вуличні перехожі, як і полісмени, присутні на місці злочину й занадто балакучі, слугували для неї джерелом інформації.

Після вбивства Мартінів Стекмен від імені Департаменту поліції Колумбуса домовився з головами правоохоронних служб двох міст і трьох округів, зайнятих у розслідуванні, що кожен, хто справді зрушить справу з місця, отримає від інших усе — всі арешти й докази, пов'язані зі злочинами.

Це буде логічно, відчував він, оскільки, теоретично, кожна служба вже знає те, що знають усі решта. Справа надто важлива — забагато людей загинуло, — щоб дозволити супер-

ництву між департаментами вплинути на арешти й обвинувачення. Заздрощі, як відомо кожному, змушували детективів вести іншу гру, доки триває розслідування. Але, наполягав Стекмен, коли і якщо справа «підє», настане час усім об'єднатися.

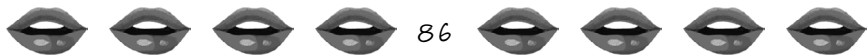
Угоду він уклав неформально, у приватних розмовах, і взяв за це повну відповідальність. Так і має бути, відчував він, оскільки проблеми затримання серійних убивць доволі складні, та коли детективи та їхнє керівництво — сподіваючись, що їм буде зараховано розкриття великих справ, — приховують власну інформацію, убивці отримують перевагу.

Він чудово знав про інші випадки серійних убивств, новини про які розходилися по всій країні — про «Сина Сема» та «Гілсайдського Душителя», — і про особливі проблеми навколо злочинів, розслідуваних кількома юрисдикціями.

На відміну від масових убивць, які губили велику кількість людей в один час і в одному місці, більшість серійних убивць мігрувала з міста до міста, тижнями, місяцями й навіть роками вистежуючи жертв по всьому округу чи штату. Оскільки справою займалися різні правоохоронні структури — помічники окружних шерифів, міська поліція й ФБР, кожна з яких передовсім була зацікавлена власними справами, — часто детективи не бачили почерку. Суперечливі методи розслідування, конкуренція між департаментами й надмірна реакція прокурорів на політичний тиск наляканого й обуреного загалу не раз давали фору серійним убивцям. Якщо ж когось із найневловиміших злочинців усе ж заарештовували, то найчастіше це траплялося випадково.

Але чимало з них — як-от «Джек-Різник», убивця шістьох жінок у Лондоні в 1888 році, чи «Зодіак», який вбив від шести до тридцяти семи людей у Каліфорнії, Неваді й Орегоні з 1966 по 1974 роки — так і не були впіймані.

Тож, попри добре знане суперництво між поліцією Колумбуса та міськими й окружними детективами в округах Ньюарк, Лікінг і Франклін, Стекмен, ініціювавши укладання угоди, за якою «переможець отримує все», закликав п'ять правоохоронних служб працювати разом.

Дехто з його колег у Департаменті поліції Колумбуса не погодився зі Стекменом і почав критикувати його методи та його підхід. Інших обурило те, як він начебто не звертав уваги на розслідування, що веде будь-хто, окрім його людей, як не довіряв нічийй інформації, окрім власної, наполягаючи на особистій перевірці кожної наявної зачіпки.

На додачу до впорядкування всього матеріалу, зібраного незалежно його власним Департаментом за місяці сімох убивств, зараз перед Стекменом стояло завдання: намагатися скоординувати п'ять правоохоронних служб — шерифів та їхніх помічників у трьох округах і шефів поліції та їхніх офіцерів у двох містах.

Відтоді кожна мить життя він присвячуватиме тому, що всі називали «вбивствами 22 калібру», доки вбивця чи вбивці не будуть упіймані, заарештовані, засуджені та ув'язнені.

Усі документи й докази, пов'язані з серійними вбивствами, Стекмен переніс до однієї маленької кімнатки, де на стінах повісив світлини з місць убивств і мапи з трьох сусідніх округів. Колеги називали цю кімнату «бойовим командним пунктом Стека».

РОЗДІЛ ШОСТИЙ

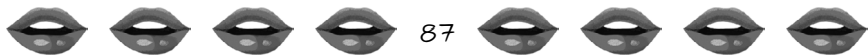
I

За два тижні до 12 червня — дати суду — Клавдія саме була у в'язничному душі, коли зазирнула наглядачка Донна Зег зі словами:

— До тебе відвідувачі. Твій адвокат каже, що вони з «Плейбоя».

Клавдія змила з себе мило, вийшла з душі й обгорнула своє довге волосся рушником.

— Гей, може, вони хочуть зняти мене для розвороту, — сказала вона, сміючись. — Надто пізно для травневого чи червневого випусків. Мабуть, я буду «міс липень».

Вона надягла в'язничну уніформу й за допомогою Донни Зег покульгала в обхід контрольного центру, повз спальні приміщення до зони відвідувань. За переговорними камерами, схожими на телефонні будки, була «адвокатська кімната».

Увійшовши, Клавдія побачила за вікном з армованого скла Лью Дая і ще двох чоловіків. Вона взяла одну зі слухавок.

— Клавдіє, ці люди прийшли тобі допомогти, — сказав Дай. — Не знаю, чи пам'ятаєш ти, як я розповідав, що збираюся просити допомоги у фонду «Плейбоя» в Чикаго. То ось, Білл Гельмер — головний редактор цього журналу.

Він жестом вказав на коротенького лисого вусатого чоловіка в сорочці в західному стилі, «левайсах» і чоботах, який сидів, відхилившись на стільці.

— А це Расс Мілліон. Він — один із приватних слідчих «Плейбоя», аж із Остіна, що в Техасі.

Дай кивнув у напрямку двометрового стрункого чоловіка років тридцяти з довгими вусами, підкрученими вгору, і піщано-рудим волоссям аж до лінії комірця. Расс Мілліон був у смугастій сорочці, консервативній краватці й блейзері.

Жінці здалося дивним, що чоловік із Техасу вдягнений як бізнесмен, тоді як низенький редактор із Чикаго носить західний одяг.

Білл Гельмер спитав, чому вона кульгає, і Клавдія описала, як її побили. Медики небагато уваги приділяли її щиколотці, сказала вона.

— Лише наклали мені еластичний бинт. Я знаю, що моїй нозі гіршає, бо в мене нігті повипадали.

Під час розмови Расс Мілліон був вражений Клавдією. Він допитував багатьох ув'язнених жінок, але в ній було щось особливе — незвичне поєднання сексуальності й одухотвореності.

Гельмер повідомив, що фонд «Плейбоя» вирішив допомогти й візьме на себе всі подальші витрати, щоб посприяти Даю в підготовці до майбутнього судового слухання. Від Клавдії ж вони навзаєм хотіли дозволу на подальшу публікацію її історії. Вона погодилася.

— Завтра я маю повертатися до Чикаго, — сказав Гельмер, — але Расс залишиться в Колумбусі й працюватиме з Лью. Ви матимете серйозну підтримку, перш ніж постанете перед судом, і це не коштуватиме вам ані цента.

Коли вони пішли, а Донна Зег відвела її назад до камери, Клавдія знову заплакала. Тепер, коли її фантазія про зйомки в кіно була розбита, вона плакала щодня. Часом її обличчя розпухало так, що Донна приносила їй лід із крамниці, щоб допомогти зняти набряк.

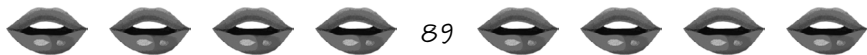
Тієї ночі, перш ніж заснути, Клавдія мала видіння: до її камери прийшов Ісус і сказав, що турбуватися більше не треба, адже шляхи Господні незбагненні.

2

Коли троє чоловіків покинули жіночу в'язницю, Лью Дай запросив гостей зупинитися в його домі в Колумбусі. Ті прийняли запрошення, і він повіз їх у чорному із золотом «роллс-ройсі» до свого маєтку на 112 гектарах землі. Крім того, що він адвокат, розповів Дай, він також завзятий рибалка, палкий любитель регбі й фермер у справжніх традиціях своїх предків — адвентистів сьомого дня. Повечерявши, вони сиділи на задньому ганку, сьорбали скотч та обговорювали «вбивства 22 калібру».

Дай мав версію й просив їхньої допомоги та підтримки, щоб перевірити її.

Зважаючи на постріли в голову в душі страти, казав Дай, він відчуває, що за всім цим стоїть організована злочинність. Від декого зі своїх клієнтів він чув, що якийсь новий поставальник кокаїну намагається втрутитися на територію Колумбуса. Оскільки Маккен, імовірно, був замішаний у торгівлі наркотиками, припускав Дай, він міг спробувати переметнутися до нового поставальника. Дай припускав також, що решта жертв брала участь у перевезенні кокаїну на дрібніших ролях — як-от підбирання пакунків, що випали з приватних

літаків, — і що жорстокі страти були способом мафіозного синдикату Дейтона/Цинциннаті залякати інших.

Наступного дня Білл Гельмер повернувся до Чикаго, але не раніше, ніж дізнався, що БКР оприлюднило нову інформацію. Як виявилось, 22-каліберний «Штьогер Люгер», застосований у семи вбивствах, також використали півроку тому — 10 грудня 1977 року в Ньюарку, штат Огайо, — щоб застрелити Джойс Вермілліон і Карен Додрілл на стоянці «Кафе Форкера».

Відтворюючи події тієї грудневої ночі, Департамент поліції Ньюарка дізнався, що Карен Додрілл вирішила піти до «Кафе Форкера», щоб отримати готівку за чеком. Джойс Вермілліон, офіціантка з бару, поскаржилася, що чоловік не зможе забрати її після роботи, як звичайно, і Додрілл зголосилася повернутись до закриття й відвезти її додому.

Коли вони вийшли з кафе, в обох жінок вистрілили щонайменше дев'ять разів — більшість куль влучили в голови. Біля тіл були знайдені патрони 22 калібру. Справа залишилася нерозкритою.

«Колумбус Диспетч» процитувала «наближене до розслідування» джерело, яке припустило, що оскільки всі дев'ять злочинів сталися в суботу чи неділю, «вбивства 22 калібру» могли бути частиною якогось ритуалу ініціації в банду.

«Нью-Йорк Таймз» за 3 червня 1978 року повідомила, що дев'ять випадків «убивств 22 калібру» охопили п'ять різних юрисдикцій, де кожна правоохоронна структура провадила власне розслідування.

«Хоч вони й стверджують, що координують зусилля, — наголошувала стаття, — помітні ознаки напруження, що могло призвести до неповного обміну інформацією».

«Таймз» розкрила, що офіцери поліції Ньюарка, штат Огайо, докоряли Джорджу К. Сміту, прокурору округу Франклін, за розголошення моделі пістолета й боялися, що якщо вбивця або вбивці завдадуть чергового удару, вони можуть скористатися іншою зброєю.

Не в змозі зв'язатися з Джорджем К. Смітом, щоб отримати коментар, оскільки той перебував у Цинциннаті в межах кампанії за балотування на посаду генерального прокурора Огайо від Республіканської партії, репортер «Таймз» написав:

Він [Сміт] готується судити Клавдію Яско, офіціантку, за вбивства в Маккена, оскільки в середині березня міс Яско зробила щиросердне зізнання Департаменту шерифа округу Франклін. Проте детективи округу Франклін ледве приховували зневагу до твердження Сміта, що міс Яско є однією з убивць.

«Постійно трапляються люди, які воліють зізнатися, коли відбувається щось сенсаційне, — сказав детектив із Колумбуса, стелюючи плечима, — і зазвичай вони не ті, кого ти шукаєш».

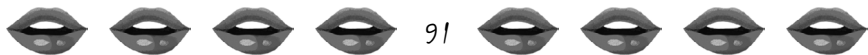
Розлючений статтею в «Таймз» і твердженням, буцімто детективи округу Франклін винуватять його в тому, що деякі люди вже охрестили «Яско-фіаско», Сміт заперечив:

— Детективи з Департаменту шерифа і є тими, хто тиснув на нас. Це вони ходили до прокуратури й просиджували під дверима О'Трейді.

3

Після оприлюднення інформації, що вбивство двох жінок в Ньюарку скоєне з тієї ж зброї, що й решта «вбивств 22 калібру», Расс Мілліон вирішив, що теорія кокаїнової змови Дая здається натягнутою.

Мілліон попросив додаткової допомоги в «Плейбоя», і редактор Білл Гельмер домовився, щоб другий приватний детектив, Лейк Гедлі з Лас-Вегаса, допоміг у розслідуванні. Гедлі прибув із чиказького офісу «Плейбоя» до Колумбуса в підпорядкування Мілліона. Це був високий стрункий чоловік добряче за сорок, із видовженим тонким обличчям,

темним волоссям, що підіймалося прямо від лоба, та орлиним носом.

Відрекомендовані матір'ю та сестрою Клавдії, Гедлі й Мілліон змогли зустрітися з сержантом Біллом Стекменом, який прийняв їхню пропозицію допомоги й надав певні зачіпки. Зокрема повідомив їм, що кілька жінок із «Галереї зображень» підозрювали Ленні Вайта, кульгавого кремезного водія вантажівки, чий вантаж приніс йому вуличне прізвисько Свиляр.

Гедлі та Мілліон заходилися нишпорити навколо будинку Свиляря. Крізь вікно кімнати, що нагадувала лігво чи кабінет, вони побачили копії статей про «вбивства 22 калібру», приклеєні до стіни. Також вони дізналися, що танцівниці гоу-гоу вважали Свиляря напрочуд дивакуватим. «Він приходить до стрип-бару, — розповіли дівчата Гедлі, — та коли ми роздаємося, він відвертається до сцени спиною».

Однієї ночі Гедлі та Мілліон допитали Свиляря в «Галереї зображень». Він спокійно й холоднокровно розповів їм, як полюбляє водити молодих жінок, особливо Клавдію, на сніданок після завершення їхньої робочої зміни. Та коли Лью Дай нагадав їм, що Свиляр є алібі Клавдії, детективи «Плейбоя» збагнули, що намагаються дискредитувати найнадійнішого свідка захисту — ще один глухий кут.

Кілька разів Мілліон і Гедлі намагалися зв'язатися з прокурором Джорджем Смітом, але їм жодного разу так і не перетелефонували. Після того як заступник прокурора О'Грейді погодився зустрітися з ними й вони прибули до нього в офіс, його секретарка відрізала:

— Він мусив поїхати в одній *важливій* справі.

Слідчим «Плейбоя» здавалося, що всі, з ким вони намагаються поговорити, або уникають їх, або посилають ганятися за привидами. Зокрема їх дратувало і те, що, куди б вони не йшли опитувати людей, Лью Дай наполягав на своїй присутності. Він ніколи не випускав їх із поля зору.

Минуло півроку від першого з дев'яти вбивств, і незабаром для немісцевих слідчих стало очевидним, що мешканці

Центрального Огайо живуть у глибокому страху. Деякі родини придбали зброю. Багато хто купував надійніші замки. Усі тримали двері замкненими вдень і вночі. Що найбільше лякало людей, то це те, що жертви були вбиті не в барах, не на темних вулицях чи в районах з високим рівнем злочинності. Невинних громадян жорстоко вбивали у власних домівках, де вони мали би бути в безпеці. І жах від методу вбивства та численних пострілів чоловікам і жінкам просто в обличчя викликав відразу й обурення. Люди вимагали дій від політиків і правоохоронців.

2 червня, за день до двадцять сьомого дня народження Клавдії й за десять днів до призначеного їй суду, Лью Дай домовився, щоб Комісія громадського захисту Огайо влаштувала їй перевірку на детекторі брехні. Перевірка відбувалася в закритій кімнаті у в'язниці й тривала дві години. Серед питань, які їй ставили, були такі:

— Ви справді були там, коли застрелили Мікі Маккена?

— Ви бачили Мікі Маккена в той час, коли в нього стріляли?

— Ви коли-небудь бували в будинку Маккена?

— Ви когось конкретно підозрюєте у вбивстві Мікі Маккена?

Її відповідь на кожне з цих запитань була «Ні».

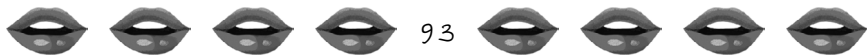
У своєму висновку поліграфіст написав:

Грунтуючись на аналізі графіків цієї перевірки, оцінка нижчепідписаного поліграфіста є такою: міс Яско говорить правду, коли заперечує будь-яке володіння інформацією злочинного характеру або причетність до вбивства Мікі Маккена.

РОЗДІЛ СЬОМИЙ

1

8 червня, за чотири дні до суду над Клавдією, прокурор округу Франклін Джордж К. Сміт приголомшив усіх відмовою від обвинувачень і проханням до судді звільнити жінку з-під

варті. Зокрема судова колонка в «Nolle Prosequi» зазначала:

На час висунення обвинувачення існували більше ніж серйозні підстави вважати міс Яско не лише головною підозрюваною, а й співучасницею цих убивств, враховуючи хоч би її 158-сторінкове зізнання від 14 березня 1978 року. Однак теперішній хід розслідування й наявний клімат у суспільстві є такими, що, на думку Держави, судовий розгляд 12 червня 1978 року не буде справедливим для жодної зі сторін.

Нижче стояв підпис: «Джордж К. Сміт і Дж. О'Грейді, прокурори».

Детективи округу Франклін і преса були спантеличені тим, що прокурор відмовився від обвинувачень. Наступного ранку «Сітізен-Джорнел» вийшов зі статтею на першій шпальті:

ОБВИНУВАЧЕННЯ ЯСКО У ВБИВСТВІ ЗНЯТИ

Клавдія Ілейн Яско, 27-річна колишня офіціантка, яка, на думку поліції, могла володіти розгадкою щонайменше трьох із дев'яти вбивств, скоєних так званими «вбивцями 22 калібру», ввечері четверга вийшла на волю після майже трьох місяців у в'язниці...

О'Грейді стверджує, що «на цей час» судовий процес був би «несправедливим як до Держави, так і до самої міс Яско...»

— Суспільство таке обурене, що готове заявити: «Так, ми схопили одну з них, нумо засудимо її», або ж вважатиме, що оскільки хтось інший явно досі на волі й продовжує вбивати, то вона невинна.

Вечірня «Диспетч» вийшла більш критичною:

ПІДОЗРЮВАНУ У ВБИВСТВІ ЗВІЛЬНЕНО

Прокуратура округу Франклін, для якої в понеділок спливає кінцевий термін передання чи закриття справи про вбивства з політичними наслідками по всьому штату, у четвер прийняла рішення на користь закриття...

Доки прокурор Джордж Сміт перебував у Вашингтоні, проводячи конференцію з переслідування кар'єрних злочинців, його головний заступник Джеймс О'Грейді вирішив, що доказів для притягнення до суду Клавдії Ілейн Яско бракує...

Останні місяці Сміт був здебільшого відсутній на своєму місці, адже балотувався на посаду генерального прокурора, полишивши О'Грейді займатися підготовкою судового процесу над Яско...

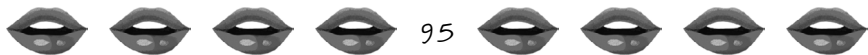
Недільна «Диспетч» у своєму «Аналізі новин» ущипливо відгукувалася про прокурорів:

ВІДМОВА ВІД ОБВИНУВАЧЕНЬ У ВБИВСТВАХ У МАККЕНА ЗАЛИШАЄ ЗАГАДКИ

Навіщо прокуратура округу Франклін шукала обвинувачень проти Клавдії Яско, Роберта Новатні й Діно Політіса?..

Сміт повідомив «Диспетч», що О'Грейді веде справу про «вбивства 22 калібру» і що по інформацію з цієї справи треба звертатись до нього. О'Грейді зберігав відносно мовчання, якщо не враховувати того скрипу, з яким він просив зняти обвинувачення з усіх трьох підсудних...

Дехто з помічників шерифа досі здивований відмовою від обвинувачень проти міс Яско...

Лью Дай святкував. Попереджав же він О'Грейді й Сміта, а ті не слухали. Тепер вони зробилися посміховиськом для правової спільноти Колумбуса, і шанси Сміта на обрання генеральним прокурором стрімко згасали.

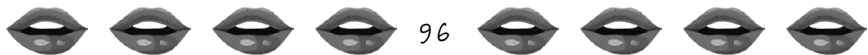
Одразу після рішення про звільнення Клавдії, 8 червня, Расс Мілліон і Лейк Гедлі домовилися з фотографом «Плей-боя», щоб зустрів їх біля жіночої виправної установи й пішов із Лью Даєм по Клавдію. Під час десятихвилинної їзди від зали суду вони запевнили Дая, що оскільки «вбивства 22 калібру» тривають, «Плейбой» досі у справі. Мілліон відчував, що сценарій «убивства вихідного дня» має от-от повторитися, тож вони хотіли бути поряд, щоб отримати свою історію.

Вони також погодилися, що найважливіше зараз — забрати з в'язниці Клавдію, швиденько посадити її в машину й відвезти до доктора Байрона Стінсона в Апгем-Голлі на території Університету штату Огайо. По-перше, через її психічний стан, сказав Мілліон, а головне — якщо вбивці вважатимуть, що їй щось про них відомо, хтось може чатувати на неї під жіночою в'язницею.

Лью Дай вивів Клавдію з в'язниці, доки фотограф «Плей-боя» робив світлини. Та коли вони рушили до «роллс-ройса» Дая, їх перестріла знімальна група. Супутники Клавдії дозволили їй дати коротке інтерв'ю, а потім узяли курс на Медичний центр Університету штату Огайо, запевнивши її, що в Апгем-Голлі їй буде безпечно.

Доктор Стінсон так описував Клавдію після її четвертого прибуття до Апгем-Голлу:

«Чорне волосся довжиною до талії, чубчик. Багато макіяжу. Великі золоті сережки, багато прикрас, сукня міні, яка дуже відкриває стегна. Підбори (а вона ж висока жінка). Постійно скаржиться: “Не можу пригадати”. Частий безпричинний сміх, напади плачу. Безпричинне відсторонено-радісне збудження.

Періодичні напливи теплоти. Спокусливість завжди на максимумі».

Його діагноз: «Шизофренія латентного типу».

Коли Лью Дай прийшов відвідати Клавдію, він пояснив — як доводилося пояснювати останні три місяці знов і знов, — чому не домігся її звільнення раніше. Він зробив це, щоб урятувати їй життя, адже за ґратами їй було безпечніше. І важливо було, щоб усі на вулиці поширювали чутки, ніби вона психічно хвора й не може нічого згадати про вбивства.

— Ти в небезпеці, — наполягав він. — Тож твоє завдання — залишатися тут, у лікарні, і тримати рота на замку.

2

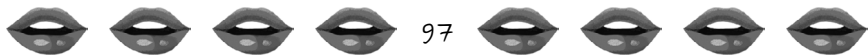
Наступного дня прокурор округу Франклін офіційно відмовився також і від обвинувачень проти Діно Політіса, а на понеділок було призначено слухання, щоб зробити те саме щодо Роберта Новатні. Прокурор О'Грейді вніс роз'яснення, поінформовавши пресу: якщо з'являться нові докази, обвинувачення будуть поновлені проти всіх трьох підозрюваних.

Новатні дав інтерв'ю репортерів «Колумбус Диспетч», передовсім висловивши гнів щодо обвинувачення.

— Джордж Сміт, той, що зараз у прокурорському кріслі, — гадаю, він збирався виграти вибори на цьому... — казав він. — Я почувався пішаком. Не розумію, як це може зійти їм з рук... просто схопити когось на вулиці й запроторити за три вбивства.

Він досі не збагне, чому Клавдія звинуватила його у тих вбивствах у Маккена, стверджував Новаті. Відтоді він з нею не розмовляв.

— Вони знали, що в неї проблеми з психікою і вона легко піддається впливу. Гадаю, її зізнання було здебільшого сфабриковане. Ту інформацію, що вона не вигнала, вони самі їй підсунули, я так вважаю.

Він повідомив репортерів, що хоча вони з Клавдією понад рік жили разом на момент її арешту, у них «ніколи не було особливих стосунків».

— Мені було її шкода, і я гадав, що можу їй допомогти.

Він визнав, що в минулому його разів десять заарештовували за дрібні правопорушення на кшталт пиятики в громадському місці, але ніколи — за щось настільки серйозне, як убивство. Тепер люди завжди вважатимуть, що якщо вже його звинувачували у вбивстві, то він і справді має бути винним.

— Куди б я не пішов, моє ім'я завжди пов'язуватимуть із цим. Наруга — ось перше слово, що спадає мені на думку. Вони мені все життя зруйнували. Тепер у цьому місті я не маю майбутнього.

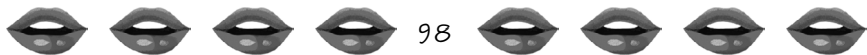
Боббі, щиро розгніваний, замислював позови проти Клавдії, проти детективів, проти прокурора, проти штату Огайо. Потім його гнів ущух і він сказав матері й братам, що Клавдія психічно хвора, тож він більше не тримає на неї зла.

11 червня 1978 року, за три дні після звільнення Клавдії, «Колумбус Диспетч» натякнула, що обвинувачення проти трьох підозрюваних зняли з політичних причин:

...Це також політично невдалий час для офісу генерального прокурора округу Франклін Джорджа Сміта, щоб програти судову справу про вбивство, яка привернула загальнонаціональну увагу.

Сміт висуває свою кандидатуру від Республіканської партії на посаду генерального прокурора Огайо, а дев'ять «убивств 22 калібру», як їх охрестили, дістали не менше розголосу, ніж стрілянина Сина Сема в Нью-Йорку й убивства Гілсайдського Душителя в Лос-Анджелесі...

Коли Клавдія — остання з тріо обвинувачених у вбивствах у Маккена — опинилася на волі й головних підозрюваних у «вбивствах 22 калібру» не залишилось, чимало мешканців

Центрального Огайо стали купувати сторожових собак і тримати зброю зарядженою та наготові, живучи за дверима з подвійним замком та в такому страху, якого не знали за все життя.

РОЗДІЛ ВОСЬМИЙ

I

Після чотириденного перебування в Апгем-Голлі Клавдію виписали о четвертій годині 12 червня 1978 року — у день, коли її мали судити за вбивство.

Коли Свинар допомагав їй сісти до своєї завантаженої фури, припаркованої на стоянці під Апгем-Голлом, свині верещали від спеки, а студенти Університету штату Огайо витріщалися на це й реготали. Клавдія махала й сміялася разом із ними.

Свинар відвіз Клавдію до будинку її матері у східній частині Колумбуса, але зміста Істгейвен-драйв була надто вузька, щоб маневрувати на ній із трейлером, тож він полишив його на пагорбі, і решту шляху вони йшли пішки. Марта явно була рада його бачити й наполягла, щоб він залишився на ніч.

Він спав на канапі. Наступного ранку, визирнувши у вікно, він побачив авто шерифа, припарковане через вулицю.

— Схоже, за нами стежать, — сказав Свинар.

— Це неподобство, — обурилася Марта. — Піду дізнаюся, чого він хоче.

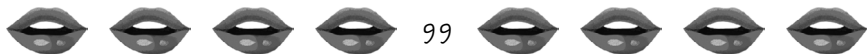
Коли вона наблизилась до автівки й зажадала пояснень, чому помічник шерифа стежить за її будинком, той відповів:

— Місіс Яско, я лише виконую свою роботу. Чого мені насправді хотілося б, то це увійти в дім і поговорити з водієм вантажівки.

— Ви не ввійдете в мій дім, якщо не маєте ордера.

— Шкода, що ви так ставитеся до цього, мем. Я просто почекаю трохи тут, доки він вийде.

Але пізно ввечері помічника шерифа вже не було, і Свинар сказав, що має їхати, доки свині не виздыхали від спеки.

— Я неодмінно повернуся до тебе, Клавдіє. Це я тобі обіцяю.

Повернувшись за тиждень, Свинар переконав Клавдію, що їй треба на деякий час поїхати з Колумбуса. Їй пішло б на користь, переконував він, якби вона вирушила в дорогу разом із ним. Клавдія подумала, що це чудова ідея.

Вони подорожували разом, розвозячи свиней до Індіани, Іллінойсу, Вісконсину й Міннесоти. Жінка допомагала йому завантажувати, розвантажувати й оглядати худобу. Хоча вони спали в кабіні вантажівки, чоловік ніколи не пробував домогатись Клавдії, а їй було приємно, що він поважає її потребу в приватності, що для нього достатньо бути поряд, щоб допомогти їй забути своє тяжке випробування.

Свинар вирішив, що вони відсвяткують Четверте липня доброду вечерею і нічню в motelі. Він купив в автоматі у вестибюлі вечірню газету й показав Клавдію новину: напередодні, 3 липня 1978 року, Верховний суд США у справі Сандри Локетт проти штату Огайо скасував закон Огайо про смертну кару.

— Що це означає? — спитала вона.

— Ну, твоє обвинувачення містило положення щодо смертної кари, але тепер, якщо справжнього «вбивцю» або «вбивць 22 калібру» впіймають, найбільше, що вони отримають — довічне ув'язнення.

— Я рада, — сказала Клавдія, — бо я проти смертної кари для будь-кого.

Свинар подивився на неї й усміхнувся.

— Десятки разів я дякував Богові, що був із тобою того ранку. Та я ніколи не припиняв дивуватися, звідки ти знала всі ті подробиці про місце вбивства.

Вона розсміялася.

— Я ясновидиця... ти ж це знаєш.

— Не вірю я в це лайно коняче.

— Ну, іншого пояснення немає.

— І ще одне. Я ніколи не казав цього поліції, та я нізащо не забуду, як ти передбачила смерть Мікі Маккена *до того, як це сталося*.

— Хіба це не доводить, що я вмію передбачати майбутнє?
Свинар похитав головою.

— Це доводить, люба, що ти мені не все розповіла.

— Ти мені не довіряєш, Ленні, — надувши губи, відповіла жінка. — Звинувачуєш мене в тому, що...

Він прикипів очима до дзеркала заднього вигляду.

— Прокляття!

— Не блюзни, Ленні. Ти знаєш, як я ставлюся до...

— Люба, мені прикро тобі це казати, але останні два дні я постійно помічаю цей клятий синій «шевроле».

— Ти про що?

— Про те, крихітко, що за нами хвіст. І я дуже хотів би знати, чи це копи, а чи вбивця.

Решту поїздки додому Клавдія сиділа, зіщулившись на пасажирському сидінні, і тремтіла зі страху.

Повернувшись до будинку матері, вона попросила Ненсі зателефонувати татові Стекмену й перевірити, чи знає він, що відбувається. Стекмен сказав, що за Клавдією та Свинарем вели стеження помічники шерифа округу Франклін, щоб перевірити, куди вони їздять і з ким спілкуються.

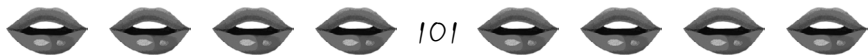
— Говард Чемп не заспокоїться, доки не запроторить мене знову до в'язниці!

Стекмен відповів, що то був не Чемп, адже він більше не детектив. Чемпа перевели на адміністративну роботу — тепер він працює заступником директора Франклінської окружної в'язниці.

Клавдія поклала слухавку й відчула, як їй тіло холодне. Її затрусило. Вона підняла очі на Свинаря й прошепотіла:

— Я не хочу помирати.

Одержима думкою, що вбивцям відома адреса її матері, Клавдія благала чоловіка допомогти їй виїхати. Свинар підшукав їй квартиру в Джерман-Віллідж. Це буде її таємний сховок, повідомила вона, де можна пересидіти, доки справу «вбивць 22 калібру» не буде розкрито.

На початку листопада 1978 року, за одинадцять місяців після першого «вбивства 22 калібру» в Ньюарку, штат Огайо, вийшов грудневий номер «Плейбоя», і Клавдія стала місцевою знаменитістю. На сторінці красувалася світлина, на якій Лью Дай допомагає їй вийти крізь ґратовані двері окружної в'язниці. Клавдія зненавиділа цю статтю. Налякана заново набутою славою, вона була впевнена, що тепер убивця впізнає її на вулиці.

Вона нечасто виходила, хіба раз чи двічі на місяць, коли до квартири приїздив Свинар.

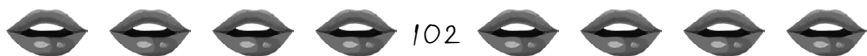
Стаття Білла Гельмера «Судовий щоденник “Плейбоя”» резюмувала історію вбивств у Маккена й критикувала прокурора та Департамент шерифа:

СМЕРТЕЛЬНА НЕБЕЗПЕКА ДЛЯ КЛАВДІЇ

Випадок в Огайо порушує питання: скільки невинних людей потрапили до в'язниці, бо не мали грошей і способу захистити себе?

У статті вказувалося, що прокурор округу Франклін Джордж Сміт, «який саме балотується на вищу державну посаду, здавався особливо нетерплячим у своєму прагненні засудити підозрювану та проголосити перемогу...»

«Докладне зізнання Клавдії було здебільшого вигадкою, заснованою на звичайних фактах, — стверджувала стаття у “Плейбої”. — Можливо, очікувалося, що присяжні повірять у це за відсутності будь-якого спростування, але ж не досвідчений офіцер поліції чи прокурор. Майже на всі питання вона відповідала хибно, невичерпно чи кволо. Ті кілька відповідей, що були правильні, очевидно підкинули їй або ж отримали методом виключення...»

Прокурор Джордж К. Сміт відповів на статтю «Плейбоя» в номері «Колумбус Диспетч» за 3 листопада:

СТАТТЯ В «ПЛЕЙБОЇ» — БРУДНИЙ НАКЛЕП,
СТВЕРДЖУЄ СМІТ

«...Найнеймовірнішим аспектом усієї цієї історії є те, що журнал “Плейбой” навіть не обговорював справи ані зі мною, ані з кимось іншим у цій установі. Не обговорювали вони цієї справи і з помічником шерифа, відповідальним за розслідування.

Уся ідея цієї статті — суцільне перекручення... — заявив Сміт. — На мою думку, момент для впливу на вибори обраний так явно, що це теж не залишиться непоміченим громадянами».

Сміт стверджував, що не знає, хто стоїть за «брудним наклепом», але сподівався, що «це стане відомим».

Джеймс О'Грейді, заступник прокурора, який вів справу, назвав статтю «шматком лайна», що «і близько не нагадує спробу розповісти правду...»

Понад півроку минуло з часу вбивства містера і місіс Мартінів у Колумбусі — останніх двох із дев'яти вбивств, — і більшість людей у Центральному Огайо починали відчувати, що кошмар позаду. Багато хто припускав, що, як і «Зодіак» або «Джек-Різник», «убивці 22 калібру», імовірно, просто припинили діяльність, або поїхали зі штату, або вмерли.

Однак після статті у «Плейбої» сержант Стекмен, не бажаючи ризикувати безпекою Клавдії, попередив поліцію Джерман-Вілліджа, щоб приглядали за її квартирою. Чимало людей стверджувало, що хто б не скоїв цих убивств, зараз він неодмінно чатує на неї, і що вона не зможе почуватись у безпеці, доки вбивцю чи вбивць не буде впіймано.

ЧАСТИНА ДРУГА

Детективи та вбивці

РОЗДІЛ ДЕВ'ЯТИЙ

1

Це сталося невдовзі після публікації статті в «Плейбої». Четвертого грудня 1978 року близько десятої сорока п'яти вечора водій новенького синього «омні» припаркував своє авто на Еклер-авеню між вулицями Лівінгстон- і Колледж-авеню в східній частині Колумбуса. Він вимкнув фари, натягнув на обличчя лижну маску й сунув руку до маленького шкіряного ранця по пістолет із глушником. Вийшовши з машини, застебнув на собі теплу куртку з капюшоном, швиденько рушив у прохід між гаражами і там став чекати.

Близько опівночі Джозеф Еннік, п'ятдесятишестирічний помічник голови генерал-ад'ютантської служби Американського легіону, під'їхав на свій жовто-коричневій автівці до гаража, але розвернувся під незручним кутом, тож мусив дати задній хід і заїхати вдруге. Хвилин десять він сидів у машині, не заглушаючи двигуна, щоб зарядити акумулятор.

Уродженець Клівленда, який більшість юнацьких і дорослих років провів у Колумбусі, Еннік служив в армії під час Другої світової війни. Відомий як чоловік тихий, усамітнений і нежонатий, наразі він був директором-розпорядником Американського легіону й відповідав за детальну організацію з'їздів Огайського департаменту, громадську діяльність і спеціальні проекти легіону.

Коли Еннік вимкнув запалювання й вийшов з автівки, чоловік у масці прослизнув до гаража з водійського боку й розрядив

у нього повну обойму з дев'яти патронів. П'ять влучили в Енніка. Коли обойма скінчилася, чоловік опустив гаражні ворота, дістав із ранця ліхтарик та обшукав мерця. Потім вийняв із задньої кишені жертви гаманець, у якому виявив близько трьохсот доларів, кредитні картки й водійське посвідчення. Він запхав знахідку до себе в кишеню й стягнув з Енніка штани, перевіряючи, чи немає поясного гаманця. Не знайшовши більше нічого, він підняв ключі від авто там, де вони впали, й обшукав багажник. Там були лише темна синьо-зелена ковдра й запасна шина.

Убивця підняв гаражні ворота, вислизнув надвір і зачинив їх за собою. Потім підійшов до своєї автівки й поїхав геть.

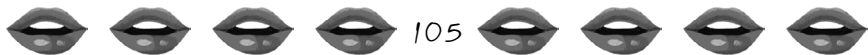
Сестра Енніка, знаючи, що той відвідував друга в північній частині Колумбуса, очікувала на його повернення близько одинадцятої тридцять. Коли ж він і до чверті на першу ночі не повернувся, жінка спустилася до гаража, що був через вулицю від їхнього багатоквартирного будинку, — перевірити, чи на місці машина. І закричала, знайшовши тіло брата, розпростерте на землі.

Детективи Колумбуса обшукали територію й дізналися, що востаннє Енніка бачили живим у місцевій бакалійній крамниці, де він зупинився купити щось перекусити між одинадцятою та дванадцятою. Зниклий гаманець давав підстави для припущення, що мотивом було пограбування.

Попри те, що Еннік отримав п'ять пострілів у груди й живіт із 22-каліберної зброї, поліція доповіла репортерам, що немає причин вважати це вбивство пов'язаним з «убивствами 22 калібру».

2

П'ять днів по тому, суботнього вечора 9 грудня 1978 року, молода пара років за тридцять прийшла купувати іграшки на Різдво до універмагу «Вулко» у Великому південному торго-

вельному центрі Колумбуса. Коли чоловік в окулярах у чорній оправі та з борідкою надав для оплати картку «Віза», касирка Черіл Янг перевірила її й знайшла в «гарячому» списку крадених кредитних карток. Вона попередила свою керівницю Дженет Бартон, яка зателефонувала до кредитного центру «Візи» для повторної перевірки.

— Я мав купу проблем із цією картокою, — нетерпляче мовив чоловік, пропонуючи сплатити готівкою. — Не знаю, чи користуватимусь нею й надалі.

— Просто зачекайте, — сказала Бартон. — Я маю владнати це.

Жінка, яка була з ним, покинула чергу до каси й повернулася до крамниці, а за кілька секунд чоловік почав вагатися, ніби не знаючи, чого від нього очікують. Потім він вийшов із черги й пішов слідом за жінкою, облишивши кредитку. Помітивши, що вони рушили до іншого виходу, касирка гукнула менеджера-стажера Джеффа Словака, який вибіг слідом за парою на стоянку та вступив у суперечку з чоловіком, коли той уже збирався сідати до свого мікроавтобуса «крайслер».

Сором'язливий і тихий на вигляд чоловік спочатку відмовився повертатись до універмагу, але передумав, коли до них підійшов офіцер поліції. Жінка сіла в мікроавтобус і поїхала геть.

В офісі «Вулко» на вимогу полісмена чоловік виклав картку соціального забезпечення, кредитку картку «Согайо» та членську картку «Блакитного хреста» — усе на ім'я Джозефа Енніка, вбитого легіонера. Також він надав іншу картку соцзабезпечення, на ім'я Едварда Граммена. Незабаром по тому Гері Джеймс Льюїнгдон був заарештований і направлений до Центрального поліцейного відділка Колумбуса для допиту за спробу використання краденої кредитної картки.

О восьмій вечора 9 грудня в Детективному бюро на третьому поверсі Департаменту поліції Колумбуса лисуватий, однак хлоп'ячого вигляду детектив Джеррі Макменемі взявся за

щойно заарештованого Гері Джеймса Льюїнгдона. Він зачитав затриманому його права. Льюїнгдон підписав форму, відмовляючись від права зберігати мовчання й права на присутність адвоката.

Покладаючись на чуття, Макменемі вирішив не розкривати, що він детектив із розслідування вбивств. Замість того щоб вести Льюїнгдона до «вбивчого» відділу, він повів його до відділу злочинів із кредитними картками та — вдавши, що його цікавить лише незаконне використання картки, — ні словом не обмовився про вбивство Енніка. Маючи в кишені куртки невеличкий диктофон, детектив записав допит.

У відповідь на запитання Макменемі про свою біографію Льюїнгдон розповів, що працює техніком у «Роквелл інтернешнл» у Колумбусі й останні вісім років мешкає на Іст-Мейн-стрит у Кіркерсвіллі, штат Огайо. До того мешкав у Ньюарку. За обома адресами він проживав зі своєю дружиною Ділейн, з якою одружений близько року. До одруження, сказав Льюїнгдон, він до тридцяти семи років жив із матір'ю.

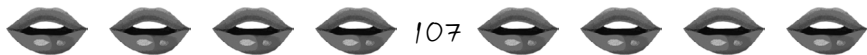
Перевірка в базі показала, що раніше його вже заарештовували в Колумбусі за дрібні крадіжки, зберігання знаряд злочинів, носіння прихованої зброї та непристойну поведінку. Судових вироків не було.

На питання про застосування кредитних карток Енніка Льюїнгдон зізнався, що робив із ними покупки в «К-марті», «Рінку» й «Онтаріо», перш ніж його піймала продавчиня «Вулко», — купив іграшок на сорок п'ять доларів для жіночих дітей. Коли спитали, як до його рук потрапили ці картки, він запевнив, що знайшов напередодні, коли змушений був вийти на трасу, щоб замінити пробиту шину, і помітив їх у траві на узбіччі.

— Якою була погода? — спитав Макменемі.

— Сухо й вітряно, — відповів Льюїнгдон.

— Неправда, Гері. Нічого, якщо я зватиму вас Гері? Мені достеменно відомо, що в той день постійно лило.

Макменемі потягнувся по гаманець Льюїнгдона, що лежав перед ними на столі.

— Маєте ще якісь папірці з ім'ям Енніка? Не проти, якщо я подивлюся?

Льюїнгдон знизав плечима:

— Та дивіться.

Проглядаючи вміст гаманця, Макменемі не побачив нічого Еннікового, але здивувався, знайшовши чек із магазину «Гільза» в Ньюарку, Огайо, на 22-каліберний напіваавтоматичний «Штурм Рюгер» і набої. Чек був виданий на ім'я Ділейн Лі Граммен.

— Що це, Гері?

Льюїнгдон подивився на чек, потім підняв очі на детектива й відкинувся в кріслі, знизуючи плечима й перевертаючи руки долонями вгору на знак відкритості.

— Вона купила його мені в подарунок на день народження.

Макменемі зателефонував своєму напарникові, детективу Чарльзу «Сему» Вомельдорфу, і розповів про знахідку. Чекаючи на прибуття Сема, Макменемі спитав Льюїнгдона, навіщо той пішов купувати іграшки з кредитною картою покійника.

— Я вирішив, що це чудова нагода дістати подарунки на Різдво.

— Троє дітей, еге ж?

— Так, гарні діти. Збираюся всиновити їх.

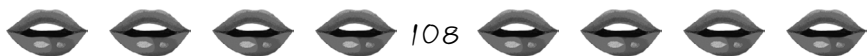
Коли прибув його напарник Вомельдорф, Макменемі, керуючись інтуїцією, вирішив перевірити, чи вдасться спровокувати Льюїнгдона. Він зауважив, що Джозеф Еннік був знайдений у себе в гаражі мертвим, зі спущеними штанами, і поцікавився, чи були між ними двома сексуальні стосунки.

Обличчя Льюїнгдона спалахнуло гнівом — уперше спокійний чоловік в окулярах проявив емоції.

— Я не педик, чорт забирай. Нічого такого не було.

— То розкажіть мені, що сталося.

Зрештою Льюїнгдон зізнався у вбивстві Джозефа Енніка.

За його словами, він стежив за Енніком і знав, що той регулярно приїздить до свого гаража між одинадцятую й одинадцятую тридцять ночі. Припаркувавши власну машину поблизу, він зачекав у кутку. Вуличний ліхтар освітлював провулок — Льюїнгдон казав, що подумував навіть стрільнути по ліхтарю, але вирішив, що не треба.

Макменемі не міг повірити своєму везінню — чуття спрацювало, він легко розкрив убивство Енніка.

— Хіба це не було ризиковано? А шум від пострілу? — спитав Макменемі.

— Ні, у мене на пістолеті той, глушник — сам його зробив, і шуму від нього було б не більше, ніж від іграшкового пістолетика.

Коли Гері розповів про вбивство Енніка, Макменемі перезирнувся з Вомельдорфом і вирішив розіграти ще одну довгу подачу.

— Знаєте, Гері, це страшенно дивно. Ось ви користуєтеся 22-каліберним пістолетом. Ви причетні до «вбивств 22 калібру»?

Гері відхилився назад разом зі стільцем, дивлячись у стелю, і повільно облизнув язиком губи — ті були геть сухі. Він сказав лише:

— А ви розумні.

— Що ви маєте на увазі? — спитав Макменемі, дразнячи його. — Ви, очевидно, намагаєтесь копіювати їх за допомогою пістолета 22 калібру.

Гері всміхнувся.

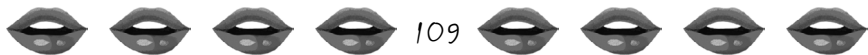
— Майже вгадали.

— Гей, про що ви кажете, Гері? Ну ж бо, ви маєте стосунок до них?

— Не хочу розпочинати цирк о такій порі.

— Послухайте, Гері, — втрутився Вомельдорф, — пістолет 22 калібру, який ми шукаємо, це «Штьогер Люгер». Ви якось до цього причетні?

— Пістолет, який я маю — не той, що у вас у розшуку.

Макменемі відчув, як волосся в нього на потилиці стає дибки. 22-каліберний «Штурм Рюгер» Льюїнгдона був дуже подібний до 22-каліберного «Штьюгер Люгера», і він мав бути добре знайомий із пістолетом, який розшукує поліція трьох округів, щоб знати різницю між ними двома.

— Де нам знайти «Рюгер», з якого ви застрелили Енніка? — спитав Макменемі.

Запала тривала пауза, наче Льюїнгдон обмірковував рішення. Потім він знизав плечима.

— У мене вдома, у шкіряному ранці в шафі в коридорі. Там ви знайдете гаманець Енніка з його водійським посвідченням. Те, що лишилося від грошей — десь баксів п'ятдесят, — буде на полиці шафки в моїй спальні.

— Що ви зробили з рештою грошей? — спитав Вомельдорф. Гері зітхнув.

— Сплатив рахунки. П'ятдесят дев'ять доларів за газ... та інше.

— Гаразд, — мовив Вомельдорф, — а інша зброя?

— Коли увійдете в дім, знайдете три ручні пістолети 22 калібру, «Гленфілд», 410-й дробовик і «Вінчестер» 30-30, — він усміхнувся, немов був трохи збентежений. — Вам не доведеться перевертати будинок догори дригом. Унизу, у підвалі, є майстерня, а одразу ліворуч — коробка. Коли увійдете до майстерні, просто подивіться ліворуч і вниз. У тій коробці ви знайдете два пістолети 38 калібру...

О дев'ятій вечора Макменемі вийшов у сусідній кабінет відділу вбивств і зателефонував додому своєму керівникові, сержанту Біллу Стекмену.

— Послухай, Стеку, ми тут узяли типа на ім'я Гері Льюїнгдон, який зізнався у вбивстві Енніка, і я знайшов чек на 22-каліберний напівавтоматичний «Штурм Рюгер». Я хочу взяти ордер на обшук в окрузі Лікінг, щоб оглянути будинок, і мені знадобиться підмога.

— Постривай, — сказав Стекмен. — Я їду. Дай мені півгодини.

Макменемі повернувся до кімнати для допитів.

— Хочу спитати вас ще раз, Гері, — мовив Макменемі, досі жартома, бо не вірив, що Льюїнгдон замішаний у чомусь, крім убивства Енніка, — чи причетні ви до «вбивств 22 калібру»?

Гері сором'язливо всміхнувся й знов облизав губи.

— Просто їдьте і знайдіть зброю. Матимете зброю — приходьте, поговоримо.

Близько дев'ятої тридцяти Стекмен прибув до Детективного бюро, і Макменемі розповів йому, що вони мають. Гері Льюїнгдон не лише зізнався в убивстві Енніка — він не заперечував, що також причетний до «вбивств 22 калібру».

— Гаразд, — відповів Стекмен, — телефонуйте Бобу Каппу та Кларенсу Сорреллу й скажіть, нехай ідуть сюди.

Потім він зв'язався з Департаментом шерифа округу Лікінг і попросив лейтенанта Пола Шорта про допомогу.

Станом на першу ночі 10 грудня Гері Льюїнгдон був закутий у ланцюги для перевезення до Франклінської окружної в'язниці. Він глянув на Макменемі й Вомельдорфа, обвів пальцем циферблат свого наручного годинника й усміхнувся.

— Я маю приблизно півтори години на сон, бо вам знадобиться двадцять хвилин, щоб доїхати до Кіркерсвілля, сорок п'ять хвилин, щоб отримати ордер на обшук, і двадцять хвилин, щоб повернутися. А потім ви говоритимете зі мною.

Після того як Льюїнгдона забрали, до Стекмена приєднався детектив Стів Мартін із Департаменту шерифа округу Франклін, і разом із кількома іншими міськими детективами вони попрямували на схід до Кіркерсвілля. Лейтенант Пол Шорт, голова детективів Департаменту шерифа округу Кіркерсвілля, зустрів їх на Мейн-стріт перед білим каркасним будинком Гері Льюїнгдона.

За будинком був крутий схил. Двір — завалений бруктом. Не було ані світла в домі, ані Льюїнгдонового мікроавтобуса «крайслер». Стекмен зійшов на ганок і постукав у парадні двері, але відповіді не було. Він відрядив детективів Вомель-

дорфа та Айзеля їхати з лейтенантом Шортом по ордер на обшук від судді з сусіднього Ньюарка. І разом з іншими став чекати на їхнє повернення.

Доки Стекмен чекав повернення своїх офіцерів і лейтенанта Шорта з ордером на обшук, він переглянув список зброї, яку, зі слів Гері Льюїнгдона, вони мали знайти в будинку. Особливо цікавив його 22-каліберний «Штурм Люгер», який подарувала Льюїнгдону його дружина на день народження, — пістолет, з якого той убив Енніка. Дивно, думав він, що чек був виписаний на ім'я Ділейн Лі Граммен. Ім'я було знайоме, тож Стекмен знайшов його у своїх архівах.

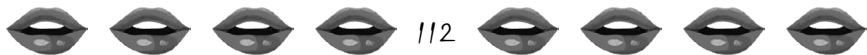
І тепер виявлялося, що це був один із багатьох цікавих поворотів у справі. Інформатора не відстежили, важливий зв'язок прогавили, критично важливу інформацію практично забули — до цього моменту.

Він гадав, якою ж буде реакція Пола Шорта, коли той дізнається про чек та усвідомить, що насправді вже допитував дружину Гері Льюїнгдона під ім'ям Ді Граммен 18 липня, але не відстежив зачіпки.

Стекмен пригадав, що коли влітку Шорт уперше доповів йому про той інцидент, він, здається, не сприймав цієї жінки серйозно. Шорт тоді казав, що її звинувачення, мабуть, лише домашня сварка між родичами — дошкульні, щоб просто завдати клопоту. Вона повідомила Шорту — як і за місяць до того казала голові поліції Кіркерсвілля, перш ніж піти до Шорта, — що вважає свого дівера Таддеуса Чарльза Льюїнгдона імовірним «убивцею 22 калібру».

Коли Стекмен попросив дозволу поговорити з нею, Шорт відповів, що це неможливо, оскільки вона не довіряє Департаменту поліції Колумбуса й говоритиме лише з детективами округу Лікінг. Стекмен попросив простежити за нею, але зафіксував собі, що більше нічого про це не чув.

І ось тепер вони чекають ордера на обшук її будинку, де, можливо, знайдеться знаряддя вбивства. Не те щоб він

дорікав Полу Шорту. Такої помилки кожен міг припуститися. Надто вже легко судити, озираючись назад.

3

Була шоста година недільного ранку, перш ніж Шорт, Айзель і Вомельдорф отримали ордер на обшук від судді в Нью-арку й попрямували назад до Кіркерсвілля. Шорт вів машину й уважно слухав, як Вомельдорф описує чек на 22-каліберний «Штурм Рюгер», знайдений його напарником у гаманці Гері Льюїнгдона. Тільки-но Шорт почув, що його виписали на дружину Гері Льюїнгдона на ім'я Ділейн Лі Граммен, як дуже виразно пригадав її.

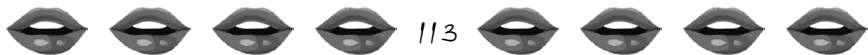
То було 18 липня, коли Ді Граммен увійшла до Департаменту шерифа округу Лікінг і зажадала поговорити з керівником детективів. Вона була знервована й неспокійна, із завитками пишного чорнявого волосся над сердитими темними очима. Її міцно стиснуті губи підкреслювали горбинку на носі, який, здавалося, був колись зламаний.

Шорт запросив її до свого кабінету, запропонував сідати й увімкнув магнітофон. Жінка присіла на край стільця й тісно закуталася в білий в'язаний светр, підкреслюючи свої повні груди.

Хоча голова поліції Кіркерсвілля, який прислав її сюди, уже поінформував його про історію місіс Граммен, нібито її дівер — «убивця 22 калібру», Шорт уважно вислухав її розповідь. Чарльз, казала вона, не заробляє стільки грошей, скільки її чоловік, і все ж купує речі, яких не може собі дозволити — як-от нову вантажівку чи мікрохвильовку для своєї дружини.

Якось Чарльз підмовив брата сказати їй, що вони вдвох працюють ввечері у вихідні — полірують підлоги. Так він міг пояснити пізні години й додаткові гроші, які приносив додому. Але це, стверджувала Ді, є брехнею.

Вона зізналася Шорту, що не ладнає зі своїм дівером, що той погрожував їй та її дітям. Кілька тижнів тому вона вла-

штувала гаражний розпродаж, і один з його хлопчиків украв сто доларів з її тумбочки. Ще один з його дітлахів розвів вогонь у неї вдома.

Вона попереджала Чарльза, що піде в поліцію, а він погрожував їй, кажучи, що якщо вона це зробить, то їй, трьом дітям і його рідному братові недовго залишиться жити.

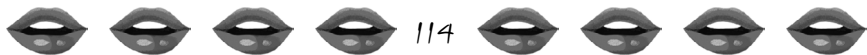
Коли вона вкотре повторила звинувачення, буцімто вірить, що Чарльз — «убивця 22 калібру», Шорт спитав, чи має вона якісь докази: зброю, відомості про жертв, будь-яку іншу інформацію.

Вона скривилася й нарешті випалила, що колись працювала в Мікі Маккена танцівницею гоу-гоу, але пішла, адже він змушував її танцювати голою.

Жінка говорила про клуб «Ельдорадо Мікі» як про місце азартних ігор, наркотиків і проституції. Крім того, стверджувала вона, Мікі взяв гроші у двох чоловіків і підлаштував так, щоб вони згвалтували її в провулку за клубом. А ще, повідала Ді, Маккен примушував її спати з детективом Департаменту поліції Колумбуса з відділу моралі в обмін на прикриття ігрових обладунків і незаконну торгівлю спиртним. Полісмен, пригадувала вона, мав близько сорока років, середні зріст і статуру, а його прізвище було Лідсворт.

Шорт, який до своєї теперішньої посади кілька років працював додатковим помічником шерифа округу Франклін, зацікавився її обвинуваченням, нібито хтось у Департаменті поліції Колумбуса бере хабарі. Чи не погодиться вона поїхати з ним до Центрального поліцейського відділка й переглянути світлини зі щорічних поліцейських альбомів, щоб перевірити, чи зможе впізнати Лідсворта? Вона погодилась, і він повіз її до Колумбуса.

Хоч вона й описала офіцера поліції моралі, з яким її примушували спати, як сорокарічного чоловіка, проте обрала фотографію молодого полісмена, який ніколи не працював у Детективному бюро Колумбуса й у поліції моралі. Це був глухий кут.

Після того як вони повернулись до Кіркерсвілля, Шорт сказав, що перевірить її дівера й зв'яжеться з нею.

Пізніше того ж дня до нього зайшли детективи округу Франклін Стів Мартін і Тоні Річ, які перебували в окрузі Лікінг, допитуючи можливого підозрюваного у «вбивствах 22 калібру», і Шорт дав їм прослухати плівку з допитом Ді Граммен. Обидва, Річ і Мартін, заявили, що хочуть поговорити з нею.

Шорт відповів їм, що жінка не матиме жодних справ із Департаментом шерифа округу Франклін чи Департаментом поліції Колумбуса, оскільки їм не довіряє. Він уже перевірів її історію, дізнався, що її дівер Таддеус Чарльз має бездоганну репутацію на роботі, і вирішив не допитувати його.

Тепер Шорт розумів, що мусить з цим жити далі, знаючи, що доки поліція в усьому штаті полювала на «вбивць 22 калібру», він ще п'ять місяців тому мав ідеальну зачіпку, здатну зрушити справу з місця, але не побачив зв'язку.

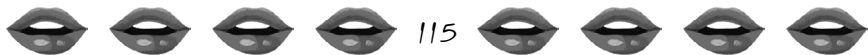
Іронія полягала в тому, що вранці він збирався допомогти Біллу Стекмену обшукати будинок Ді Граммен на предмет доказів і знарядь убивств.

О шостій сорок п'ять Шорт зупинив машину перед будинком Льюїнгдона й передав Стекмену ордер. Стекмен знову постукав у двері, оголосив, що він із Департаменту поліції Колумбуса з ордером на обшук і питає дозволу увійти. Не отримавши відповіді, він розбив скляне вікно в парадних дверях, просунув руку й відімкнув двері зсередини.

— Гаразд, ви всі знаєте, що шукати, — сказав він своїм людям. — Скористаємось вітальною як оперативним центром. Коли знайдете щось, приносьте сюди.

У шафі в коридорі, як і казав Гері Льюїнгдон, вони знайшли карабін 30-30, рушницю 22 калібру з саморобним глушником і валізу, наповнену різноманітними типами боеприпасів.

У підвалі вони знайшли десятки куль 22 калібру й саморобну дерев'яну мішень — намальовані від руки кола з яблу-

ком усередині, на якій хтось тренувався, — упритул до стіни, вбудованої у схил пагорба.

Із двох знайдених револьверів 38 калібру один був зі зламаним руків'ям і відповідав опису зброї, знятої з тіла превелебного Джеральда Філдза в окрузі Фейрфілд — перший прямий зв'язок між Гері Льюїнгдоном і «вбивствами 22 калібру».

Але вони не знайшли жодних ключових доказів: ані гаманця Енніка, ані «Штурм Рюгера» там, де, за слова Гері, вони мали би бути. На думку Стекмена, був неабиякий шанс, що Ділейн Льюїнгдон встигла побувати тут і забрала їх із собою. Тепер він мав з'ясувати, яку роль вона і її дівер насправді відіграли в цих убивствах.

Об одинадцятій ранку пошукова група повернулася до Колумбуса.

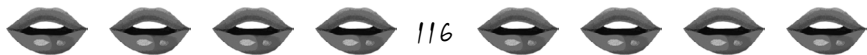
Стекмен звелів іншим трохи відпочити, пішов до свого «бойового командного пункту» й упав у крісло. Оглядаючи стіни, на яких він розвісив кольорові світлини кожного місця вбивства й десяти жертв, а також мапу Центрального Огайо з поміченими хрестиком місцями злочинів, він питав себе, чи сьогодні, 10 грудня 1978 року — рівно за рік від дня вбивства двох жінок у Ньюарку, — він справді розкриє «вбивства 22 калібру»?

Він зітхнув, потер втомлені очі й знову звівся на ноги. Треба їхати додому й кілька годин поспати. Це буде довгий, клопіткий і — якщо його внутрішнє чуття не підводить — достобіса захопливий день.

РОЗДІЛ ДЕСЯТИЙ

I

Коли Гері Льюїнгдон був заарештований на стоянці біля «Вулко», його дружина Ділейн кинулася до жовтого мікроавтобуса «крайслер» 1967 року і поїхала прямісінько додому. Вона дісталася туди близько сьомої вечора, відтак одразу

пішла до шафи в коридорі й узяла звідти коричневий ранець, перевіривши для певності, чи 22-каліберний «Штурм Рюгер», пістолети 38 калібру й гаманець Енніка справді там. Тоді поклала гаманець до своєї сумочки, жбурнула ранець у задню частину мікроавтобуса й гукнула дітей, щоб сідали в машину — вони їдуть до бабусі Льюїнгдон.

Приїхавши до будинку матері Гері, вона залишила пістолети в ранці, але пішла нагору до ванної та запхала гаманець за металеву шафку біля дверей. Окрім 22-каліберного «Рюгера» і кредитних карток, гаманець був єдиним доказом, що міг пов'язати Гері з убивством Енніка. Ніхто не стане шукати гаманець тут.

У неділю о третій дня офіцер Том Девіс, нашвидку поінформований про все, коли заступав на службу в Детективному бюро Колумбуса, отримав дзвінок від жінки, яка назвалася Ділейн Льюїнгдон. Дізнавшись, хто на лінії, Девід подав сигнал своєму напарникові Майклу Скаддеру, щоб той прослухав розмову. Стекмен попереджував їх, що вона звинувачувала свого дівера у «вбивствах 22 калібру». Під час стандартної перевірки в базі Стекмен виявив чотири ордери, видані на Ділейн Льюїнгдон/Ді Граммен за використання підроблених чеків, і зажадав її арешту.

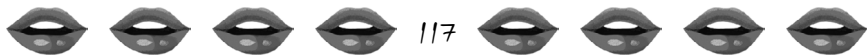
— Що я можу для вас зробити, місіс Льюїнгдон? — спитав Девіс.

— Я хочу знати, у чому звинувачують мого чоловіка.

— Можете сказати мені, звідки телефонуєте? Перш ніж я надам вам будь-яку інформацію, я маю бути впевнений, що ви та, ким називаєтесь.

— Я в будинку його матері, місіс Флоренс Льюїнгдон, Норт-Форт-стрит, 1889.

Поки Девіс утримував її на лінії, Скаддер викликав по рації поліційну автівку, щоб забрати її. За десять хвилин надійшло повідомлення, що Ділейн Льюїнгдон була затримана, коли виходила з будинку своєї свекрухи. Скаддер велів потримати її на місці, доки не прибудуть вони з напарником.

Коли Девіс і Скаддер під'їхали до будинку, вони посадовили Ділейн до своєї автівки й повідомили про те, що вона під арештом за чотири випадки підроблення чеків.

— Не хочете розповісти нам про гаманець Джозефа Енні-ка? — спитав Девіс.

Жінка холодно глянула на нього, вочевидь звикла до спілкування з поліцією, і сказала:

— Не знаю, про що ви.

— Учора ввечері ваш чоловік розповів детективам, що вони знайдуть гаманець у шафі в коридорі, а також «Штурм Рюгер» 22 калібру, який ви купили йому в лютому. Але їх там не було.

Ділейн помітно обм'якла та жестом вказала на жовтий мікроавтобус «крайслер», припаркований через вулицю.

— Пістолети в коричневому ранці в мікроавтобусі.

— А гаманець? — спитав Скаддер.

Вона розповіла, де його знайти.

— Не могли б ви пояснити, навіщо їх забрали?

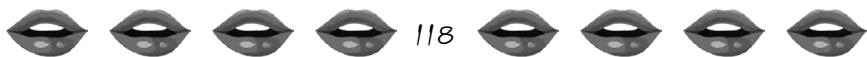
— Мабуть, вони крадені, — відповіла жінка, — і я не хотіла, щоби поліція їх знайшла. Гадала, ви обшукуватимете будинок, тому й забрала.

Девіс приставив двох полісменів у формі, які затримали Ділейн, охороняти будинок і машину, доки вони зі Скаддером діставатимуть ордери на обшук, щоб перевірити вміст машини й забрати гаманець.

О п'ятій тридцять вечора вони відвезли Ділейн до Центрального поліцейського відділка, оформили й передали для допиту Макменемі та Вомельдорфу.

Ділейн підписала відмову від прав, і детективи поставили жінці кілька запитань щодо її біографії, на які їй явно не терпілося відповісти. Її колишнім чоловіком був Ед Граммен, і це пояснювало ім'я на картці соціального забезпечення, знайдений у гаманці Гері, й ім'я на чеку за «Штурм Рюгер» 22 калібру.

Вона бере участь у програмі професійної підготовки медсестер, розповіла жінка. У неї троє дітей (десяти й восьми

років і дворічний крихітка) від двох із чотирьох попередніх шлюбів. Гері дуже добре до них ставиться. Він навчив старшенького грати в шахи й зацікавив його читанням наукової фантастики. Також Гері возив усіх трьох на пікніки, грав із ними в ігри та був їм справжнім батьком. У день арешту він переймався тим, щоб добути для них купу подарунків на Різдво.

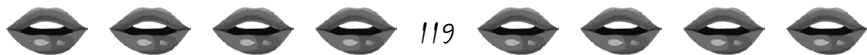
Та щойно її почали допитувати про використання кредиток Енніка, Ділейн замовкла. Що б не казали Вомельдорф і Макменемі, їм не вдавалося розговорити жінку. Тоді вони зателефонували додому Стекмену, і той відповів, що вже їде.

Стекмен уже був поінформований БКР, що 22-каліберні гільзи, узяті з будинку Гері Льюїнгдона, ідентичні зі знайденою на місці вбивства Дженкіна Т. Джонса. Він знову зателефонував детективам Сорреллу й Каппу та сказав, що вони потрібні йому негайно. Коли він прибув до Детективного бюро й Макменемі доповів, що Ділейн не погоджується на співпрацю, Стекмен прихопив свою теку з документами у справі «вбивств 22 калібру» і попрямував до кімнати для допитів.

Він був засмучений, дізнавшись, як заарештували Ділейн. Треба було заздалегідь попередити полісменів, щоб не забирали її, доки та не увійде до мікроавтобуса й відтак зброя не буде буквально при ній. Наразі ж усе, що він мав, це авто на вулиці — можливо, зі зброєю всередині. Зараз, навіть з ордером на обшук і навіть якщо пістолети справді в машині, він не міг юридично пов'язати їх із цією жінкою.

Стекмен розпочав бесіду й швидко зрозумів, що Ділейн консультувалася з адвокатом. Хтось явно навчив її, як поводитись у поліційному відділку, як захищати себе, як домовлятися.

— Ділейн, дозвольте пояснити вам: просто *зараз* ви підлягаєте арешту за кредитні картки й зберігання краденого майна, адже ми вже виявили кілька речей, придбаних за кредиткою Енніка, у вашому будинку. Ви перешкоджаєте

правосуддю. Ви приховали докази та зброю, використану для вчинення злочинних дій. А це означає, що *ви* вчинили злочин.

Він дивився, як блідне її обличчя.

Стекмен відчув, що треба відштовхуватися від цього. Йому потрібна була її інформація, її вплив на Гері, і хоч вона не могла свідчити проти свого чоловіка, йому знадобляться її свідчення проти дівера.

Щоб засудити обох чоловіків, доведеться пообіцяти не висувати проти неї звинувачень у пособництві чи співництві. Він підозрював, що йому перепаде за рішення укласти з цією жінкою угоду, але це був вирішальний вибір, і він мав ухвалити його зараз.

— Ми вже знаємо про участь Гері у вбивстві Енніка, — мовив він їй. — Але що ви могли б до цього додати, якби я сказав, що не маю наміру звинувачувати вас у приховуванні інформації про причетність Гері до злочинних дій?

Ділейн зазирнула йому в очі.

— Що ви маєте на увазі?

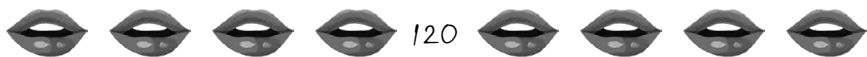
— Нам відомо про ваші численні проблеми, Ділейн. Ми чимало довідалися про вашу діяльність. Я знаю, що ви ходили до поліції Кіркерсвілля й Департаменту шерифа в окрузі Лікінг...

Вона зиркнула на нього:

— Тоді чому мій дівер досі не у в'язниці?

— Ну, постривайте трохи, — сказав Стекмен, розгортаючи величезний швидкозшивач і виймаючи звідти кілька сторінок. — Ось чому я хочу поговорити з вами — про те, що ви розповіли лейтенанту Шорту. Отже, як я зрозумів, ви натякали, що в нашому Департаменті є люди, яким платив Мікі Маккен за ігнорування незаконної торгівлі спиртним, і саме вони відповідальні за його смерть.

— Ні! Я ніколи не збиралася такого казати, — заперечила жінка. — Власне, я знаю напевне, що вони тут ні до чого. Коли я говорила з офіцерами в Кіркерсвіллі й окрузі Лікінг, мені навіть заікнулися не дали про причетність мого дівера до

«вбивств 22 калібру». Усе, що їх цікавило, це моє особисте життя з Маккеном... і про полісменів-хабарників з Колумбуса.

— Гаразд, Ді. Гарантую вам зараз, що ми не порушимо проти вас справи за тими обвинуваченнями, але якщо я колись дізнаюся, що ви *були* причетні до вбивств, у вас не буде жодного імунітету. Я обвинувачу вас у цих убивствах.

— Мене там не було, — твердо заявила Ділейн. — Я нікому нічого не заподіяла.

— Гаразд. То ви готові говорити?

— Якщо мене не переслідуватимуть за те, про що ви кажете, я говоритиму з вами.

Стекмен переглянув свідчення, які вона дала колись Шорту, і жінка повторила своє звинувачення, що Таддеус Чарльз Льюїнгдон примусив її чоловіка Гері допомагати йому у вбивствах.

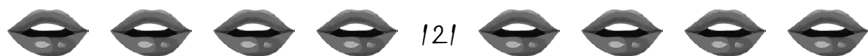
Чарльз, наполягала вона, є вожаком серед братів, маминим улюбленцем. Він надзвичайно агресивний і контролює всіх членів родини. Має пістолет, повідомила жінка, — чорний автоматичний, із довгим дулом. На дулі тоненькі подряпини від глушника.

— Дуже схожий на той, який я купила для Гері, — додала вона.

Стекмен відчув під час допиту, що для Ділейн важливі дві речі: щоб обвинувачення лягло не так на Гері, як на Чарльза, і щоб їй дозволили вийти сухою з води. Він мав бути дуже обережним, розігруючи свою партію, адже підчепив велику рибу — і мусив подбати про те, щоб вона не зірвалася. Просто мав дати їй певне послаблення.

— Скажіть мені, Ділейн, чи Гері коли-небудь надавав вам хоч якусь інформацію на користь того, що Чарльз замішаний у «вбивствах 22 калібру»?

— О, так. Гері розповів мені, що Чарльз убив дівчат у «Кафе Форкера» в Ньюарку. Це правда, що Гері був із ним, але вбивства скоював Чарльз.

— Навіщо було їх вбивати? Який мотив?

— Я не знаю про Ньюарк. А от Мікі Маккена Гері вбив, щоб помститися, бо Маккен змушував мене займатися проституцією.

Усвідомлюючи, скільки всього вона повідомляє йому, Стекмен приховував хвилювання за кам'яним виразом обличчя. Він мав дати жінці змогу викрити обох, і зробити це так, щоби справа не розвалилася в суді.

Під його м'яким тиском Ділейн зізналася, як розповіла обом братам, що Мікі носив із собою чимало готівки і що, на її думку, він мав сейф у себе вдома.

— Однак ви знали, що Мікі має пістолет, адже так?

Вона кивнула.

— Я бачила його короткоствольний 38-каліберний пістолет, коли зустрічалася з ним.

— Ви знаєте, де зараз цей пістолет?

— У машині. В ранці.

— У вас ще й зброя Мікі в машині, разом зі зброєю Гері?

— Так. Послухайте, чому б мені не почати спочатку...

Ділейн описала сварку з Гері перед тим, як вони з Чарльзом пограбували крамницю «Вестерн Авто» у вересні 1977-го, щоб дістати зброю. Вона була проти цього, запевнила жінка, але Гері все одно пішов із братом. Ділейн у подробицях розповіла про всі вбивства: як їх планували, як здійснювали, що робили з краденим майном і як Гері та Чарльз поводитись опісля.

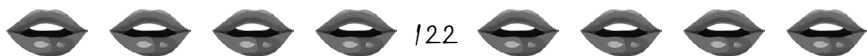
— Я свідчитиму проти Чарльза, — сказала вона. — Я наполягаю на тому, щоб свідчити проти нього.

— Упевнений, що вас викличуть, — відповів Стекмен. — Але спершу ми маємо заарештувати його. Якщо Гері підтвердить те, що ви кажете.

— Можна мені побачитися з чоловіком?

— Гадаю, я можу розпорядитися, щоб його привели. Поки ви чекатимете, можливо, захочете освіжитися.

Допит тривав годину п'ятнадцять хвилин.

Доки Ділейн була в умивальні, Стекмен зателефонував детективу Стіву Мартіну з Департаменту шерифа й запитав, чи можна привезти Гері з окружної в'язниці до Центрального поліцейного відділка. Оскільки Гері був тепер в'язнем Мартіна, той міг забрати його з в'язниці без бюрократичних перепон. Мартін відповів, що привезе Гері сьогодні до восьмої вечора.

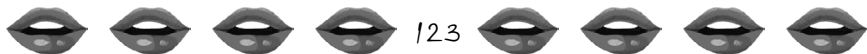
Потім Стекмен запустив у дію свій план взяття під варту Таддеуса Чарльза Льюїнгдона. Він знав, що важливо якомога швидше відрядити полісменів до будинку старшого брата, оскільки новину, що Гері заарештований, скоро підхоплять репортери — і тоді Чарльз точно втече.

Та водночас Стекмен відчував, що слід діяти методично. Разом із прокуратурою округу Франклін він уточнив процедуру, дбаючи про те, щоб торкнутися кожного основного пункту обвинувачення. Він мав бути впевненим у наявності «обґрунтованої підозри», перш ніж схопити Чарльза без ордеру на арешт. Найважливіша справа його життя не повинна розвалитися в суді через поліцейну недбалість, якщо він може цьому хоч якось зарадити.

Він зателефонував лейтенанту Шорту в округ Лікінг і попросив під'їхати до будинку Чарльза, але не заарештовувати його, доки не прибудуть детективи з Колумбуса і він не віддасть наказу.

Потім скликав своїх людей і наказав їм о восьмій тридцять зустрітися з босом Шорта, шерифом округу Лікінг Максом Марстоном і його помічниками на зупинці для вантажівок біля перетину трас I-70 і 37. Звідти вони мали виїхати до гаражів Дорожнього патруля штату.

— Там ви опинитесь поблизу будинку Чарльза Льюїнгдона, — повідомив Стекмен. — Коли я віддам наказ, Шорт поведе вас у будинок. Перш ніж ви заарештуєте Чарльза, я маю почути, як Гері підтвердить звинувачення Ділейн, що його брат замішаний у цьому. Телефонуйте мені кожні півгодини, і я дам вам знати, коли його брати.

Після того як вони пішли, Стекмен увійшов до кабінету відділу вбивств і став чекати, доки привезуть Гері Льюїнгдона для подальшого допиту Макменемі й Вомельдорфом. Він вставив нову касету в магнітофон, підключений до мікрофона в сусідній кімнаті для допитів. Усе готово, сказав він собі. І все, що йому тепер знадобиться, — це трохи везіння.

2

Макменемі й Вомельдорф привели Гері Льюїнгдона до крихітної кімнатки для допитів, де Стекмен щойно закінчив бесіду з Ділейн. Макменемі знав, що варто йому торкнутися коліном перемикача під столом, як увімкнеться магнітофон, встановлений у шафі в прилеглому кабінеті відділу вбивств, і десятки офіцерів правоохоронних органів, які заповнили кімнату, з'їхавшись з усього Центрального Огайо, усе чутимуть.

Він ще не був готовий його увімкнути. Спочатку він хотів всадовити Гері й відновити атмосферу минулого вечора, коли Льюїнгдон зізнався у вбивстві Енніка. Згодом він був обурений, дізнавшись, що хтось уже ввімкнув магнітофон зсередини кабінету «вбивчого» відділу й записав його вступні репліки.

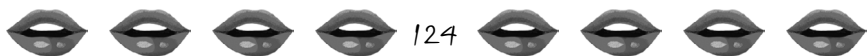
Вомельдорф із задоволенням спостерігав за приголомшеним виразом обличчя Гері, коли той помітив сумочку Ділейн на стільці. Коли чоловік вказав на неї й промовив «Е... вона тут сиділа», Вомельдорф лише кивнув. Важливо було, щоб Гері усвідомив: Ділейн у поліції і її вже допитували.

Макменемі відкинувся в кріслі й подивився Гері в очі.

— Хлопче, ти влучив просто в яблучко. Ти казав, що ми повернемось поговорити з тобою. Знаєш, я тоді не думав, що нам іще буде що сказати.

Вомельдорф приєднався до нього, розсміявшись.

— Я гадав, він із нас кепкує.

— Ми так гадали, — запевнив Макменемі Гері. — Справді гадали, що ти нас розігруєш. Ти не розповів нам про той глушник.

Гері спитав, чи збираються вони конфіскувати всю його зброю, і Макменемі відповів, що доведеться, окрім дробовика 30-30 — хіба що виникне причина притримати і його теж.

— Що ви знайшли і про що вже знаєте?

— Ну, знаєш, я маю ще раз зачитати твої права, перш ніж говоритиму з тобою — як і минулого разу, — і я це зроблю. А тоді поясню, що ми знайшли, і, може, ти нам у дечому допоможеш.

Гері зсутулився.

— Я більше нічого не скажу.

— Гаразд, — промовив Макменемі.

— Мені байдуже, що каже хтось інший, — твердо заявив Гері. — Я більше нічого не скажу. Зі мною це не спрацює. Я не говоритиму.

— Несуттєво... — промовив Вомельдорф.

— Можете зачитувати мені права чи що там, але я більше нічого не скажу.

— Боже ж мій, — відгукнувся Макменемі. — Ти знаєш, що будеш в усіх газетах? Ти будеш... Пам'ятаєш отой фільм, «Холодна кров»? Ті хлопці...

— Ні, я його не бачив.

— Вони знамениті, — докінчив Макменемі. — Джессі Джеймс... Малюк Біллі¹...

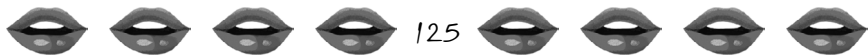
— Не хочу навіть чути цієї дурні, — відрізав Гері.

— Вони знамениті.

— Усе, що я знаю, — сказав Гері, — це те, що у вас нічого не було, доки я не лажанувся.

Макменемі наполіг, що має докази проти Гері, але намагається дати йому передишку.

¹ Йдеться про уславлених американських злочинців Джессі Джеймса (1847—1882) і Вільяма Генрі Маккарті, відомого як Біллі Кід, себто Малюк Біллі (1859—1881), про «подвиги» яких було знято понад три десятки фільмів.

— Я просто ціную те, що ти відвертий зі мною... кажеш мені правду. І тому я досі йду тобі назустріч і навіть дозволяю поговорити з дружиною. Вона хоче побачитися з тобою. Тому ми й повернули тебе сюди. Вона закохана в тебе. Твоя дружина тебе кохає.

— Що вона сказала?

— Вона сказала багато.

Коли Льюїнгдон знову відмовився підписувати відмову від прав, Макменемі мовив:

— Ти не повинен цього підписувати, якщо не хочеш. Та скажу тобі от що. Твоя дружина розповіла нам про «вбивства 22 калібру» і про родичів...

— Святий Боже! — Льюїнгдон витріщився на них, а тоді розплакався.

За кілька секунд Стекмен вирішив, що Ділейн Льюїнгдон можна увійти до кімнати для допитів. У розмові з нею він усвідомив, що головує в стосунках вона, і відчував, що Гері заговорить і здасть свого брата, якщо так скаже дружина.

Вона увійшла до кімнатки, слізно всміхнулася чоловікові й спитала, чи можна поцілувати його. Коли Вомельдорф сказав, що можна, вона кинулася в обійми Гері зі сльозами, схлипуючи:

— Серденько, я тебе кохаю.

Детективи дали їм хвилину наодинці, але мікрофон записав їхні голоси, коли вона прошепотіла:

— Ти казав поліції щось про мене? Мене в чомусь звинуватять?

— Я ніколи нічого їм не розповідав, — прошепотів він у відповідь.

Коли детективи повернулися, Ділейн сиділа на колінах у Гері, цілючи його. Вона встала, розгладила спідницю й сіла на стілець поряд із чоловіком.

Макменемі знову дістав форму відмови від прав.

— Зробимо це в присутності вашої дружини. Ми говорили з нею і впевнені: вона розповість вам усе, що ви захочете

спитати — про що вів із нею розмову сержант Стекмен. Але перш ніж ми поставимо якісь запитання...

— Справа лише в цьому, — додав Вомельдорф, — відмова від прав. Ви знаєте.

— Дайте мені вашу чорнильну ручку... — попросив Гері. — Дайте мені ручку.

Ділейн нагадала:

— Вони мають зачитати це, Гері.

Коли права були зачитані й Гері поставив свій підпис, Макменемі помітив, що Ділейн тремтить.

— З вами все добре?

— Візьміть мого дівера.

— Перепрошую, мем?

— Просто візьміть мого дівера.

— Чому ви хочете, щоб ми його взяли?

— Бо це все через нього.

Макменемі, знаючи, що Стек усе слухає й тільки чекає, коли Гері викаже свого брата, натиснув на нього.

— Чому це все через нього, Гері? Ви можете нам пояснити? Це він вас втягнув у це? Він погрожував вам?

— Так, він головний підбурювач.

— Він це планував?

— Спочатку ми обоє планували.

— Можна нам адвоката? — спитала Ділейн.

Гері знизав плечима.

— Це нічого не змінить.

— Бо ти досі боїшся Чарльза й не хочеш казати їм правду, — дорікнула вона.

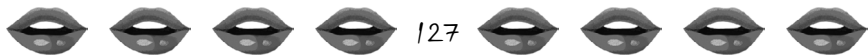
— Ми подбаємо про Чарльза, — пообіцяв Макменемі. — Не турбуйтеся про це. Чарльз ніяк не зможе дістати Гері.

— Тут він мене не потурбує, — погодився Гері.

— Ні, — огризнулася жінка, — але може потурбувати мене й дітей.

— У новинах було щось про мене? — спитав Гері.

— Ні, — запевнив Макменемі.

— *Було!* — заперечила Ділейн. — Сьогодні вдень. Так я й дізналася, кого і в чому звинувачують — мені ж ніхто ні про що не розповідав.

— Гаразд, — сказав Гері. — Якщо це було в новинах, краще починайте оголошувати по радіо...

— І візьміть уже Чарльза, — гаркнула Ділейн. — Бо він вишиється.

— І не просто вишиється, — додав Гері, — а ви ще й добряче помучитеся його ловити. І під час усього цього хтось поряд із ним може загинути.

— Він аж такий поганий хлопець? — спитав Макменемі.

— Так, — запевнила Ділейн.

— Гаразд, — Вомельдорф нахилився вперед у своєму кріслі. — Він озброєний?

— Так.

— Чим саме? — уточнив Вомельдорф.

— Зараз не час із нами гратися, — застеріг Макменемі. Гері замислився на мить і потер рукою щоку.

— «Штрюгером», — сказав він, зліпивши дві назви в одну. — Тим, який ви шукаєте.

— Чим? — перепитав Макменемі. — «Штьюгер Люгером», з якого скоїли «вбивства 22 калібру»?

Гері відповів, що так. Застерігши, що Чарльз пообіцяв нізащо не здатися живим, він описав кілька братових пістолетів і дав координати його будинку.

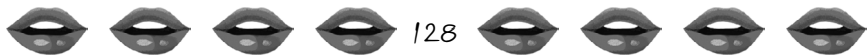
— Гаразд, — сказав Макменемі. — Я хотів би по черзі пригадати всі вбивства.

— Почнемо з того, що в Ньюарку, — підхопив Вомельдорф. — Це було перше?

— Так, — погодився Гері. — Перше...

— Даруйте, — насупилася Ділейн. — Я гадала, що вчора ви дізналися від нього все до найменших дрібниць. Так мені сказав інший полісмен.

Уважно слухаючи, Стекмен усміхнувся, коли вона це промовила. Навчена вулицею, Ділейн створювала собі прикриття,

вдаючи, що її обдурили на допиті, аби Гері не збагнув, що то вона їм усе добровільно виклала.

— Ми розмовляли про інше вбивство, мем, — сказав Макменемі, посилаючись на вчорашнє свідчення Гері про вбивство Енніка. — А зараз ви маєте... Я поговорю з Гері, гаразд?

Вона кивнула та втупилася в підлогу.

Гері Льюїнгдон описав убивство Карен Додрілл і Джойс Вермілліон за «Кафе Форкера» в Ньюарку. Був вечір п'ятниці або суботи — 10 грудня 1977-го — рівно рік тому. Усі їхні вбивства відбувались у вихідні, пояснив він, оскільки вони з Чарльзом протягом тижня працювали. Мотивом були гроші. У тих двох жінок вони поцупили тридцять два долари.

Описуючи подальші вбивства в Маккена, Гері розповів, що вони з братом тричі за два тижні приїздили до того будинку, перші два — щоб придивитися до нього. 12 лютого, у ніч убивства, вони припаркували машину на засніженому полі по сусідству, з'їхавши з дороги заднім ходом так, щоб машини не було помітно. На них були чоботи, лижні маски й важкі зимові куртки з капюшонами. Вони знали, що мати Маккена вдома, адже два попередні рази спостерігали крізь вікно, як вона дивиться телевизор. Гері перерізав телефонні кабелі, доки Чарльз із монтувалкою порався з бічними дерев'яними дверима.

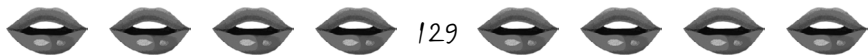
— Вона вас не почула? — спитав Макменемі.

— Ні. Він так завжди порався з дверима, — сказав Гері, — тихо... до останнього моменту, коли збагнув, що зараз буде грюкіт... тоді він дав мені свій пістолет.

— Який саме пістолет?

— «Штьогер». Коли він виламав двері, я увійшов і пальнув у неї. Один раз схибив. Це та дірка в передньому вікні. Я влучив їй у руку. Гадаю, поверхнево зачепив і в іншому місці, а вона посунула на мене і впала.

— А потім що?

— Він [Чарльз] узяв пістолет, вставив нову обойму й вистрілював їй у голову, двічі чи тричі.

Гері розповів, як вони обшукували будинок, щоб переконатися, що більше нікого немає, знайшли трохи грошей у шухлядах, у сумочці матері, столі — без поспіху, адже вони знали, що треба дочекатися Маккена. Описав також кімнати, меблі, очікування. Він стояв у дверях чорного ходу, дивлячись, як трасою наближаються дві машини.

— Чому дві машини? — спитав Макменемі.

— Він і танцівниця, — пояснив Гері.

— Гаразд, ви сидите й чекаєте. Що ви бачите?

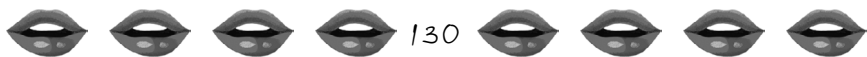
— Я бачу, як під'їздять дві машини. Гальмують. О цій порі — майже четверта ранку — можна бути майже впевненим, що вони збираються повертати. Чарльз у спальні біля переднього вікна. Він перевіряє... справді повертають. Відсоток імовірності, що це вони, зростає. Ми виходимо до дверей кухні, що ведуть у гараж — чекаємо, доки заїдуть. Він в'їжджає. Ми не знали, чи танцівниця ставить свою машину в гараж, чи ні. І я не знав, чи закриватиме він ворота [гаража]. Та коли Чарльз був готовий, я відчинив двері. Тут ми чуємо, як хтось відчиняє захисні двері по той бік дерев'яних. Я хапаюся за ручку.

— Ви виходите першим?

— Ні, Чарльз. Коли я відчиняю двері, то відступаю. Він відкриває вогонь і поціляє в дівчину... Продовжує стріляти в неї, бо та поповзла вбік. Вона верещить...

Я двічі стріляю, щоб не дати Маккену втекти крізь відчинені гаражні ворота. Хочу обійти машину з іншого боку. Він досі на водійському сидінні. Намагаюся дістатись виходу так швидко, щоб не дати йому втекти, але не хочу стріляти знову, бо знаю, що я надто близько до відчинених воріт.

Обидва пістолети були з глушниками, пояснив Гері, але він непокоївся, що той, який на його 38-каліберному, недостатньо глушить звук.

— Потім Маккен вибігає у ворота... і кругом... і він надворі перед будинком... рве до траси з гаража... а в Чарльза лише два набой в обоймі залишилося після того, як він прикінчив ту дівку. Він переслідує його... вибігає крізь гаражні ворота й вкладає обидва набой в спину Мікі. Чарльз перезаряджається, ми тягнемо Мікі назад у гараж і зачиняємо ворота. Він ще не мертвий. Благає: «Не вбивайте мене». Потім Чарльз добиває його наступною обоймою.

Під газетами за водійським сидінням вони знайшли дві тисячі доларів серед квитанцій з бару. Спершу, коли вони обшукали тіло Мікі, нічого не знайшли, але вдруге Гері намацав гулю в нього ззаду на нозі та знайшов гроші в шкарпетці, запханій під гетру — п'ять тисяч вісімсот доларів.

Вони зняли чоботи з танцівниці й розстібнули на ній штани. Гері казав, що було видно нижню частину її сценічного костюма з блискітками. Коли офіцер спитав, навіщо вони зняли чоботи, той відповів:

— Щоб обшукати.

Їх цікавили лише гроші — не наркотики й не прикраси.

Описавши вбивства у Маккена, Гері розповів і про інші вбивства — так само детально. Коли його спитали, навіщо вони вбивали всіх жертв, він лише знизав плечима:

— Ніяких свідків.

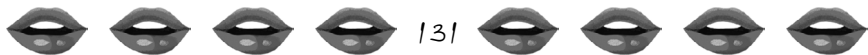
Після двох із половиною годин допиту Льюїнгдона сержант Стекмен вирішив, що отримав те, на що чекав. Гері підтвердив заяву Ділейн і сповна викрив Чарльза у скоєнні «вбивств 22 калібру».

Стекмен зателефонував своїм детективам, що стояли біля гаражів Дорожнього патруля штату.

— Гаразд, ми маємо обґрунтовану підозру, — сказав Стекмен. — Заарештуйте Таддеуса Чарльза Льюїнгдона й везіть його сюди на допит.

Перш ніж покласти слухавку, він додав:

— Якщо вірити його братові, він озброєний і небезпечний. Будьте обережні.

Тільки-но Стекмен віддав наказ, шість машин — щонайменше по два полісмени в кожній — виїхали до будинку Таддеуса Чарльза Льюїнгдона в Гленфорді, Огайо.

Раніше шериф округу Лікінг Макс Марстон попередив чергового сержанта в офісі: слід зачекати подальших інструкцій. Після того як Стекмен дав добро, Марстон зв'язався з сержантом і сказав йому зателефонувати Льюїнгдону рівно о десятій сорок. Сержант мав дати знати підозрюваному, що будинок оточено, і закликати його виходити з піднятими руками.

Коли сержант подзвонив і спитав, чи Чарльз удома, чоловічий голос відповів:

— Чарльз слухає.

— А зараз слухайте мене уважно — дуже уважно — і робіть чітко так, як я кажу. Ваш будинок оточений офіцерами поліції. Я хочу, щоб ви підійшли до дверей і здалися.

Зависла довга пауза, а тоді Чарльз Льюїнгдон сказав:

— Я зараз без куртки і взуття. Можна мені вдягнутися?

— Так, але повертайтеся до телефону, щоб ми передали інструкції.

За кілька секунд Льюїнгдон повернувся й промовив:

— Гарзд, я виходжу з чорного ходу.

Потім він вийшов на ганок з руками за головою.

— Що це все означає? — вигукнув він.

Першим наблизився до нього шериф Марстон. Він оголосив, що Льюїнгдон під арештом, попросив широко розставити ноги й обшукав його.

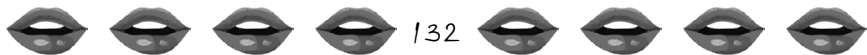
— Вийміть усе з кишень і покладіть отам, на землю.

Льюїнгдон зробив, як наказували.

— За що мене заарештовано?

Марстон надягнув на нього наручники, а детектив з Колумбуса Боб Літцингер відповів:

— За вбивства за обтяжувальних обставин — убивства в округах Франклін, Фейрфілд і Лікінг.

Літцингер всадовив Чарльза до патрульної машини й у присутності прокурора округу Лікінг, який доєднався до групи раніше, зачитав Льюїнгдону його права.

— Ви не проти пояснити мені, кого я, по-вашому, вбив?

— Ми можемо зайнятися цим у штаб-квартирі, — сказав Літцингер.

Була майже північ, коли детективи доправили затриманого до Центрального поліцейського відділка в Колумбусі. Літцингер пішов звітувати Стекмену, доки Соррелл знімав із Таддеуса Чарльза наручники, а Капп знову зачитував йому права.

— То ви збираєтеся казати мені, кого я нібито вбив? — спитав той.

— На вас заявив ваш брат, — відповів Капп, — як на причетного до «вбивств 22 калібру».

Чарльз потер кісточками своє підборіддя.

— Не знаю, про що ви говорите.

— Що ж, Гері чимало розповідає нам просто зараз.

— Де?

— Тут, на цьому ж поверсі, — відповів Капп. — Він у кімнаті для допитів із двома детективами з окружного Департаменту шерифа й дає повні свідчення щодо своєї участі у «вбивствах 22 калібру».

— Я вам не вірю.

Соррелл лягнув долонею по столу.

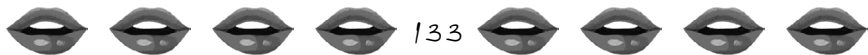
— Слухайте, ми не збираємося вам брехати, Чарлі. Якщо ми не можемо відповісти на якесь запитання, то так і скажемо вам: не можемо. Але ми не брехатимемо.

Чарльз перевів погляд з одного полісмена на іншого, розмірковуючи.

— Можна мені почути його допит?

— Чому б і ні, — відказав Соррелл, — але дозвольте, я пораджуся зі своїм керівництвом.

Прояснивши все зі Стекменом, вони відвели Чарльза до кабінету відділу вбивств, де вівся запис допиту. З передавача було чути голоси детективів Стіва Мартіна й Тоні Річа (вони

перебрали на себе ведення допиту від імені Департаменту шерифа), які саме допитували Гері Льюїнгдона про зброю, викрадену ним і його братом із магазину «Вестерн Авто». Хоча в протоколі про крадіжку було перелічено вісім зниклих стволів, Гері зумів описати лише сім.

Коли вони дійшли до кінця списку, Тоні Річ спитав Гері, чи вважає він, що Чарльз прагнутиме помсти, коли все це скінчиться.

— Гадаєте, він би вас убив?

— Так, якби мав шанс, він би це зробив.

— Ви згодні свідчити проти нього в суді? — спитав Річ.

— Так.

— Це вас лякає?

— Мене це турбує.

— А вашу дружину? Гадаєте, вона свідчитиме проти нього?

— Так, вона його боїться.

— Вона має для того поважну причину, — зауважив Річ. — Як щодо кого-небудь із тих інших людей, Гері? Ви вбили когось із них?

— Ні, — сказав Гері. — Окрім Енніка, ні...

— Клавдія Яско — ви її не знаєте? — спитав Річ.

— Не знаю, — відповів Гері.

— Ваша дружина не знайома з нею?

— Я питав її, і вона каже, що ні.

— Як щодо дружини Чарльза, — продовжив допит Річ. — Вона знала, що відбувається?

— Ні.

— Чому він не зізнався їй?

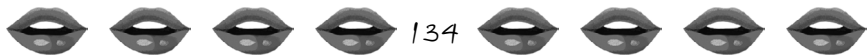
Гері змовк на мить, а тоді спитав:

— Хтось із вас з села?

Коли полісмени відповіли, що ні, Гері пояснив:

— Вона селючка, яка не закінчила й середньої школи. Дуже побожна.

— Гадаєте, якби Чарлі згадав їй про це, вона б одразу... — озвався Мартін.

— Знетямилася, — закінчив Гері.

Близько десяти хвилин Чарльз Льюїнгдон уважно слухав свого брата, а тоді сказав, що почув достатньо. Соррелл і Капп відвели його назад до кабінету й спитали, чи хоче він тепер щось їм розповісти.

— Краще добряче запасіться папером та олівцями, — мовив Чарльз, — бо це займе час.

О дванадцятій тридцять ночі Таддеус Чарльз Льюїнгдон підписав відмову від своїх конституційних прав, а в подальші три з половиною години виклав Сорреллу й Каппу подробиці всіх дев'яти вбивств. Він ніяк не пов'язаний із десятим убивством — Енніка, закінчив він. Його Гері скоїв сам.

У відповідь на запитання про вбивства в Маккена Чарльз повідомив, що вони двічі приїздили до будинку перед нічню вбивства, щоб перевірити навколишню місцевість. Під час другої спроби вони збиралися напасти на Мікі, але його машина заїхала в гараж і ворота опустилися швидше, ніж вони встигли до нього дістатися.

— Де ви припаркувалися? — спитав Соррелл.

— Ми паркувалися щоразу в різних місцях. Там, де відходить дорога до Маккена, через вулицю є дитячий садок або вічнозелений сквер. Там ми припаркувалися третього разу.

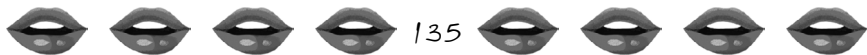
— Це коли все сталося? — уточнив Капп.

— Так, ми приїхали туди й пішли прямісінько по центру вулиці, на якій він жив, просто по під'їзній доріжці, й обійшли будинок ззаду. Потім, стривайте-но... ми не залишали слідів у сніговому заметі, бо знали, що він побачить їх, коли під'їде, адже на них впаде світло фар.

— Як ви дісталися туди, не залишаючи слідів? — спитав Соррелл.

Чарльз усміхнувся.

— Одразу перед підходом до будинку є зарості чагарнику. То між тим чагарником і будинком десь от настільки снігу немає, — сказав він, руками показуючи відстань приблизно у півметра. — Там ми й пройшли. Перестрибнули через за-

мет, бо єдина протоптана доріжка вела до великих подвійних воріт гаража.

Щоб допомогти полісменам зрозуміти свій опис убивств у Маккена, Чарльз намалював план будинку. Говорячи про матір, він сказав:

— «Люгер» був тихіший, тож він [Гері] хотів скористатися ним. Вона пройшла сюди, побачила його й пішла була назад... Убивство сталося тут. Коли я прийшов сюди... вона повернулася та впала просто перед каміном.

Смерть Крістін Гердман він описав так:

— Дівка з вереском посунула назад до морозилки. Я казав їй замовкнути. Але вона не замовкла, тож я її вбив.

Його опис убивства Мікі Маккена збігався з описом Гері, окрім того моменту, де він розповідав:

— Я сказав Гері: «Він досі живий». Тож *він* узяв з моїх рук 22-каліберний пістолет і прострілив йому... — він вказав нижче свого підборіддя, — ось це.

Описуючи вбивства, Чарльз періодично зупинявся й питав, чи те, що він каже, збігається з тим, що розповів його брат. Йому видавалося важливим знати, що розповіді не суперечать одна одній.

Коли Соррелл спитав його про те, де 22-каліберний «Штьо-гер Люгер», Чарльз усміхнувся.

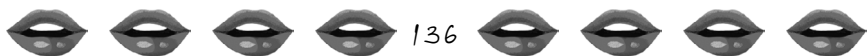
— Можете обшукувати мій дім хоч двадцять років і не знайти.

Він повідомив, що той у його вантажному причепі, і підписав згоду на обшук причепа та його пікапа «форд».

О четвертій ранку Соррелл і Капп закінчили з Чарльзом, тож Тоні Річ і Стів Мартін — уже закінчивши з Гері — взяли за нього й ще цілу годину допитували Чарльза від імені Департаменту шерифа. Питаючи про те, як вони з Гері покидали будинок Маккена й поверталися назад у машину, Мартін спитав:

— І ви знову йшли просто вулицею назад до машини?

— Так.

— І не боялися, що хтось побачить, як ви йдете?

— Не дуже, — відповів Чарльз, — не о такій пізній та холодній порі.

Чарльз зазначив, що йшов густий сніг, коли близько п'ятої ранку вони покинули будинок Маккена й рушили назад до Гері.

Ділейн, пояснив він, надала їм детальну інформацію про будинок Мікі, і коли вони повернулися й розповіли їй усе про вбивства, «вона були рада до чортиків».

О п'ятій ранку в понеділок Річ і Мартін доправили Таддеуса Чарльза до Франклінської окружної в'язниці, а кількома годинами пізніше Гері та Чарльз постали перед судом округу Франклін, були обвинувачені у вбивствах і затримані без права внесення застави.

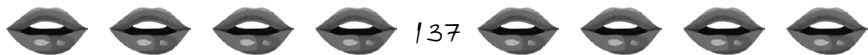
Шеф детективів Колумбуса схвалював досягнення свого Департаменту, кажучи, що це «найгучніший арешт в історії колумбуської поліції».

Однак в інших правоохоронних структурах, включно з Департаментом шерифа, вважали, що це аж ніяк не було наслідком блискучої роботи поліції. Як висловився Говард Чемп: «Арешт “убивць 22 калібру” був лише справою везіння».

У день арешту Льюїнгдонів телефонний дзвінок розбудив Клавдію від глибокого сну. Свинар був у від'їзді — розвозив худобу до Індіани та Іллінойсу, тож вона була сама у своїй схованці в Джерман-Віллідж.

Останнім часом вона не відповідала на дзвінки, налякана, що вбивці можуть зателефонувати їй і дізнатися, що вона вдома. Жінка знала, що це дурість, адже її номери в телефонній книзі не було, але страх був такий проникливий, що нагадував їй слова доктора Стінсона з його свідчення у суді: «загальна тривожність — панічні атаки».

Але зараз, напівсонна, вона підняла слухавку й щось пробурмотіла в неї. Запала тривала тиша, а тоді почулося важке дихання.

Нарешті жіночий голос прошепотів:

— Тобі краще забиратися з Колумбуса. Може, і з Огайо.

— Чому? — спитала Клавдія, раптом цілковито прокинувшись.

— Почитай газети. Упіймали «вбивць 22 калібру». Ти ж не хочеш свідчити на їхніх процесах.

— Хто ви? — закричала Клавдія в телефон.

— Хіба не жахливо те, що сталося з тією танцівницею, яку застрелили, поклали в багажник у Дейтоні й підпалили?

— Нащо ви мені телефонуєте?

— Це було жахливо. Але вона мала довгий язик.

— Будь ласка, хто?..

Додзвонювачка поклала слухавку. Клавдія ошелешено дивилася на телефон, а тоді жбурнула його на ліжко, наче той обпікав їй руку.

Вона розривалася між радістю від звістки, що вбивць упіймали, і жахом, що ті бояться, начебто вона може впізнати їх. Вони мали друзів, родичів або знайомих, здатних дістати її — здатних її вбити.

Її так тіпало, що довелося спертися на узголів'я ліжка.

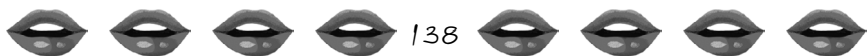
Якщо вони зуміли знайти її незареєстрований телефонний номер, то можуть знайти й адресу. Напевно, вони вже зараз стежать за нею, вичікуючи, коли вона піде купувати їжу. Ні... «вбивці 22 калібру» вбивали людей у власних домівках.

Сльози заливали її обличчя. Клавдія доклала чималих зусиль, щоб пересунути комод і забарикадувати двері. А потім цілу ніч не спала, молилася та плакала.

РОЗДІЛ ОДИНАДЦЯТИЙ

I

Уранці 11 грудня 1978 року «Сітізен-Джорнел» повідомив лише про арешт Гері заголовком на всю ширину першої шпальти:

«ПІДОЗРЮВАНИЙ
У “ВБИВСТВАХ 22 КАЛІБРУ” ЗА ГРАТАМИ.
МЕШКАНЦЯ ОКРУГУ ЛІКІНГ ОБВИНУВАЧЕНО
У ВБИВСТВІ ЛЕГІОНЕРА»

Наразі Гері обвинувачували лише у вбивстві Енніка й згадували як «імовірного учасника» «вбивств 22 калібру». Світлин не було.

Вечірня «Диспетч» опублікувала пізнішу історію:

«ДВОХ БРАТІВ ОБВИНУВАЧЕНО
У “ВБИВСТВАХ 22 КАЛІБРУ”»

Велика світлина на першій шпальті демонструвала покірливого на вигляд Гері в наручниках і ланцюгах під вартою помічника шерифа. Натомість маленький умонтований знімок великим планом показував скривленого Таddeуса Чарльза.

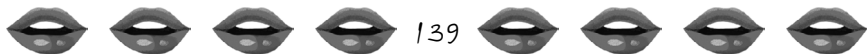
14 грудня суд присяжних округу Франклін висунув обвинувачення Гері за двадцятьма пунктами й за сімнадцятьма — Таddeусові. Усі стосувалися «вбивств 22 калібру».

«Колумбус Диспетч» 12 грудня опублікувала статтю про Ділейн Льюїнгдон як про колишню танцівницю в Мікі Маккена, приховавши ім'я свого інформатора та повідомивши тільки, що «зі слів колишньої дівчини й працівниці Маккена... яка попросила не оприлюднювати її імені зі страху перед помстою... Маккен звільнив місіс Граммен за близькість із клієнтами».

14 грудня «Диспетч» розкрила своє джерело:

ІМ'Я ТАНЦІВНИЦІ РАНІШЕ
З'ЯВЛЯЛОСЬ У СПИСКУ ШЕРИФА

Ділейн, дружина Гері Льюїнгдона, яка перед тим ще кілька разів була в шлюбі, значилася в списку осіб,

вороже налаштованих до Роберта «Мікі» Маккена — однієї з 10 жертв «убивств 22 калібру».

Згаданий список був укладений слідчими шерифа округу Франклін зі слів Мері Слатцер, близької знайомої та колишньої підлеглої власника бару на Саллівант-авеню.

Однак слідчі шерифа відмовилися будь-як коментувати цей список і заявили, що ніколи не допитували Ділейн Льюїнгдон, також відому як Ді Граммен.

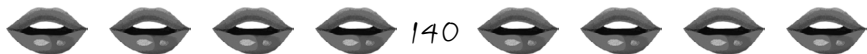
Мері Слатцер — донька колишнього додаткового помічника шерифа округу Франклін Роберта Слатцера... добровільно надала інформацію «Диспетч», поліції Колумбуса й офісу шерифа під час розслідування, що тривало рік...

Місіс Льюїнгдон перебуває під захистом поліції Колумбуса...

Коли детектив Тоні Річ побачив статтю про те, що Ділейн Льюїнгдон числилася в списку Маккена, він був розлючений. Детектив переглядав той список разом зі Слатцер, і єдиним ім'ям, хоч трохи наближеним до її, було «Д. Грінмен». Він просто не зміг побачити тоді зв'язок між «Грінмен» і «Ді Граммен», яку допитував у липні Пол Шорт.

Найбільше його турбувало те, що, прослухавши запис в офісі Шорта в окрузі Лікінг, вони зі Стівом Мартіном обидва заявили Шорту, що хочуть із нею поговорити. І навіть після того як Шорт відповів, що місіс Граммен не бажає спілкуватися з Департаментом шерифа округу Франклін або з поліцією Колумбуса, оскільки ті «підвели її раніше», Річ хотів перевірити її.

Кілька разів детектив намагався додзвонитися до неї в Кіркерсвілл, але щоразу, як телефонував, або не було відповіді, або слухавку брав хтось інший і казав, що тут немає нікого з таким ім'ям.

Коли ж він спитав шерифа Беркемера, чи можна перевірити її, шериф порадив облишити це, бо якщо ця жінка розмовляла з Полом Шортом, то це зачіпка округу Лікінг, а він не хотів створювати напругу між двома департаментами.

Того ж таки дня «Сітізен-Джорнел» опублікував біографічну статтю про родичів убивць, що зізналися:

«ЗАКРИТІ» ЛЬЮЇНГДОНИ ОПОВІДАЮТЬ СІМЕЙНУ САГУ

Важкі часи для відлюдькуватої родини Льюїнгдонів почалися багато років тому, задовго до арешту двох братів у зв'язку з «убивствами 22 калібру».

...Інші члени родини потрапляли під арешт за такими обвинуваченнями, як збройне пограбування, зґвалтування, викрадення, ДТП зі смертельними наслідками тощо, розповідає племінник Джозеф Льюїнгдон-молодший.

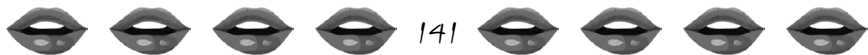
Однак Льюїнгдони якимось трималися разом, стверджує він... «Якщо хтось образить одного з нас, родина тебе захистить. Якщо мене скривдять на вулиці, там одразу ж з'явиться моя сестра, — каже Джозеф. — Усі будуть там».

Того вечора телефон Клавдії задзвонив о четвертій п'ятнадцять.

— У мене пропозиція для тебе, люба, — сказала жінка. — Ти залишаєш Колумбус і їдеш до Дейтона або Чикаго, і всі твої витрати будуть оплачені. Ти маєш поїхати з міста, люба, і маєш зробити це дуже швидко.

— Дайте мені спокій! — закричала Клавдія. — Я нічого не хочу! Нічого не хочу!

Але на лінії було глухо.

* * *

26 січня 1979 року «Сітізен-Джорнел» опублікував першу з двох частин біографічної статті про братів із заголовком на першій шпальті:

«ЛЬЮІНГДОНИ БУЛИ САМІТНИКАМИ:

Казка про двох братів»

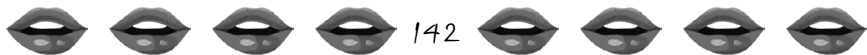
Подруга дитинства казала про Таддеуса: «Він мав най-гарніші очі. Він був тихий, дуже м'який, досить вразливий...» Друг юності Гері згадував: «Він був радше тихий, сором'язливий, замкнутий хлопець. Не найпривітніший парубок».

Громадський архів показав, що предки Льюїнгдонів прибули до Сполучених Штатів з Англії, «імовірно на початку ХІХ століття», і що один із них служив в армії Федерації під час Громадянської війни.

Таддеус відвідував Апостольську парафіяльну школу Святого Томаса. Гері співав у шкільному хорі. «Таддеус спершу був добрим учнем, хоч і не відмінником, але його оцінки почали гіршати впродовж двох років, доки він не вилетів [зі школи]. Він отримував усе більше трійок і зрештою скотився до двох “колів”». Згодом Таддеус покинув середню школу й, вочевидь, вступив до армії. Щонайменше за півроку, якщо вірити статті, він отримав звільнення з огляду на небажання подальшої служби після того, як самовільно покинув частину.

Таддеус переїхав на кілька років до Чикаго. Гері в 1958-му вступив до Повітряних сил і був звільнений у 1962-му. Невдовзі після повернення Гері до Колумбуса помер їхній батько.

У тому ж випуску, після заголовка на першій шпальті, «Сітізен-Джорнел» опублікував ексклюзивне інтерв'ю з Ді-лейн Льюїнгдон:

«ДРУЖИНА ПІДОЗРЮВАНОГО В “УБИВСТВАХ 22 КАЛІБРУ” РОЗПОВІДАЄ ВЛАСНУ ІСТОРІЮ — СЛОВО МІСІС ГЕРІ ЛЬЮІНГДОН»

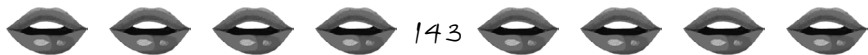
Вона розповіла репортерам, що вважає Маккена, його матір і Крістін Гердман «жертвами замовного вбивства», і те саме стосується двох жінок, убитих біля «Кафе Форкера» в Ньюарку. Смерті двох жінок, казала вона, пов'язані з наркотиками, і це «синдикат Цинциннаті», вороги Маккена, заплатили, щоб їх прибрати.

Ділейн також розказала, що ще минулого літа повідомляла поліцію Кіркерсвілля й лейтенанта Пола Шорта про те, що її дівер винен у «вбивствах 22 калібру». Вона не казала цього поліції Колумбуса чи помічникам шерифа округу Франклін, стверджувала жінка, оскільки не довіряє їм.

Призначення дат і місць проведення слухань по кожному з братів загрузило в юридичний і політичний бюрократії. Прокурори Колумбуса хотіли, щоби слухання відбулись у їхньому місті, проте незабаром стало очевидно, що неможливо буде обрати безпристрасних присяжних будь-де в окрузі Франклін.

На захист Гері призначений був громадський захисник Джеймс Кура, та оскільки суд відчував, що представлення обох підсудних громадським захисником може вилитися в конфлікт інтересів, захищати Таддеуса суддя обрав приватного адвоката з Колумбуса Гері Таєка.

Таддеус мав постати перед судом раніше за Гері, і Таєк домагався, щоби перше зі слухань, за трьома вбивствами, відбулося за межами округу Франклін — через досудовий розголос. Його клопотання про зміну місця було задоволене, і суд над Таддеусом за вбивства Дженкіна Джонса, Джойс Вермілліон і Карен Додрілл був перенесений до Ньюарка в округу Лікінг, Огайо, і мав розпочатися 29 січня 1979 року. (Слухання про його участь у вбивстві превелебного Філдза в окрузі Фейрфілд і п'ятьох «убивствах 22 калібру»

в окрузі Франклін — у Маккена і Мартінів — мали бути призначені пізніше.)

Таек, молодий жвавий адвокат із поважної родини адвокатів і суддів, вимагав також, щоб суд зобов'язав прокурора округу Франклін ознайомити захист з усіма доказами в цій справі. Особливо його цікавила інформація, надана суду присяжних у березні 1978 року, яка призвела до попередніх обвинувачень проти Новатні, Політіса та Яско. Таек чітко дав зрозуміти, що збирається перекрити зізнання свого клієнта зізнанням Клавдії.

29 січня репортер Нед Стаут, який висвітлював справу Льюїс-інгдонів для «Диспетч», оприлюднив інсайдерську інформацію:

СУД НАД «УБИВЦЯМИ 22 КАЛПВРУ» ПОЧИНАЄТЬСЯ

...Якщо клопотання будуть задоволені на користь штату, то очікується, що грубий промах шерифа й прокурора округу Франклін багатомісячної давнини стане одним із головних аргументів захисту проти на позір бездоганної справи прокурора округу Лікінг Девіда Лайттайзера...

«Диспетч» дізналася, що Таек хотів би викликати для свідчень міс Яско... Але, за словами її друзів, боячись за власну безпеку й будучи жертвою частих переслідувань через набуту нею скандальну славу, міс Яско намагається, з помірним успіхом, відновити свою хитку психічну рівновагу.

Вона не розголошує адреси, за якою мешкає в Джерман-Віллідж, і її друзі стверджують, що на підставі свого психічного стану вона опиратиметься будь-якій спробі викликати її до судової зали в Ньюарку.

Суд над Таддеусом у Ньюарку розпочався 29 січня, проте обрання присяжних було відкладено, оскільки Таек суперечив прокуророві округу Лікінг Девіду Лайттайзеру й вимагав більше часу на розгляд справи після помилкової статті

в «Диспетч» про те, що Гері Льюїнгдон начебто мав намір укласти угоду й визнати себе винним.

Присяжних — вісьмох жінок і чотирьох чоловіків, обраних 8 лютого — попередили, що їм доведеться переглядати моторошні фотографії жертв і що зізнання Таддеуса Льюїнгдона міститиме певну грубу лексику.

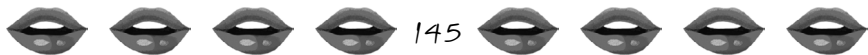
Їх відвезли поліційними автівками до «Кафе Форкера», де вранці 10 грудня 1977 року були застрелені Джойс Вермілліон і Карен Додрілл, а потім — до вже забитого дошками будинку Дженкіна Т. Джонса, сімдесятисемирічного чоловіка, якого застрелили 8 квітня 1978 року. Таддеус їхав на задньому сидінні однієї з машин, але не виходив під час поїздки.

У свій вступний промові прокурор Девід Лайттайзер окреслив моторошну картину вбивств. Він описав тіла й особливості кожного поранення. Джойс Вермілліон мала кульові отвори зліва в грудях, у лівому плечі, у череві та кілька в обличчі. Джонсу багато разів поцілили в спину і в голову.

Місіс Доріс Вільямс, донька Дженкіна Джонса, засвідчила, що вони з чоловіком повернулися з вечері в місті до першої години ночі. Коли увійшли до будинку, казала вона, «світло горіло, двері були відчинені, а наші собачки зникли».

Вона знайшла тіло батька на підлозі біля дверей спальні. Жінка засвідчила, що з його ніг стягнули штани.

Ларрі Вермілліон зайняв місце свідка та розповів, що його дружина зазвичай працювала три ночі на тиждень до зачинення о другій тридцять ночі, поки він залишався з їхньою маленькою дитиною. Увечері 10 грудня дружина зателефонувала йому близько 10 вечора та сказала, що її підвезуть додому після роботи. Він попросив її привезти сендвічів, щоб узяти вранці на роботу. Коли Ларрі прокинувся й виявив, що дружина так і не повернулася додому, він відвіз дитину до родички та пішов до «Кафе Форкера» шукати її. І знайшов тіла обох жінок на задньому ганку. Поряд із тілом дружини, розповідав він, лежав пакет із сендвічами, які вона зробила для нього.

За два тижні судового розгляду прокурор несподівано надав різючий доказ у формі замальовок місць злочинів, зроблених Таддеусом під час зізнання у вбивствах, із зазначенням місць, де стояли вони з братом і де були жертви, коли помирали.

Детектив відділу вбивств Колумбуса Роберт Капп теж надав як доказ плівку з зізнанням Таддеуса, яке силкувалися розчути слухачі в переповненій судовій залі.

Прослухавши запис, Таек сердито звинуватив Лайттайзера в приховуванні доказів на користь Таддеуса. Таек сказав, що має підстави підозрювати суттєві розходження між звітами помічників шерифа з місця вбивства Маккена та твердженнями Таддеуса на плівці. Він зажадав побачити всі звіти Департаменту шерифа округу Франклін.

Суддя Вінстон Аллен відхилив клопотання.

У п'ятницю, 16 лютого, з наближенням процесу Таддеуса до кінця, Таек допитав Ділейн як ворожого свідка. Під час слухання адвокат висвітлив її минуле як жінки, яка частенько танцювала голою в сумнівних барах і, за його словами, «не раз здавала свої тіло в оренду чоловікам». Він стверджував, що Ділейн має зв'язки з кримінальним світом, особливо із синдикатом Цинциннаті, і пов'язана з великими наркоторговцями. Місіс Ділейн Льюїнгдон насправді спланувала всю цю низку вбивств, звинувачував Таек, і домовилася з Гері зробити з Таддеуса Чарльза цапа-відбувайла.

Вийшовши на трибуну свідка в темному пальті поверх форми медсестри, Ділейн заперечила, що має будь-які зв'язки з організованою злочинністю, організованою проституцією чи наркоторгівлею. Вона засвідчила, що Чарльз скоював убивства й примушував Гері супроводжувати його. Щоразу, повертаючись додому, казала жінка, брати описували злочини, але вона заперечувала, що планувала чи брала участь у будь-якому з убивств.

Жінка підтвердила, що придбала чоловікові 22-каліберний автоматичний «Штурм Рюгер» і боеприпаси незабаром після

вбивств у Маккена. І зізналася, що коли працювала на Мікі, той змушував її танцювати голою. Але заперечувала, що казала лейтенанту Шорту з округу Лікінг, нібито її примушували до сексу з кількома офіцерами поліції Колумбуса, щоби ті не чіплялися до Мікі. Також вона стверджувала, що Мікі підлаштував її згвалтування й побиття двома чоловіками.

У своєму прикінцевому слові до присяжних Таєк знову звинуватив Ділейн у плануванні «вбивств 22 калібру». Про її скромну появу у формі медсестри Таєк зауважив:

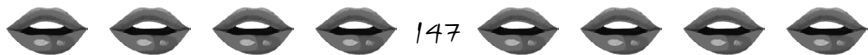
— А чого ви очікували від Ділейн? Що вона прийде сюди по пояс гола та в стрингах? Очікували, що вона скаже: «Так, я це зробила. Посадіть мене у в'язницю на всю решту життя?» — він зробив паузу, а тоді виразно додав: — Ми довели, що Ділейн винна.

Проте 19 лютого 1979 року суд присяжних із восьми жінок і чотирьох чоловіків визнав Таддеуса Чарльза Льюїнгдона «винним за всіма пунктами».

Суддя Аллен присудив йому від семи до двадцяти п'яти років за пограбування за обтяжувальних обставин. Вироком, винесеним за вбивства Джойс Вермілліон, Карен Додрілл і Дженкіна Т. Джонса, були три послідовні терміни довічного ув'язнення.

2

Відтепер увага преси зосередилася на майбутньому суді над Гері Джеймсом Льюїнгдоном. Але 20 лютого 1979 року громадський захисник округу Франклін Джеймс Кура та його помічник Гері Швайкарт попросили суддю Джорджа Маршалла відкласти слухання й заявили, що вимагають зміни місця проведення через широкий розголос. Кура зазначив, що газети, які висвітлювали справу, особливо «Диспетч», вживали у своїх статтях такі провокаційні фрази, як «зрешечені кулями тіла», «міжокружне кровопролиття», «оргія вбивств», і називали Гері Льюїнгдона «катом-спільником».

— На мою думку, Гері Льюїнгдон уже є засудженим і затворованим пресою, — заявив адвокат, — і я вважаю, що ніхто в окрузі Франклін не вірить у те, що він не винен.

Швайкарт і Кура попросили в детектива Стекмена доступу до поліційних звітів і доказів у справі. Стекмен не лише був упевнений, що добре зробив свою роботу, а й також поважав професіоналізм і порядність обох громадських захисників. І так вірив у права підсудних та в юридичну процедуру, що, хоч як старанно оберігав власні докази, однак відвів адвокатів до свого «бойового командного пункту», відімкнув шафки з документами і сказав:

— Переглядайте все, що хочете. Будь ласка.

Водночас колеги Стекмена у штаб-квартирі почали дратувати його, кидати натяки й шпильки:

— Ти цієї справи не виграєш, Стеку. Не перемогти тобі Швайкарта й Кури.

День у день, так що це вже перестало сприйматись як жарти, вони твердили, що йому нізащо не отримати вироку для братів Льюїнгдонів і що всі його клопоти ні до чого не приведуть.

Друзі Стекмена вважали це заздрощами, кажучи, що деяких офіцерів і детективів явно муляє те, що він отримує всю славу за розкриття «вбивств 22 калібру».

21 лютого Клавдія знов отримала телефонні погрози о другій і четвертій тридцять ранку. Вона зателефонувала матері й розповіла, що сталося. Тоді Марта зателефонувала Стекмену, який відрядив поліційне авто чергувати під квартирою Клавдії. Попри цей застережний захід, наступного дня, коли Клавдія нарешті вийшла з дому по закупи, у її квартиру вдерлися й перерили все. Та зникла лише її адресна книжка й портфоліо її світлин.

Суддя Джордж Маршалл відхилив запит громадського захисника про перенесення суду над Гері Льюїнгдоном і сказав,

що спробує підібрати присяжних до того, як розгляне зміну місця проведення. Кура і Швайкарт, рішуче налаштовані запобігти початку судового розгляду в понеділок в окрузі Франклін, відповіли на це зливою поданих в останню мить клопотань. Зіткнувшись із раптовою зміною заяви громадських захисників від імені Гері Льюїнгдона на «невинний, і невинний з причин неосудності», суддя Маршалл відклав слухання справи Гері до 23 квітня.

Як наслідок, судові репортери «Диспетч» атакували громадського захисника. 25 лютого один із них написав:

Якби Джеймс Кура, адвокат захисту, який живе коштом наших податків, домігся свого, він тримав би громадян Центрального Огайо в невіданні. Чи ні?

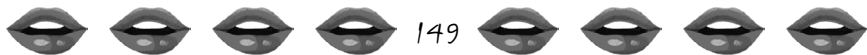
...Більшість свого часу Кура проводить на адміністративній роботі, але зараз вирішив опинитися в центрі уваги й представляти Льюїнгдона...

У своїх клопотаннях позбавити суспільство інформації про судовий процес чи принаймні приховати інформацію на якийсь час Кура, здається, забуває про свій обов'язок перед суспільством, яке сплачує близько 25 тисяч доларів його річної зарплатні...

...Деякі судові спостерігачі стверджують, що Кура намагається бути дуже сумлінним, представляючи Гері. Інші кажуть, що він воліє підловити суддю, щоб мати підстави для апеляції.

Решта ж вважає, що він просто хизується.

Як не намагалася Клавдія викинути з голови братів Льюїнгдонів, через постійні нагадування в пресі вона чула про них знов і знов. Щоразу, входячи до місцевого супермаркету, вона бачила їхні обличчя, які витріщалися на неї з газетних автоматів. Вмикаючи новини по телевізору, вона бачила повтор відеозапису з ними в наручниках. Вона намагалася його не дивитись.

Відчайдушно бажаючи втекти зі своєї квартири, жінка вирішила відвідати сестру Ненсі у великому магазині технічних товарів зі знижками, де та віднедавна працювала. Коли Клавдія проминала відділ телевізорів, оточена екранами, налаштованими на той самий канал, вона почула, як диктор каже, що суддя Крейг Райт — напередодні, 2 березня — оприлюднив зізнання Таддеуса для преси.

Раптом двоє братів оточили її на п'ятдесятьох чи шістдесятьох телеекранах. Куди б вона не оберталася, скрізь бачила їхні обличчя.

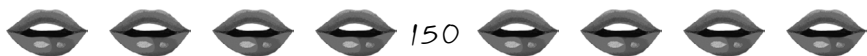
Із криком Клавдія вибігла з магазину.

3

Відтермінування суду над Гері означало, що друге слухання в справі Чарльза (про вбивства в Маккена і Мартінів) відбудеться раніше. Суддя Громадського суду округу Франклін Дж. Крейг Райт гарантував зміну місця проведення, і, щоб не гаяти часу й грошей на третє слухання Чарльза, округ Фейрфілд погодився долучити обвинувачення у вбивстві превелебного Джеральда Філдза.

Друге слухання розпочалося 26 березня у Менсфілді, штат Огайо, і знову присяжні й судові спостерігачі заслухали подробиці дев'яти вбивств, інкримінованих Чарльзу. Таек, адвокат захисту Гері, вкотре згадав про двох жінок: Ділейн Льюїнгдон, яка — він стверджував — спланувала всю серію «вбивств 22 калібру», і Клавдію Яско, яка зізналась у вбивствах у Маккена.

Коли Чарльз вийшов на трибуну захищатися, він відмовився від свого зізнання. Це брат Гері, стверджував він, примусив його до вбивств. Хоча раніше у своєму зізнанні він казав, що деякі зі злочинів спланувала Ділейн, однак тепер згадував «загадкового чоловіка» — друга Гері, — чий блакитні очі виднілися крізь лижну маску, а крізь отвір для рота проглядав шрам на верхній губі. Чоловік, повідомив Чарльз,

мав при собі «Люгер», розмовляв із німецьким акцентом і погрожував убити його дружину й дітей, якщо він не діяти-ме за планом Гері.

Загадковий німець став постійним жартом серед адвокатів і завсідників зали суду. Ходили балачки про «Крюгера з Люгером...» і «Крюгера зі Штюгер-Люгером...» А тоді про «Клюгер-Крюгера зі Штюгер-Люгером». Це перетворилося на змагання — хто заримує більше слів.

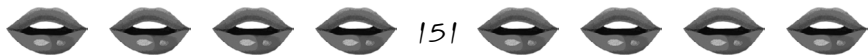
Попри зусилля Таєка, зізнання Чарльза детективам Колумбуса було прийняте як доказ.

Після п'ятнадцятигодинної наради присяжні визнали Чарльза винним у всіх двадцяти випадках пограбувань, крадіжки й убивств за обтяжувальних обставин в округах Фейрфілд і Франклін. На додачу до покарань від одного до п'яти років за крадіжку, від п'яти до семи за пограбування за обтяжувальних обставин і від п'ятнадцяти до двадцяти за іншими статтями суддя Райт засудив його до шести додаткових послідовних термінів довічного ув'язнення.

14 травня 1979 року, після того як судді в трьох округах погодилися долучити свої звинувачення, Гері Джеймс Льюїнгдон нарешті постав перед судом у Цинциннаті за всі десять «убивств 22 калібру». Стекмен, який зберігав докази в себе вдома, відвіз їх у власному фургоні прямісінько до округу Гамільтон. Його та кількох інших офіцерів, чіх свідчень вимагав суд, поселили в готелі в центрі міста.

Троє охоронців привели Гері до судової зали 503 зі скутими за спиною руками. На ньому була коричнево-біла смугаста сорочка й коричневі штани без паска. Чоловік густіше заріс бородою, а його обличчя за окулярами в чорній оправі зберігало вираз болісного подиву. Охоронці зняли наручники, і він сів зі своїми адвокатами.

Прокурор Деніел Гант, походжаючи туди-сюди перед присяжними, періодично гатив кулаком по долоні, доки виголошував вступне слово.

— Вони не залишали свідків. Убивали всіх. Державне обвинувачення доведе, що Гері Льюїнгдон відповідальний за всі до єдиного вбивства. Ми продемонструємо вам, що Гері й Таддеус розпочали серію вбивств ще 10 грудня 1977 року, і вона встигла охопити три округи. Дев'ять людей було вбито. Але жадоба Гері до грошей і крові на цьому не спинилася: він вирішив убити ще одного самотужки — 4 грудня 1978 року.

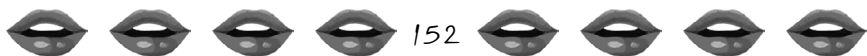
Громадський захисник Джеймс Кура заявив присяжним, що справа провини чи невинуватості Гері Льюїнгдона залежить від питання його психічного здоров'я. Він погодився, що Гері був зі своїм братом під час убивств, але наполягав, що виконавцем перших дев'яти був Таддеус і що Гері слід визнати невинним із причин неосудності.

Таддеус тероризував Гері, наполягав Кура, пригнічував його, залякував, і коли йому потрібен був хтось для допомоги в грабунках, змушував свого сором'язливого, тихого брата супроводжувати його. Гері йшов з ним зі страху, що Таддеус уб'є Ділейн та її дітей. У відчаї Ділейн на початку літа пішла до поліції Кіркерсвілля й шерифа округу Лікінг і розповіла їм, що вважає Таддеуса ймовірним «убивцею 22 калібру».

Гері боявся, що брат може довідатись про це й шукатиме помсти, продовжував Кура. А потім, у грудні, в стані безумства Гері вбив Джозефа Енніка. Гері навмисне скористався кредитною картою, коли пішов по закупи на Різдво. Він *хотів*, щоби його піймали.

Прокурор Гант викликав десятки свідків, зокрема й родичів померлих, і демонстрував присяжним кольорові фотографії застрелених жертв та їхніх переритих будинків. Він ретельно аналізував планування, яке здійснювали брати Льюїнгдони, перш ніж убивати.

— Є прямий зв'язок підсудного з тим баром [«Ельдорадо»]. Він був там. Він знав, що Роберт «Мікі» Маккен спав з його дружиною. Він знав, що вона займалася проституцією для нього. Він мав усі можливі мотиви й бажання помститися

цьому чоловікові. Але переважила жадоба до грошей. То що ж зробили вони з Таддеусом? Діючи як двоє безумців, вибігли й застрелили Маккена на вулиці? Ні, вони зробили не це. Вони ретельно все спланували. Приходили до того будинку не раз, не двічі, а тричі.

Його голос був сповнений емоцій. Гант описав, що робив Гері, доки Таддеус зламував двері.

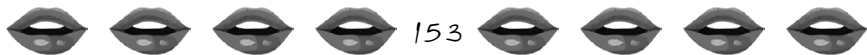
— Він скоїв дещо, що робить його так само винним, якби то він випустив кожную кулю й убив кожную людину особисто. Він узяв плоскогубці, підійшов до телефонних кабелів і перерізав дріт зв'язку з навколишнім світом. Це була наче смертельна пастка...

Захист почав справу з допиту свідків. Племянниця Гері, Флоренс Енн Девіс із Колумбуса, засвідчила, що друзів у Гері небагато, але він добра людина. Розповіла, як він заохочував її закінчити школу, хоч вона й хотіла її покинути, як займався з нею, як часто вони гуляли за містом, милуючись пагорбами Огайо.

До трибуни вийшла Ділейн Льюїнгдон у пошитому на замовлення бежевому костюмі-двійці й темній блузі з високим коміром. Вона засвідчила, що познайомилася з Гері в 1976 році в клубі «Ельдорадо Мікі», де на той час працювала, і що Гері повадився як джентльмен. Там же вона познайомилася і з Чарльзом, розповіла Ділейн, «і він був таким само, як і більшість тамтешніх відвідувачів. Постійно розпускав руки, і це лякало мене».

Гері здався їй сором'язливим і дуже тихим чоловіком, який приймав її такою, як вона є, і не квапив щось змінювати у своєму житті. Увечері їхнього першого побачення вона пізно повернулася з роботи додому й знайшла його вже у своїй квартирі, яку називала «зоною стихійного лиха». Усміхнувшись своєму спогадові, вона повідала:

— Коли я зайшла, у квартирі було скрізь прибрано. Я ніколи раніше не зустрічала чоловіка, який прибирав би в будинку. Тож я вирішила, що маю піти з ним на побачення.

Гері волів не розповідати про свого батька, повідомила жінка. Казав лише, що той захворів, коли він був в армії. Вона знала, що його батько перебував на примусовому лікуванні через психічні проблеми. Якось, коли вони відвідали батькову могилу, Гері розплакався.

Коли спитали про її дівера, Ділейн відповіла, що відчувала справжній жах перед Чарльзом.

— Кілька разів, саме перед тим, як вони [вбивства] почалися, Чарльз приставляв ствол до моєї голови й погрожував, що якщо я кому-небудь розповім, що відбувається, він мене вб'є. І я знала, що він так і вчинить.

Вона описала його пізні нічні дзвінки з важким диханням і погрозами. Після одного з таких дзвінків Чарльза о другій ночі вона й пішла до поліції Кіркерсвілля. Згодом розповіла про це Гері, і він, хоч і був наляканий, сказав, що підтвердить її свідчення, поговорить з поліцією та надасть їм будь-яку інформацію, яку вони захочуть. Коли лейтенант Шорт перетелефонував їй і попросив з'явитися до нього в офіс, вона розповіла йому те, що вже казала поліції Кіркерсвілля, і попросила про допомогу.

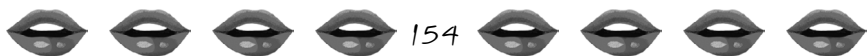
— Він відмовився, — заявила тепер вона. — Хотів, щоб ми пішли й дістали пістолет... принесли йому... Хотів якихось матеріальних доказів, які б засвідчили, що Чарльз — «убивця 22 калібру», перш ніж він щось удіє.

Кура спитав:

— Ви просили лейтенанта Шорта піти й поговорити з вашим чоловіком?..

— Так, просила, і то двічі, — відповіла вона, — й обидва рази він обіцяв, що піде. Адже я знала, що якби він поговорив з Гері, той зізнався б. Я не сумнівалася, що він би просто виклав усе, як є. Але детектив так і не з'явився. Шорт не прийшов.

Ділейн розповіла, як Чарльз після того, коли брати поверталися зі своїх вилазок, завжди наказував їй приготувати щось попоїсти.

— Коли вбивав кого-небудь, він завжди мав хижий апетит. Але Гері поводився тихо, казала вона, часом фізично нездужав і зазвичай плакав.

Ділейн описала свої мігрені й розповіла про кошмари, які снилися їй про Мікі Маккена перед тим, як він був убитий. Колись він сам погрожував їй вбити, мовила жінка, і вона прокидалася з криками, бо їй снилося, що Мікі її переслідує. Гері втішав дружину й казав, що все буде гаразд, що вона в безпеці та що він ніколи не дозволить Мікі скривдити її.

Швайкарт у прикінцевій промові захисту Гері сказав присяжним:

— Ми знаємо, що ви маєте сумніви, обґрунтовані розумом, а не пристрастю. Ви не повинні шукати помсти за спільноту, яка жила в страху... Якщо керуватися кілограмами, — мовив він, вказуючи на докази Стекмена, нагромаджені на столі, — вони виграють голіруч.

Потім, вказуючи на прокурорів, адвокат закінчив:

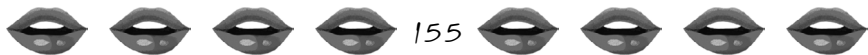
— Але ми не керуємося кілограмами. Ми керуємося законом і розумом.

Деніел Гант коротко повторив основні пункти обвинувачення, зауваживши, що майже в усіх доказах проглядають сліди Гері Льюїнгдона.

— Десять родин і десять людей волають до нас із могил, вимагаючи справедливості й чийогось заступництва, і лише *ви* дванадцяттеро здатні здійснити це. Обоє братів були рівними партнерами. Обоє грабіжники. Обоє вбивці. Обоє винні.

26 травня 1979 року присяжні винесли вердикт: винен у восьми з десяти вбивств. Рішення щодо вбивств Дженкіна Т. Джонса та Джозефа Енніка досягти не вдалося.

Після того як зачитали вердикт, Гері Льюїнгдон попросив суд надати йому триста кубічних сантиметрів пентоталу натрію, щоб він міг покінчити з життям.

— «Правосуддя не було вчинене присяжними, — зачитав він із клопотання, яке приготував для себе. — Я прошу вийти за межі покарання... і цим зняти з суду будь-які зобов'язання».

Суддя Маршалл відхилив запит, призначив йому штраф у 45 тисяч доларів і додав його до восьми послідовних термінів довічного ув'язнення. Спочатку його відіслали до Південної виправної установи в Луїсвіллі, Огайо, де був ув'язнений і брат, та згодом у Гері розвинулася психічна хвороба, і його перевели до Державної лікарні Ліми для душевнохворих злочинців.

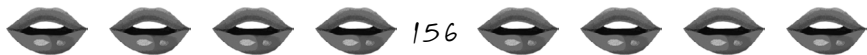
Сповнена радості, що вбивць усунуто, і полегшення, що її так і не викликали для свідчень, Клавдія помалу поверталася до життя. Її щоки знову рум'яніли, вона знову сміялася.

Та коли страхи повернулися, жінка збагнула, що для неї не все позаду. Історія не була розказана до кінця. Ба більше: похована десь у глибинах свідомості, вона проривалася нічними кошмарами. Клавдія поїхала з Джерман-Віллідж і почала виношувати ідею знайти письменника, який розповів би її історію.

* * *

Тепер, коли брати Льюїнгдони постали перед законом та опинилися за ґратами, а справу «вбивств 22 калібру» закрили, мешканці Центрального Огайо знову почувались безпечно у власних домівках.

Губернатор Огайо та мер Колумбуса похвалили Департамент поліції Колумбуса, а голова поліції подякував полісменам і детективам, які притягли вбивць до суду. Посадовці оголосили Стекмену, що оскільки «Штурм Рюгер» і «Штьогер Люгер» більше не потрібні як докази, Департамент отримає 22-каліберні пістолети як трофеї у справі, яку вони розкрили.

Стекменові цієї нагороди було достатньо.

Але не всі були задоволені закриттям справи про вбивства в Маккена. Були й ті, хто не міг забути, що Клавдія розповіла Говарду Чемпу подробиці вбивств, про які міг знати лише той, хто там був.

І, як не раз казав Говард Чемп, «перш ніж ляжу в могилу, я хотів би знати, як Клавдія довідалася подробиці з місця вбивства і що насправді сталося тієї ночі».

11

ΒΙΔΒΕΡΤΟ ΠΡΟ ΚΛΑΒΔΙΟΥ

РОЗДІЛ ДВАНАДЦЯТИЙ

I

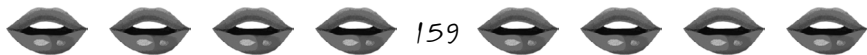
Два тижні по тому, як Гері Льюїнгдона визнали винним і засудили до восьми послідовних термінів довічного ув'язнення, Клавдія через свого нового адвоката Девіда Лонга подала позови проти шерифа Гаррі Беркемера та детективів, причетних до її арешту (Говарда Чемпа, Дона Чемпа, Тоні Річа, Вільяма Дейві та Рональда Гердманна), і проти прокурорів Джеймса О'Грейді та Джорджа К. Сміта й комісарів округу Франклін.

8 червня 1979 року Лонг подав цивільний позов до Окружного суду Сполучених Штатів у Південному окрузі Огайо, Східного відділення, стверджуючи, що громадянські та конституційні права Клавдії були порушені, що посадовці й офіцери поліції винні у безпідставному обшуку та затриманні, незаконному арешті й недбалстві, і що його клієнтка зазнала приниження, емоційного болю та страждань, сорому і втрати репутації в спільноті.

Скарга містила також таке:

Усі дії, наведені в попередньому пункті, були вчинені відповідачами [Джеймсом] О'Грейді та [Джорджем К.] Смітом винятково з політичною метою, це було зловживання службовими повноваженнями, покладеними на них законами штату Огайо та округу Франклін.

Лонг вимагав півмільйона доларів компенсації збитку плюс штрафні санкції в розмірі двох із половиною мільйонів доларів. Готуючи позов за допомогою й фінансовою підтримкою фонду «Плейбоя», Лонг зібрав сотні документів, включно з копіями записаного на плівку зізнання Клавдії, стенограмою слухання щодо його вилучення, поліційними звітами, рахунками, записами та архівами Марти й усім, що було пов'язано з минулим Клавдії. У липні 1981 року справи проти О'Грейді та Сміта були відхилені, а незабаром Клавдія сама відмовилась

від позову. Згодом на вимогу Клавдії Девід Лонг передав усі матеріали справи мені. Коли доктор Байрон Стінсон відмовився навіть зустрітися зі мною, сказавши телефоном: «Я краще триматимусь подалі від лінії вогню», Клавдія особисто прийшла до Апгем-Голлу й забрала свою медичну картку.

Те, що вона надала ці документи й допомагала влаштовувати зустрічі з багатьма своїми друзями та знайомими, показало мені, що Клавдія відкрита й готова до співпраці. Я не мав відчуття, буцімто вона щось приховує, і, як і більшість моїх співрозмовників, був переконаний, що вона справді стала невинною жертвою поліційного недбальства та політично-гопортунізму.

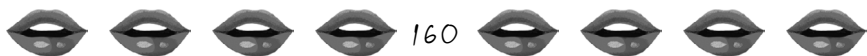
Тож протягом першого року, окрім бесід із Клавдією щочетверга, решту часу я проводив за вивченням документів і розшуком людей, хоч якось пов'язаних із нею. Так мені вдалося відтворити історію її арешту за вбивства в Маккена, а також розслідування й судові процеси над справжніми вбивцями.

Але, ідучи по вже вистиглому сліду в 1983-му, я потроху почав віднаходити й іншу історію за фасадом публічності.

Психологи кажуть про «захисні спогади», які іноді створюють люди, — фальшиві спогади, за якими можна сховатися, щоб витіснити справжній досвід, котрий надто боляче пам'ятати. Коли ж я виявив, що саме це й зробила Клавдія, аби приховати від себе біль того, що насправді сталося тієї жахливої ночі, я постав перед дилемою. Моя робота здавалася зробленою лише наполовину. Я ще не мав відповіді на ключове запитання: «Де була Клавдія в ніч потрійного вбивства?»

Щоб отримати відповідь, я мав здолати захисні спогади Клавдії, а щоб зробити це, мусив більше дізнатися про її минуле, історію її психічної хвороби, а головне — модель стосунків із чоловіками, котрі посприяли формуванню того, якою вона є.

Та, копнувши глибше, я виявив: попри постійні запевняння, що їй немає чого приховувати, Клавдія почала боятися того, що я міг знайти.

Другий із половиною рік моєї роботи ознаменувався нескінченною боротьбою проти страхів, вигадок і втеч Клавдії. Я шукав відповіді, які, здавалося, були майже поруч, але зникали, щойно я підбирався до них. Клавдія не лише викреслювала цілі сцени з минулого — вона часто забувала, що ми робимо в теперішньому. Раз у раз я присягався, що покину все це, доки мене не здолало розчарування. Але було вже надто пізно. Історія зажила власним життям.

Репліка Говарда Чемпа про бажання знати, як Клавдії стали відомі подробиці з місця злочину та що насправді сталося тієї ночі, дала мені зрозуміти, що хоч поліція Колумбуса й розкрила «вбивства 22 калібру», але так і не розгадала загадки Клавдії.

І я, як тепер розумів, теж.

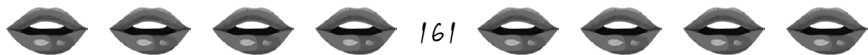
Майже до кінця наших робочих стосунків Клавдія не допускала мене — як до того детективів, адвокатів і психіатрів — у серце своєї таємниці.

Лише коли я припинив розпитувати про те, що вона від мене приховує, і почав питати, що вона весь цей час приховувала від самої себе, аж тоді мені вдалося зняти всі ті шари брехні та ілюзій, що ховали жажливу відповідь цілі п'ять років.

2

Як би я не намагався допомогти Клавдії заповнити деякі лакуни в її пам'яті, вона майже нічого не пригадувала з тих шести місяців від червня 1978 року — коли вийшла з в'язниці й мешкала в усамітненні в Джерман-Віллідж — і до того, як заарештували Льюїнгдонів у грудні того ж року. Аж раптом одного дня, після того як ми пропрацювали разом уже близько семи місяців, вона схвильовано привітала мене у дверях.

Того тижня вона випадково зустріла когось у Колумбусі — подругу, з якою потоваришувала, коли мешкала в Джерман-Віллідж, і та жінка сказала, що радо зі мною поговорить. Клавдія наполягала, що мені слід розпитати її, щоб дізнатися про їхні стосунки протягом того періоду.

Я зателефонував тій жінці, яка погодилася — неохоче, як на мене — зустрітися в «Таверні Бека» в Джерман-Віллідж неподалік від місця, де мешкали вони обидві.

Коли ж я приїхав, вона відмовилася зі мною розмовляти. Сказала, що передумала. Не хоче, щоби хтось знав про її зв'язок із Клавдією. А коли я запропонував скористатися псевдонімом, вона взяла з мене обіцянку не робити навіть цього. Жодних імен. Жодних описів. Нічого, що допомогло б її впізнати.

Можу лише сказати, що вона була молода й приваблива. Ми сиділи в барі. Я купив їй випити. Рок-музика та голоси навколо лунали так гучно, що важко було розчути слова. Але я боявся, що якщо запропоную піти в інше місце, то можу втратити її.

Я спитав, чи знала вона Клавдію до того, як ту посадили до в'язниці.

— Ні, я зустріла Клавдію, лише коли її звільнили.

— Як ви познайомилися?

Вона зробила паузу й швидко роззирнулася довкола.

— Через подругу, — тільки й сказала відтак.

— Гаразд. Жодних імен.

Тривалий час вона мовчала, помішуючи свій напій і роздивляючись навкруги.

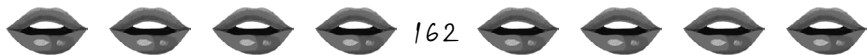
— Ми з Клавдією зустрілися тут, у цьому барі, одразу по тому, як вона переїхала до Джерман-Віллідж. Сиділи й розмовляли, і вона була така кумедна. Така мила. Така невинна. Така прекрасна.

— У чому проявлялася її милота? — спитав я.

— Це було помітно з її усмішки, — відповіла жінка, — вона просто дивиться на вас і поплескує по руці — ну, ви знаєте.

— Так, — всміхнувся я. — Знаю.

— І ми дуже швидко зійшлися. Часом вам хтось подобається, а часом ні. Ми сподобались одна одній відразу. Вона зустрічалася тут з адвокатом і мала при собі ті папери, щоб показати йому. Гортала аркуші — ну, знаєте, ті, що видають,

коли випускають із в'язниці та кажуть, що робити далі, — цілу купу аркушів, а я просто сиджу й кажу: «*Ти?* Ну ж бо, хто при здоровому глузді в це повірить?»»

— Як добре ви з нею запізналися? — спитав я.

— Ми з Клавдією чимало часу проводили разом у той період, коли їй справді потрібне було спілкування. Мешкали за шість чи сім кварталів одна від одної. Вона телефонувала мені, і ми водночас виходили з дому. Зустрічались на півдорозі, а тоді йшли й тільки хихикали й дуркували дорогою до таверни.

Я спитав, чи Клавдія жила сама. Наскільки їй було відомо, так, але жінка пригадувала далекобійника, котрий якось увечері повіз їх вечеряти, а тоді виявилось, що це він сплачує рахунки Клавдії.

— Він водив 18-колісну фуру, — додала вона, — і був дуже милий, дуже-дуже добрий.

— Свинар?

Моя співрозмовниця розсміялася.

— Так, тепер пригадую. Якось він залишив свій драндулет надворі, на одній із кривеньких вуличок Джерман-Віллідж, а тоді до таверни зайшов полісмен і сказав, що люди скаржаться на свиней — мовляв, вищатъ і смердятъ. Вручив виклик до суду, і йому довелося сплатити великий штраф.

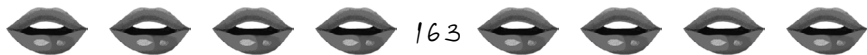
Коли я спитав, чи знає вона щось про їхні стосунки, жінка стонула плечима.

— Я така людина — якщо не хочу знати відповідь, то не ставлю питань.

— А в моїй роботі доводиться запитувати, байдуже, хочу я знати відповідь чи ні.

Вона підморгнула мені.

— Пам'ятаю один вечір, коли ми з Клавдією сиділи просто тут, у барі, і розмовляли, а мій друг підійшов і каже: «Отам за столиком хлопець дуже цікавиться Клавдією. Хоче запросити її на вечерю». Виявилось, що це новенький помічник прокурора, і я вирішила: краще сказати йому, хто вона. А коли

сказала, той підскочив і вибіг за двері. Мені здалося, його мало грець не вдарив.

Жінка замовкла й замислилася, незмигтно дивлячись на свій напій. Я мовчки сидів і чекав.

— Ми багато часу проводили разом, — нарешті озвалася вона. — Зазвичай робили так: зустрічалися на півдорозі та йшли до таверни. Вона пила грейпфрутовий сік, бо непитуща, а я — алкогольні напої. Часом ми разом ходили вечеряти — піцою або чимось іще, та спершу Клавдія завжди зупинялась у пекарні й купувала найбільше печиво, яке тільки в них було. Мабуть, сантиметрів тридцять завширшки. Вона була на сьомому небі. Їла його, і ми розмовляли. Вона була людиною, яку я любила. Господи...

— Що, на вашу думку, відчувала Клавдія в той час? Що вона переживала?

— Те, що вона пережила, — це справжнє жахіття, — відповіла жінка.

— Розкажіть мені.

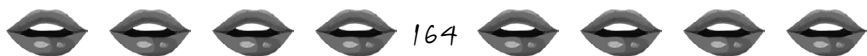
— Навіть не знаю, як про це сказати, — промовила вона, хитаючи головою. — Клавдія ходила до якогось лікаря чи то психолога — щось у цьому дусі, а він накачував її такою неймовірною кількістю заспокійливого, що я ридала, дивлячись, як бідолаха намагається піднятися сходами. Це було безглуздя, повне безглуздя, я казала їй припинити вживати цю гидоту. Не знаю, які препарати їй давали, але від них їй вочевидь було зле. Тобто вони повністю нівелювали її особистість. Вони її вкрали.

— Клавдія боялася, що їй заподіють шкоди?

— Спочатку ні. А потім усе стало трохи дивно.

— Пригадуєте, коли саме все змінилося?

— За кілька місяців після нашого знайомства, — відповіла вона. — Коли шукали тих людей, «убивць 22 калібру», вона боялася. Дуже боялася, що хтось прийде по неї. І ніколи до пуття не пояснювала мені, чому. Деяким людям треба, щоб їх тримали за руку, і можна лише міцно їх обійняти та сказати, щоб не турбувались, і зробити для них усе, що можеш.

Очевидно було, що жінка розривається між глибокими почуттями до Клавдії та страхом говорити.

— Більше я вам нічого не можу сказати, — промовила вона.

З виразу її обличчя я бачив: вона має на увазі, що розмову скінчено.

— Не можете чи не хочете? — уточнив я.

Вона стенула плечима.

— Гарзд, — зітхнув я. — Але ж справді: невже я не можу використати для вас який-небудь псевдонім?

— Ви ж обіцяли.

— Наприклад, щось на кшталт Мадам Х?

— Можете вигадати щось краще, — порадила вона, підводячись, щоб іти. Але затрималася й знов обернулася до мене. — А знаєте що? Просто називайте мене *Австралією*.

3

Коли я розповів Клавдії про свою бесіду з Австралією, вона розсміялася. Спогад потішив її.

— Так, я пам'ятаю те печиво. Воно справді було велетенське! Я обожнювала його. От якби мені зараз одненьке.

Вона промовила це так радісно, що я пошкодував, що не приніс їй того печива.

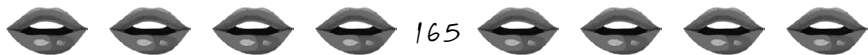
— Австралія розповіла, що ви тоді переживали. Хотів би я, щоб ми мали більше такої інформації.

— Ну, вам треба поговорити з багатьма людьми навколо мене. Дуже прикро, що ви не можете поговорити з Боббі. Якби його не вбили, він міг би чимало розповісти вам про те, що сталося.

— Його не вбили, Клавдіє.

— О, ще й як убили! Боббі знайшли мертвим на канапі в День подяки 1981 року. Я казала вам: хтось підсипав стрихніну йому в героїн.

— Так, я вірив у це, доки не побачив звіту коронера. Це ж ви якраз пішли й дістали його для мене. Хіба не пам'ятаєте?

Токсиколог не виявив у його крові жодних сторонніх речовин, окрім алкоголю.

Вона похитала головою.

На щастя, виписки зі звіту коронера були при мені, і я зачитав їй уривок:

— «До своєї смерті загиблий очевидно був у доброму здоров'ї. Його брат припускає, що померлий був якийсь час залежним від героїну, і вбачає можливість його повернення до вживання наркотиків».

Вона всміхнулася.

— Можливість? Боже, та він сидів на наркоті. Я все одно вважаю, що хтось підсипав стрихнін йому в героїн.

— У звіті згадується «зловживання героїном» як частина історії хвороби Новатні, але причиною смерті вказана «зупинка серця й дихання як наслідок хронічного надмірного внутрішньовенного вживання наркотиків».

— Ну... — вона труснула зап'ястком, ніби показуючи, якої вона думки про звіти коронерів.

— Добре, що мені вдалося розпитати його матір і брата, — сказав я. — Без жодної інформації про Боббі в цій історії була б така прогалина, що можна потонути.

Вона погодилася.

— Якби ж я тільки міг поговорити з Діно Політісом про те, що відбувалось у той час. Є якісь думки, де він?

Клавдія енергійно похитала головою.

— Ні, Дене. Діно ніколи з вами не говоритиме. Він мене ненавидить. І він дуже, дуже небезпечний. Тримайтеся від нього якнайдалі.

— Побачимо, — відказав я, нічого не обіцяючи. Наприкінці нашого першого року роботи Клавдія все спритніше примудрялася відволікати мене від дослідження тих місць, які явно хотіла залишити неторканими.

Гарний настрій, який спричинив спогад про печиво, розвіявся, щойно вона згадала Боббі. Я вирішив повернутися до того, від чого вона так довго ухилялася.

— Що мені зараз потрібно, Клавдіє, то це відповіді на попередні запитання, яких я так і не отримав.

Жінка насторожилася.

— Звідки ви знали, що Мікі вибіг із дому тієї ночі й був застрелений у снігу? — спитав я вже, мабуть, усоте. — Звідки знали про горішки на підлозі й про снігоочисник у гаражі?

— Не пам'ятаю! — стояла на своєму вона. — Чому ви постійно про це питаєте?

— Бо без відповідей, як ви про це дізналися, що робили й чому, — у нас нічого немає.

— Я намагаюся допомогти.

— Почнімо з того, що маємо, — запропонував я. — Ми знаємо, що вашим алібі було те, що ви снідали з Джинджер і Свинарем.

— Правильно! — вона засяяла так, наче щойно про це дізналася. — Тож я не могла бути в будинку Маккена.

— То ви там були?

Вона похитала головою.

— Чесно, я не пам'ятаю.

— Мені важко з цим погодитись, Клавдіє.

Жінка надула губки.

— Ви мені не довіряєте.

— Звісно, довіряю.

— Тоді чому ви постійно вмикаєте цей клятий диктофон?

— Я ж казав вам на початку: так я зберігаю інформацію — щоб бути точним. Мені ніколи не вдасться повернутись і перевірити всі деталі, якщо я просто їх записуватиму...

— Ви мені брешете.

— З мене кепський...

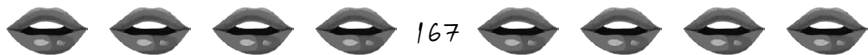
— Я вам не вірю.

— ...стенографіст.

— Ви мене використовуєте! Ви мною маніпулюєте!

Я відкинувся в кріслі й зітхнув.

— Гаразд, — я вимкнув диктофон. — Працюватиму якийсь час без нього, та коли ми дійдемо до важливої інформації,

мені вона потрібна буде на пливці. Я маю бути спроможним довести те, про що пишу.

Клавдія знову сіла з переможною усмішкою на губах.

— Якщо не можете пригадати ніч убивства, — сказав я, — поговорімо про ранок *перед нею*. Повернімося назад на п'ять років, у суботу 11 лютого 1978 року. Ви мали працювати тієї ночі. Подумайте про це. Заплющте очі та уявіть себе в минулому.

— Гаразд, — вона заплющила очі. — Я думаю.

Я вдивлявся в її вродливе обличчя: гладка шкіра, повні чуттєві губи зі слідом шраму під помадою, волосся старанно укладене за останньою модою — буйне й розкуйовджене. Обережно, сказав я собі, думай про роботу.

— Розкажіть мені, що сталося того дня.

Вона похитала головою.

— Я так не можу. Ви повинні ставити мені запитання.

— Гаразд, — зітхнув я. — Ви на сніданку з Джинджер і Свиначем. Про що ви говорите?

— Я сказала їм, що Мікі вб'ють.

— Як ви могли про це знати?

Вона знизала плечима.

— Просто знала. Я вивчала окультні науки.

— Це не пояснює, як вам вдалося передбачити вбивства.

— О, то ви не вірите, — зневажливо мовила Клавдія, змущуючи мене знову зайняти оборонну позицію.

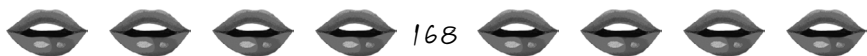
— Гаразд, то просвітїть мене. Покажіть мені.

— Чому? — підозріливо спитала вона. — Навіщо ви це хочете знати?

Я був геть виснажений, мало не плакав, і коли вона побачила, який я засмучений, то попросила вибачення.

— Я не хотіла з вас знущатися, Дене. Повірте мені. Я лише думаю, що ви могли б поговорити з багатьма людьми з мого оточення.

— Боже мій, я вже говорив із понад сорока людьми. І намагався додзвонитися до ще п'ятнадцятьох чи двадцятьох,

з якими не можу зв'язатись, або ж вони мене уникають. Ви багатьох налякали, Клавдіє.

Її очі розширилися від невинного подиву.

— Не розумію, чому. Я цього не хотіла.

— Гаразд, якщо вам спадає на думку хтось, із ким я ще не зв'язувався, то радо спробую.

Змахом руки вона відкинула назад своє довге темне волосся.

— Чому б вам не розпитати менеджера клубу «Ельдорадо» Кіта Волкера? Він упізнав тіла. Він багато знав про Мікі Маккена.

— Я не можу його знайти.

— О, ви б змогли, якби справді спробували.

— Я письменник, Клавдіє. А не приватний детектив.

— Як щодо Мері Слатцер? Вона була першою головною підозрюваною, ще до мене. Чому б вам не розпитати її?

— Я намагався їй телефонувати, — відповів я. — Тижнями. Але відповіді не отримую.

— Не припиняйте зусиль, Дене, — підбадьорила Клавдія. — Це важливо. Ніхто не знав Мікі Маккена так, як вона. Вона жила з ним. Керувала його баром. Якщо хтось і може заповнити порожнини в тому, що сталося в ніч убивств, то це вона.

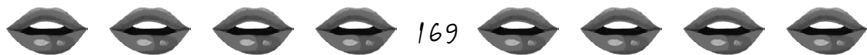
Звісно, вона мала рацію. Якщо я не міг пробитися крізь захисні бар'єри, якими Клавдія обгородила свої спогади, то мав знайти кружний шлях.

4

Мені знадобився ще цілий тиждень, щоб розшукати Мері Слатцер. Нарешті додзвонившись до неї в середині серпня 1983-го, я розповів їй, над чим працюю, і запитав, чи не поговорить вона зі мною про Мікі Маккена.

— Навіщо? — спитала вона.

— Газети й поліція створили його доволі негативний образ, — відповів я. — Я намагаюся встановити правду про те,

що сталося тієї ночі, і хотів би дізнатися про нього від когось, хто добре його знав.

— Так, — погодилась вона. — Я поговорю з вами про Мікі.

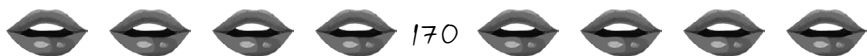
Мері запропонувала зустрітися найближчого четверга о п'ятій перед рестораном під назвою «Годинник» у центрі Колумбуса. Я був у такому захваті, що аж рука тремтіла, коли це записував. 25 серпня один із моїх співрозмовників не з'явився на зустріч опівдні, о третій тридцять я зустрівся для розмови з офіцером колумбуської поліції Брінкменом і о п'ятій прибув до «Годинника» на Гай-стрит. Коли зайшов усередину, то помітив чоловіка, який стояв на вході, не зводячи з мене очей. Він тримав під рукою примірник моєї останньої книжки, і коли переконався, що я — та сама людина, що й на фотографії на суперобкладинці, назвав себе. Це був Боб Слатцер, батько Мері. Донька телефонувала йому й розповіла про нашу зустріч, але передумала та не прийде. Він двома автобусами добирався сюди, у центр, аж із дому в східній частині — попередити, щоб я не стирчав годинами надворі.

Певно, моє розчарування було помітним. Я запросив його випити пива й невдовзі виявив, що йому самому не терпиться поговорити про справу тепер уже шестирічної давнини.

Роберт Клінтон Слатцер був низеньким худим запальним чоловіком п'ятдесяти одного року, з вузькими очима й хриплим голосом. Хоча прізвище Слатцер походило від далекого голландського прадіда, розповів він, його батьки народилися в Ірландії. Він мав п'ятьох синів, а Мері була найстаршою з його п'яти дочок. На час убивств у Маккена Слатцер працював додатковим помічником у Департаменті шерифа округу Франклін і допомагав у розслідуванні.

Проте він здавався озлобленим на детективів, яких називав «окружними», і несамовито скаржився мені на їхню некомпетентність. Так, вони засудили Льюїнгдонів, погоджувався він, але це лише частина справи.

— Багато запитань так і залишились без відповідей, — мовив Слатцер. — А ви марнуєте час, коли пишете книгу про

Клавдію Яско, — твердив він. — Вона лише знала те, що знали всі на вулиці. А деякі люди знають набагато більше, ніж вона.

— Хто саме? — спитав я.

— Моя донька Мері.

— Я справді хочу з нею поговорити, — запевнив я.

— Що ж, вона зі мною однієї думки. Нас обох до біса обурило те, як газети виставили Мікі. Знаєте, він був просто чудовим хлопцем. А про нього таке писали — можна подумати, що то він злочинець, а не жертва вбивства.

— Я хотів би дізнатися про нього більше.

— Мері могла б розповісти вам усе, — підморгнув він. — Вона жила з ним п'ять років.

— Не знаю, що змусило її передумати зустрітися зі мною, але важливо, щоб вона це розказала: якщо Мікі був чудовим хлопцем, як ви кажете, то це має увійти до книжки.

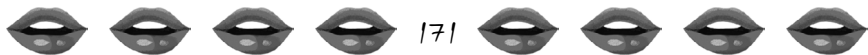
Слатцер запевнив, що може влаштувати мені бесіду зі своєю донькою. І я відвіз його додому.

Одного осіннього дня, по завершенні чергової безплідної розмови з Клавдією, у зазначений час я зателефонував від неї до Боба Слатцера. Той сказав приїздити до нього просто зараз: він під якимось приводом заманив до себе Мері, але якщо я з'явлюся, то вона точно поговорить зі мною.

Прибувши до будинку Слатцера, я побачив його у дверях, спиною до вулиці. Коли я вийшов з машини, він махнув мені, жестом попереджаючи триматися непомітно. За кілька хвилин Боб провів мене всередину й відрекомендував своїй доньці.

Мері Слатцер була мініатюрною, привабливою, але суворою на вигляд жінкою з коротким темно-білявим волоссям, гріким сміхом і жорсткою манерою триматися. Вона з відразою глянула на батька, коли стало очевидним, що той хитрістю заманив її до свого дому лише заради зустрічі зі мною.

Їхні родинні стосунки були дуже дивні, і це змушувало мене нервувати.

При всьому почутті провини за те, як Слатцер маніпулював донькою, я пояснив Мері важливість того, щоб її версія історії була оприлюднена, а те, що відомо їй про Мікі, загладило несправедливість, вчинену, на її думку, колумбуською пресою щодо його пам'яті.

Вона знову сіла на канапу, глянула на батька, тоді кілька секунд роздивлялася мене, відтак спитала:

— Що ви хочете знати?

Ледве насмілюючись дихнути, я дістав диктофон і ввімкнув його.

— Як ви познайомилися з Мікі?

— О боже, як я з ним познайомилася? Я мешкала на заході міста з двоюрідною сестрою, і якось увечері ми прийшли до його бару, вона нас відрекомендувала — адже знала його довше за мене. А він запросив приходити ще. То було в переддень Нового року. Півроку я не поверталась туди. А потім випадково зустрілася з ним у ресторані й почала працювати на нього.

— У чому полягала ваша робота? — спитав я.

— Спочатку я була танцівницею... ну, відтоді я жила з ним і просто робила купу всього.

— Ви були менеджером його закладу?

— Займалася цим, відколи мені виповнилося двадцять один. Він нечасто там бував. Я допомагала керувати клубом, включно з усіма наймами та звільненнями.

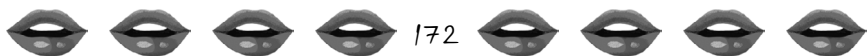
— Яким був Мікі?

— Як на мене, він був чудовим хлопцем. Ладен був віддати останню сорочку. Мав багато друзів... і багато тих, хто був винен йому гроші. От тільки не довіряв банкам, тому що податкова піймала його на ухилянні від сплати податків. Чотири роки він був на випробному терміні.

— Він був не зовсім чесний, — додав її батько. — Адже так?

— Ні! — відрізала вона. — Він за все сплатив! Йому довелося віддати десять тисяч доларів!

Мері зиркнула й на мене, мовляв, посмій лише критикувати покійника.

— Ви питали, яким він був... то ось, він був добрим до мене. Давав мені все, чого я хотіла.

Її батько втрутився знову:

— «Бурхливі» — найкраще слово, щоб описати ваші стосунки?

— Бурхливі? — замислилась вона.

— Часом бурхливі, — наполягав він.

— Іноді...

— Це так ви б їх схарактеризували? — уточнив я. — Не люблю нав'язувати людям власних слів.

Вона похитала головою.

— Ні. Приємних моментів у нас було більше, ніж поганих.

Коли я спитав, чому вона припинила жити з Мікі, Мері відповіла:

— О, ми жили з ним — сходилися й розходилися — аж до того, як його вбили.

Я не міг приховати подиву.

— Я гадав, ви розірвали стосунки.

— Ні. Власне кажучи, — пояснила вона, — нас упіймала поліція. Він мусив зачинити бар на півроку, і ми збиралися поїхати разом до Флориди.

Жінка розповіла мені, що Маккен був колись одружений, задовго до їхнього знайомства, і мав доньку, якої вона ніколи не бачила.

— Ви колись вели мову про одруження? — спитав я.

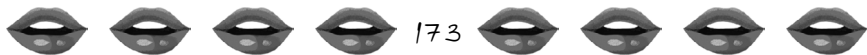
— Ні. Легше було без цього. Бачте, у сімдесят третьому я завагітніла від Мікі й втратила дитину. Він дуже тяжко це пережив. Він хотів дітей, але цього просто не сталося.

— Однак ви жили з ним?

— Сходилися й розходилися.

— А як же Крістін Гердман? Якою була її роль у ті часи?

— Їй не було де жити. А він охоче допомагав у таких випадках — прихищав людей у себе. Вона мешкала в нього лише кілька місяців. Власне, я їх і познайомила. Кріс прийшла

до бару як відвідувачка й сказала, що шукає роботу. А я ж наймала та звільняла персонал. То ось, я її найняла.

— І все ж це якось дивно, — зауважив я, — приводити незнайому людину до себе в дім.

— Він завжди так робив. Чимало танцівниць Мікі приходили й жили з нами. Він просто був таким.

— Із газет у мене склалося враження, що вони з Крістін були коханнями.

— Ні, — невимушено відповіла Мері, — я так не думаю.

— Правда в тому, що він плутався з багатьма жінками, — вставив її батько.

— Звісно, — відказала жінка, — якщо це могло зійти йому з рук. Він щонаочі бував у барі.

Я сказав:

— Тож ви з ним і далі жили разом як...

— Сходилися й розходилися.

— На той час ви *зійшлися* чи *розійшлися*?

— Тієї ночі я збиралася поїхати з ним додому, але мене забрав тато.

Я не міг приховати подиву.

— Звучить як неймовірний щасливий випадок.

— Мабуть... — тільки й промовила вона.

Боб знову втрутився, наче допитуючи доньку як свідка на суді:

— Ти співпрацювала з якимись правоохоронними структурами?

— Так.

— Доки ти працювала там?

— Так.

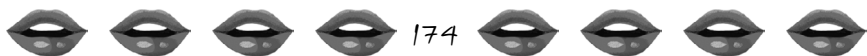
— До того, як він?..

Я зупинив його і звернувся до Мері:

— Розкажіть мені про це.

Вона відповіла, що взаємодіяла з правоохоронцями, щоб упіймати Крістін Гердман на продажі наркотиків у клубі.

— Ти працювала з кимось із офісу шерифа? — втрутився батько.

— Так, — відповіла вона, — *з тобою!*

— Як це все почалося? — спитав я. — Розкажіть своїми словами.

— Я побачила, як Кріс продавала якусь гидоту в барі... пігулки.

— Що за зразок ти передала до офісу шерифа? — спитав її батько.

Жінка глянула на нього з роздратуванням.

— Кажуть, нічого.

— То було іншим разом, — наполягав він. — Я маю на увазі янгольський пилок.

— А... янгольський пилок.

— Якщо вже ми заговорили про пігулки, — мовив я, — то Мікі займався збутом наркотиків?

— Ні, — заперечила Мері. — Він у це не вірив. То була його принципова позиція. Він узагалі такого не визнавав.

— Він був пов'язаний із проституцією? — спитав я.

— Ні.

— З гральним бізнесом?

Вона здивувалася:

— Ігри?

— Хіба він не влаштовував ігор у покер?

— Він грав у покер у барі після зміни. Не бачу в тому нічого поганого.

— Я й не казав, що в цьому є щось погане, — відповів я. — Я цього не засуджую. Він проводив регулярні ігри з високими ставками?

— Ні.

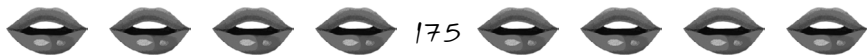
— Ой, облиш, Мері! — вигукнув Слатцер. — Ми знаємо, що в нього там відбувалися покерні ігри на три-чотири тисячі доларів...

— Він цього не робив, тату!

— ...а ти тоді працювала в барі.

— Ні!

— Це надійна інформація.

— Це брехня, тату. Він грав у карти, може, раз на місяць. Слатцер не здавався:

— І, за висновком усіх правоохоронців, його прикривав хтось згори.

— Брехня! — відрізала жінка.

— Хто з офіцерів поліції чергував у барі? — спитав він.

— Туди приходило *багато* полісменів... *після служби*.

— Він когось боявся? — запитав я.

Мері якось дивно глянула на мене.

— У п'ятницю перед тим, як його вбили, він спитав мене: «Гадаєш, хтось аж так мене ненавидить, щоб убити?» А я відповіла: «Ні». Я так і... знаєте, я не думала нічого подібного...

— Що наштовхнуло його на це питання?

Мері відповіла, що за тиждень-два до вбивств, коли вони з Мікі прибули до будинку, то помітили якихось чоловіків на задньому ґанку, які втекли при їхньому наближенні. Відтоді й до своєї смерті Мікі підозрював кожного й почав носити 38-каліберний пістолет.

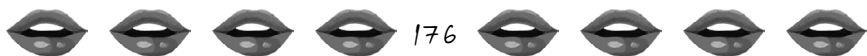
Її батько втрутився знову, щоб спитати, чи ходила вона вечеряти з Мікі тієї фатальної ночі. Так, сказала Мері, вони ходили до «Білого замку» по гамбургери. Він спитав, чи знає вона, скільки грошей мав при собі Мікі в ніч свого вбивства.

— Двадцять чи тридцять тисяч, — сказала жінка. — Може, більше.

Вона не допомагала йому рахувати гроші тієї ночі, але прийшов якийсь чоловік і заплатив шість тисяч доларів, які заборгував. І Мікі — за звичкою — перерахував гроші просто в барі.

Я спитав, якою була її реакція, коли вона дізналася про вбивство. Мало не зомліла, відповіла Мері. Вона була вдома в ліжку, коли зателефонувала подруга й розповіла їй. А коли вона зібралася з силами, то сама зателефонувала до офісу шерифа, адже вирішила, що вони захочуть поговорити з нею.

— До мене додому приїхали помічники шерифа, — розповідала жінка, — того вечора, у понеділок.

Збентежений, оскільки знав, що це неможливо, я дістав свій календар і мовив:

— Визначимося з датою.

— Повернімось назад і визначимося з *грошима*, — наполягав батько.

Мері смикнула головою.

— Ти що, тату? Хіба ти пишеш цю книгу?

Він розсміявся й кивнув на мене:

— Він знає, що я розслідував кінець цієї історії.

— І як усе це стосується справи? — напружилась жінка.

Останнє, чого я хотів, це щоб вони посварилися.

— Ваш батько лише виручає мене, щоб я чогось не забув, — мовив я. — Я вас не допитую, просто...

— Знаю, але він змушує мене почуватись як на суді!

— Це мій стиль, — сказав Слатцер.

Я звірився з календарем, щоб розрядити напругу.

— Тіла знайшли в понеділок тринадцятого лютого. Ви мали алібі на день убивства?

— Так, мала, — Мері з усмішкою вказала на Слатцера. — Я була з батьком.

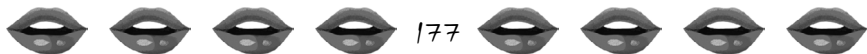
Роберт Слатцер підтвердив, що забирав доньку після роботи останні три ночі перед убивством. У людини, котра зазвичай підвозила її, поламалось авто, а погода була погана.

— Так, я не пішла того понеділка на роботу, — пригадала Мері. — Наступного дня, у вівторок увечері, зателефонувала шерифові. Вони забрали мене з будинку мого брата, де я жила. Відвезли в центр і спитали, чи це я зробила. Спитали, чи знаю я, хто це зробив. Випитували все про мої податки. Про проституцію. Хотіли знати, чи був Мікі голубим — не був. І про те, де була я.

Боб Слатцер нахилився і звинувачувально тицьнув пальцем у доньку.

— Ніхто так і не дізнався, чому ти покинула Мікі. Чому пішла з його будинку? Чому виїхала?

Жінка зіщулилася.

— Чому я виїхала?

— Ніхто так і не почув тієї історії, чому ти виїхала, — тиснув Боб. — Він викинув тебе? Чи ти виїхала добровільно?

— Я виїхала сама.

— Чому?

Збентежена тим, що все знову перетворилося на перехресний допит, Мері зиркнула на батька.

— Тому що... я... я тоді зустрічалася з деким іншим.

— Він про це знав?

— Так.

— Його це турбувало? — спитав батько.

— Звісно, турбувало.

— І він теж зустрічався з кимось іншим?

— На той час — так.

— З ким він зустрічався?

— Ну... на вулиці її кликали Сонцем... вона з Кентуккі. Жила з Мікі місяців шість і завагітніла від нього, а потім пішла й зробила аборт. Це засмутило Мікі, і вона забралася. Тоді й з'їхалася з ним знову.

— Ти не любила Сонце, — докинув батько.

— Так, не любила.

— Власне, з тих дівчат, з ким він зустрічався, ти нікого не любила.

— Ні. І не брехатиму про це. Мені не подобалася Крістін, але я не бажала нікому смерті.

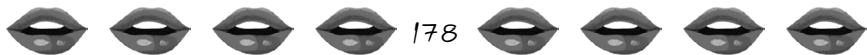
— Як щодо тієї історії, що я тобі розповідав — тієї, яку ти чула...

— Ти так багато мені розповідав, тату...

— Я про головне! Про те, що всі торочили: «Мері ніколи не казала всього, що знає». Ти знаєш щось, чого не розповіла?

— Ні, — тепер жінка поводитись, як ворожий свідок. — Я нічого такого не знаю, чого б не розповіла. Що ще я маю знати?

— Саме це й цікавить людей, — не вгавав Боб. — Це й мене цікавить.

Її голос пом'якшав.

— Я вже розповіла все, що знаю.

— Офіцери з Колумбуса, люди, які працювали зі мною під прикриттям, казали тобі: «Мері, якщо ти щось від нас приховуєш, то сядеш до в'язниці»?

— Так, казали. Вони говорили про крадені телевізори в барі Мікі.

— Про що це ви? — втрутився я.

Мері обернулась до мене й простягла руки долоньями догори.

— Вони пригрозили: якщо я всього не розповім, то притягнуть мене до суду.

— За що? — не зрозумів я.

Вона розсміялася.

— Не знаю. Спитайте мого батька. Це *він* їх нацькував.

— Ми хотіли всіх фактів і всієї правди, — заявив Слатцер. — Йшло розслідування вбивства.

— Перепрошую, Бобе, — сказав я, — але зараз я хочу почути думку Мері щодо справжньої причини смерті Маккена. Що скажете, Мері?

Вона явно відчула полегшення від припинення інквізиторського допиту, який влаштував їй батько.

— Гроші, — заявила вона.

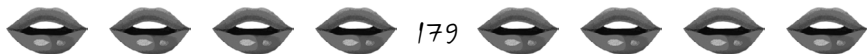
— Гадаєте, це було просто пограбування? Ви, звісно ж, бачили всі інші версії в газетах: «замовне вбивство», «організована злочинність», «любовний трикутник»...

Жінка агресивно похитала головою.

— Він мав погану звичку хизуватися грішми. І, що гірше, розповідав людям, де живе. А я попереджала його про це.

— Це видається доволі наївним, — зауважив я. — Окрім цих моментів, в усьому іншому він не справляє враження дурня. Як ви це пояснюєте?

— Це було психологічне, — втрутився Боб. — Мікі ріс у бідній родині й нічого не мав, тож якщо його пізніше хтось принижував, він діставав гроші й рахував у всіх на очах. Це було як сказати: «Ось, дивіться, що в мене є».

— Єдине, що в усьому цьому було дивного, — продовжила жінка, — то це те, що ми завжди були дуже обережні, коли поверталися додому. Перш ніж увійти, щоразу дивилися, чи немає чогось небезпечного. Переконувалися, що двері та вікна замкнені. Не можу зрозуміти, як він в'їхав і не помітив бічних дверей чи чогось іншого.

— Ви кажете, що зазвичай перед тим, як увійти, він ішов і перевіряв бічні двері.

— Ні. Першою входила я.

Я не зміг втриматися від сміху. Мері теж покірливо всмінулася.

— Я завжди входила першою. Мабуть, лише тому, що сиділа на пасажирському сидінні, але такий уже він був. Обережний. Тому я й не розумію.

— Іронія ще в тому, — додав її батько, — що в Мікі у вікні була емблема охоронної системи, але він пошкодував грошей на те, щоб її встановити.

— Він мав прожектори, — зауважила вона, — але це нічого не змінювало. Матінка Маккен впускала всіх.

Я спитав Мері, чи чула вона колись подробиці з місця вбивства, і вона відповіла, що Кіт Волкер, менеджер клубу, який телефонував до Департаменту шерифа, розказав їй, що термостат був увімкнений на повну потужність і спека стояла градусів під сорок. Кіт прибув на місце пізніше й упізнав тіла.

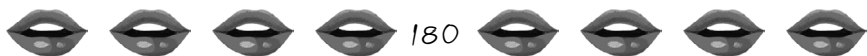
— Він дуже тяжко сприйняв смерть Мікі, — розповіла жінка. — Скаржився на жахітні сновидіння про вбивство, а його волосся геть посивіло.

— Отже, Кіт знав розташування тіл, — підсумував Слатцер, — і те, як вони були застрелені, та все інше.

Він глянув на мене й стенив плечима.

— Хіба не розумієте, що люди на вулиці знали більше подробиць, ніж злочинці *або* поліція? Ви б повірили, що офіс шерифа допитав купу людей?

— Ні, — промовила Мері з відстороненим поглядом. — Гадаю, їхньою головною турботою була я.

— Чому? — спитав я.

— Бо вони вважали, що це моїх рук справа.

— Як ви до цього ставитеся?

— Вони паскудно зі мною поводитися. Ніколи раніше такого не бувало. Гадаю, це було неправильно з їхнього боку — змусити мене прийти до бару «Трилисник» того дня, коли оглядали тіло Мікі, і замкнути в кімнаті, щоб допитати. Говард Чемп назвав мене брехухою й заявив, що я йому не все кажу.

— Що ви подумали, — спитав я, — коли прочитали в газетах, що помічники шерифа вважають це організованим злочином або замовним убивством?

— Подумала, що це справжня дурня, — огризнулася жінка. — Знаєте, я разом із міською поліцією переглянула записник Мікі.

Цього я не знав.

— Який записник?

— Мікі фіксував тих, хто заборгував йому гроші й завдавав клопоту. Сімсот п'ятдесят імен.

— Сімсот п'ятдесят? — луною відгукнувся я.

— Чимало з них були його колишніми співробітниками. Люди, яких він навіть запрошував до себе на вечерю.

Я не міг приховати подиву.

— Він запрошував підлеглих до себе додому?

— Еге, на вечерю чи на сніданок.

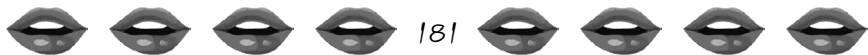
— Схоже, він був дуже товариський хлопець.

— До певної міри, — погодилась Мері. — Якщо ви йому подобались, він дав би вам усе.

— Мікі був не таким поганим, як писали в газетах, — додав Боб Слатцер. — Не таким.

— Небагато людей погодились би з вами, — зауважив я. — З газетних розповідей і зі слів інших я гадав, що він чудовисько.

— Ні, зовсім ні, — заперечила жінка. — Я вважаю, що він помер жахливою смертю. Мікі був невисокий, але міцний, і якби він мав хоч якийсь шанс вибратися з того гаража,

то втік би. Колись давно він піймав кулю в коліно, але не зупинився.

Я спитав її, чи були в Мікі спеціальні схованки для грошей по всьому будинку.

— Так, за великою оксамитовою картиною, що висіла над комодом у спальні. Він просто затикав їх за неї. І був дуже забудькуватий. Порозпихає гроші по всіх усюдах та й забуде про них. На задньому сидінні машини під килимком, у багажнику...

Боб Слатцер явно втрачав терпіння через те, якого напрямку набувала розмова.

— Повернімося до *наркотиків*, — сказав він. — Гадаю, Мері випускає дещо важливе. Перед тим, як ти говорила з Крістін Гердман...

— Саме так, — нахмурилась вона, немов гадаючи, куди батько веде тепер.

— Я спитаю, як спитав би прокурор або якийсь слідчий: ти пам'ятаєш типа, який дав шістнадцятирічному надмірну дозу? Та справа, у якій ти передала мені пристрій для вживання наркотиків?

— Саме так, — сказала вона.

— Та, у якій я мусив їхати до шерифа, щоб дістати дозвіл працювати над цим разом із міською поліцією?

— До чого це ти? — не зрозуміла жінка.

— Ну, він був крупний наркоторговець, їздив по всій країні. Розкажи про це.

Мері похитала головою, збентежена.

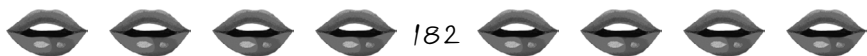
— Що ти хочеш, щоб я розповіла? Мене запевняли, буцімто там нічого не було. Що це був цукор або борошно...

— То було іншим разом. Хіба його не накрили?

— Тату, я не знаю.

Слатцер нарешті облишив спроби розговорити свого свідка й обернувся до мене.

— Правда в тому, що той тип дав шістнадцятирічному надмірну дозу й піймався на цьому. Він їздив зі штату до штату й закупувався наркотиками.

- Як це пов'язано з Маккеном? — не зрозумів я.
— Він приходив до бару Маккена, — відповів Боб.
— А це тут до чого? — напружено спитала Мері.

Слатцер саркастично зауважив, що йдеться про зв'язок Крістін із наркаторгівлею.

— А-а, — протягнула вона, збагнувши його думку. — Що ж, Мікі ніколи цим не займався. Він цього не визнавав.

— Чого вони не знали, — продовжував її батько, — і чого не знав Мікі — бо тоді б він викинув її з бару, — то це того, що Мері під прикриттям працювала на відділ боротьби з наркотиками.

— А-а... Ні... ні... — вона зі стогоном погодилась із батьком. — Мікі про це не знав.

— Цього ніхто не знав, окрім тих, із ким ти працювала.

— Ви мали такі добрі стосунки з Мікі й неабияк дбали про нього, — мовив я. — Як ви почувалися, працюючи таємним агентом у його власному закладі й не кажучи йому?

— Совість мене не мучила, — відповіла жінка, — бо я вважала, що вони чинять негідно — Крістін із тим типом. Я суворо на боці закону.

— Крістін поширювала наркотики в закладі Мікі? — уточнив я.

— Так, — погодилася Мері, — і він цього не знав.

— Чому ви просто йому не розповіли? — спитав я. — Чому не сказали: «Мікі, позбудься її. Вона торгує наркотиками»?

— Не знаю, — промовила вона з нервовим смішком. — Гадаю, я хотіла, щоб її піймали.

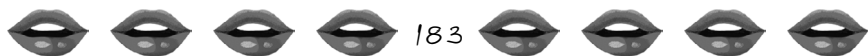
— Мері була в близьких стосунках з офіцерами поліції, — зауважив її батько. — Вона мала стільки коханих у лавах поліції, скільки Мікі мав дівчат.

— Звісно, я зустрічалася з *кількома* з них.

— Вона мала таку схильність — обожнювала полісменів.

— Ні, я їх не *обожаю*.

— З усіх чоловіків на світі вона більше зустрічалася з полісменами, ніж із будь-ким іншим.

— Ну звісно, — хмикнула Мері.

— Так і є, — наполягав батько. — Спитайте половину полісменів на вершині пагорба, якщо тільки їх не перевели сюди десь недавно, або на півдні міста, або деінде — вони знають Мері. Вона завжди була близькою з полісменами. Може, це через мої з ними стосунки, але вона була близькою з ними.

Мері скорчила гримасу й промовчала.

— У клубі «Ельдорадо» були танцівниці? — спитав я. — Танцівниці гоу-гоу?

— Саме так.

— Вони були вдягнені, чи без верху, чи...

На цьому вона розсміялася й почервоніла.

— За це нас і прикрили — *без верху*.

— Лише *без верху*, але не *без низу*? — уточнив я.

— Ну... — вона знову хихикнула й стенула плечима.

І тут я побачив, як батько вказав пальцем на Мері.

— Саме так, — засміявся він. — Непристойна поведінка.

Я зиркнув на неї.

— Ви танцювали голою в барі?

— Звісно. І не бачу в цьому нічого поганого.

— Я й не казав, що в цьому є щось погане...

— Колись це легалізують.

— Це вже легально, — нагадав їй батько.

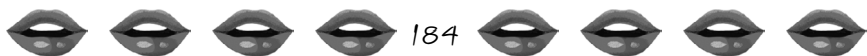
— Ні, я кажу про спиртне, — сердито буркнула жінка. — Колись його легалізують у цій дірі.

Вона стиснула губи й похмуро глянула на батька, а тоді перевела погляд на мене.

— Щось іше?

Знову заговорив Слатцер. Одне з питань, що турбували його, — чому Департамент шерифа не очепив бар після того, як були знайдені тіла.

— У тому барі могла бути купа грошей, яких так і не знайшли. Зрештою, вони мали очепити бар для пошуку доказів

у розслідуванні вбивств. Після того як знайшли тіло Мікі, бар зачинили, але так і не обшукали його, і люди входили й виходили з того закладу.

Я спитав Мері, чи знала вона, де в барі зазвичай ховав свої гроші Мікі.

— Так, у задній кімнаті, над грубкою в підвалі, у холодильниках для пива. З грішми, які знайшли при ньому, він лягав спати. Засинав, тримаючи їх під подушкою — самі сотенні купюри — сумою сорок чи п'ятдесят тисяч доларів. Ніколи не вкладав їх у банки. Не довіряв банкам. Але він також тримав великі суми готівкою у шкарпетці. Тисячі доларів постійно були при ньому.

Це пояснювало, чому гетру на правій нозі Маккена стягнули до щиколотки.

— Розкажи йому про те, як ви вели подвійну бухгалтерію, — нагадав Слатцер.

— Ми ніколи не пробивали напої для дівчат, — пояснила Мері. — Рахували їх окремо. Тиждень за тижнем переробляли чеки. Він називав мені цифри, і я вибивала їх.

— Так він приховував прибуток, — зрозумів я. — І ви про це знали.

Вона стенула плечима.

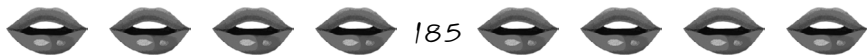
Нічого протизаконного вона не робила, казала Мері. Наголошувала, що була на боці правосуддя й співпрацювала з детективами шерифа, коли переглядала списки людей, які мали зуб на Мікі.

— Як Ді Граммен, — підказав її батько.

— Розкажіть мені про Ді Граммен.

— Вона працювала зі мною, — почала Мері. — Стверджувала, що її хтось підставив і що її зґвалтували. Так ось, це брехня. Вона чіпляла там усіх можливих хлопців. Тобто не для проституції — просто чіпляла. І пішла зі скандалом. Вона заборгувала Мікі три сотні доларів, і ми приходили до неї додому.

— Ви ходили з ним? — уточнив я.

— Я була з Мікі. Так. І Мікі вимагав своїх грошей. Але Гері Льюїнгдон, який жив на той час із нею, заявив Мікі, що якщо той не піде, він його вб'є. Тож ми пішли.

— Мікі сприйняв це серйозно? — спитав я.

— Ні, йому погрожувало багато людей.

— А ви сприйняли це серйозно?

— Ні.

Вона замовкла.

Газети повідомляли, що за умовами заповіту, визнаного судом у справах спадку, все своє майно Мікі залишив жінці на ім'я Тельма Гоффман. Я спитав Мері, що вона про це думає.

— Це подруга його юності, — відповіла вона. — Мікі казав мені, що є другий заповіт — пізніший, у якому згадувалося про мене, — але його так і не знайшли.

— То що ж ви отримали?

— Нічого. Але мені байдуже. Коли він був живий, я була щаслива. Мені цього достатньо. Найтяжче — повірити, що його немає.

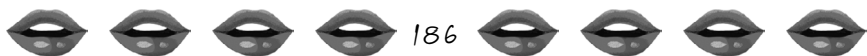
5

— Ви купили собі справжній цирк, — це перше, що сказав детектив-сержант Білл Стекмен, коли я зателефонував йому щодо другої зустрічі й повідомив, що досі досліджую роль Клавдії у «вбивствах 22 калібру».

Він висловився максимально точно. Саме так я й почувався в останні п'ятнадцять місяців.

Я опитував Стекмена для першої частини книжки три місяці тому, після того як він отримав дозвіл від свого керівництва. Ми зустрілися в Центральному поліційному відділку, не в його власному кабінеті, оскільки він більше не служив у відділі вбивств. Його перевели до відділу моралі.

Для нашої другої розмови він запропонував зустрітися на його посту на допоміжній станції в глухому закутку міста. Він

був на службі після опівночі. Я заблукав, тож мусив зателефонувати йому, і Білл прийшов забрати мене.

Я дуже хотів продовжити нашу дискусію про Ділейн Льюїнгдон, щоб зрозуміти, чому вона вийшла сухою з води, але вирішив підійти до цього без поспіху. Ми обговорювали інші аспекти справи, ідесь за годину уточнень різних деталей я сказав:

— «Убивства 22 калібру», мабуть, забрали у вас багато часу.

— Я працював над цією справою вісімнадцять годин на день, а жив нею цілодобово.

— Як усе це вплинуло на вас?

— Продемонструвало напруженість роботи детектива «вбивчого» відділу, — сказав він. — А я й не усвідомлював, як це шкодить моїм стосункам, на роботі й поза нею. І в суспільстві, і в родині. Мені й на думку не спадало, що я майже не бував із дружиною та дітьми.

Після того як Льюїнгдони отримали вирок, Стекмен розлучився з першою дружиною та незабаром одружився вдруге. Його нова дружина працює в правоохоронних структурах, розповів Білл, і це все спрощує. Я відчув, що він більше нічого не хоче говорити про це, тож змінив тему.

— Який із себе Діно Політіс?

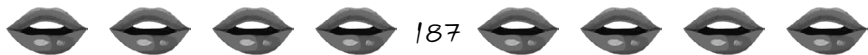
Білл похитав головою, наче застерігаючи мене.

— Діно жорсткий. Твердий, як кремій. Значно жорсткіший тепер, ніж у часи вбивств у Маккена. Тоді він був вразливий перед допитами — чи, може, перед якимись іншими речами, — набагато вразливіший, ніж зараз.

Я спитав, чи знає він, де можна знайти Діно. Стекмен відповів, що й гадки не має, і я побачив його усмішку. Полегшення, яке я відчув, мабуть, проступило в мене на обличчі.

Ми ще годину розмовляли, пригадуючи затримання Льюїнгдонів, і я поцікавився його реакцією на репліку Говарда Чемпа, що розкриття цієї справи — не заслуга Департаменту поліції Колумбуса, а просто щасливий випадок.

— Це правда, — погодився Стекмен. — Не скажу, що її ніколи не розкрили б [інакше], адже є можливість, що

Ділейн Льюїнгдон, єдина особа, яка мала ключ до неї — і була готова повернути цей ключ у замку, — пішла б до нас, чи до окружної поліції, чи ще до когось. Та якби цього ніколи не сталося і якби Гері Льюїнгдон не був такий жадібний, що мусив узяти ті [Еннікові] кредитки, скористався ними й піймався, він би досі розгулював на волі зі своїм 22-каліберним пістолетом.

— Це мене й турбує, — зізнався я. — Як таке було можливо? Ті двоє типів зовсім не вразили мене інтелектом. Убивства скоєні дещо незграбно. Як це могло зійти їм із рук?

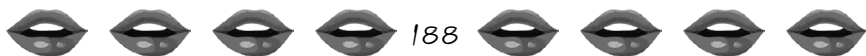
Стекмен глянув мені просто у вічі й похитав головою.

— Поговоріть із Ділейн Льюїнгдон — там інша картина. Людина, яка каже їм, що робити, і яка найрозумніша з усіх трьох — це Ділейн... У вуличних науках вона магістр. Таддеус був розумнішим за Гері — у тому сенсі, що не дозволяв йому брати нічого з речей жертв, які можна відстежити...

Ділейн турбував її зв'язок із використанням кредитних карток і те, що вона знала про їхнє походження... Вона була переконана, що її можуть обвинуватити як співучасницю в тому вбивстві... Мабуть, десь за годину допиту вона непрямо дала зрозуміти, що розмовляла з адвокатом понад рік тому. Цей адвокат знав, хто такі «вбивці 22 калібру». Я так і не зміг видобути з неї нічого, що вказувало б на нього як на причетного. Але він був причетний, оскільки казав їй, що слід говорити, коли вона піде в поліцію. Якщо її коли-небудь піймають, то «ось що ти маєш казати. Ось чого треба вимагати. Укладаючи угоду, стій на своєму до того, як полісмен щось отримає». І вона знала про це. Майже так вона все й розіграла.

— Як звати адвоката?

— Вона не казала мені навіть, якого дня це було, доки я не гарантував її захист. Так, я знав тоді, що не маю повноважень укладати угоди з затриманими, але нам було вкрай важливо дізнатися, хто стоїть за тими вбивствами, тож я ладен був піти на це, поставивши на кін свою роботу, посаду й репутацію. І якби це потім обурило прокурора, то я готовий був

пройти крізь суворий перехресний допит. На той час я знав, на що йду... вони з'їдять мене живцем. І вони намагалися. Але не вийшло. І ніхто до цього часу не може довести іншої провини за Ділейн Льюїнгдон, окрім того, що вдалося нам довести тоді, коли вона прийшла до нас...

Я знову спитав:

— Пам'ятаєте ім'я адвоката, з яким бачилася Ділейн?

— Так, але не стану його розголошувати.

— Гадаю, я знаю, хто він.

— Упевнений, що знаєте.

Ми поговорили ще трохи, і коли розмова наблизилася до кінця, я спитав його, боячись, що це буде делікатне питання:

— Як вийшло, що ви більше не у відділі вбивств? Що ви робите у відділі моралі?

Білл стенув плечима, ніби не хотів про це говорити. Та коли ми вийшли надвір і диктофон було сховано, він сказав, що, на його думку, його перевели заради політичного прикриття іншої справи про вбивство — не 22 калібру. Уперше, відколи я зустрів Стекмена, у його голосі пролунала злість.

— Що ви відчули, коли вас перевели?

— Відчув, що моїй кар'єрі кінець.

— Гадаєте, ви коли-небудь повернетесь у відділ убивств?

— З нетерпінням чекаю...

Потім, коли він сідав у машину, а я розвертався, щоб сісти у свою, він сказав:

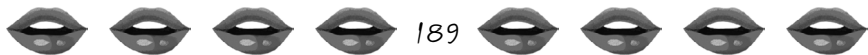
— Знаєте, я маю обидва пістолети 22 калібру: «Штьюгер Люгер» Таддеуса та «Штурм Рюгер» Гері — хоч у Департаменті ходили розмови про те, щоб виставити їх на аукціон як певного роду трофей. Є люди, які збирають колекцію зброї, застосованої у відомих злочинах...

— І що сталося? — спитав я.

Він стенув плечима й завів машину.

— Втратили інтерес, гадаю.

І поїхав.

РОЗДІЛ ТРИНАДЦЯТИЙ

I

За кілька тижнів, коли я майже втратив надію на хоч якийсь прогрес із Клавдією, вона сказала:

— Зараз духи стверджують, що я маю вірити у вас.

— Бачу. Я вдячний їм за вотум довіри.

— Я серйозно, Дене. Вони кажуть, що ви нічим мені не зашкодите й мене не посадять знову до в'язниці через усе те, що ви про мене напишете.

— Торочу це вам уже понад рік.

— Я довірятиму вам. Мушу. Ця книжка для мене — усе на світі.

Вона чекала на мою реакцію, але я просто мовчки слухав, не наважуючись заговорити.

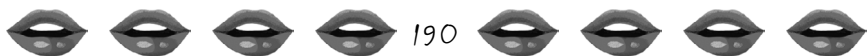
Клавдія вдивилась у моє обличчя, ніби оцінюючи мене.

— Знаю, вам важко буде в це повірити, але я пречудова актриса. Ми, акторки, по клаптиках збираємо все, що відбувається навколо нас, а тоді граємо свою роль. От звідки взялися подробиці мого зізнання. Коли заарештували Діно Політіса, детективи з Департаменту шерифа допитали його про «вбивства 22 калібру». Вийшовши звідти, він приїхав до нас і розповів Боббі все, що дізнався про тіла, про квартиру та речові докази. Слухаючи, як він говорить, я, мабуть, упевнилася, що він робить це з ревнощів, бо Мікі спав із Кріссі.

— Клавдіє, я чув запис вашого зізнання, і мені важко повірити...

Вона стиснула мою руку, закликаючи мовчати.

— Я не закінчила. Є ще дещо. Ви цього не знаєте, але після знайдення тіл вулицею пішли розмови про те, який вигляд мало місце вбивства. Те, що я чула, закарбовувалось у моїй голові. І коли Говард Чемп допитував мене, ставив навідні запитання та робив натяки, усе це склалося до купи з тим, що казав Діно, і я розіграла вигадану сцену з собою в ролі вбивці.

Дене, ви ж знаєте, я не здатна нікому зашкодити. Навіть мухи не розчавлю.

Я погодився, що не вірю, начебто вона когось убила, але я вже чув це пояснення раніше й не дуже в нього вірив.

— Гаразд, — сказав я відтак, — тоді краще розпитаю Діно.

— О, ні! — зойкнула Клавдія, стиснувши мій зап'ясток. — Він небезпечний. Колись він убив людину. Я днями спілкувалася з його колишньою дівчиною — вона сказала, що він ніколи не розмовлятиме з вами. Сказала, що він пробачив мені, а ще — що вона з вами зустрінеться. Але вам не можна говорити з ним.

Їдучи додому того вечора, я прокручував усе це в голові. Думка про те, щоб розшукувати когось такого жорсткого, як Політіс, непокоїла мене. Але якщо я хотів зрозуміти, що ж насправді відбувалося в житті Клавдії на той час, коли вона звинуватила його й Боббі, міркувань самої лише Клавдії було недостатньо.

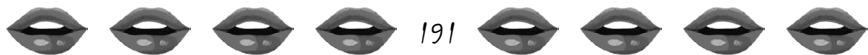
Попри застереження Клавдії та Стекмена, я мусив спробувати.

Для початку вирішив зв'язатися з дівчиною Політіса. Коли я все ж знайду його згодом і він мені відмовить, — то щоб не зміг завадити їй поговорити зі мною.

У вересні 1983-го я нарешті додзвонився до Ельсі Мей Бенсон, і вона погодилася зі мною зустрітись. Ми домовилися про розмову в неї вдома в південно-західній частині Колумбуса. Коли я в'їхав на стоянку біля її будинку, то мало не зачепив ноги якоїсь людини, яка ремонтувала машину, лежачи під нею. Я припаркувався, переступив через інструменти, розкидані на шляху, і натиснув дзвінок її квартири.

Висока, повногруда й приваблива, Ельсі Мей привітала мене. Вона здавалася вельми охочою до співпраці й невимуслено ділилася своїми спогадами про події навколо вбивств.

Вона зустріла Клавдію за чотири роки до тих подій, коли вони обидві працювали в коктейль-барі під назвою «Сантрія-

Північ». Два роки по тому Ельсі Мей познайомилася з Діно і почала зустрічатися з ним — він тоді мешкав із Клавдією та Боббі Новатні.

— Спочатку я просто по вуха закохалася в нього, — зізналася Ельсі. — Я обожнювала його, шалено обожнювала. Ми почали жити разом, і це були дуже бурхливі стосунки, дуже.

— Що ви маєте на увазі під «бурхливими стосунками»? — спитав я.

— Ми багато сварилися, — пояснила вона. — Він дуже впертий. Усе має бути так, як він скаже... Ну, знаєте, дуже незалежний. Ми пережили безліч усього. Гадаю, поступово я почала віддалятися від нього. Просто не могла цього стерпіти. Ми жили разом — то разом, то ні — мабуть, років зо три.

— Які тепер ваші стосунки?

— Ми просто друзі. Він допомагає мені лагодити автівку. Бачимося періодично. Час від часу він приходить сюди.

— Я бачив когось під машиною, коли заходив, — сказав я. — Ви ж не хочете сказати...

— О, ні. Зараз його тут немає, — вона розсміялася. — Я б із вами так не вчинила.

Я розсміявся разом із нею.

— Гаразд, якщо, як ви кажете, він упертий і ваші стосунки були дуже бурхливі, то що ви в ньому знайшли?

— Гадаю, це був просто фізичний потяг. Бо він такий здоровий брутальний хлопець.

— Це те, що вам подобається? — піддразнив я її. — Здорові брутальні хлопці?

Ельсі хихикнула.

— Гадаю, так. Принаймні тоді. Мене справді вабило до нього. Але він ревнивий. Дуже, дуже, дуже ревнивий, і я просто не змогла цього витримати.

Я спитав, якої вона думки про Клавдію.

— Мені подобається Клавдія, — сказала Ельсі, — але в неї не всі вдома.

— Що змусило вас дійти такого висновку?

— Скаже одне, а потім, за хвилину, сама собі суперечить. Гадаю, вона живе у власних фантазіях. Але вона виручила мене раз чи двічі. Однієї ночі ми з Діно страшенно посварилися. Я випила й пішла до того закладу, і вона допомогла мені, щиро поговоривши.

— Діно колись розмовляв із вами про вбивства в Маккена?

— Ну, він знав Маккена та Крістін Гердман. І його в будь-якому разі таке цікавить. Він їздив довкола й хотів показати мені будинок Мікі Маккена. Мені насправді було байдуже, але він таки заїхав на Онгаро-драйв. Гадаю, поліція стежила за нами, бо вони розпитували мене, навіщо Діно проїздив повз будинок Маккена. Тієї ж ночі його заарештували.

Я спитав, як вона почувалася, коли Клавдія, Новатні й Діно були заарештовані за вбивства в Маккена.

— Просто не могла в це повірити. Я була шокована. Знала, що в той час він щоночі був зі мною й не міг цього зробити.

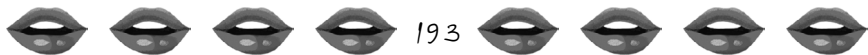
— Тож ви були алібі Діно?

— Так.

— Вас викликали для допиту?

— Того дня, коли заарештували Клавдію — до арешту Діно, — вони приїздили на трейлерну стоянку Даєра, де я жила. Діно там не було. Вони показали мені свої значки й сказали, що хочуть знати, чи я поїду й поговорю з ними про якісь там штрафи за порушення на дорозі, які мав Діно. Я сказала: «Так, якщо я можу вам допомогти, то поїду з вами». Потім, дорогою туди, заявили, що вони з відділу вбивств, а я стала думати, чому вони хочуть поговорити зі мною про дорожні штрафи. А коли мене привезли на місце, то сказали: «Тут у сусідній камері Клавдія Яско, і вона зізналась у вбивствах у Маккена разом з Діно і Реєм». У мене просто щелепа відпала. Я була шокована.

Ельсі розповіла, що помічники шерифа протримали її там вісім годин, допитуючи про стосунки з Діно: що вони робили, де були.

— У якусь мить вони спитали, чи хочу я піти й поговорити з Клавдією, і я погодилась.

Раніше я цього не чув.

— І що ви їй сказали?

— Перше, що я сказала їй: «Клавдіє, що, чорт забирай, відбувається? Що ти накоїла?» Ніколи цього не забуду. А вона каже: «Ельсі Мей, я не знаю, навіщо це зробила».

— Так вона й сказала? «Я не знаю, навіщо це зробила»?

— Так, і в неї був той відсторонений погляд — ну, знаєте, моторошний такий.

Ельсі Мей казала, що її викликали для свідчень на суді присяжних, і вона розповіла їм про той день, коли Діно взяв її в гості до Новатні й Клавдії, коли вони обговорювали те, що почули на вулиці про вбивства.

— Знов і знов я присягалася Діно, що відколи увійшла туди, то все твердила присяжним: він цього не робив. Але Діно завжди винуватив мене за ті свідчення.

Цієї миті нашу бесіду перервали: двері відчинилися, й увійшов високий м'язистий чолов'яга з піщано-рудим волоссям, у джинсах і засмальцьованій толстовці. Він глянув на нас двох на канапі, на диктофон на кавовому столику, відтак його карі очі з важкими повіками на якусь мить впилися в мене, сповнені погрози.

— Просто хотів чогось випити, — кинув він, проходячи на кухню.

Очі Ельсі Мей стали круглими від страху, і я збагнув ще до того, як вона беззвучно промовила «Це він», що ноги, які стирчали з-під машини, і справді належали Діно Політісу.

Коли він проходив крізь вітальню, прямуючи до дверей, я вирішив, що найкраще буде розповісти йому, хто я й чому тут. Я встав, і він зиркнув на мене очима голодного лева. Усе, що спало мені тоді на думку, це те, що врешті-решт Даниїл потрапив у лігво Діно¹.

¹ Натяк на історію біблійного пророка Даниїла (Дан. 6:1—27).

— Я професор Кіз, — відрекомендувався я, прикриваючись званням як щитом і намагаючись не зважати на бухкання в грудях.

Його очі метнулися від Ельсі Мей до мене наче в німому питанні.

Я додав:

— Я пишу книжку про Клавдію Яско та...

Його погляд зробився зневажливим, він тільки й промовив «Ха!» і вийшов, хряснувши за собою дверима.

— Вибачте, що завдав вам проблем, — прошепотів я Ельсі. — Я не міг знати...

— Ну, зазвичай він приходить працювати над моєю машиною після восьмої.

— Гадаєте, він образився? — я нервово засміявся. — Не хотів би, щоб він сердився на мене.

Жінка похитала головою.

— Він просто не говоритиме з вами. Казала ж — він упертюх.

Я вирішив, що на цьому краще піти. Зібрав свої папери й диктофон і попрощався.

— З вами все буде добре? — спитав я.

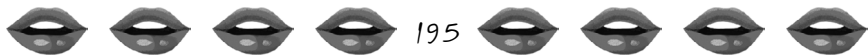
Ельсі стенула плечима.

— Можете прийти знову в будь-який час.

Коли я виходив, то знов побачив, як його ноги стирчать з-під машини. Я попрямував до власної автівки, припаркованої поряд, поклав сумку й диктофон у багажник і на якийсь момент завмер, розмірковуючи про те, що сталося. Якщо я колись матиму шанс розпитати Політіса, то маю підійти до нього зараз. Авантюра, дурість, небезпека — але я мусив спробувати.

Я опустився навколішки поряд із машиною, під якою він лежав, схилив голову й гукнув його:

— Діно, я лише хочу, щоб ви знали. Якщо забажаєте розповісти свою версію історії — дати знати світові, що ви тоді пережили, — я радо поговорю з вами.

Він вислизнув з-під машини, дістав із кишені ганчірку й витер з рук мастило.

Швидко, щоб не дати йому оговтатись, я випалив:

— Скажу вам ось що. Віднині я не робитиму жодних спроб зв'язатися з вами. Але якщо захочете, щоб було розказано правду про те, що з вами сталося — а не лише версію Клавдії чи детектива Чемпа, — обіцяю включити це до книжки. Оскільки Боббі Новатні помер, ви єдиний, хто може допомогти врівноважити спогади Клавдії про те, що сталося.

— Я завжди звав його Реєм, — озвався Діно.

— Перепрошую?

— Рей — друге ім'я Боббі Новатні. Я один із небагатьох, хто звав його Реєм.

— Розумію...

— На вас прослушка? — спитав він.

Я погладив себе по грудях.

— О, ні. Я поклав диктофон у машину.

— Ну, якщо я колись говоритиму з кимось, то не за спасибі.

— Я розумію, звісно...

— Бо ніхто не знає того, що знаю я, — закінчив чоловік.

На мій подив, він заговорив про те, як по нього приходили в ніч арешту, про автівку людей шерифа, що увивалася слідом за ним, а потім блимнула яскравими фарами в нього перед очима, засліпивши його, — очікували, що він тікатиме, щоб вони могли його пристрелити. Це Клавдія приклала руку до смерті Рея, заявив він. Політіс емоційно говорив близько трьох хвилин. Цей міцний неговіркий чоловік, який мовчав усі ці роки, тепер справді хотів вихлюпнути все.

— Гадаю, треба розповісти вашу версію, — сказав я знову. — Щоб світ не вважав...

— Чхати мені на те, що там вважає світ.

— Звісно, ні, — не погодився я.

— Маєте картку?

— Про що ви?

— Візитівку. З вашим ім'ям і номером телефону.

Я порився в гаманці, дістав одну зі своїх візитівок і дав йому.

— Як я вже казав, Діно, я не телефонуватиму вам і не робитиму жодних спроб зв'язатися з вами. Якщо захочете поговорити, можете зателефонувати мені в будь-який час.

— Я поспитаю про вас, — мовив він.

— Так, — відповів я. — Звісно. Але не забудьте: якщо зважиться — телефонуйте відразу.

Я сів у машину й поїхав геть, відчуваючи викид адреналіну. Може, варто було запропонувати купити йому пива десь у місцевому барі? Ні, це була б дурість. Я й гадки не мав, чи він не з тих, хто скаженіє після кількох ковтків. Однак я не міг знати, чи він колись зателефонує, а після сказаного не міг вдасться і до нових спроб поговорити з ним.

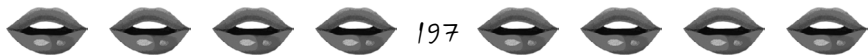
І за кілька тижнів втратив усю надію коли-небудь розпитати Діно.

2

Я зателефонував заміському адвокату — спочатку не для розмови, а щоб спитати, чи знає він, де зберігаються свідчення, які Стекмену надала Ділейн. Знав, що є розшифрований текст запису, оскільки на стенограмі одного з судових засідань прокурор посилається на нього, кажучи адвокату: «Ну, ви ж тримаєте його в руках». Я мав його офіційний переказ із непрямыми цитатами, але хотів порівняти з оригіналом.

Адвокат сказав, що на вимогу прокурора суддя засекретив допит Ділейн, проведений Стекменом, разом з іншими документами. Та невдовзі той суддя помер, тож я хотів попросити іншого суддю відкрити архіви. Спершу я розмірковував над цією ідеєю, але зрештою відкинув її. Переказу буде достатньо.

Наша розмова завершилась, і я вже хотів був покласти слухавку, коли він зауважив, що Ділейн причетна до арешту Гері більше, ніж відомо будь-кому.

А тоді несподівано продовжив розмову.

— Власне, — сказав він, — це я порадив Гері пограбувати універмаг «Вулко» як спосіб упійматися.

— Він *хотів* бути впійманим? — перепитав я, не в змозі приховати свій подив.

— О, так...

Тут я запідозрив, що це і є той самий адвокат, про якого згадував Стекмен — і чиє ім'я він мені не розкрив, — а не той, кого я підозрював від самого початку.

Чоловік явно хотів поговорити про свою роль у цій справі.

Він погодився зустрітися зі мною для розмови під диктофон, та коли я проїхав понад сотню миль, щоб побачити його, він не з'явився. Так траплялося двічі. Після того я не міг йому додзвонитися, а секретарка незмінно відповідала, що він у суді чи відбирає свідчення. Хоч вона й запевняла, що він не уникає мене, але гадки не мала, коли він звільниться.

Після двадцяти міжміських дзвінків якось я все ж таки додзвонився на його домашній номер о десятій вечора. Він саме вечеряє, повідомив адвокат. Чи не міг би я перетелефонувати за півгодини? Та в наступні дві години його телефон був зайнятий, і я гадав, що він зняв слухавку. Однак не полишав спроб.

Нарешті я почув гудки, й адвокат відповів, але тепер він не мав бажання розмовляти. Коли ж я запропонував використати псевдонім замість його справжнього імені, він розповів мені те, що знав...

У суботу ввечері, 9 грудня, почав Гаррі Боулз, за п'ять днів після того як застрелили Енніка, він влаштовував вечірку у своєму сільському будинку. Прийшло двадцять п'ять друзів і знайомих по роботі — переважно адвокати, прокурори й один суддя. Близько восьмої вечора задзвонив телефон.

Це була стривожена Ділейн Льюїнгдон.

— Зараз невдалий час, Ді, — сказав Боулз. — У мене по-вен дім гостей.

— Треба зараз, — наполягла вона. — Я казала вам, у чому річ. Ви послали мене до шефа поліції Кіркерсвілля, а тоді

сказали послухатися його й піти до помічника шерифа Пола Шорта, але ніхто ні чорта не зробив.

Боулз, який знав Ділейн багато років, відчув, що дуже добре розуміє її.

— Чому б вам не приїхати завтра до мого офісу?

— Ні, Гаррі. Мій чоловік тут, зі мною, і він хоче з вами поговорити. Хоче здатися, але боїться, що Чарльз уб'є мене й дітей. Поговоріть із ним, Гаррі. Вас він послухає.

— Гаразд, Ді, — погодився Боулз. — Зачекайте трохи. Я покладу слухавку тут і візьму в себе в кабінеті.

Він швидко перейшов до свого кабінету і взяв слухавку.

— Ді? Я вже можу говорити. Давайте його.

Він почув стишену розмову, а тоді озвався м'який голос:

— Містере Боулз, це Гері Льюїнгдон. Ді говорила з вами про цю ситуацію. Що, по-вашому, мені слід робити?

— Ви справді хочете здатися?

— Так. Це єдиний спосіб зупинити все.

— І те, що вона розповіла мені, правда?

— До останнього слова.

Якусь мить Боулз розмірковував.

— Знаю, вас обох хвилює, що якщо ви здастесь, ваш брат відіграється на Ді та дітях.

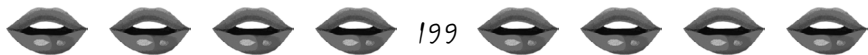
— Саме так.

— У мене ідея. Я читав у газетах, що в Джозефа Енніка зник гаманець із кредитними картками й водійським посвідченням. Він у вас?

Якусь мить повагавшись, Льюїнгдон промовив:

— Так.

— Ось що я зробив би на вашому місці. Я пішов би до універмагу й скористався кредитками Енніка, щоб оплатити покупку — різдвяні подарунки для дітей. Зробіть так. Ходіть із крамниці до крамниці, доки хтось не звинуватить вас у використанні краденої кредитної картки. Таким чином Чарльз вважатиме, що ви скоїли дурницю та вас упіймали. Він не підозрить, що ви здалися, і не займатиме Ділейн і дітей. Коли

вас заарештують і дадуть скористатися телефоном, наберіть мене. А зараз дайте мені ще раз поговорити з Ді.

Ділейн узяла слухавку, і Боулз сказав:

— Ідіть із ним і залишайтеся поряд, щоби впевнитись, що він точно це зробить. Доки вони з Чарльзом не опиняться під вартою, ви з дітьми в небезпеці.

Гаррі Боулз зізнався мені, що цього цілком могло вистачити на те, щоб його позбавили ліцензії. Як судовий службовець він зобов'язаний був видати Гері Льюїнгдона представникам влади. Але, казав адвокат, він достобіса добре знав: усе, що розповіла йому Ділейн, аж ніяк не тягне на справу проти будь-кого з братів. Цього не досить, щоб когось обвинуватити. А вона достатньо розповіла йому про брата Гері, Таддеуса Чарльза, щоб наразити на небезпеку його власне життя та життя його дружини, якщо Таддеус коли-небудь дізнається, що йому відомо.

Коли Ділейн уперше прийшла до нього й запевнена, що Чарльз — «убивця 22 калібру», він їй не повірив. Та, на відміну від шефа поліції Веса Андерсона й лейтенанта Пола Шорта, він віддавав належне Ділейн: вона не дурна. Вона сильна кмітлива жінка.

— Знаючи Ділейн, — мовив він, — вважаю малоюмовірним, що вона була просто невинною спостерігачкою. Ділейн Льюїнгдон завжди була жінкою, яку варто сприймати серйозно.

Поклавши слухавку та впевнившись, що мій телефонний звукозаписувальний пристрій спрацював правильно, я кілька секунд сидів нерухомо. Ані Стекмен, ані будь-хто інший, пов'язаний із розслідуванням, не знали, що ввечері напередодні затримання Гері його дружина телефонувала адвокатуві й почала здійснювати план арешту «вбивць 22 калібру». Впіймання цих убивць зовсім не було щасливою випадковістю, як казав Чемп, або наслідком жадоби, як гадав Стекмен. Гері скористався кредитками Енніка навмисно, тому що адвокат його дружини вмовив на це.

Щасливий телефонний дзвінок допоміг знайти одну з відсутніх частинок 22-каліберного пазла. Тепер же мені було потрібне таке саме везіння з Клавдією.

3

Коли 10 листопада 1983 року я зателефонував Рассу Мілліону в Остіні, штат Техас, щоб обговорити його спогади про роботу над справою для «Плейбоя», серед інших людей я спитав його й про Діно Політіса.

— Знаєте, він справжній грубіян, — зазначив тоді Мілліон. — Вочевидь, усі це знали. У поліції мені казали: «Будьте обережні з цим типом».

— Ви коли-небудь зустрічалися з ним?

— Ну, Дай звів нас через якогось іншого хлопця, і ми хотіли зустрітися з ним десь о четвертій. І тут він телефонує та каже: «От що, я не можу о четвертій. Буду десь ближче до сьомої». А я кажу: «Гаразд, зателефонуйте мені, я буду в Дая». Тоді він телефонує мені о сьомій і хоче, щоб я зустрівся з ним опівночі в якомусь барі на Днищі.

Мілліон пирхнув.

— Тоді я сказав: «Слухайте, я хочу поговорити з вами, якщо ви хочете поговорити зі мною». І додав: «Я готовий зустрітись у “Макдональдзі” о десятій ранку, але я не зустрічатимуся з вами на Днищі — на вашій території — опівночі. Нізащо».

— І що сталося? — спитав я.

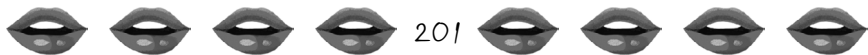
— Ми його так і не побачили.

— Він на це не погодився? — уточнив я.

— Ні.

Коли Діно Політіс зателефонував мені на початку січня 1984-го, за чотири місяці після того, як перервав мою розмову з його дівчиною, я був захоплений зненацька.

— Вам досі цікаво поговорити зі мною? — спитав він мене. Я сказав, що так.

— Ну, може, ми могли б зустрітися, — мовив він, — але я нічого не обіцяю.

Пригадавши застереження Мілліона, я твердо вирішив, що не зустрічатимуся з Діно опівночі в барі на Днищі.

— Звідки ви телефонуєте? — спитав я.

— Із головного відділення Громадської бібліотеки Колумбуса.

Я вирішив, що це там він збирав відомості про мене.

— Гей, звучить як чудове місце для зустрічі, — пожвавився я. І зізнався, що ніколи не бував у Громадській бібліотеці Колумбуса. Він назвав її адресу й погодився зустрітися зі мною найближчого четверга о шостій.

— У головному вестибюлі є лави, — сказав він. — Я знайду вас там.

Після того як він поклав слухавку, я спробував уявити, як це буде — бесідувати з Діно Політісом у бібліотеці. Якщо це виявиться незручно, він зможе запропонувати мені піти кудись в інше місце. Якого дідька, думав я, якщо вже такий досвідчений приватний детектив, як Мілліон, не погодився зустрічатися з Діно на його території, то я точно не маю наміру цього робити.

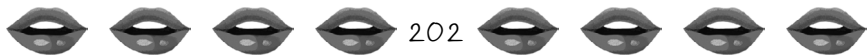
Тож зателефонував бібліотекарці в Колумбусі, розповів їй, що працюю над книжкою, і спитав, чи є в них приватна конференц-зала, де я міг би розпитати інформатора.

Є, відповіла вона, і я можу нею скористатися.

Я приїхав до Колумбуса за годину до призначеної зустрічі морозного 12 січня 1984 року, щоб розвідати місцевість і знайти безпечне місце для стоянки. Перевірив залу і, дізнавшись, що бібліотека зачинається о десятий, попросив одного з охоронців зазирнути до мене за кілька хвилин до закриття. О шостій годині я спустився на зустріч із Діно, наказавши собі не надто розчаровуватись, якщо він не прийде.

Та Діно здивував мене.

Він прийшов — охайно вдягнений, у чорному шкіряному пальті. Коли ми піднялися на ліфті до приватної конференц-зали, він запитально подивився на мене.

— Для того, хто не знає цього місця, ви доволі швидко зорієнтувалися.

Мої руки пітніли.

Майже півгодини Діно не дозволяв мені увімкнути диктофон. Підозріливий, нервовий, вибагливий, він виклав цілу низку умов для інтерв'ю. По-перше, він наполягав, щоб я не використовував справжнього імені його дівчини. Я погодився, і ми вирішили, що вона фігуруватиме як Ельсі Мей Бенсон.

Я повинен використати все, що він мені розповість, повністю та без скорочень, вимагав він. Я сказав, що це неможливо, оскільки, як письменник, я сам маю вирішувати, що писати, а що вирізати.

Він сказав, що домовився зі своїм другом зустрітися з нами, і перш ніж я увімкну запис, він дочекається його поради.

Доки ми чекали, Діно спитав, що саме я хотів би знати. Я згадав про те, що деякі речі в зізнанні Клавдії розходилися з тим, що розповіла мені Мері Слатцер, і це прояснювало окремі місця в зізнаннях Льюїнгдонів. Я хотів перевірити деякі з них.

— Що, наприклад?

— Наприклад, Клавдія каже Чемпу, що перед убивствами ви з Боббі проникли до будинку Маккена, бо збиралися його пограбувати.

— Саме так, — погодився він. — Ми це робили.

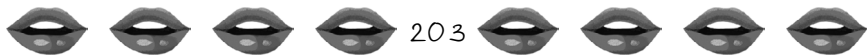
— А Мері Слатцер казала, що за тиждень перед убивством Мікі хтось вдерся до нього крізь підвальне вікно. Тому Мікі й забив його дошками й тому — якщо вірити зізнанням Льюїнгдонів — вони не могли увійти, як планували, крізь підвальне вікно, а мусили зламувати двері з боку гаража.

— І що? — спитав Політіс.

— Тож ви кажете, що приходили туди з Боббі. Це ви вдерлися крізь підвал?

— Саме так. Вломилися, щоб пограбувати хату.

У мене пальці свербіли від бажання увімкнути диктофон. Я не мав певності, що він повторить це для запису. Але сказав собі: важливо, щоб він продовжував говорити.

— Розкажіть мені про це, — попросив я.

— Розкажу. Знаєте, що я вам розкажу? Чорта лисого! На дідька мені взагалі з вами базікати?

— Ви про що?

— Це дурня, нібито ми з Боббі вдерлися до будинку Маккена. Я сказав це, аби перевірити, що ви з цим робитимете. І ви просто довели мені, що все вже вирішили. Показали, що вважаєте мене звичайнісіньким бандюганом.

Я був ошелешений. Він влаштував мені пастку, і я в неї попався. Тож тепер я перепрошував. Виправдовувався. Пояснював. Мені було страшенно соромно. Не пам'ятаю, що саме йому казав, але я не хотів, щоби він гнівався на мене, і волів втримати його, аби він не пішов.

На щастя, друг Діно, нарешті з'явившись, закликав його лишитись і поговорити зі мною. Хоча щоразу, коли я вмикав диктофон, Діно змушував його вимкнути. Я плекав ідею розпитати чоловіка без запису, але вирішив, що мені потрібна підтримка у формі його власних слів на той випадок, якщо він передумає та заперечуватиме свої твердження.

Діно вимагав, щоб я надіслав йому записи для прослуховування. Я пообіцяв надіслати копії. Він зажадав великої суми грошей і відсотка від продажів книжки. Я сказав, що так не робиться — я ніколи не плачу за розмови. Коли всі його аргументи й вимоги були або відкинуті, або погоджені, він нарешті дозволив мені ввімкнути диктофон.

— Гаразд, — сказав я, розпочинаючи бесіду, як робив завжди, — розкажіть мені трохи про ваше минуле. Звідки ви?

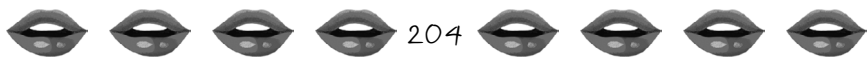
Він подивився на диктофон.

— Воно записує?

— Так, бачите цю червону лампочку...

— Вимкніть.

Я вимкнув, і він сказав, що не хоче говорити про своє минуле. Ми маємо обмежитись подіями, пов'язаними з Реєм і Клавдією та його власним арештом за потрійне вбивство.

— Добре, — погодився я, вмикаючи диктофон знову, — розкажіть мені, як ви вперше дізналися, що вас заарештують.

— Перш ніж усе накрилося, — почав Діно, — коли вперше загребли Клавдію, її адвокат, Лью Дай, пішов на телебачення. Я бачив це на власні очі. Він навіть звинуватив мене, нібито я — головний убивця. І тому я й кажу: Лью Дай вліз у це заради слави.

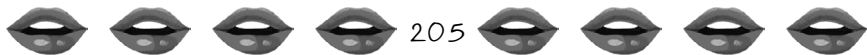
Він зиркнув на червону лампочку диктофона й похитав головою.

— Одразу після того вони пішли та схопили Ельсі Мей. Змусили описувати мою зброю — про яку вона взагалі й гадки не мала — і тицяли їй ствол. «Це може бути воно?» «А це воно?» Один ствол, який я дав другові потримати для мене, 32-каліберний пістолет, її змусили описати як німецький «Люгер»... начебто це знаряддя [вбивства]... На ранок обвинувачення вони нагадали їй про пістолет, який вона обрала, і сказали, що якщо вона цього не повторить, то відправиться до Мерісвілля за неправдиві свідчення. Її виставили перед присяжними з розрахунку на те, що Ельсі душевно здорова людина, тоді як про Клавдію можна було стверджувати, що вона хвора на всю голову.

Я нарешті вмовив його розповісти трохи про себе. Діно народився й виріс у Колумбусі, на захід від ріки Сайото, на Днищі. Визнавав, що має репутацію небезпечного вуличного забіяки. Після розлучення з дружиною намагався почати нове життя. Непогано заробляв на своїй сайдинговій справі. Мав власну вантажівку й інструменти, і робота траплялася досить часто, щоб він міг надсилати гроші своїй одинадцятирічній доньці й підтримувати літнього батька — єдиних людей у світі, які були йому небайдужі.

— Усім іншим я ніколи не довіряв і ні про кого більше не дбав, — зізнався він. — Решта світу, про мене, нехай котиться в пекло.

Він розповів мені про крадіжку ягнячих відбивних, і на його обличчі тоді явно проступав сором. Діно забагато випив після

того, як йому заплатили за облицьовування будинку, він радів, що має два чеки на загальну суму тисяча сто доларів у своєму гаманці. Те, як він про це розповідав, не відрізнялося від опису цього епізоду Тоні Річем, але зі слів Діно здавалось очевидним, що то був імпульсивний вчинок, за який йому досі ніяково.

Тоді він похитав головою.

— Не хочу, щоб про це писали.

— Це загальновідома інформація, — став захищатись я, — адже за це вас заарештували.

— Ні... це соромно. Я навіть намагався сплатити за них, але мені не дозволили.

Він звинувачувально вказав на диктофон.

— Ви тишком знов увімкнули цю штуку, адже так?

— Ні, я увімкнув його раніше. Тишком не вмикав. Я показував вам, що його ввімкнено, коли ми уточнювали деталі.

Я звернувся до його друга по підтримку, нагадав, що відкрито показував йому, коли вмикав пристрій. На щастя, друг кивнув, тож гнів Діно вщух, і він розповів мені решту історії.

— Це була дурість, — він похитав головою. — За це більш соромно, ніж за оте кляте звинувачення [в убивстві].

Я попросив його розповісти про знайомство й побачення з Крістін Гердман.

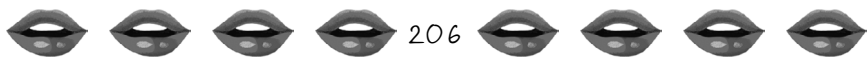
— Я зустрів Крістін у барі, років за три до її смерті, у «Пойнт-Лаундж». Ми сиділи там, нічого особливого не відбувалося. Познайомились, і я спитав її, що вона робить пізніше. Зібралися піти на побачення трохи згодом тієї ночі. Потім постала тема: «Що ми на ньому робитимемо?» — спитав я її. Кажу: «Хочеш, підемо й зробимо це?» А вона: «Звучить як гарна ідея». Тож ми пішли й зробили це.

— Яка вона була з себе? — спитав я.

— Дуже вродлива фігурка. Гарненьке личко. Довге темне волосся. Обличчя... ну, грубий погляд, важкий. Середній зріст.

Вони мали три побачення, сказав Діно.

Коли ж зайшла мова про арешт за вбивства, на його обличчі проступив гнів.

— То було після десяти днів цькування, стеження та розуміння, що мене за це посадять.

— Звідки ви це знали?

— Знав, бо Клавдію вже заарештували, а ще вони казали Ельсі Мей, що мене теж заарештують. Потурбувалися, щоб я про це знав. І оте стеження... Я навіть вантажівку сховав, і мої інструменти свиснули. Мене це розлютило...

Тоді його забрали до в'язниці й заарештували за вбивство.

З'ясувалося, що він мав напрочуд добре алібі. Тієї ночі Діно грав у карти в присутності одинадцятьох людей, включно з власником бару, його дружиною й дітьми та офіцером поліції. Я розумів, чому суддя відпустив його під підписку про невиїзд.

— Що було у вас на думці?

— Мене це злило... Коли я це зробив [надав їм алібі], Говард Чемп хряснув книжкою об стіл і питає: «Чому ж ти не сказав нам цього при своєму адвокатові два дні тому?» А я йому: «Бо знайти адвоката — це гроші, а мені воно на біса було не треба». Він: «Гаразд, О'Грейді каже, у нас достатньо доказів, щоб тебе судити, я свою справу зробив. А тепер йду додому».

— Що ви відчували в окружній в'язниці?

Діно подивився на мене.

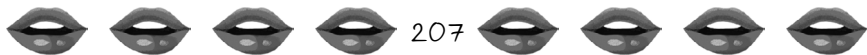
— А, зрозумів, то тепер у вашій книжці піде мова про душу, так? Мені три дні знадобилося, щоб збагнути, що це не сон. Я тричі відчував, як це — померти на електричному стільці... прокидався весь у милі... снилося, що сідаю на той стілець. Бачте, навіть тепер я почуваюсь як плаксиве дитя. Не люблю бути таким.

— Усе гаразд, — запевнив я. — Це важливо.

— Я боявся за свою дочку. Боявся за здоров'я свого старого батька... як він це сприйме. Що ж до моїх близьких друзів — я знав: вони не повірять, що це зробив я. Навіть питав себе: може, я був п'яний і скоїв таке... не пам'ятаючи.

Я нагадав про поліграф.

— У ніч перед тим, як його пройти, — відповів він, — я не міг заснути — усе думав про це. Потім, коли все ж пройшов

його, то відповів на всі питання, крім одного. Вони сказали, що я був у будинку Мікі Маккена на час убивств. Я гадав, у мене інфаркт станеться, — продовжував Діно. — Мені був тридцять один рік, я був дужим чоловіком — і потребував допомоги... був слабкий.

Чоловік виплескував свої спогади та свою гіркоту цілі дві години. У якийсь момент, сказав Діно, він нарешті усвідомив, чому поліційне авто під'їжджало до його трейлера тієї ночі десь за годину до того, як помічники шерифа прийшли заарештовувати його. Вони розставляли пастку.

Його друг, який уважно слухав, періодично заохочуючи Діно говорити, тепер висловив власну думку про те, що щойно сказав Діно.

— Я часто підозрював — знаєте, я був і тоді його другом, — що вся мета їхнього спостереження полягала в тому, щоб упіймати його... змусити якось зреагувати на дрібну образу, а тоді застрелити. [Вони мають] зізнання Клавдії. Він мертвий. Не може себе захистити. Вони впіймали його. Справу закрито.

— Це вони й намагалися зробити, — схвильовано погодився Діно. — Тому й врубали фари посеред ночі. Бачте, я був п'яний, і я їм...

— Вони знають, що він раніше поведився агресивно, — продовжував його друг, — особливо з поліцією. І, гадаю, намагалися його піямати на цьому. Та це лише припущення.

— Це правда, — наполягав Діно. — Так вони і вчинили.

— Для ясності, — уточнив я. — Ви відчуваєте, що вони хотіли змусити вас тікати, а якщо вас застрелять, то в них лишаються свідчення Клавдії...

Діно тріснув по столу.

— Цього вони й хотіли.

— Скажімо так, — мовив його друг. — Коли заарештували тих, хто насправді це скоїв, за ними не ходили назирці цілий тиждень, не каталися повз їхні трейлери. Усю поліцію округу змусили збирати досьє на того типа, а коли спливла його кредитка... то й усе.

Чи так само вважав Діно під час свого арешту й обвинувачення, я знати не можу. Але, вочевидь, у подальші роки вони обидва дійшли переконання, що помічники шерифа планували зробити з нього цапа-відбувайла.

Хотів би я знати трохи більше про друга Діно з його добре підвишеним язиком, але вирішив не випробовувати удачі, розпитуючи про нього самого.

Я згадав про зізнання Клавдії, буцімто Діно мав зброю та вбивав людей. Хотів дізнатись про його реакцію.

— Це... Це... Знаєте, навіть згадувати не буду, — відказав він.

— Я просто хочу знати, що ви відчуваєте.

— Що я відчуваю... що відчуваю... це все робота поліції з нашого чудового Департаменту шерифа... — люто буркнув Діно. — Навіть «Диспетч» долучилася до цього всього.

— Розкажіть мені.

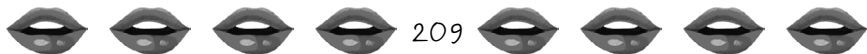
— Уже те, як вони це сформулювали... Вони засудили мене ще до того — знаєте, я про те, як вони не дали мені розповісти власну версію, коли я прийшов до них.

— Розкажіть, як приходили до «Диспетч».

— Коли нас звільнили, у Клавдії взяли інтерв'ю. У Рея взяли інтерв'ю. *А в мене не взяли.* Я телефонував до «Диспетч», коли вийшов під заставу. Деякі речі... мені не сподобалося, що газета досі згадує про них, а це неправда. І я подзвонив до газети й вимагав поговорити з людиною, яка пише ці нісенітниці. То ось, її немає, а хлопець каже: «Хто це?», а я йому: «Хочу поговорити з нею особисто». Він: «Скажіть мені, хто ви й навіщо вам із нею говорити?» Я: «Це Діно Політіс, і я хочу повідомити їй, як насправді ті сучі діти нас заарештовували — те, чого ви не друкуєте».

Діно похитав головою, наче досі пригнічений цим спогадом.

— Тож наступного дня я зв'язався зі своїм адвокатом — подзвонив йому. Щодня мусив віддзвонюватись адвокату, зрозуміло? Він мене питає: «У чім річ?» Я кажу: «Ні в чім». Він мені: «Щось сталося?» Я йому: «Ні». А він мені: «Ти

тупий виродок, ти закінчиш у в'язниці або мертвим». І повторив [мені] ті самі слова, що я казав то́му, з газети.

Для Політіса було очевидно, що сталося.

— Це могло бути лиш одне: той, із ким я говорив, подзвонив прокурорам, а прокурори — моєму адвокатові й сказали: «Тримай свого під контролем».

Коли він пригадував ці події, то так гнівався, що я теж почав злитися.

— Що ви відчули, коли заарештували Льюїнгдонів?

— Лють на Департамент поліції, бо якби вони зреагували як слід, семеро інших людей були б живі.

— Департамент поліції?

— Е-е, Департамент шерифа, — виправився Діно, — а не поліції. На Департамент поліції я зовсім не злюся. То лише Департамент шерифа... і прокурори... бо вони все це обкрутили.

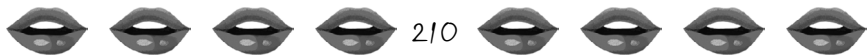
Діно всміхнувся, і коли я спитав його, про що він думає, він сказав, що пригадує, яким був щасливим, коли Джордж К. Сміт програв вибори на посаду генерального прокурора Огайо в 1978-му: на останні кілька доларів надіслав йому телеграму з привітаннями.

Двері відчинились, і зазирнув охоронець бібліотеки — сказати нам, що заклад починається.

Коли я спитав Діно, що він тепер відчуває до Клавдії, той знизав плечима.

— Я бачив Клавдію після того, — відповів він, — і казав їй, що не тримаю на неї зла. Рей тримав. Рей не зрозумів. Рей її зненавидів. Я твердив йому, що це все не вона. Що вона хвора. Не знала, що коїть. Що це все поліція.

Розмова завершилась, ми втрьох спустилися сходами й вийшли крізь вестибюль. Перш ніж я штовхнув парадні двері, щоб пірнути в морозну січневу ніч, Діно простягнув руку й поправив комір мого пальта, а тоді вийшов наперед і притримав для мене двері. Коли ми рушили кожен до свого авто на стоянці бібліотеки, він обернувся, усміхнувся й помахав на прощання.

РОЗДІЛ ЧОТИРНАДЦЯТИЙ

I

Від початку Клавдія уникала розмов про своє дитинство та юність. Твердила, що майже нічого не пам'ятає.

Згодом я дізнався (від молодой соцпрацівниці з офісу громадського захисника, яка пригадувала, як навчалася з Клавдією в середній школі), що оскільки Клавдія була помітно вища за всіх хлопчиків і в неї набагато раніше, ніж в інших дівчат, з'явилися повні груди, вона постійно перебувала в стані збентеження. Її нетривка увага й непередбачувані провали в пам'яті призвели до того, що однокласники дражнили її та називали відсталою.

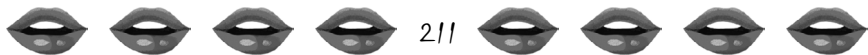
Я вже бачився й розмовляв із матір'ю Клавдії, але її старший брат Девід навідріз відмовився зустрічатися зі мною. Якщо вірити іншим членам родини, між Клавдією та Девідом стався розрив у 1970-му, коли після свого дев'ятнадцятого дня народження вона покинула школу й поїхала жити з ним біля військової бази у Форт-Брегг, Північна Кароліна. Ось і все, що змогли мені сказати про Девіда.

За кілька днів після моєї розмови з Діно Джордж Яско, батько Клавдії — який розлучився з Мартою невдовзі після того, як Клавдії виповнилося вісімнадцять, — погодився поговорити зі мною. Я домовився забрати його з-перед багато-квартирного будинку в центрі Колумбуса, де він жив зі своєю старенькою матір'ю.

Метр вісімдесят дев'ять на зріст, пенсійного віку продавець взуття на півставки втиснувся в моє компактне авто й запропонував поїхати до бару в східній частині міста, де ми могли б поговорити.

Згадуючи зізнання та арешт Клавдії, він запевняв, що йому ніколи не розповідали про її проблеми.

— У нас із Мартою було так, — зізнався він. — Я намагався не обтяжувати її, розповідаючи свої погані новини, а вона навзаєм не розповідала мені своїх.

Клавдія, з його слів, була дуже тихою дитиною, і годі було сказати, щасливою чи ні. Вона любила малювати та слухати музику.

— Нічого пам'ятного Клавдія не скоїла, коли росла, — мовив Джордж. — Жодного разу навіть шибки не розбила. Ніколи не проливала чорнила на килим абощо.

Щодо психічного стану Клавдії він зазначив:

— Іноді вона мала світлу голову, а іноді ні.

Чоловік дійшов до того моменту, коли йому важко було приймати сказане Клавдією.

— Існує така сіра зона, де я не можу взяти щось і сказати: оце чорне, а оце біле. Не можу більше ніяк розрізнити. Спершу я вірив усьому, що вона говорила.

— Клавдія була вродливою дитиною?

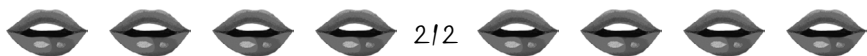
— Вона була гарненька дівчинка... але щоразу всі свої зауваження я мушу починати з того, — продовжував чоловік, — що вона була висока. І це турбувало її, коли вона була у школі. Коли тобі дев'ять років і ти в третьому чи четвертому класі, а при тому на цілу голову вища за *будь-якого* хлопця... це проблема. Ми намучилися, намагаючись втиснути її у взуття та одяг відповідно до її віку. Їй було два чи два з половиною, а я вже мусив купувати взуття дорослого розміру.

Натомість темноока й темноволоса Ненсі, розповідав він, маючи лише метр п'ятдесят вісім, здивувала його та всіх інших у його рослії родині. Коли я спитав, що він про все це думає, Джордж відповів, що Ненсі — побачивши, як страждає Клавдія, вивищуючись над усіма в школі — молилася, щоб вирости низькою, і її молитви були почуті.

Джордж зробив паузу, ніби вирішуючи, казати щось іще чи не казати, і нарешті довірливо сперся на стіл.

— Клавдія нафантазувала дві різні історії. Не знаю, чи вона розповідала вам... про інцест?

Я не відповів. Але починав розуміти, чому Клавдія не може говорити про своє дитинство.

— Так ось, це вигадка, — наполог він. — Ми це обговорювали. Марта казала: вона знає, що про *мене* це все неправда. І я сказав: ну звісно. Бачте, це була неправда. А Ненсі стверджувала, що її допитували про це. Вона знала, що це неправда.

— А інша історія? — спитав я.

— Намагаюся пригадати... Ага, вона [Клавдія] казала, що Марта — повія. Так ось, це теж була повна брехня. Я дізнався про це від Марти, і хтось іще мені розповів... І приблизно в той самий час Клавдія ходила й розповідала поліції, що я у мафії та краще їм стерегтися.

Ми обидва розсміялися.

— Еге, — продовжив він, — але це не мало жодного ефекту. На щастя... — додав Джордж, дістаючи зі свого гаманця візитівку з Ордену поліційного братерства, — це в мене від Номера Дев'ять, і підписано Дьюї Стоуксом, президентом. Це від штату Огайо, а я ще маю національну. Не думаю, що бодай один із сотні полісменів носить при собі національну. Тож вони мене в деякому сенсі *знають* і певні, що все це неправда.

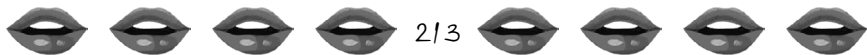
— Клавдія ніколи не розповідала мені, що ви в мафії чи що Марта була повією.

Він полегшено кивнув.

— Я завжди був перфекціоністом, — мовив Джордж, — і намагався виховувати дітей так, щоб вони робили все якнайкраще. У нашій родині є прислів'я: «Хто коїть безлад, той прибирає безлад». І ми застосовували його до всього.

Коли два дні по тому я розпитував Ненсі, вона сказала, що, як на неї, більшість халеп Клавдії походять з того, що вона мала «сильніші почуття [до Девіда], ніж бувають між братом і сестрою, а коли він не відповів взаємністю, почалися проблеми».

Також, припускала Ненсі, проблеми Клавдії з її сексуальністю можуть корінитись у випадку, коли вона, ще підлітком, працювала в аптеці поблизу. Одного дня, розповідала Ненсі, Клавдія зателефонувала додому в істеричі, кажучи, що зазна-

ла сексуального насильства з боку когось, хто зайшов до крамниці, — когось знайомого.

Ненсі розповіла мені, що сама завагітніла в чотирнадцять, від однокласника, і відчула, що не може миритися з ультиматумами матері. Вона пішла жити до Стекменів, зізнавшись місіс Стекмен, що нізащо не погодиться на аборт і не віддасть дитини. Саме тоді Білл Стекмен і запропонував удочерити її та дитину й став для неї «татком».

Спілкуюючись із батьками та сестрою Клавдії, я почав розуміти, чому вона не хотіла розмовляти про них. Клавдія вочевидь зростала в напруженому та складному домашньому оточенні, і корені її проблем сягали глибоко.

Наступного четверга, відвідуючи Клавдію, я здивувався, коли вона зустріла мене у дверях хитрою усмішкою.

— Що?.. — спитав я, знімаючи пальто.

— Мені на днях телефонували.

— Ваша духовна порадиця?

Вона похитала головою.

— Ельсі Мей Бенсон.

Я плюхнувся на канапу.

— О, ні!

— Вона вважає це доволі кумедним. Ми добряче посміялися з того, як Діно не хотів, щоб ви використовували її ім'я, тож ви дали їй псевдонім. Але «Ельсі Мей Бенсон»? «Австралія» принаймні звучить незвично.

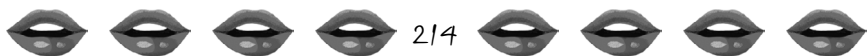
— Цікаво, навіщо він їй розповів.

Жінка стенула плечима.

— Гадаю, щоб показати, хто головний.

Відтак вона запропонувала мені кави, але я відмовився. Нерви були достатньо напружені й без того. Сьогодні я мав на меті змусити її пригадати те, що розповіла мені Ненсі — про пережите Клавдією в аптеці.

Коли вона повернулася, стискаючи в долонях горнятко кави, я спитав про це.

Вона насупилась і похитала головою.

— Не знаю, про що ви кажете.

— Але Ненсі стверджувала...

Клавдія зі стуком поставила горнятко на стіл, розплескавши каву.

— Не уявляю, на що вона натякає.

З її емоційної реакції я припустив, що вона заблокувала той болісний досвід глибоко в пам'яті.

— Ви ненавиділи чоловіка, який учинив над вами сексуальне насильство?

— Не можу нікого ненавидіти. Я не мстива людина.

— Вірю вам, Клавдіє.

— Я не ненавиділа навіть тих трьох, які гуртом згвалтували мене.

Я знав, про що вона каже.

Хоча психіатр Клавдії, доктор Стінсон, відмовився зустрітися зі мною, і я міг покликатися лише на свідчення в суді та її спогади, Клавдія — після багатьох зволікань — дістала й передала мені свою історію хвороби. Я пригадував частину, у якій доктор Стінсон писав:

«У віці шістнадцяти років [так в оригіналі, насправді дев'ятнадцяти] вона переїхала до Північної Кароліни, [щоб бути] з її братом, який на той час служив в армії. Під час перебування в Північній Кароліні Клавдія була згвалтована трьома солдатами...»

Я унікав цієї теми, і того дня то була її перша згадка про згвалтування.

— Ви розповісте мені про це, Клавдіє?

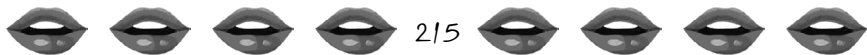
Вона непорушно дивилася на мене, наче намагаючись зазирнути глибше за очі.

— Чому ви хочете знати про це?

— Бо я досліджую події вашого життя, які допоможуть мені зрозуміти вас.

— Я вам уже все про це розповідала.

— Ні, не розповідали.

— Розповідала. Я пам'ятаю, що казала вам. Чому ви хочете почути це знову?

— Клавдіє, коли я побачив той запис у вашій медичній картці, то був приголомшений. Я нічого не знав про групове зґвалтування.

— Я вам казала.

Так тривало майже годину, поки я нарешті не погодився:

— Гаразд. Нехай буде по-вашому. Ви розповідали, але мені треба почути це знову.

— Чому?

— Тому що я не можу знайти жодного запису з цим, а деталей не пам'ятаю. Мені вони потрібні, бо це може пояснити дещо про вашу особистість і вашу поведінку. Розкажіть мені.

Клавдія підозріливо зиркнула на мене, але нарешті описала, що сталося з нею однієї ночі влітку 1970-го, після того як вона переїхала до трейлера — будинку на колесах — біля військової бази у Форт-Беррі, разом із братом Девідом і його другом Полом з Індіанополіса...

Того дня, пригадувала вона, температура стояла градусів під сорок, а кондиціонер не працював. Хоча вона знала, що брат цієї ночі на службі, та коли стук у двері розбудив її, подумала, що Пол спить у глибині трейлера, і здивувалася, чому він не встане подивитися, хто там. Лише згодом Клавдія дізналася, що він пішов до клубу для військовослужбовців, рятуючись від спеки.

Вона вибралася з ліжка, підійшла до дверей і спитала, хто це.

— Термінова справа, — промовив чоловічий голос, і на мить вона подумала, що то Девід. — Потрібен телефон, щоб викликати допомогу.

Клавдія відчинила двері.

Троє чоловіків у військовій формі увірвалися в трейлер. Один схопив її ззаду, другий вдарив в обличчя. Коли вона закричала, третій — вона гадала, що впізнала його обличчя — гучно увімкнув програвач. Потім чоловіки притиснули її до підлоги й по черзі гвалтували. Щоразу, коли Клавдія пручалася, один із них бив її. Вона бачила, що вони добряче сп'янілі від алкоголю чи

наркотиків. Перший обблював її з голови до ніг, і відтоді щоразу, коли вона чула або читала про те, як когось зґвалтували, їй пригадувався сморід блювотини, від якої разило віскі. І щоразу, коли вона чула запах блювотиння, заново переживала зґвалтування.

Коли вони закінчили з нею й пішли, дівчина чула, як заводитьсся й від'їжджає машина. Тоді схопила скатертину, загорнулася в неї та пошкандибала через дорогу туди, де мешкав сержант, командир її брата.

Він відвіз її до лікарні й послав по брата. Девід мало не осканьженів, коли вона розповіла йому, що сталося. Він доповів у військову поліцію, і наступного дня Клавдія дала свідчення черговому офіцерові.

Неважко було знайти гвалтівників. Сусіди, які скаржилися на гучну музику, описали трьох солдатів, які вибігли з її трейлера, і впізнали модель їхньої автівки. Клавдія описала одного, який здався знайомим. Свідки в клубі для військових Е/4-Е/9 бачили їх трьох разом.

Їх заарештували, і Клавдію привезли підписати заяву. Та коли вона почула, що, оскільки їй немає двадцяти одного року, групове зґвалтування може призвести до смертного вироку, то перелякалася. Як би вони не скривдили її, вона не хотіла бути причиною їхньої смерті в газовій камері. Знала, що деякі жінки вимагали б максимальної відплати, але вона так не могла.

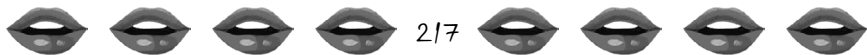
Клавдія відмовилася висувати звинувачення.

Офіцер, який вів розслідування, намагався її переконати, що так буде правильно, але вона лише хитала головою й казала:

— Забудьте. Не можна вирішувати це ось так. Хтось має поговорити з ними. Їм потрібна допомога... психологічна... вони хворі. Я не хочу, щоб вони померли за скоєне наді мною, бо ніколи не вірила в смертну кару.

Тут жінка підняла на мене очі, хитаючи головою.

— Знаєте, коли ті хлопці постукали до мене у двері й попросили скористатися телефоном, я, мабуть, забула, що в нас його немає.

Бідолашна, розгублена, вразлива Клавдія. Її відмова висувати обвинувачення через те, що це могло призвести до смертної кари для трьох кривдників, глибоко мене зворушила. Я був радий, що вона нарешті повідала мені про це. Її співчуття й милосердя до інших — навіть до тих трьох, які вчинили жорстоку наругу над нею, — переконали мене в тому, що казали про неї інші: Клавдія й мухи не скривдить.

І боляче було усвідомлювати, що тепер, за п'ять років після «вбивств 22 калібру», її досі переслідував спогад про Маккена, його матір і Крістін. Вивільнити ці спогади, на її думку, було єдиним способом відігнати тих привидів.

Але я бачив, що вона має намір боротися до кінця.

2

Клавдія розповіла мені, що зустріла Білла «Смоукі» Гема за кілька тижнів після згвалтування. Вона поїхала — як зазвичай — до клубу військових, де Девід грав на бас-гітарі в рок-групі. Через те що її зупинив офіцер поліції, щоб застеретти від подорожей автостопом, казала Клавдія, вона пропустила виступ Девіда.

— Ви хіба не боялися їздити автостопом? — спитав я, намагаючись звикнути до її нового образу, який складався в мене.

— Ні. Я часто до цього вдавалась, — зізналась вона. — Колись я чинила по-справжньому безрозсудно. Була сміливою, але це дурість. Ви б не повірили, що я робила деякі речі. Мене навіть могли вбити.

Смоукі, механік гелікоптера 82-ї повітрянодесантної дивізії, запросив її на танець. Він був метр дев'яносто п'ять заввишки й дуже гарний, пригадувала Клавдія. Коли вони пригорнулись одне до одного на людному танцмайданчику, вона відчула, як її вабить до нього.

Його родина на Гаваях, розповів він дівчині, а його батько є членом Департаменту поліції Гонолулу. Смоукі планував повернутися на Гаваї після свого звільнення в кінці року.

Наступного тижня, хоч їй робили невеличку операцію через згусток крові під нігтем, вона на милицях прибула автостопом до клубу, де знову зустріла Смоукі. Вони пішли до будинку, який він орендував у районі Бонні-Дьюн, і тієї ночі Клавдія вирішила, що він — саме той, із ким вона хоче одружитися.

— Я тоді вживала багато наркотиків, — буденно пояснила вона, — галюциногени, мескалін, ЛСД. І ще канабінол.

Я був ошелешений. Попри те, що мав уже майже сто годин записаних наших із нею розмов, я тоді вперше почув, як вона зізнається, що колись вживала вуличні наркотики. Досі я вірив, що вона вживала лише пігулки, прописані лікарями від її психічної хвороби.

— Ви знаєте, що таке канабінол?

— Майже нічого не знаю про вуличні препарати, — відповів я.

Міг би додати, що до цього моменту також майже нічого не знав і про її минуле. Враження, що формувалося в мене останні півтора року — як про невинну психічнохвору, жертву суспільства, — почало блякнути. Тривожно було виявити, що ця жінка стільки приховувала від мене і що лише зараз я починав її пізнавати.

— Він щось робить із рівновагою, координацією рухів, — пояснила Клавдія.

— Що саме?

— Канабінол. Навіщо комусь уживати його, не знаю.

— То навіщо ж ви це робили?

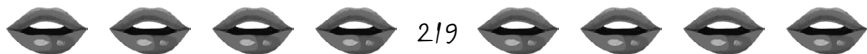
— Хотіла б я знати відповідь. Чому я їздила автостопом? Чому зізналася, що вбила трьох людей? Як мені пояснити ці речі? Я намагалася зрозуміти це, але не можу.

Вона зробила паузу й підозріливо глянула на мене.

— Що ви збираєтесь написати в книжці, пояснюючи мою поведінку?

— Я не даю пояснень, — відповів я. — Просто описую те, що сталося.

— О-о, — полегшено зітхнула вона. — Читачі робитимуть власні висновки?

— Звісно.

— Моя поведінка завжди була дивна, непоясненна. Відколи мені виповнилося шість.

Я занервував, але спробував зберегти незворушне обличчя. Мені не терпілося почути будь-які спогади з її дитинства.

— О-о... — видихнула вона. — Забула! Щойно в мене був цілий епізод у голові — і зник. Не знаю навіть, що там було. Щось про те, як моя мати віддавала мене до школи.

— Дитячого садка? — підказав я.

— Ні, у той час вони були, але я туди не ходила.

— Перший клас?

— М-м-м... ну, хай там як, сестра Антуанетта знала, що зі мною щось не так. Вона писала листи моїм батькам. Просила їх приїхати до школи на невеличку бесіду. Пам'ятаю, тато приїхав для розмови з нею, з матір'ю-начальницею і з монсеньйором. Вони просто знали, що зі мною щось не те. Постійно посиляли мене до шкільного психолога. Вважали, що це питання духовності.

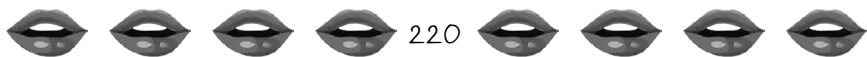
— Що ви?..

— Власне, католицький священик прийшов до будинку й змастив усі одвірки та дверні ручки олією, а тоді окропив усе святою водою. Виганяв бісів з будинку. У нас були біси. Явно були.

— Гаразд.

Вона розсміялася.

— Це нагадує мені будинок, у якому я жила зі Смоукі в районі Бонні-Дьон, коли на порозі з'явився шериф округу Камберленд. Боже мій, ніколи цього не забуду. Стукіт у двері. Ми були на кухні, їли. Без Смоукі — його там не було. Але я досі пригадую деяких інших хлопців у формі. Вони їли поспіхом — мали йти на зустріч військових чи ще кудись, і ось один із них визирав з вікна й бачить шерифський капелюх. О, як ми заметушилися, викидаючи наркотики! Намагалися змити їх в унітаз, але вони спливали, бо їх було дуже багато. А хтось приволік драбину, намагаючись видертись на горище й закинути їх туди. Знаєте, у чім була проблема? Це все було

через мого колі — я називала його Спритником, бо він гасав, як навіжений. З'ясувалося, що він покусав маленьку сусідську дівчинку. А ми тут викинули наркоти на сотні доларів.

Клавдія зі сміхом описувала це:

— Знаю, ми самі були на якійсь наркоті. Було в нас щось під назвою саліци... не можу цього вимовити. Ми обізвали це «простачком», бо від нього стаєш геть безмозким. І коли помічник шерифа сказав нам, що маленьку дівчинку покусали, що вона плаче й усе таке, то замість пожаліти її, ми висіли одне на одному й істерично реготали. Помічник шерифа дуже розізлився. Скінчилося тим, що ми мусили сплатити її лікарняний рахунок. Вони поїхали досліджувати собаку, і в того не виявили сказу, але в крові знайшли наркотики.

— Як таке сталося?

— Колишній пожилець будинку підсадив його на амфетамін. Бачили б ви Спритника. Усе хутро випало. Люди гадали, що він дуже старий.

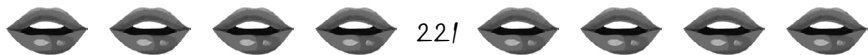
Жінка засміялася.

— Він був жалюгідний. Шкода було дивитися. Наш лисий собака на ім'я Спритник.

Що мене засмутило, то це її усмішка, коли Клавдія говорила про покусану дитину. Навіть знаючи, що недоречні сміх або сльози — один із симптомів шизофренії, я не міг не зажуритись через це. Коли дізнався, що вона казала Говарду Чемпу, буцім-то не вживає вуличних наркотиків — лише ліки, у мене склалось уявлення про Клавдію як про невинну жертву. Тепер же я почувався так само обманутим, як і він. Проте мусив намагатися тримати свої емоції під контролем, коли вона описувала власний досвід. Я був тут, щоб слухати й писати, а не щоб судити її.

3

Після того як у січні Смоукі отримав звільнення з армії, повідала мені Клавдія, вона поїхала з ним на Гаваї. Їй було дев'ятнадцять.

— Коли ми приземлилися в Міжнародному аеропорті Гонолулу, — розповідала вона, — там була вся його родина. Мабуть, без перебільшення, людей п'ятдесят. І вони дарували нам квіткові гірлянди й були щасливі нас бачити.

Ми поїхали на ранчо його батьків у Вайманало — з навітряного боку від озера Оагу, — і 13 березня 1971 року одружилися. Оскільки мати Смоукі була наполовину португалка й наполовину гавайка, ми мусили дотримуватись гавайського звичаю для молодят — перший рік прожити в домі батьків.

Якщо більшість дитячих спогадів Клавдії були порожні, то спогади про Гаваї виявились розмитими.

За кілька місяців після одруження, пригадувала вона, її заарештували за зберігання наркотиків на квартирі подружки в Гонолулу. Наступні три дні вона провела в жіночій в'язниці на Оагу, а згодом дізналася, що лише завдяки зв'язкам Смоукі в Департаменті поліції Гонолулу проти неї не порушили справи — за умови, що вона покине Гаваї та ляже в клініку для лікування наркозалежності на материк.

Восени 1971 року вони повернулися до Колумбуса, і Клавдія почала відвідувати психіатричний стаціонар для дорослих. Кілька тижнів вони жили в будинку її матері, доки не змогли винайняти власне житло поблизу. Але зимові холоди виявились нестерпними для Смоукі. Наступного січня він повернувся на Гаваї, а за кілька тижнів Клавдія поїхала слідом за ним. На свою першу річницю, 13 березня 1972 року, вони переїхали з будинку його батьків до власної квартири.

За словами Клавдії, вона знала, що її поведінка на Гаваях була дивною: безсонні нічні нипання квартирою, пригніченість, нервозність, паніка з нападами агорафобії. Католицький священник, який одружив їх, запропонував жінці сходити до його друга, психіатра Танаки, який першим діагностував у неї параноїдальну шизофренію з гострою істерією.

Її шлюб зі Смоукі зазнав краху. Багато розповідати про нього вона не могла чи не хотіла. Більшість подій 1972 року стерлися з її пам'яті, хоч вона визнавала, що її тодішнє життя було по-

стійною чергою барів, нічних клубів і незнайомих чоловіків. Вона невиразно пригадувала, як її жорстоко побили в січні 73-го — зламали вилиці й вибили більшість передніх зубів. Відтак була пластична хірургія й цілі місяці на те, щоб загоїлось обличчя, а коли зняли бинти, друзі казали, що тепер її обличчя стало навіть більш загадковим, більш звабливим, більш чуттєвим.

7 березня 1973 року вони зі Смоукі розлучилися. За тижень вона суттєво перевищила дозу своїх ліків і була доправлена до медичного закладу Квінз у Гонолулу.

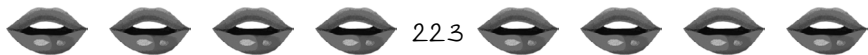
Виписавшись за кілька днів, Клавдія виявила, що втратила будь-яке відчуття часу. Її розумовий стан погіршився, і вона переходила з роботи на роботу, з одного бару чи нічного клубу до іншого — співала, танцювала, обслуговувала бар.

Вона працювала офіціанткою топлес у «Зеленій галявині», а потім у «Лимонному дереві», відчуючи жаль до чоловіків, які витріщалися на її груди, намагаючись торкнутися до неї. Знову почала зловживати вуличними наркотиками, щоб зробити життя більш-менш стерпним. Особливо кокаїном, легко доступним на Гавайях, який вколювала у вени на ногах ззаду, під колінами. Зрештою Клавдія пішла з «Лимонного дерева» і найнялася до «Королівської веранди», де зустріла Талію Ломен. Вони вирішили винайняти квартиру на двох, з'їхалися та стали коханками.

— Це були мої другі бісексуальні стосунки, — зізналась мені.

Я відчув, що вона навмисно каже так, щоб подивитись, чи мене це шокує. Я зберіг незворушне обличчя, не показуючи жодної реакції. Знав, що коли виявлю хоч натяк на осуд, вона більше ніколи мені не звириться.

— Мої перші стосунки з дівчиною були в середній школі, — продовжила Клавдія із затуманеним поглядом. — Ми з Геленою намагалися тримати їх у таємниці, але якимось чином інші діти дізналися й дражнили нас, називаючи лесбіянками. Це турбувало Гелену більше, ніж мене. Потім, у день святого Валентина, коли ми мали зустрітись, вона взяла з шафи батьків револьвер і застрелилася.

Клавдія з неприхованим болем дивилася на мене.

— Мені досі глибоко болить те, що люди не можуть зрозуміти: кохання між жінками так само важливе, як і між чоловіком і жінкою. Жорстокість людей, які цього не розуміли, змусила Гелену померти за те, що вона кохала мене. Якби не Талія, мабуть, я теж знищила б себе.

Вона сказала, що коли вперше дізналася, що її нова подруга — «кагуна», себто відьма, то відчула відразу. Та потім Талія привела її до «Книгарні окултизму» на бульварі Капіолані. У Школі окултних наук Клавдія брала уроки хіромантії, астрології та реінкарнації. Вона навчилася читати з облич, долонь і душ. Це нагадувало їй, як батьки купили спіритичну дошку, коли вона була в першому класі, і вона сприйняла цей дарунок як знак долі.

Талія допомагала їй у навчанні, і Клавдія була в захваті від містичних сил, які опанувала. Коли їй видали сертифікат про завершення курсу, це почасти компенсувало для неї відсутність диплома про завершення середньої школи.

— Я пишалася тим, що стала «кагуною», — зізналася Клавдія, дивлячись мені в очі.

Я мусив відвести погляд.

Порившись у валізі, дістав листа, якого знайшов серед архівів її матері, датованого 4 червня 1974-го, у якому вона писала Марті, що вони з Талією займаються пошиттям блузок для продажу на рок-фестивалі «Хто» в День Незалежності в кратері Даймонд-Гед у Гонолулу. Це повернуло їй один спогад...

Вони винайняли ділянку для намету, пригадувала Клавдія, не лише щоб продавати блузки, а й щоб читати думки, гадати по руці та на картах таро. Клавдія сподівалася, що заробить купу грошей.

— У ніч перед початком фестивалю ми були надто збуджені, щоб їсти чи спати. Не лягали й розмовляли цілу ніч. Тож перед тим як піти до кратера, знаючи, що мені потрібен стимулятор, я нюхнула кокаїну.

У кратері Даймонд-Гед за допомогою двох чоловіків вони встановили намет. Клавдія зв'язала бамбукові тростини, прибила полички й акварельними фарбами намалювала яскраву вивіску.

Увесь ранок вони з Талією гадали на картах таро й по руці, читали думки. Клавдія пригадувала, що перед обідом Талія вислизнула на кілька хвилин, а коли повернулася, хитро всміхалася.

— Ті хлопці просто чудові, — сказала вона. — Поглянь, що вони нам подарували — гавайську травичку, щоб гарантовано відсвяткувати з вогником.

Моя співрозмовниця пояснила: це означає, що вони змішали марихуану — як завжди робили серйозні курці травички на острові — з опіумом.

— Двадцять чотири години без їжі та сну, — казала Клавдія. — Мені конче було потрібно бодай щось.

Наркотики швидко почали дезорієнтувати її.

І коли жінка спустошувала власну свідомість, щоб отримувати картини з карт таро чи з думок клієнтів, перепади настрою почали лякати вже її саму: від істеричного сміху до чорного смутку. Вона хотіла зупинитися, та знала, що має залишатись, доки люди її потребують. Ніколи нікому вона не могла відмовити в допомозі.

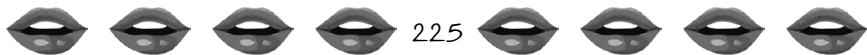
І ось Клавдія пригадала, як на неї впала тінь. Молода темноволоса американка зупинилася перед наметом і прошепотіла:

— Я хотіла б, щоб ви прочитали мої думки.

Вони сиділи, дивлячись одна на одну, і коли Клавдія зазирнула в її темні, дивно затуманені очі, напруження й страх зросли. Вона побачила ауру навколо жінки... і картини, що проступали: насильства, крові та смерті.

Не в змозі цього винести, Клавдія скрикнула й зомліла.

Отямилася в лікарні Святого Франциска. Вона впала, розповіла їй Талія, з криками про те, що побачене в душі молодої жінки було нестерпно жахливим. Що саме це було, Клавдія не пам'ятала. Лікарі залишили її для обстеження.

Вона пробула в лікарні вже два тижні, коли до неї прийшов відвідувач — низенький гаваець із місцевої організації Християнського братства врятованих душ на Оагу.

Він спитав, чи не хоче вона покинути цю лікарню, щоб приєднатися до програми Незалежного тимчасового проживання. Ідеться про місце для людей, яким немає куди йти, розтлумачив чоловік. Там надають одяг, їжу тричі на день, ночівлю, душ — усе, що їй знадобиться.

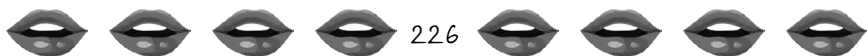
Клавдія погодилася піти з ним. Він пояснив, що найкращий спосіб уникнути бюрократичної тяганини для неї — сказати, що вона виписується з лікарні під опіку батька.

20 липня 1974 року вона підписала документи про виписку, і її відвезли до тимчасового помешкання в Гонолулу. Деякий час вона пробує там, сказав незнайомець, перш ніж її переведуть до головного центру — будинку на двадцять дві кімнати. Там були психологи для людей, які вийшли з в'язниць, психіатричних закладів і лікарень. Більшість членів братства, як вона дізналася, очікували суду. Вона мешкала в будинку три дні, перш ніж її відправили літаком на Великий острів — Гаваї.

Превелебний Гаррі Вілсон і його дружина Тесс, які керували Християнським братством врятованих душ, доручили їй збирати кавові боби та різати цукрову тростину. Вони видавали їй невеличку суму на кишенькові витрати. Згодом, коли Клавдія заслабла, їй дозволили працювати в крамниці здорової їжі, зважувати боби та борошно. Вона почувалася там щасливою і спокійною.

Усі будівлі й сади в житловому комплексі в Кеалакеуа мали біблійні назви: будинок, до якого вона була приписана, називався «Просторим домом», а з її вікна можна було подивитися на «Гетсиманський сад».

Превелебний Вілсон переконував, що її дитяче хрещення в католицькій церкві, з простим збризуванням водою, нічого не означає, що спасіння вимагає дорослого свідомого прийняття Ісуса й цілковитого занурення. Клавдія приготувалася до участі в масовому хрещенні у водах Блек-Сенд-Біч. Триста

п'ятдесят людей прибули з сусідніх островів, із Каліфорнії, Вашингтону та Орегону, і гості об'єдналися у співи.

— Я відчувала прекрасний аромат у повітрі, — розповідала мені Клавдія, — але так і не побачила, звідки лунають ті пахощі. І вони співали різними мовами — а все одно ідеальний тон, ідеальна гармонія. І раптом я помітила: над їхніми голосами лунали інші, надвисокі голоси, значно вищі за перші сопрано, і це було незрозуміло. Я ніде не бачила програвача чи магнітофона й не могла збагнути, як моє вухо здатне чути щось подібне. І я була не єдиною, хто це чув. Тож я знала, що це була не галюцинація.

— Що ви про все це подумали? — спитав я.

— Не *знаю*, що це було. Але вірю, що нас відвідали янголи.

Превелебний Вілсон тричі занурював її в океан зі словами: «Клавдіє, я хрещу тебе в ім'я Ісуса Христа». Вона швидко обсохла на теплому сонці, а тоді приєдналася до приготованої учти, сповнена не чуваної доти радості.

27 червня Клавдія пішла з групою людей на аудієнцію до сестри Ваніти, котра, як їй казали, мала силу та владу наділяти Даром мов.

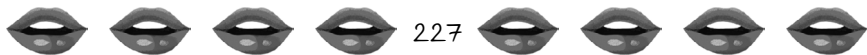
Їй наказали читати вголос слова з Діянь 2:4.

«Усі вони сповнились Святим Духом і почали говорити іншими мовами, як Дух давав їм промовляти»¹.

Якщо вона буде щирою, запевнив її превелебний Вілсон, то отримає Божественний Дар. Якщо ж ні, то нічого не отримає. Коли черга претендентів наблизилася до святої жінки, Клавдія боялася, що не дістане небесної мови.

Але раптом, промовляючи слова, вона відчула силу Святого Духа з усією його енергією та усвідомила, що отримала навіть більший дар. Їй було дароване Розмаїття мов. Вона не могла зрозуміти слів, що вилітали з її рота, але її запевнили, що вона розмовляє іспанською й турецькою так, як говорили в першому столітті.

¹ Тут і далі цитати зі Святого Письма подані в перекладі Івана Хоменка.

Кореспонденція Марти містить лист від Клавдії, датований 7 серпня 1974 року:

«Це перший духовний підйом, який я пережила, — писала вона. — Я живу з благородним святим чоловіком і його родиною та іншою дівчиною приблизно мого віку. Уперше в житті я почуваюся чистою всередині та маю спокій у душі».

Проте Клавдію засмучували накладені на неї обмеження. Обурювало, що не можна ходити в кіно чи слухати рок-музику. А коли превелебний Вілсон зажадав, щоб вона переконала матір продати будинок і майно, а гроші пожертвувати Братству, бо цим вона доведе щирість свого повернення на шлях до Христа, у неї з'явилися підозри.

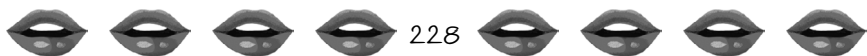
Марта розповідала, що 16 серпня Клавдія телефонувала їй із платного телефону коштом абонента й зізналась, що написала того хвалебного листа про Братство лише тому, що знала: усю пошту переглядають, тож превелебний Вілсон прочитає його. Насправді, казала вона, санітарні умови там украй кепські, і її охороняють, навіть коли вона йде до вбиральні. Усіх змушують тяжко працювати й підмішують щось у їжу, щоб вони перебували в запамороченні. Тих, хто намагався втекти, відсилали до будинку в джунглях.

Коли 25 вересня вона знов зателефонувала додому, то сказала Марті, що хвора й слабка, адже їй не дозволяють вживати медикаменти, призначені лікарем.

— Мене тримають проти моєї волі, мамо. Якщо дізнаються, що я тобі телефонувала, то поселять до іншого будинку, який важко знайти, і більше жодної звістки ти від мене не отримаєш.

Марта зателефонувала до Департаменту поліції Кони й повідомила чергового офіцера, що передплачує авіаквиток для своєї доньки. Вона просила забрати Клавдію й посадити її на літак. Офіцер сказав, що Братство наразі перебуває під слідством через інші скарги проти них, тож неважко буде витягти звідти Клавдію.

27 вересня о восьмій вечора поліція Кони допомогла слабкій і виснаженій Клавдії сісти в літак «Гавайських авіаліній»

до Гонолулу, де вона зробила пересадку на рейс «Юнайтед Ейрлайнз» до Колумбуса.

4

Хоч Марта й відчувала полегшення, що Клавдія в безпеці, і раділа її поверненню, у наступні чотири тижні галюцинації та дивна поведінка поновилися. 22 жовтня Клавдію госпіталізували до психіатричної лікарні Маунт-Кармель, а потім перевели до психіатричної палати лікарні Державного університету Огайо в Апгем-Голлі, де вона вперше зустріла доктора Стінсона.

«Конфіденційне медичне резюме» Стінсона зберегло її висловлювання. Клавдія розповідала йому, що її викрали на Гаваях і що її переслідує мафія.

— Навіщо їм вас переслідувати? — питав він.

— Бо я співачка, і для них я коштувала би купу грошей.

— Як почуваєтеся, перебуваючи тут?

— Добре почуваюся. Тут мені безпечно.

— Чим, на вашу думку, ми можемо вам допомогти?

— Я хочу начисто позбутися думок про самогубство.

Опитувач вніс до документа свої враження від пацієнтки:

«Пацієнтка — висока, середньої статури, приваблива, спокуслива біла жінка 23 років. Одягнена в червоний светр-гольф, сірий брючний костюм, нейлонові панчохи й класичні туфлі. Добре тримає контакт під час розмови, в т.ч. зоровий, але демонструє беземоційні вираз обличчя та голос... Набуває горизонтальних поз, постійно відкидає волосся й грається вказівним пальцем із підручними предметами. Швидкість дій належна і в нормі. Характер мови нормальний. Пацієнтка повідала хитро сплетену історію, у якій замішані релігійний культ, мафія, її викрадення, тортури й ФБР і яка сталася за кілька місяців до її госпіталізації... Її все більше переслідують щоденні думки про самогубство, стверджує, що періодично впадає в *істерику*.

Пацієнтка описує галюцинації та марення. Наразі вона стурбована своїм нещодавнім “викраденням” і “намаганням знайти помешкання”, коли вийде звідси.

Демонструє мало розуміння своєї проблеми. Не робить активних спроб самогубства, але зберігає суїцидальні думки».

Клавдія пройшла Міннесотську багатоаспектну перевірку особистості, і результати були занесені до карти: «МБПО показує, що пацієнтка імовірно має психоз, поєднаний із симптомами істерії та шизофренії. Тест дає підстави припускати постійний розлад думок з регресією як характерну форму захисту».

У процесі лікування трудовою, рекреаційною, груповою та індивідуальною терапіями Клавдія показала себе слухняною пацієнткою. Оскільки вона ідеально піддавалася гіпнозу, доктор Стінсон удався до гіпнотерапії.

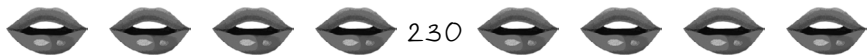
На початку грудня, під наглядом бригади лікарів, Клавдія готувалася покинути лікарню, збираючись переїхати на квартиру разом з іншою пацієнткою.

Стінсон призначив їй галдол, 5 мг, та когентин, 1 мг, і вказав у своєму звіті, що вона добре реагує на лікування. Його перший діагноз був: «Істеричний невроз дисоціативного типу».

На час її виписки, 7 грудня 1974 року, було узгоджено подальше лікування в Психіатричній клініці для дорослих.

Після того як Клавдія покинула Апгем-Голл, вона знайшла та втратила кілька робочих місць упродовж року і зрештою перейшла на соцзабезпечення. Відтак зустріла жінку, яка переконала її, що релігійний рух під назвою «Шлях» є відповіддю на всі її проблеми.

«Міжнародний шлях», який хвалиться сотнею тисяч прибічників по всьому світові, має структуру дерева з коренем і стовбуром у Ноксвіллі, штат Огайо, де він був заснований, та відгалуженнями в інших штатах, і кожен осередок — зібрання в індивідуальних помешканнях — називається «гілкою». Коли «гілка» надто розростається, щоб збиратися в одному

домі, лідер забирає частину групи до себе в дім, і з цього «пагона» утворює нову «гілку».

Це був прояв її психічної хвороби, вирішив я, що спонукав Клавдію знов і знов шукати відповідей у маргінальних релігійних групах, сектах, серед практиків окультизму. Її навіюваність робила з неї легку мішень для таких груп.

Клавдія побожно схилялася перед «Шляхом» — проповідями, говорінням дивними мовами, душевним і фізичним зціленням — і проголосила себе заново народженою. Вона оселилася в чотирикімнатному будинку на Самміт-стрит, разом із двома учасницями руху, і почувалась у безпеці. Була щаслива і з нетерпінням прагнула почати нове життя, твердо вирішивши уникати проблем. Присяглася, що буде обережною.

— Ось тоді я зустріла Джима Шталя, — сказала Клавдія. — Хоч він і колишній засуджений, але прекрасний хлопець. Я роками його не бачила, а недавно, кілька місяців тому, викликала таксі, щоб їхати на роботу, і вгадайте, хто був за кермом? Джим Шталь! Це доля! Чистісінька доля! Я питала його, чи могли б ви зустрітись з ним, і він сказав, що поговорить з вами.

Певно, на моєму обличчі відбилася втома, але Клавдія з надією торкнулася моєї руки й прошепотіла:

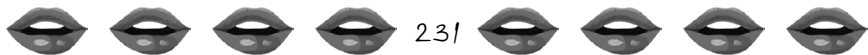
— Я справді вважаю, що так треба.

РОЗДІЛ П'ЯНАДЦЯТИЙ

I

Для мене стало очевидним, що одна з розгадок зізнання Клавдії в убивствах у Маккена якось пов'язана з її захопленням екзотичними маргінальними релігіями. Інша полягала в її очевидно-му потягу до злочинців. Щоб розгадати таємницю її обізнаності з місцем злочину та щоб краще збагнути ті сили, що впливали на неї, я мав намір більше дізнатись і про одне, і про інше.

Та частина Парсонз-авеню, де мешкав Джим Шталь, виявилася доволі сумнівним кварталом занедбаних гуртожитків

і порожніх крамниць. Я підозрював, що це також район із високим рівнем злочинності.

Я піднявся вузькими сходами до кімнат Шталь, і він підійшов до дверей привітатися зі мною — смаглявий коротун років за тридцять, з темними вусами й напomadженим чорним волоссям. Провів мене до крихітної кухні, і ми сіли до столу біля вікна, що виходило на вулицю.

Я дістав диктофон — він нервово глянув на нього, але стенов плечима.

— Клавдія хоче, щоб я з вами поговорив. Зроблю все, що в моїх силах, щоб їй допомогти.

Шталь розказав, що вони вперше зустрілися в лютому 1976 року.

— Ви впевнені? — уточнив я. — Клавдія казала, що в 1975-му. Він похитав головою.

— Мене достроково звільнили з Меріонської виправної установи 5 грудня 1975-го. Її я зустрівдесь два місяці по тому.

Я вирішив покладатися на його пам'ять. Якщо колишні засуджені щось і пам'ятають, то це дату, коли вийшли з в'язниці.

— Розкажіть мені, що ви пригадуєте з тієї зустрічі.

— Я мешкав тоді на Самміт-авеню. Був холодний день, п'ятниця, і я їхав до центру по термінову соцвиплату й продовольчі картки. Коли підійшов мій автобус, я сів, заплатив за проїзд і роззирнувся. Уважно оглянув усі обличчя — звичка, яку набуваєш, пробувши так довго за ґратами. Там було майже порожньо, лише п'ятеро людей. Аж тут я помітив найкрасивішу жінку, яку будь-коли бачив, а вона дивилася на мене, всміхаючись, і жестом запрошувала сісти поряд.

Усміхнувшись, Шталь продовжував:

— Я *знав*, що маю туди сісти, але я ніколи отак не кидаюся сторчголов. Завжди випробовую долю. Тож пройшов повз неї та сів на заднє сидіння автобуса. Вирішив: або їй здалося, що вона мене знає, або ж вона столярова повія.

Шталь зізнався, що сімнадцять зі своїх тридцяти чотирьох років провів під арештом і у в'язницях за підбрюляння докумен-

тів, пограбування й носіння прихованої зброї. Він знав, що доки перебуває на достроковому звільненні, то має ходити по струночці та пильно стежити за своєю поведінкою.

— І все ж... вона була така гарна. Я сказав собі: якщо вона ще раз обернеться й усміхнеться мені, я спробую. І вона це робить — обертається і всміхається. По-справжньому зваблива, та все ж невинна, ну, знаєте. Гаразд, думаю я, якого чорта...

Він підійшов і сів біля неї, назвався, і вони почали розмову так, наче знали одне одного роками.

— Клавдія сказала, що її сумочка перед тим лежала на сидінні поряд із нею, — розповідав Шталь, — і перш ніж автобус зупинився, підняла її й поклала на коліна. Начебто знала, що я сяду в цей автобус і ми зустрінемося. Це довело мені, що вона екстрасенс. Я багато читав у в'язниці про людей з екстрасенсорними здібностями, і ось нарешті зустрів таку. Ми розмовляли про реінкарнацію та можливість того, що знали одне одного в минулому житті. І я питав себе, у якому житті міг зустріти когось аж такого невинного, такого вразливого. І все ж ми були тут — як давні друзі, що зустрілися після довгої розлуки.

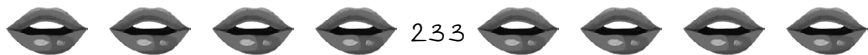
— Вона сказала вам, куди прямує? — спитав я.

— Їхала до своєї бабусі позичити десять баксів. Ми обмінялися телефонними номерами й адресами, і виявилось, що мешкаємо поряд, на Самміт-стрит. А потім — і це було дуже дивно, — коли я встав, щоб зійти на своїй зупинці, у мене з язика зірвалося: «Побачимось увечері. Нам треба багато про що поговорити». Ось так.

Згодом, ідучи з офісу соцзабезпечення, казав Шталь, він пригадав, що не має грошей, щоб повести жінку на побачення. І продав свої продовольчі картки за п'ятдесят п'ять доларів.

Того вечора Шталь доїхав автобусом до її помешкання і був здивований, побачивши, що її квартира така ж крихітна й жалюгідна на вигляд, як і його. Він зустрів двох жінок, з якими вона жила, і зрозумів, що він їм зовсім не подобається.

Шталь розщедрився на таксі, і вони з Клавдією поїхали до студентського містечка Університету штату Огайо, щоб

трохи випити й потанцювати. Коли прийшли на дискотеку, університетська молодь, що юрмилася на танцмайданчику лише мить тому, відступила й почала дивитися на коротуна й високу жінку, які так гарно танцювали разом. Йому завжди казали, що він схожий на Сонні Боно, а вона з її зростом і довгим темним волоссям могла зійти за Шер¹. Більшість студентів подумала, що вони дійсно Сонні й Шер, і йому здалося кумедним прикидатися, що вони з Клавдією знаменитості.

Згодом вони блукали студмістечком і ділилися секретами. Він розповів їй, що достроково звільнився. У сім років, зізнався Шталь, він утік із дому, відтак раз у раз потрапляв під арешт — і виріс готовим до злочинного життя.

Клавдія розповіла йому про свої сподівання стати моделлю та акторкою. Про психічні проблеми: як її медикаментозне лікування тимчасово припинило голоси й галюцинації, підірвавши її здоров'я, проте посилюючи рішучість давати собі раду самій.

Вони взяли таксі до його будинку, і Шталь ледве міг повірити, що зараз опиниться з нею в ліжку. Та коли він уже був готовий оволодіти нею, то побачив відсторонений погляд у її очах.

— Я священиця, — промовила вона. — Я мала тобі розповісти.

Шталь здивувався.

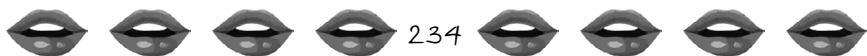
— Що за чортівню ти верзеш?

І Клавдія розказала, що коли вийшла з психлікарні, то приєдналася до «Шляху».

— Дві жінки, з якими я мешкаю, — з цієї спільноти, а мене вважають священицею.

— Що ж, це в нас теж спільне, — відповів чоловік. — Коли я казав, що знаю, що цього разу зможу втриматись і не потрапити за ґрати — це тому, що я заново народився.

¹ Популярний американський дует «Сонні й Шер», який співав у стилях фолк і поп-рок, 1963 року створили подружжя Сонні (справжнє ім'я Салватор Філіп Боно) і Шер (справжнє ім'я Шелелін Саркесіан Ля Пієр).

Коли вони закінчили кохатися, Шталь відчув сум. Якби тільки він міг чимось їй допомогти. Та, не маючи сам ні грошей, ні роботи, ще й із тюремним минулим...

Він вирішив допомагати їй духовно. Те, як вона описувала «Шлях», тривожило його. Шталь почав сумніватися в цій спільноті, йому не подобалося, що Клавдію обдирає якась релігійна секта. Чоловік запропонував відвідати разом зібрання однієї з «гілок», щоб поглянути на цих людей і зрозуміти, що коїться. Якось увечері він пішов з Клавдією, а потім, наодинці з нею вдома, запевнив, що вона покладає свою віру на псевдопророків.

— Як ти можеш таке казати?

— Послухай, Клавдіє, у «Шляху» стверджують, що вважають Біблію прямим Словом Божим, так?

Вона кивнула, широко розплющивши очі й ніби обороняючись.

— Але ти чула: голова зборів каже, що коли розіп'яли Ісуса, четверо злочинців були розіп'яті разом із ним. *Четверо*.

— Так, мене це теж здивувало. Я завжди вважала, що їх було двоє, але «Шлях» каже, що четверо.

Шталь дістав Біблію й погортав її.

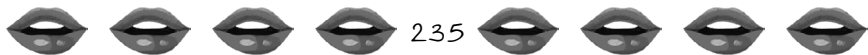
— Як ти можеш здогадатися, я завжди цікавився тим, що каже Велика Книга про злочинців. Вивчав її, доки сидів у тюрязі. Ось, прочитай уголос.

Клавдія прочитала рядок, на який він вказав пальцем, Маттея 27:38: «Тоді розіп'яли з ним двох розбійників: одного праворуч, а другого ліворуч».

Він перегорнув до Марка 15:27: «І розіп'яли з ним двох розбійників, одного праворуч, а другого ліворуч від нього». У Луки 23:32 про це було написало трохи інакше: «З ним вели також двох інших, злочинців, щоб їх скарати на смерть». В Йоана 19:18 було сказано: «...його і розіп'яли, а з ним двох інших: по одному з кожного боку, Ісуса ж — посередині».

Шталь різко закрив Біблію і підніс над головою.

— Якщо люди зі «Шляху» кажуть, що цитують Євангелія, а при цьому проповідують Слово Боже так відмінно від писань

Матея, Марка, Луки та Йоана, то як нам знати, що вони не хиблять у своїх поглядах на зцілення та спасіння? Може, ти віддала себе в руки спільноти, яка приведе тебе прямісінько до пекла!

Він говорив щиро й палко, і це налякало Клавдію. Вона розплакалася й подякувала, сказавши, що вірить йому і більше не зв'язуватиметься з людьми зі «Шляху».

Я бачив, що ці спогади завдають йому болю. Чоловік сумно всміхнувся.

— У наступні кілька тижнів ми багато бачилися. Я обожнював бути з нею. Вона була така невинна, і все ж я насолоджувався її вмінням лякати людей, передвіщаючи їхню долю. Мені подобалось, як дивилися на мене люди, коли вона була зі мною. Але я знав, що так довго тривати не може, адже я не мав чого їй запропонувати. Почав переглядати оголошення про роботу для моделей, вирішивши, що коли зможу скерувати її на правильний шлях, то мені досить буде знати, що я допоміг їй.

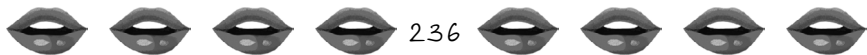
Шталь розповів, що першого березневого тижня 1976 року, близько місяця після їхнього знайомства, він побачив оголошення, де жінок запрошували на роботу моделями та в телевізійну рекламу. Він зателефонував до «Національної відеокорпорації» та поговорив із Філом Гері, президентом — той сказав, що радо зустрінеться з Клавдією, щоб подивитись, чи вона їм підійде.

Шталь переказав це Клавдії, і вона погодилася піти на співбесіду в північній частині Колумбуса.

— Вона отримала роботу, — тихо продовжив чоловік. — І потім переїхала до хлопця, який її найняв.

— Ви ще спілкувалися з нею в той час?

— Одного разу телефонував їй у дім Філа Гері, щоб привітати з днем народження. Із нею все було начебто гаразд. Це було востаннє, коли я про неї чув, доки не прочитав статті в «Плейбої». І сказав собі: ті, що вважають, начебто вона когось убила, несповна розуму. Я навіть написав листа її адвокату, Лью Даю, запевняючи: Клавдія нікого не могла вбити, бо не здатна скривдити жодної живої душі.

— Ви намагались побачитися з нею чи відвідати її? — спитав я.

Шталь знизав плечима.

— Після того як Клавдія переїхала від мене, я перебрався до Флориди й пограбував банк. На час її арешту за вбивство я був у федеральній в'язниці. Там я й прочитав статтю в «Плейбої».

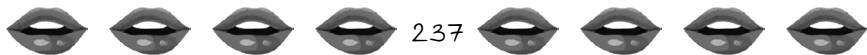
Виходячи з квартири Шталя та спускаючись сходами, я відчув, що повертаюся з темного боку світу, про який знав лише із заголовків і вечірніх новин по телевізору. Ні, я не був наївним щодо злочину та злочинців. Працюючи над попередніми книгами, відвідував в'язниці й лікарні для душевнохворих зловмисників та опитував правоохоронців і засуджених. Але зараз розмови з такими, як Шталь, котрий сприймав злочин як належне, як спосіб життя — легкий, природний спосіб дії, — починали діймати мене.

І все ж я був зворушений спогадом Шталя про його великий роман із вродливою жінкою. Через свою турботу про Клавдію, через те, що вважав її надто гарною для себе, він віддав її тому, хто мав би забезпечити її можливості, яких він сам надати не міг. Відступив її Філу Гері.

2

Філ Гері (Шіанамбло), коротун років двадцяти п'яти з волоссям до плечей, завжди носив кепку інженера-залізничника, щоб приховати свою лису маківку. Філ, завзятий самопроголошений імпресаріо, пояснив мені, що за кілька місяців до зустрічі з Клавдією він створив компанію, відому як корпорація «Ворлд Вайд Сошіалз» — «для ліберально налаштованих дорослих, які хочуть розважитися разом». Надрукував листівки й запустив рекламу, але нічого не вийшло, бо він як одинак не любив розважатися з парочками, котрих ця реклама приваблювала. Колумбус, вирішив Філ, невдале місто для свінгерів.

Після того, крім запису рекламних роликів для місцевих телестудій та організації гри в покер у себе на квартирі, він

заснував компанію під назвою «Національна модельна агенція кінопроб» — як підрозділ його «Національної відеокорпорації». Для роботи в себе він знаходив привабливих жінок.

Коли проводив співбесіду з Клавдією, згадував Філ, вона так відчайдушно прагнула шансу стати моделлю та акторкою, що розповідала йому, нібито була «міс Гаваї» і з'являлася в телевізійному сегменті «Гаваї 5-0». Якщо на фотографіях вона вийде так само гарно, як і в житті, заявив він їй, то буде в нього телевізійною моделлю, але зараз йому потрібен хтось на заміну секретарці, яка виходить заміж.

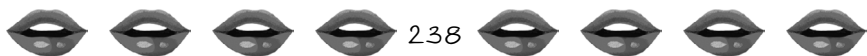
Клавдія погодилась на цю роботу, і ввечері вони зі Шталем пішли разом вечеряти й святкувати.

У наступні кілька тижнів, на додачу до праці секретаркою, Клавдія знімалась у рекламних роликах для спортзалу «Дайна-Джим», автосалону «Крайслер-Плімут» і крамниці «Килими напрокат». У захваті від роботи на телебаченні, вона обдзвонила всіх старих друзів і сказала їм подивитися. Була впевнена, що успіх не за горами.

Наприкінці квітня, коли сусідка по кімнаті Філа, фотограф, виїхала з квартири й повернулася до батьків, він запропонував Клавдії переїхати до себе й розділити з ним помешкання.

Він показав їй свій дуплекс у блокованому житловому будинку за «Френч-Маркетом» — торговельним центром, розбудованим на подобу паризьких вуличок. Її частка у квартирі мала значно перевищувати те, що вона сплачувала на Самміт-стрит, але з новою роботою та новими можливостями моделі, запевняв він Клавдію, вона може собі це дозволити.

— Вона обожнювала це житло, — розповідав Філ Гері, — і їй сподобалась ідея стати моєю співмешканкою. Але була одна проблема. Вона казала, що боїться, як би цей колишній в'язень, Джим Шталь, її не вбив, і хоче, щоб я поїхав з нею й захищав її, доки вона забиратиме речі з квартири. Коли я туди приїхав, то побачив, що все геть інакше. Шталь нічого не казав. Просто мовчки сидів на дивані й дивився на нас. Я помітив, що коли ми йшли, він навіть не потурбувався попрощатися.

Після того як Клавдія переїхала до нього, казав Філ, він перетворив свою модельну агенцію на службу ескورتу «Відео-побачення». Обидва літні випуски «Розваг у Колумбусі» за 1976 рік — місцевого журналу, поширюваного в готелях, ресторанах і нічних клубах — опублікували рекламу з похитливою фотографією Клавдії, а під нею зазивний текст:

*«Насолоджуйтеся містом з однією
з наших вродливих дівчат.*

Побачте вашу супутницю спочатку у відеозаписі...

Оберіть дівчину, яка сподобається найбільше...

Ми щосили намагаємось

ДОГОДИТИ ВСІМ НАШИМ КЛІЄНТАМ!!!»

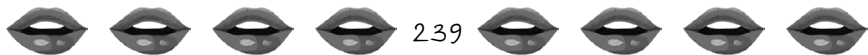
Клавдію резервували на два-три побачення на тиждень. Із сімдесяти доларів, які клієнт сплачував за тригодинне побачення з вечерею, Філ отримував сорок, жінці ж діставалося тридцять. За його словами, він чітко давав зрозуміти, що «Відеопобачення» — це *лише* служба ескорт, і після неї жінка має одразу йти додому. Звісно, що вони робили по тому, стверджував він, було їхньою особистою справою.

Згодом, коли я прямо звернувся до Клавдії та спитав, чи була вона повією, вона це палко заперечила.

— Я лише раз у житті робила це за гроші.

Вона пояснила, що один із клієнтів Філа, заможний бізнесмен, якого називали «Теннессі», літав із нею та однією з нових Філових «моделей» — Вікі Генкок, танцівницею гоу-гоу на вуличне прізвисько Наліпка — до мотелю в Ноксвіллі. Після ночі сексу з обома, включно зі спостереженням за Клавдією та Вікі, які займалися цим удвох, Теннессі заплатив по п'ятсот доларів кожній. Згодом, розповіла Клавдія, він посилав по них ще кілька разів, і вони з Вікі вирішили залишити гроші собі й не казати про це Філу. На той час як їхній клієнт утомився від них і розірвав домовленість, Вікі з Клавдією стали коханками.

За два місяці Філ Гері припинив ескортний бізнес.

— Усі гадали, що я постачаю повій... — стверджував він, — тож я покинув це.

Серед речей, що непокоїли його, зізнався Філ, були дурниці, які коїла Клавдія, — наприклад, як тоді, коли привела до його квартири клієнта, котрий вимагав свої гроші назад.

— Я так подумав, що це була дурість. Міг послати її кудись, і її б там убили. Тож з ескортом було покінчено.

Після служби ескорту «Відеопобачення» Філ вирішив скористатися своїм телевізійним обладнанням для знімання еротичного кіно. «Нереальні фантазії» планувались як легке порно у виконанні Клавдії та Вікі Генкок. Кожна серія починалася з того, що вродлива модель зачитувала уявні листи від глядачів, які висловлювали бажання побачити свої сексуальні фантазії втіленими на екрані.

Хоч Клавдія і твердила, що Філ обіцяв зробити з неї кінозірку й заплатити їй десять тисяч доларів, коли фільми будуть продані, він заперечував це. Що ж до фільмів, «Своє тіло, чужа могила» і «Бейсбол, яблучний пиріг і тридцять дев'ять голих панянок», як вона мені їх називала, Філ заперечував, що колись такі знімав. Єдине, що він зняв — «Нереальні фантазії», — було лише любительським домашнім відео, пояснив чоловік, експериментом, якого він ніколи не продавав і не випускав у прокат.

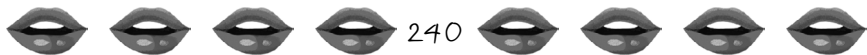
Щоб довести, що Клавдія помиляється, він прокрутив відеозаписи для мене у своїй квартирі.

Вони були аж до кумедного жахливі.

У першому уривку Клавдія грає роль жінки, яку знімає в шикарному гей-барі вродлива бісексуалка (у виконанні пародистки в чоловічому одязі в ролі бісексуальної трансвеститки).

У другому Клавдію зваблюють Вікі та ще одна лесбіянка. В обох серіях Клавдія від початку й до кінця перебуває під дією наркотиків і не при тямі.

Аматорська порнографія була веселою, і все ж я почувався винним за свій сміх. Мені було сумно бачити Клавдію такою. Філ пояснив, що коли він закінчив знімати «Нереальні фантазії», Клавдія наче змінилася. Почала вживати амфетамін,

тож він вирішив, що її дратівлива поведінка та любовний роман із однією з його жінок є неприпустимими. Коли в липні Вікі Генкок поїхала з Колумбуса, він усвідомив, що в Клавдії починається справжня параноя. Філ сказав, що з нього годі й він хоче, щоб вона пішла.

Вона заговорила про самогубство.

Істерична та вимучена галюцинаціями, Клавдія зателефонувала по допомогу матері. Двоє друзів Марти приїхали до квартири Філа, спакували речі Клавдії й перевезли її — у стані психічного виснаження — до Апгем-Голлу.

3

«Конфіденційне резюме» доктора Стінсона, датоване 6 жовтня 1976 року, описує другу госпіталізацію Клавдії до Апгем-Голлу:

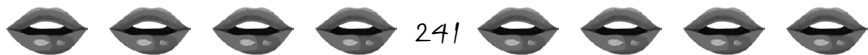
«Міс Яско висока та струнка, доволі зваблива, носить густий макіяж і прикраси. Її мова й жести дуже виразні, вона добре тримає зоровий контакт. Охоче взаємодіє з опитувачем, але періодично виявляє стривоженість. Настрій дещо піднесений і схвильований, грається з предметами у кімнаті під час розмови... Мисленнєвий процес і мова в межах норми. Асоціації близькі. Маячних думок не виявляє і не повідомляє про випадки галюцинацій...

Свій стан міс Яско пояснює тривалою історією гомосексуальних стосунків, що беруть початок у віці десяти років. Торік пацієнтка жила з жінкою, з якою грала “чоловічу роль”. Їхні стосунки були розірвані в липні, і відтоді міс Яско ставала все більш тривожною, нестабільною в роботі та схильною до самогубства.

Вона почувається змушеною позбутися своїх гомосексуальних нахилів і жити весь час як жінка...

“Я більше не хочу бути бісексуалкою, — сказала вона. — Хочу бути жінкою двадцять чотири години на добу”.

За час перебування в лікарні стан міс Яско до певної міри покращився. Вона брала участь в індивідуальній, груповій, трудовій та рекреаційній терапіях, а також працювала в групі

розвитку соціальних навичок. Спілкування з персоналом та іншими пацієнтами відбувалося дуже добре, проте вона майже не виявила підтверджень того, що зможе налагодити серйозні стосунки з людьми за межами лікарні».

Доктор Стінсон виписав її 23 жовтня 1976 року, змінивши попередній діагноз «Істеричний невроз дисоціативного типу» на «Шизофренія латентного типу».

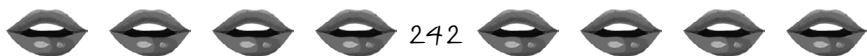
За порадою іншого психіатра Клавдія вступила до групи реабілітації наркозалежних під назвою «Програма підтримки молоді» в Патаскалі, штат Огайо. Суворий релігійний статут, на спільну думку її матері й керівників «Програми», мав дати Клавдії змогу відновити сили та розв'язати проблему зловживання наркотиками. Чотири місяці вона жила ізольовано від друзів, свого минулого й препаратів. У листі до матері від 1 березня 1977 року писала:

«...От побачиш, диявол випробує все, що в його силах, щоб відрадити нас. Розповідатиме брехню за брехнею. Сатана використає сина або свекруху як зброю. Що завгодно, аби розбити серце чи завдати жалю. Але я кажу тобі, Сатана — батько всіх брехунів, ненависті, гніву, заздрощів. Зараз я звинувачую його...»

Філ Гері зізнався мені, що непокоївся станом Клавдії й за кілька тижнів після її переїзду намагався дізнатись, де вона. Роздобув номер групи в Патаскалі й зателефонував.

— Жінка на тому кінці дроту відповіла мені, що Клавдії не дозволено приймати дзвінки від чоловіків, — розповів Філ. — Тож я спитав, чи можу передати їй повідомлення. Коли назвав своє ім'я, запала тиша, а тоді вона сказала: «О, то ви, мабуть, той чоловік, про якого Клавдія каже, що він намагається її вбити». Те саме вона казала мені про Штала.

А я подумав: те саме вона казала згодом репортерам про Боббі Новатні. Як я розумів, вона цілком могла розповідати всім, що і я намагався її вбити.

У видіннях Клавдії майже кожен, кого вона приваблювала — чоловік чи жінка, — зрештою використовував її та зловживав нею, і після кожної сутички вона заглиблювалася в тіні містицизму й психічного розладу. Для Клавдії, здавалося, кожен сексуальний стосунки з чоловіком несли загрозу смерті.

Що ж, я не мав наміру хоч колись давати їй бодай найменшу підставу казати всім, що вона боїться, щоб я не спробував її вбити.

Поїздки до Колумбуса для розмов почали даватися взнаки. За понад два роки я здійснив дев'яносто п'ять поїздок, часто залишаючись на ніч-другу в мотелі, коли планував кілька зустрічей із різними людьми. На межі вигорання я вкотре застерігав себе, що буду дурнем, якщо продовжуватиму це, але відповідь завжди була та сама: я мав дізнатися, що відбулося насправді. Мав розгадати цю клятву таємниці.

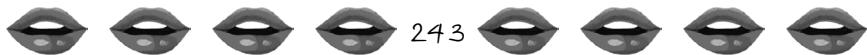
РОЗДІЛ ШІСТНАДЦЯТИЙ

I

В історії хвороби Клавдії вказано, що вона понад п'ять місяців провела в групі реабілітації наркозалежних «Програма підтримки молоді», а коли на початку березня 1977 року вийшла звідти, то ще тиждень перебувала в Армії спасіння. Вона пам'ятала, як оселилася разом із подружжям, що надавало тимчасовий притулок після «Програми підтримки», але, не в змозі витримати жорстких правил та обмежень, що нагадували їй Християнське братство врятованих душ на Гаваях, мусила піти.

Після двох тижнів у тимчасовому притулку Клавдія отримала запрошення від Джулії Келлі, молодої жінки, також колишньої пацієнтки «Програми підтримки», пожити з нею та її чоловіком у їхньому трейлері в Ланкастері, штат Огайо. Клавдія погодилася.

Якось уранці, останнього березневого тижня, вона прокинулася вдосвіта й спакувала свою синю валізу, взявши ли-

ше одяг і залишивши все інше: папери, листи, дрібнички — як завжди. Щоразу, переїжджаючи, вона починала все з чистого аркуша й не хотіла, аби щось нагадувало їй про місце, яке вона покидала. Кожен переїзд був наче новим народженням.

Коли таксі привезло її на вокзал Грейгаунд у центрі, було ще темно, та все ж вона спізнилася на шестигодинний автобус до Ланкастера й мусила чекати п'ять із половиною годин на наступний.

Клавдія вирішила купити кави в автоматі та, проминаючи ігровий зал у вестибюлі, побачила високого гарного чоловіка з темним волоссям й охайною борідкою, який грав у пінбол. Він був у джинсах без ремня і, хоч було холодно як на кінець березня, не носив під розстібнутою джинсовою курткою сорочки, а тримав її скрученою у вузол під пахвою.

Коли глянув на неї, Клавдія побачила, що він спітнів.

— Маєте розміняти долар? — спитав чоловік.

Вона знайшла дрібні монети в гаманці й, простягаючи їх, помітила його знервовані, розширені блакитні очі.

— Що така красуня, як ви, робить тут о цій порі?

— Спізнилася на автобус до Ланкастера. А ви?

Чоловік позіхнув і витер носа рукавом.

— Зустрічаюся де з ким у справі. А що в Ланкастері?

Вона впізнала симптоми людини, якій конче потрібна доза.

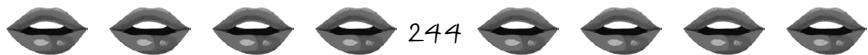
— Поживу там у декого.

— Якщо хочете, відвезу вас, коли закінчу зі своїми справами, — запропонував він. — Краще, ніж чекати до опівдня.

Клавдія прийняла його пропозицію та приєдналася до нього за грою в пінбол.

Він сказав, що його звати Роберт Реймонд Новатні, але вона може кликати його Боббі. Йому не надто сподобалось ім'я Клавдія, тож він вирішив називати її Лавді.

Приблизно за годину до вокзального вестибюля увійшов невисокий лисий чоловік, озирнувся з осторогою і рушив до чоловічої вбиральні. Новатні перепросив і пішов слідом за ним. За кілька хвилин лисий вийшов і зник, а коли Новатні знову

приєднався до Клавдії, то вже був у сорочці. Зі спокійного виразу обличчя і звужених зіниць вона зрозуміла, що він щойно вколовся.

— А тепер я відвезу вас, — сказав Боббі, — але спочатку маю навідатися до хлопця, який винен мені гроші.

Він вивів її надвір до бувалого в бувальцях «фольксвагена» бронзового кольору.

— Це мого брата. Не вірю в марнування коштів на тачки.

Вони поїхали до будинку в східній частині Колумбуса, і поки Новатні вів свої справи, Клавдія чекала в машині. Повернувшись за десять хвилин, він прослизнув за кермо і проспівав:

— Наступна зупинка — Ланкастер!

Вони їхали на південь трасою 33, Новатні весь час говорив, справляючи враження розумного і начитаного. Зараз, отримавши свою дозу, він здавався твердим і сильним, тим, хто може про себе подбати. Клавдія відчувала, що його вабить до неї, та й сама вважала його чарівним.

Новатні висадив її біля трейлера Келлі, та коли вони побачили ньюфаундлендів у дротяній загороді й почули, як зсередини гавкають ще собаки, він швиденько записав два телефонні номери на клаптику паперу.

— Лавді, якщо не схочеш лишатися тут, зателефонуй мені на один із цих номерів. Я приїду й заберу тебе.

Потім розвернув свій «фольксваген» і поїхав.

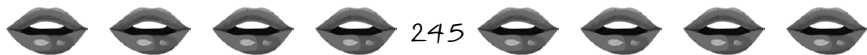
Після вечері — коли Клавдія усвідомила, що, окрім двох дітей, у трейлері спатимуть троє собак — вона попросила дозволу скористатися телефоном.

За першим номером відповіді не було (то був номер його брата), а другий, як виявилось, належав сусідові Боббі, і той погодився покликати його до телефону. Після довгого очікування вона почула знайомий голос.

— Це Лавді, — сказала вона. — Приїдь і забери мене.

Він забрав її за дві години.

Новатні відвіз Клавдію до своєї квартири на Вілсон-авеню і пояснив, що з ним мешкає його близький друг Діно Політіс.

— Іноді до нас заходить дівчина Діно, Ельсі Мей. Але якщо буде надто людно, я впевнений, що Діно виїде.

Тієї ночі, коли Клавдія розвішувала свій одяг у шафі в спальні, вона побачила на полиці шприц, гумову стрічку й порожні пергамініві конверти. Також там був пістолет.

Коли вони опинилися в ліжку, попри фізичну й душевну втому, вона відповідала на його пестощі.

Невдовзі Клавдія почала усвідомлювати, що через її забудькуватість, через те, як вона постійно губить хід розмови, Боббі й Діно вважають її тупою й розмовляють при ній так, наче вона дитина.

Вона незабаром дізналася, що Діно має власну справу — обшиває алюмінієм стіни будинків, — і часом Боббі працює на нього. Також переконалася, що від дози до дози Боббі витримує не довше восьми годин, і зрозуміла, чому він не вірить у марнування грошей на тачки.

Але Діно був проти наркотиків. Він ніколи не дозволяв Боббі їхати з ним на обшивку будинку, коли той був під кайфом. За це вона поважала Діно.

Боббі все більше непокоївся через брак грошей. Він наполіг, що її чеків соцзабезпечення замало, і допоміг Клавдії влаштуватися танцівницею гоу-гоу в «Латинські квартали». Там вона зустріла Свинаря, який приходив дивитися на її танці щоразу, як бував у Колумбусі, і завжди возив її на сніданок. Попервах Боббі ревнував, але вона запевнила, що їхні стосунки зі Свинарем суто платонічні.

За місяць після переїзду Клавдії виїхав Діно Політіс, і приблизно в той самий час вона дізналася, що Вікі Генкок — її партнерка в «Нереальних фантазіях» Філа Гері й колишня коханка — танцює в «Хитрому лисі». Вона призначила їй зустріч, і вони поновили свої любовні стосунки. Неважко було приховувати це від Боббі.

Але Клавдію турбувало, що серед інших танцівниць Вікі зажила репутації базіки. Після кількох келихів могла погрожува-

ти, що звернеться до поліції щодо деяких власників бару, пов'язаних із синдикатом Цинциннаті/Дейтона. Ходили чутки, що вона риє собі могилу.

Якось увечері, коли вони сиділи в китайському ресторані на Брод-стрит, Вікі зомліла та впала на підлогу. Лише напівусвідомлюючи те, що відбувається, Клавдія сиділа в трансі, доки менеджер викликав «швидку». Вона знала, що має щось сказати, щось зробити, але лише коли Вікі винесли з приміщення й повантажили до «швидкої», Клавдія істерично заверещала, що не дозволить забрати її подругу саму.

— Вона неприємна! — кричала жінка. — Звідки мені знати, що ви, покидьки, її не згвалтуєте?

Нарешті Клавдії дозволили поїхати з ними у «швидкій».

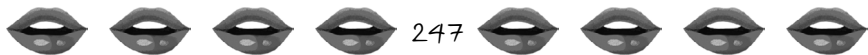
Вона бачила Вікі кілька разів після того, як її виписали з лікарні, а потім та зникла. Ніхто в «Хитрому лисі» не знав, куди вона поділася.

За місяць Клавдія почула у вечірніх новинах, що обгоріле жіноче тіло, знайдене дейтонською поліцією у віддаленому районі 10 червня 1977 року, нарешті ідентифіковано. Двадцятишестирічну Вікі Генкок — вуличне ім'я Наліпка — застрелили, запхали до багажника її ж автівки й підпалили.

Клавдія була приголомшена. Вона уявляла собі вродливе тіло Вікі, обгоріле дотла. Її, мабуть, ідентифікували за зубною картою. Певно, проводився розтин, і їм довелося різати шкіру Вікі. Клавдія вибігла до спальні й розридалася.

Вулицями ходили чутки, що Наліпка поїхала з Колумбуса, тому що боялася. Хоча її хлопець — Гері Вейн Купер на прізвисько Кадилак — і був заарештований, усі казали, що він лише виявився крайнім. Жінки стверджували, що один із власників барів гоу-гоу в Колумбусі замовив її кілеру з Дейтона. Клавдія знала, що люди, які керують барами, хотіли, щоби це стало своєрідним попередженням іншим танцівницям та офіціанткам тримати рота на замку.

У її очах стояли сльози, коли вона розповідала мені про вбивство Вікі Генкок.

Я вирішив не згадувати розповіді Філа Гері про те, як дейтонська поліція виявила, що Вікі Генкок колись працювала на нього, і попросила Говарда Чемпа допитати його. Філ казав, що Чемп переглянув той самий відеозапис, котрий бачив я — «Нереальні фантазії» з Вікі, Ліндою та Клавдією в ролі лесбійського любовного трикутника, — і що Чемп позичив його, щоб зробити копію для архіву Департаменту шерифа.

Це було за дев'ять місяців до того, як він зустрів Клавдію й заарештував її.

2

Що далі, то все більшого стресу завдавало Клавдії спільне життя з Боббі, і вона не знала, як із цим упоратися. Літня спека діймала, а грошей на кондиціонер не було. Жінку турбувало, що її чек на вісімдесят три долари соцзабезпечення на місяць іде на сплату його вісімдесятидоларової помісячної оренди. Решта її прибутку, зарплатня й чайові, ішли на підтримку Боббі та його любов до наркотиків.

Життя Клавдії звелось до усталеного розпорядку: праця в «Латинських кварталах», сон по дванадцять годин на галдолі й когентині, а потім — витягти себе з ліжка й годинами блукати немов у тумані, доки остаточно не прокинеться. Друзі Боббі часто заходили випити пива й поговорити.

Якось увечері, в останній тиждень серпня, Клавдія прокинулася від криків на задньому підвір'ї будинку й пішла глянути крізь жалюзі вітальні. Вона побачила двох чоловіків, які тримали молоду жінку з медово-золотавим волоссям, відтак штрикнули її ножом, запхали до багажника й поїхали геть.

Коли вона розповіла про це Боббі, він сказав, що це її не обходить.

— Не треба тобі в це вплутуватись. Ти ж не хочеш опинитися в суді.

Але картина вбивства переслідувала її. Не кажучи Боббі, жінка пішла до сусідів через двоє дверей і попросила дозволу

скористатися їхнім телефоном, щоб викликати поліцію. Вони сказали те саме, що й Боббі:

— Забудьте про це. Вас це не обходить.

Та коли Клавдія описала молоду жінку, дружина — переймаючись через власну доньку-втікачку, яка підходила під опис жертви, — дозволила зателефонувати до поліції.

Нарешті поліція прибула, але сусіди не впустили її до свого будинку. Клавдія мусила розмовляти з поліцейськими на задньому подвір'ї.

Нічого так і не знайшли — ані крові, ані тіла.

Усі казали, що Клавдія нафантазувала цю сцену або ж це була просто галюцинація.

Боббі неодмінно хотів знати, навіщо вона пхає носа не у свої справи.

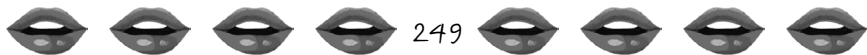
— З твоїми вибриками клятої самаритянки ти колись дограєшся до біди. Тебе приб'ють за твій довгий язик, як Вікі Генкок.

Це вразило й глибоко засмутило Клавдію, і в наступні дні її голос ставав усе більш хрипким, доки вона геть його не втратила. Не могла ні їсти, ні пити, а за три дні після «вбивства» прийшла до приймального покою лікарні Університету штату Огайо та була доправлена до Апгем-Голлу.

Оскільки вона не могла говорити, то написала записку на папірці: «Я втратила голос після того, як на моїх очах зарізали людину».

«Конфіденційне резюме» доктора Стінсона про її госпіталізацію 26 серпня 1977 року підтвердило історію, яку вона розповіла мені:

«Першого разу пацієнтка потрапила до Апгем-Голлу у віці чотирнадцяти років з галюцинаціями та маячнею. Відтоді була госпіталізована тричі з діагнозом “істерична особистість” [так в оригіналі]... Пацієнтка повідомляє, що за три дні до госпіталізації стала свідком того, як зарізали жінку в провулку за її будинком. Вона повідомила про цей випадок поліцію, хоча ніхто з сусідів не підтвердив її розповіді, керуючись принципом

“скажеш слово — чекай біди”. Після “вбивства” її голос поступово ставав усе хрипкішим, і на час надходження до лікарні зник остаточно.

...МБПО [Міннесотська багатоаспектна перевірка особистості, 29 серпня 1977 р.] фіксує дуже незначні відмінності від попередньої характеристики: “картина психічного захворювання з сильним емоційним розладом. Часто спостерігається порушення мислення з коливанням рівня оцінки реальності й параноїдальні настрої”. IQ за шкалою Шиплі-Гартфорда дорівнює 110 із поняттєвим коефіцієнтом 104.

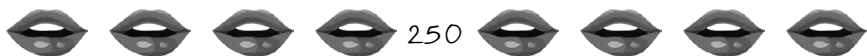
Пацієнтка має середньостатистичну зовнішність, користується темними тіннями й носить одяг, що підсилює образ легковажкої жінки. Наявні ознаки культурної депривації... Говорить виразно, доволі збуджено, з частими вигуками й жестикуляцією, при цьому енергійно переживає жуйку. Буденним тоном розповідає свої моторошні історії. Цілком орієнтована, судження зв’язні, часом недоречні, з розсіяними асоціаціями. Завдання на прості розрахунки, серійні сімки й згадування президентів дається з однаковою складністю. Тлумачення прислів’їв радше буквальне, ніж абстрактне.

Переповідає галюцинації про споглядання “аур навколо всього, що живе й дихає” і бачить маревні видіння, у яких “речі здаються викривленими, наче вони далеко”. “Вбивство” може також бути галюцинацією. Жодних суїцидальних фантазій останнім часом не згадує.

Під час перебування в лікарні пацієнтка не отримувала медикаментів. Долучалася до лікарняних заходів у дружній, відкритій манері, відновивши голос за три дні».

Свинар відвідував її в Апгем-Голлі та якось сказав, що коли її цього разу випишуть з лікарні, вона має поїхати з Колумбуса, вдихнути свіжого повітря, побачити нові місця й зустріти нових людей.

— Коли тобі покращає, — обіцяв він, — я візьму тебе з собою в поїздку. Можеш скласти мені компанію.

— З радістю, — погодилась вона, відчуваючи прихильність до цього чоловіка. Хоча він за віком міг би бути її батьком, думала Клавдія, та справді турбувався про неї.

Доктор Стінсон утретє виписав її з Апгем-Голлу 2 вересня 1977 року, повторивши свій другий діагноз: «шизофренія латентного типу».

Приїхав Боббі на машині свого брата, щоб відвезти її назад до квартири. Запевнив, що з допомогою Діно долає свою звичку, що знайде роботу й піклуватиметься про неї.

Вона повірила йому.

Клавдія забула розповісти мені про знайомство з друзями Боббі, і її засмутило, коли я став розпитувати її про це. Один був світлошкірим мулатом, якого Боббі кликав Жартуном, бо той полюбляв усе, про що йшлося, переводити на жарг. Клавдії стало моторошно, коли Боббі пояснив, що Жартун мусить постійно перебувати під кайфом, щоб і далі сміятися з життя, бо в нього серповидноклітинна анемія. Наркотики, казав Жартун, єдине, що не дає серпові похмурого женця скосити його.

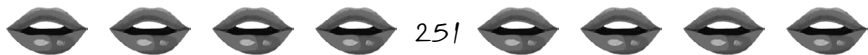
Інший новий друг Боббі також був наркоманом. Бісексуал Брейді, високий і худий, з яскраво-рудим волоссям і густою рудою бородою. У ньому відчувалася холодність, що дуже нервувало її, і Клавдії здавалося, що він скоїть будь-що та скривдить будь-кого, хто стане на його шляху до ділаудиду.

Якось у неділю, миючи посуд на кухні, Клавдія випадково почула, як вони втрьох обговорюють статтю на першій шпальті «Колумбус Диспетч» від 11 грудня 1977 року.

Згодом, залишившись наодинці, вона теж прочитала її:

ДВОХ ЖІНОК УБИТО: МОТИВИ НЕВІДОМІ

Ньюарк, штат Огайо. Поліція розслідує вбивство з вогнепальної зброї двох жінок, чий замерзлі тіла були знайдені в суботу біля задніх дверей бару...

Загиблими виявилися місис Джойс Вермілліон, 37 років, барменка у «Кафе Форкера»... і Карен Додрілл, 33 роки...

Оскільки Клавдія працювала офіціанткою, ця історія зворушила її. Жахала сама думка про замерзлі тіла жінок морозної ночі. Вона здригалася від холоду, ідучи на роботу, а коли танцювала, рухаючи та граючи тілом під рок-музику, то поглядала в осклянілі очі чоловіків і сподівалася, що ніхто з них не захоче її вбити.

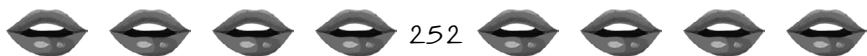
Тієї ночі, повернувшись додому, вона опустила на навколішки перед іконою із зображенням Ісуса, який молиться в Гетсиманському саду, власноруч прибитою над дверима між вітальною та їдальною, і помолилася за двох загиблих.

Тоді, казала Клавдія, вона й знати не могла, що це були перші жертви «убивць 22 калібру» і що ці смерті змінять її життя.

Січень 1978 року був місяцем справжньої холоднечі. На Колумбус обрушувалась одна нищівна снігова буря за іншою. Температура день за днем трималася нижче двадцяти градусів морозу, а заголовки газет сповіщали про «Небезпечні бурі» та «Сніговий катаклізм». Нарешті у четвер, 26 січня, найстрашніша хуртовина в історії США — «Хуртовина-вбивця» — пронеслася крізь місто вітрами зі швидкістю вісімдесят миль на годину з коефіцієнтом охолодження п'ятдесят один нижче нуля.

Перед самим Різдвом Клавдія покинула танці в «Латинських кварталах», а в січні почала обслуговувати столики в ресторані зі стриптизом під назвою «Галерея зображень». У ніч бурі вона взяла таксі на роботу, здригаючись у своєму коричневому полотняному плащі, та оскільки роботи було небагато, повернулася додому рано — перед самою опівніччю. Підіймаючись сходами, вона почула голоси, а коли увійшла до вітальні, то побачила незнайомця, який сидів у м'якому кріслі.

— Лавді, це мій новий партнер у більярді, — сказав Боббі. — Не може сьогодні дістатись додому через завірюху, тож залишиться на ніч. Спатиме на канапі.

Це був невисокий стрункий чоловік в окулярах у темній оправі та з боязкими очима, які не наважувались глянути просто на неї. У нього було високе чоло, вуса й борідка, трохи густіша, ніж у Боббі. Він здавався сором'язливим. На прохання Боббі Клавдія принесла їм два пива, а тоді повернулася на кухню мити посуд.

Вона чула уривки їхньої розмови про негоду, а потім незнайомець скрикнув:

— Я ніколи не хотів цього робити.

Клавдія увімкнула воду, щоб ті двоє думали, ніби вона почала мити посуд, а сама підійшла ближче до дверей і стала слухати.

— Він мене змусив... о, Боже, я не хотів...

Потім почувся звук блювання — його знудило.

Клавдія залишалася на кухні й деякий час ще прислухалась, а потім лягла спати. Довго лежала без сну, намагаючись зрозуміти, про що він говорив, проте голос того чоловіка та інші спогади вже геть змішалися в її голові.

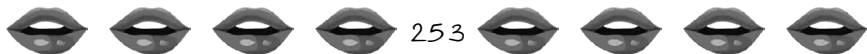
Пам'ятаючи своє видіння про жінку, яку зарізали в провулку, неприємності, які це спричинило, і те, як усі глузували з «божевільної Клавдії», вона вирішила, що коли спитає про це Боббі, той скаже, що в неї слухові галюцинації.

Тож вона викинула все це з голови, випила «Далман-30» і поринула в глибокий сон без сновидінь. А коли прокинулася, гість Боббі вже пішов, тож вона нарікала на необхідність чистити килим у вітальні, де знудило новоспеченого приятеля Боббі з більярду.

РОЗДІЛ СІМНАДЦЯТИЙ

I

Одного вітряного дня навесні 1984 року ми з Клавдією трохи поговорили, повечеряли в китайському ресторані неподалік і повернулися до неї. Я поставив їй кілька уточнювальних запитань щодо вбитої Вікі Генкок, відтак Клавдія поділилася власним страхом бути вбитою в той самий спосіб. Вона сказала:

— Дух Вікі тут і, мабуть, слухає нас просто зараз.

Я сидів спиною до дверей кухні, і Клавдія — яка сиділа обличчям до них — раптом вдивилася повз мене розширеними від жаху очима, а тоді видала довгий пронизливий крик. Кілька секунд я не міг ворухнутися, шкірою відчуваючи поколювання, а тоді підстрибнув та озирнувся, майже очікуючи побачити, як на нас пливе спалене тіло Вікі.

Двері кухні, якими ми увійшли, розчахнулися.

— Це просто клятий вітер, — промовив я, коли знову міг дихати.

Затиснувши рота кулаком, вона похитала головою.

— Дух Вікі був тут, бо ми говорили про неї. Вона вийшла.

— Ой, годі вам, Клавдіє. Коли ми увійшли, я йшов за вами. Просто не досить щільно зачинив двері. Бачите ж, який сильний вітер надворі.

— Вікі щойно пішла.

— Ну тоді як ви знаєте, що вона не прийшла, а пішла? Може, вона тут просто зараз. Гей, Вікі! Як справи?

— Ви просто не маєте віри, Дене. Вам треба повірити.

— Я вірю в те, що бачу на власні очі й чую власними вухами.

Майже відразу як ці слова зірвалися в мене з губ, я зрозумів, що скоїв помилку. Це дало їй шлях для відступу.

— Гадаю, це означає, що ви ніколи не повірите в те, що сталося в ніч убивств у Маккена. Оскільки вас там не було.

— Клавдіє, ви ж знаєте, що я вам вірю. Інакше я б не займався всім цим. Коли я кажу «на власні очі» й «власними вухами», це може означати також докази та свідчення очевидця. Зараз, як у суді, я не сприймаю голосливих свідчень. Але ви були там і бачили вбивства, і я повірив би в те, що ви мені розповіли.

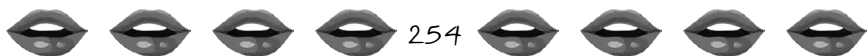
— Я ніколи не казала, що бачила вбивства.

— Ні, казали.

Вона знітилася.

— Справді? Коли?

— У вашому зізнанні Чемпу.

Жінка розслабилася та всміхнулась.

— А, це. То я все вигадала, щоб заплутати Говарда. Доповнила брехню правдою. Усі ці балачки про Боббі й Діно. Я знала, що це не матиме шансів у суді.

— Нащо ж ви розповіли йому, що скоїли вбивства?

— Щоб урятувати себе. Я не хотіла помирати.

— Тепер ви мене заплутали. Можете це пояснити?

Клавдія лише відмахнулася:

— Не зараз. Коли довірятиму вам.

Я мав би вже знати, що навіть коли духи благословили її на довіру до мене, так буде аж до кінця наших стосунків.

— Як довго це триватиме, Клавдіє? Минуло вже понад два роки. Що я маю зробити, щоб заслужити довіру?

— Ви маєте бути обережним, коли розпитуєте людей. А то я вам щось кажу, а потім дізнаюся, що ви пішли й розповіли їм.

— Так це й робиться. Я маю підтвердити те, що ви кажете мені.

— Це лише доводить, що ви мені не довіряєте. То чому я маю довіряти вам?

— Це не доводить, що я вам не довіряю. Так мусять працювати письменники-документалісти чи журналісти. Я повинен мати бодай одного, а краще двох людей, які підтверджують те, що ви кажете. Це як здійснювати навігацію морем або досліджувати суходіл — вираховувати невідому точку, спираючись на дві відомі, а потім роблячи обчислення.

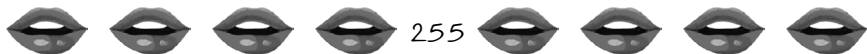
Вона подивилася на мене як на ідіота.

— Ви не дослідник і не навігатор. Ви пишете книжку про мене, і все, що від вас треба, — записувати те, що я кажу.

— Це не все, що від мене треба, Клавдіє. Я маю писати правду.

— Ви натякаєте, що я не кажу вам правди.

— Ви часто не *пам'ятаєте* правди. Самі казали мені це з сотню разів, відколи ми почали. Хіба не так?

— Так.

— А я маю по клаптиках збирати історію, розмовляючи з усіма, з ким можу, хто брав у ній участь або щось знає. Ваш погляд на деякі речі мені зрозумілий. Коли я знатиму і їхні погляди, то зможу...

— Зробити обчислення?

— Саме так.

— Але коли ви з ними говорите, вам же не обов'язково казати: «Клавдія мені розповіла». Можете сказати просто: «Я чув так і так, тож хотів би спитати вас про те й те». Хіба так не можна?

— Гадаю, можна. Але яка різниця?

— Велика. Мені телефонувала моя мати, і вона була розлючена, що я розповіла вам деякі речі про неї. А їй телефонував мій батько. Тепер вони злі на мене.

— Що ж, я мусив з ними поговорити. Й оскільки вони обоє заперечують те, що ви казали, я не писатиму про це в книжці. Якби я просто приймав ваші звинувачення, це було би безвідповідальним з мого боку.

Клавдія пильно роздивлялася мене.

— Проте в одному ви маєте рацію, — додав я. — Мені не обов'язково казати: «Клавдія розповіла». Я можу просто спитати їх про факти. Вибачте, якщо мої методи опитування завдали вам неприємностей.

— Гаразд, — погодилася вона. — Якщо будете обережні в майбутньому.

Ми обговорили кілька незначних деталей, а потім я знову сів і подивився просто в її невинні зелені очі.

— Я хочу, щоб ви подумки повернулись до часового проміжку перед самими вбивствами у Маккена.

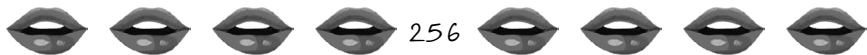
Жінка застогнала.

— Невже це потрібно? Мене це нервує.

— Вибачте, Клавдіє. Але це ядро всієї історії.

Вона зсутилася в кріслі й заплющила очі.

Я заговорив тихим, гіпнотичним, монотонним голосом:

— Зараз, аби повернути вас туди, я хотів би, щоб ви думали про погоду. Було холодно... сніжило... дні за днями... сильніше й сильніше... Холодний... глибокий... сніг.

Вона кивала, доки я говорив, а тоді раптом її очі широко розплющилися.

— О Боже мій. Я згадала дещо.

— Ну ж бо, розкажіть.

— У вечір «Хуртовини-вбивці» я працювала. Але роботи було небагато, і в ту ніч мій бос рано зачинив «Галерею зображень». Коли я повернулася додому, то увійшла до квартири й побачила чиюсь потилицю — хтось сидів у кріслі. Боббі сказав, що це був хтось, із ким він грав у більярд, хто не міг повернутись додому через хуртовину, тож він запросив його переночувати на канапі.

Її очі були широко розплющені й блищали — вона явно уявляла собі той випадок.

— Я привіталась, а тоді пішла на кухню й увімкнула воду, щоб помити посуд. Але я приклала вухо до шпарини у дверях і почула, як вони з Боббі розмовляють. Той чоловік казав щось про двох жінок у Ньюарку — говорив і плакав водночас. Стверджував, що то його брат змусив це зробити. І що йому зле від цього. А потім він заблював увесь килим.

— Це ви мені вже казали...

Клавдія стиснула мій зап'ясток.

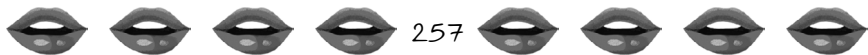
— Ні! Ні! Постривайте. Згодом, коли упіймали «вбивць 22 калібру», я впізнала його по телевізору. Той тип, якого знудило на мій килим, був Гері Льюїнгдон.

Я раптом пригадав її розповідь про те, як вона побачила обличчя навколо себе на телеекранах у магазині технічних товарів, і тепер зрозумів, чому вона вибігла з криком.

— Чому ви не розповіли про це поліції?

— Як? Доки не побачила його в телевізорі, то не помічала жодного зв'язку.

— А чому не розповіли поліції, коли нарешті збагнули, хто це був?

— Тоді його вже заарештували. А я почала отримувати ті дзвінки з погрозами й натяками, що мене вб'ють. І знала, що вже надто пізно, аби щось змінити. Їх упіймали. Вбивства скінчилися. Тож я просто тримала рота на замку. Не хотіла померти, як Вікі.

Я через силу зберігав самовладання. Уже навчився ніколи не виказувати хвилювання в присутності Клавдії.

— Продовжуйте, — спокійно сказав я.

— Що саме?

— Що сталося потім?

— Оце й усе.

— Ой, годі вже! Має бути ще щось, пов'язане з Гері Льюїнгдоном.

Вона схрестила руки й похитала головою. Я знав, що сьогодні вже немає сенсу копати глибше. Та коли я йшов, мені хотілося кричати на весь світ, що ніхто до цього моменту — ні детективи, ні адвокати, ні преса — так і не довів прямого зв'язку між Клавдією та «вбивствами 22 калібру».

2

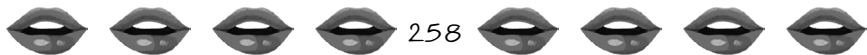
Тижнями я більше нічого не міг із неї витягнути щодо зустрічі з Гері Льюїнгдоном. Вона продовжувала наполягати, що це все. Але я знав, що Клавдія досі приховує від мене правду. Хоча мої нерви були натягнуті, я попереджав себе, що не можна втрачати терпіння.

Одного дня, перечитавши зізнання Гері, я знову порушив цю тему.

— Я думав про те, що ви розповіли мені, — як Гері Льюїнгдон заночував під час хуртовини у вашій квартирі. Поліція колись про це дізналася?

Клавдія подивилась на мене так, наче я був дурнем, просто лиш подумавши про це.

— Звісно, ні! Я ніколи про нього не згадувала.

— У своєму зізнанні поліції він заперечував, що колись зустрічався з вами. Чому б він це робив?

— Боббі, мабуть, сказав йому, що мене звати Лавді — як він завжди мене називав. А в тих світлинах у газетах я зовсім не була на себе схожа. Тож Гері, мабуть, вважав, що Клавдія Яско — це хтось інший. Імовірно, він і не знав, що зустрічав мене та спав на моїй канапі в ніч хуртовини.

Вона похитала головою.

— Знаєте, — мовила відтак, — найгірше було, коли наступного ранку він пішов, а я мусила чистити килим від його блювотини. Спробуйте коли-небудь таке зробити.

— Я прибирав блювотину, Клавдіє. Я був напарником коменданта-провізора на судні. Мені доводилося робити чимало копітких речей.

— Тоді ви знаєте, про що я.

Потім я згадав зізнання Клавдії про те, що запах блювотини змушує її заново переживати згвалтування, і мені стало страшенно ніяково.

— Так, Клавдіє, — мовив я. — Знаю.

Вона м'яко всміхнулася, відкинувшись у своєму кріслі-гойдалці, схрестивши руки — сексуальна «Мати Вістлера»¹ на відпочинку, — і стала чекати, доки я продовжу.

— Тепер ви мені довіряєте, Клавдіє?

Вона кивнула.

— Достатньо, щоб розповісти, що сталося в ніч убивств?

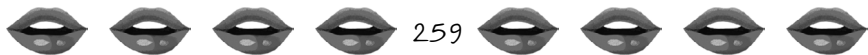
Жінка зупинила крісло, нахилившись уперед, наблизила своє обличчя до мого й зазирнула мені в очі.

— Так, — прошепотіла вона.

Мої груди стиснуло.

— Але ви повинні ставити мені запитання, — додала вона. — Це єдиний спосіб.

¹ Йдеться про картину «Аранжування в сірому й чорному. Мати художника» — найвідомішу роботу славного англо-американського митця другої половини XIX ст. Джеймса Вістлера.

— Гаразд. Повернімося до ночі вбивств. Ви працювали тієї ночі?

— Якої ночі то було?

Я звівся зі своїм хронологічним графіком.

— У ніч суботи було 11 лютого 1978-го. Вбивства сталися в неділю рано.

— Так, я працювала в ніч суботи.

— А потім що?

— Коли я закінчила роботу, у неділю вранці, Свинар повіз мене й Джинджер снідати до «Вестерн Пенкейк Гаузу». Того, що на Морз-роуд.

— Продовжуйте.

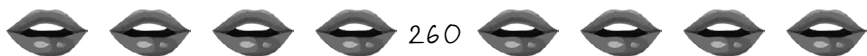
— Потім Джинджер мала підвезти мене додому, але в неї спустило колесо, і Свинар підкинув нас обох на своїй фурі. Спочатку він відвіз додому її, а потім висадив і мене біля мого дому. Пам'ятаю, мені довелося довго підійматись, адже на сходах Боббі позалишав запчастини від автівки, яку ремонтував. Я купила її для нього, і вона місяцями стояла припаркована перед будинком, доки він працював над нею. Хай там як, я піднялася сходами, увійшла й, пам'ятаю, побачила, що хтось сидить у кріслі спиною до дверей. Мені було видно лише потилицю. Та коли я пройшла до кімнати, тоді й збагнула, що це Гері.

— Льюїнгдон? — недовіжливо перепитав я. — Вдруге?

— Так. Він сидів там, пив пиво з Боббі, а я перепросила й пішла до ванної. Тільки я не стала купатися. Лише ввімкнула воду, щоб вони так думали, і слухала з-за дверей, які залишила трохи прочиненими.

Тепер вона розгойдувалась, потроху пришвидшуючи ритм, доки говорила. Я мав про що спитати, але вже навчився не уривати її під час спогадів.

— Гері казав, що щойно вбив Мікі, Кріссі й матір Мікі. Розповідав у подробицях. Він плакав і твердив, що то була ідея його брата Таддеуса, і він мусив слухатися, інакше брат убив би його. Говорив про все так, наче хотів зняти тягар із душі.

Певно, я сидів розкривши рота, приголомшений її одкровенням, що Гері приходив поговорити з Боббі після тих убивств.

— Згодом, коли він пішов, — продовжила Клавдія, — я з жахом усвідомила, що він був у моїй квартирі того ранку, після скоєння тих жахливих убивств. Того дня я не могла склепити очей — боялася, що він пригадає, що казав Боббі, і може здогадатись, що я підслуховувала, повернутись і вбити нас обох.

Вона все дужче хвилювалася, заглиблюючись у розповідь, і я занепокоївся, побачивши, як тяжко їй підіймати на поверхню всі ті поховані спогади. Я не хотів розігравати з себе психіатра-любителя з психічно нестабільною жінкою, і все ж як письменник, який робить те, чого від мене хотіла ця жінка, мусив допомогти їй здолати власний опір відкриттю минулого.

Я сидів мовчки, намагаючись приховати свою тривогу. Нарешті, після двох років, я віднаходив сполучну ланку між Льюїнгдонами та Клавдією.

— Що ви тоді зробили?

— Подивилася свій астрологічний прогноз.

— Пам'ятаєте, що там було?

— Що це вдалий день для відкриттів і вдалий день для досліджень.

— А-а-а-а-а!

Вона розсміялась і луною відповіла:

— А-а-а-а-а!

— Ви це не вигадуете?

— Ні... я пригадую...

— Тоді чіми гороскопами ви користуєтесь?

— Сідні Омара. Його прогноз для Близнюків.

Я кивнув.

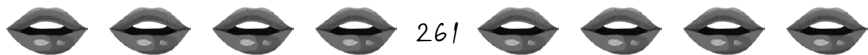
— Чудово, Клавдіє. Продовжуйте.

Вона припинила розхитуватися.

— Усе. Ось як я дізналася всі ті подробиці.

Раптом я відчув себе спустошеним. Глянув на неї, не вірячи.

— Що?

— Так я дізналася про місце вбивства. Хіба не це ви намагалися з'ясувати всі ці місяці?

Я заговорив повільно, щоб приховати своє розчарування.

— Лиш є одна проблема: я не можу повірити, що Гері вдавався в такі деталі — горішки на підлозі, снігоочисник у гаражі, блакитна миска вівсянки в мийці. Він ніколи б не розповів таких подробиць Боббі. Ви, мабуть, дізналися їх у якийсь інший спосіб.

Кладвія надула губки.

— Ви мені не вірите.

— Як я можу? Коли ви кажете мені те, що не має сенсу, я не знаю, як бути.

Я готовий був стояти на своєму, але її очі так благально дивились, що я зрозумів: тиснути на неї марно. Вона збрехала навіть експертам на допиті.

І все ж ми підбиралися до мети. Відповідь була близько, якщо тільки вдасться переконати її довіритись мені.

3

Наступного тижня ми пройшлися по тих самих спогадах, цього разу почавши з подій, які сталися того дня пізніше — після того, як Гері описав Боббі ті вбивства.

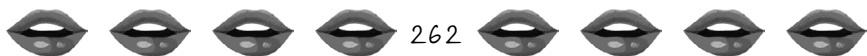
— Пам'ятаю, — розповідала Кладвія, — за тиждень до того Свинар сказав, що ми відсвяткуємо день Валентина раніше, бо йому треба в дорогу, і він поведе мене й Джинджер на вечерю в «Кагікі», перш ніж ми підемо на роботу. Я вдяглася — мені потрібна ціла вічність, щоб зібратися, — і він заїхав за мною. Джинджер зустріла нас у «Кагікі».

— Свинар повіз вас вечеряти перед роботою? А потім ще й на сніданок після роботи того ж дня?

— Він був такий. Полюбляв отак робити.

— Продовжуйте. Що сталося в «Кагікі»?

— Я була неабияк засмучена після того, як почула розмову Гері про трьох людей, яких вони з братом щойно вбили. Сказала

Свинарю і Джинджер, що мені треба зробити дзвінок, тоді пішла до бару й зателефонувала сусідові, щоб забрав мене з «Кагі-кі», бо маю кудись поїхати. Потім сказала їм продовжувати без мене й попросила Джинджер відмітитися за мене в «Галереї зображень», бо знала, що трохи спізнюся. Їм не сподобалась ідея залишити мене саму, але я запевнила їх, що маю зробити дещо важливе, що до мене вже їде друг і зі мною все буде гаразд...

— Продовжуйте, — прошепотів я, не бажаючи розвіяти чари.

— Трохи згодом приїхав мій друг.

— Як його звати?

Вона похитала головою.

— Не пам'ятаю. І чому ви кажете «його»? Я не можу пригадати, був це чоловік чи жінка. Справді не можу. Але хто б це не був, у нього було руде волосся. Може, ім'я до мене приїде. Та хто б це не був, він давно поїхав з Колумбуса.

— Куди вас відвезли?

Клавдія благально подивилася на мене й поклала руку поверх моєї.

— Ви впевнені, що мене не звинуватять у злочині? Я не хочу, щоб за це мене знову кинули за ґрати.

— Не бачу, як таке можливо. Ми вже говорили про це раніше. Убивства розкриті, тож який прокурор у цілому світі схоче заново відкривати справу?

Вона на мить замислилася над цим і кивнула.

— Гаразд. Я попросила цю людину відвезти мене до будинку Маккена.

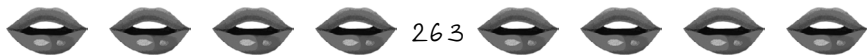
Це було так просто, що ошелешило мене.

— Навіщо?

— Я лише мала побачити, чи те, про що чула, правда. Раніше мене звинувачували в тому, що в мене галюцинації, коли я випадково щось підслуховувала. Того разу, коли я побачила, як зарізали жінку за моїм домом, люди казали, що це маячня і що цього ніколи не було. Я мала вдовольнити свою цікавість.

— Звідки ви знали, де розташований будинок?

— Я бувала там раніше.

— То мати Мікі Маккена справді запрошувала вас до себе на вечерю, як ви й казали Чемпу?

Клавдія м'яко поплескала мене по руці.

— Ви знову робите завчасні висновки. Ні, це я вигадала, щоб заплутати Чемпа. Власне, будинок Мікі попередньо належав одній моїй знайомій, яка тримала гей-бар у Колумбусі. Не хочу називати її ім'я. Але вона влаштовувала бучні вечірки, і кілька разів мене запрошували. Тому я й знала будинок так добре. Знала кожну кімнату.

Я кивнув на знак вибачення.

— Що я казала, перш ніж ви втрутилися? Ви не повинні зупиняти мене, коли я пригадую, інакше взагалі все забуду.

— Вибачте. Ви попросили вашого друга відвезти вас до будинку Маккена. Ви заходили всередину?

Вона важко зглитнула й кивнула.

— Так. І пройшла — насправді пробігла — крізь будинок та побачила тіла. Усередині було спекотно, тому що Гері чи його брат увімкнули опалювання на повну потужність. Знаєте, чому?

— Розкажіть мені.

— Щоб важче було визначити час смерті матері. Мікі й Кріссі замерзли в гаражі, тож за їхніми тілами визначити час смерті теж ніхто не міг. Я побачила все, що хотіла побачити, а потім вибігла, і мій друг відвіз мене на роботу.

Я безвольно сидів на місці.

— Тож певною мірою Говард Чемп мав рацію. Ви таки *були* на місці злочину. Чому ви просто не розповіли йому того, що сказали мені? Навіщо всі ці вигадки, нібито ви тримали зброю, а Боббі натискав гачок?

Вона стонула плечима.

— Я знала, що Чемп мені не довіряє. Тож мала розповісти йому щось, у що він повірить, і мусила правду розбавити вигадками, щоб усе це розвалилося в суді.

— Ви все це продумали?

Жінка всміхнулася.

— Дене, я дуже розумна людина.

— Так, Клавдіє. Ніколи в цьому не сумнівався.

Вона знала, що я кажу щиро, і видно було, що їй це приємно.

— Кілька запитань про те, що ви мені розповіли.

— Мені не подобається ворухити це, — відповіла вона. —

Тривожно думати про ті тіла.

— Гаразд. Ваш рудоволосий друг увійшов разом із вами?

— О, ні. Він чи вона сидів у машині з увімкненим двигуном.

— Перед самим будинком чи через вулицю?

— Через вулицю.

— Сніг ішов чи вже припинився?

— Ох, ішов, — виразно промовила вона. — Сипало рясно.

— Він чи вона знав, навіщо ви ходили до будинку?

— Не тієї ночі. Гадаю, ця людина дізналась після того, як виявили тіла й про них повідомили в газетах.

— Що він чи вона сказав після цього?

— Я ніколи не бачила мого сусіда знову. Цілком упевнена, що він чи вона поїхав із міста.

Я ні на мить не повірив, що Клавдія не може пригадати, був її водій чоловіком чи жінкою. Моя співрозмовниця знову щось приховувала від мене, але наразі я не зважав на це й узявся розпитувати про подальші події того ранку.

— Що ви сказали Джинджер і Свинару за сніданком?

— Що мала видіння, начебто Мікі Маккена застрелять.

— А чи не ризиковано?

— Вони знали, що я ясновидиця.

— І ви скористались інформацією, здобутою за кілька годин до того, щоби вразити їх своїми здібностями. Вирішили, що коли вбивства виявлять і це потрапить у газети й на телебачення, вони будуть вражені вашим пророцтвом.

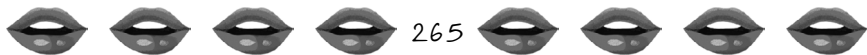
Клавдія кивнула.

— Вам спадало на думку протягом того дня, що ви виконуете астрологічний прогноз Омара? Що робите відкриття?

— Безумовно.

— Ви думали про це? У ту мить?

— Це постійно крутилося в моїй голові.

— І коли ви ходили до того будинку вночі, ви зробили це *тому, що* таким був ваш прогноз?

— Це було тісно з ним пов'язано. Він уплинув на мене. Щодня те, що я читаю, впливає на мене.

— Це й змусило вас піти?

— Частково так.

— А окрім того?

— Я хотіла бути впевненою, що те, що я почула, не було галюцинацією.

— А можливо, третьою причиною було бажання знати, який усе мало вигляд, щоб ви могли сказати, що скористалися своїми окультними вміннями й перебували там духовно?

— Тут діяли всі три причини разом.

Клавдія всміхнулася з невинністю дитини, задоволеної власною витівкою.

— Я така рада, що ми з цим розібралися. Я ж казала вам: моя духовна порадиця стверджує, що ви зможете закінчити книгу. Для мене тепер це важить понад усе на світі.

— Не хочу бути песимістом, Клавдіє, але щойно ви лише показали мені верхівку айсберга. Нам треба копнути глибше.

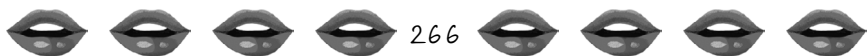
— Цього я й хочу — повідомити все, що вам треба. Це єдина надія, що давала мені сили рухатися всі ці роки. Обіцяйте мені, що не зупинитесь, доки все не буде скінчено.

Я пообіцяв.

Повертаючись додому, я знав, що не зможу заснути від хвилювання. Одразу ж узявся до роботи, щоб розкласти нові шматочки пазла по місцях. Зазвичай після сеансів роботи з Клавдією я був надто виснажений, щоб писати, але зараз прагнув чимшвидше викласти все на папері.

Мені знадобилося понад два роки, але нарешті я знав усе.

Потрібні були лише кілька уточнень: дізнатися, чи водій, який привозив її на Онгаро-драйв, був чоловіком чи жінкою, і змусити Клавдію пригадати події *після* того, як вона пішла з будинку Маккена. Але в порівнянні з тим, через що я вже пройшов, щоб отримати сьогоднішні одкровення, це буде легко.

Той вечір я відсвяткував із келихом шампанського, адже таємницю було нарешті розкрито!

РОЗДІЛ ВІСІМНАДЦЯТИЙ

I

Кілька днів по тому я метався кімнатою, стримуючи нестерпне бажання вгатити кулаком у стіну. Те, що вона розповіла мені, — усе було брехнею.

Переглянувши стенограми судів над братами Льюїнгдонами і їхніх зізнань, я усвідомив, що ці дані не збігаються з версією подій Клавдії. Гері розповів детективам, що тієї ночі Таддеус, який був за кермом власної автівки, підібрав його і вони разом поїхали додому з будинку Маккена.

Як тоді Клавдія могла чути, щоб Гері звірявся Боббі в неділю вранці у неї вдома, одразу після вбивств? Я не вірив, що Гері проїхав тоді близько п'ятнадцяти миль назад від Кіркерсвілля, Огайо, аж до Колумбуса в сильну снігову бурю. А якщо він не поїхав до Боббі з будинку Маккена, як тоді могла Клавдія почути про вбивства та знати достатньо, щоб зателефонувати сусідові й попросити відвезти її на місце злочину?

Усе брехня! Чи ні? Може, вона розбавила правду брехнею, щоб заплутати мене так само, як Говарда Чемпа?

Я прямо спитав її про це під час наступної зустрічі.

— Як ви могли знати про вбивства?

Клавдія розгубилася.

— Я не знала, — відповіла вона.

— Про що ви? Ви мали це знати перед тим, як здійснили подорож туди з вашим сусідом.

— Не обов'язково, — буркнула вона. — Знову ви за своє. Це було наче ляпас.

— Тоді як?

— Пам'ятаєте, я казала вам, що зателефонувала сусідові, щоб відвіз мене туди?

— Так.

— То ось, усе було не так. Насправді ця людина знала про вбивства й відвезла мене туди сама.

— *Що?*

— Так, саме так. Це він про них знав, а я поїхала разом із ним.

— Навіщо ви поїхали?

— Бо не знала, чого очікувати. А ця людина мала пістолет і погрожувала мені ним.

— Тож ви вгадали всю цю брехню про Гері Льюїнгдона, який нібито приходив до вас удруге, після вбивств, і в подробицях описав усе Боббі?

— Так. Мені шкода.

Я не агресивна людина, але в ту мить мені дуже кортіло потрошити якісь меблі.

— І що нам тепер робити?

— Про що ви?

— Як мені далі писати про того, хто постійно бреше щодо важливих подій?

— Я ж *казала*, мені шкода. Я брешу ненавмисно.

— І гадаєте, що це все вирішує?

— Що ви хочете, щоб я зробила?

— Я хочу, щоб ви розповіли мені правду про те, що сталося. Як ви все це дізналися — про місце вбивства та про самі вбивства.

Клавдія здавалась засмученою.

— Я там була. Я справді була в тому домі.

— Коли? Під час убивств?

— Ні, після.

— З вашим сусідом?

— Так, це правда. Богом клянуся, у цій частині все правда.

— Гаразд, Клавдіє, пригадаймо день убивств. Мені важко повірити, що ви не пам'ятаєте, чи сусід, який підвозив вас, був чоловіком чи жінкою.

Я бачив, як вона ціпеніє.

— Ви мені не вірите, — з ображеним виглядом промовила жінка.

— Клавдіє, ви визнали, що збрехали мені про більшість тих подій.

— Ну, я ж *казала*, мені шкода.

— І я повірив. Але, чорт забирай, простого *шкода* тут недостатньо! Тепер ми маємо заново пригадувати події тієї ночі.

— Ось тепер мені прикро.

Я вимкнув диктофон.

— Тоді, може, краще припинити це. Може, нам просто розійтися.

— Я цього не хочу, Дене. Я не раз і не двічі казала вам, як багато ця книжка значить для мене.

— Що ще я можу зробити?

— Мене непокоїть, що ви мені не вірите, — сказала вона.

— Клавдіє, у мене проблема. Не хочу вас засмучувати, але я мушу бути дуже уважним у тому, що пишу.

— Будь ласка, не зупиняйтеся, Дене.

— Якщо ми продовжимо, я повинен знати, що сталося насправді.

— Я просто не пам'ятаю.

— Хочете попрацювати над цим?

Клавдія кивнула.

— Спробую.

Я увімкнув диктофон і нахилився вперед.

— Ви в машині, вас везуть до будинку.

— Якого будинку?

— Будинку Маккена.

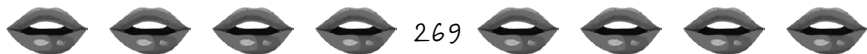
— На Онгаро-драйв 4187?..

— Саме так.

— Гаразд. Яке питання?

— Я хочу, щоб ви розповіли мені, що бачите, що чуєте... Дайте мені опис того, що сталося.

— Пам'ятаю, йшов густий сніг. Бачу, як рухалися двірники, утворюючи два клиноподібні віконця, крізь які ми могли дивитися. Ми були на автостраді. Проминули поліційну автівку. Я була налякана...

— Продовжуйте.

Її очі розширилися.

— Згадала! Я бачу його! Він сидить поряд зі мною за кермом!

— Він?

— Я казала вам про руде волосся? Зараз я також бачу руду бороду. Високий, рудобородий, у куртці в армійському стилі, кольору хакі. Боже ж мій!

— Що?

— Тепер розумію, чому не могла пригадати, чоловік це чи жінка.

Я чекав, а вона дивилася на мене, у захваті від власного відкриття.

— Бо він *бісексуал... Бісексуал Брейді*.

Найбільше дратувало те, що в цьому була логіка.

— Ви казали у своєму зізнанні Чемпу, що в будинку був *мулат Мікі*.

— Я зробила це, щоб заплутати його. Інший друг Боббі, Жартун, — мулат. Гадаю, я поєднала їх.

— Ви знаєте прізвище Брейді?

— Просто Бісексуал Брейді. Ось чому я так упевнено за-
телефонувала йому. Я завжди почувалася ніяково серед людей
традиційної орієнтації.

Клавдія звинувачувально дивилась на мене.

— Мені шкода, — сказав я. — Пробачте мій стиль життя. Я на-
стільки традиційної орієнтації, наскільки ви можете собі уявити.

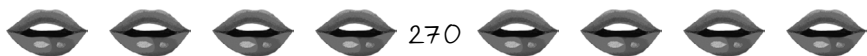
— Може, тому я й брехала вам. Знаю, ви не зумієте по-
справжньому зрозуміти мого світу.

— Я мушу спробувати, Клавдіє, але мені знадобиться ваша
допомога.

Вона всміхнулася своєю найправеднішою усмішкою.

— Я спробую.

— Гаразд, — мовив я. — Знаю, що ви не водите машини.
І не орієнтуєтесь, як проїхати з однієї точки міста в іншу.
Як зумів Бісексуал Брейді знайти будинок Маккена?

— Усю дорогу туди я сподівалася, що він не знатиме, чий це дім.

— Він мав адресу?

— Гадки не маю.

— Він раніше бував на вечірках у тому будинку?

— Як він міг там бувати?

— Ви казали, що в минулому будинок належав жінці, яка володіла «Касбою». З вечірками для геїв. Я подумав, може...

— Точно, хотіла сказати вам, Дене. Не думаю, що це справді той будинок, який належав їй.

— Але ж ви переконували мене...

— Це коли я вам збрехала. *Зараз* я кажу вам правду.

Я знову плюхнувся в крісло.

— Хочете сказати, це ви теж усе вигадали?

— Лише частково.

— Знаєте, що я тепер зрозумів, Клавдіє? Ви чините зі мною точнісінько так само, як і з Чемпом. Кажете правду уривками, але примішуєте до неї стільки небилиць, що все це стає нікчемним. Мене це обурює. Чорт, мене це справді обурює.

Клавдія нахилилася вперед, широко розкривши очі в невинному подиві.

— Ваша правда, Дене... Мені дуже шкода.

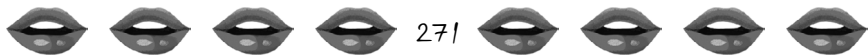
Вона взяла мене за руку своїми прохолодними та гладенькими на дотик пальцями.

— Будьте терплячим зі мною. Дайте мені час, щоб довіритися вам. Коли знатиму, що ви мені не зашкодите, упевнена, я згадаю, що сталося насправді, і розповім вам.

Я опустил погляд на її довгі пальці, усі в перснях, із загостреними криваво-червоними нігтями.

— Скільки часу, Клавдіє?

— Доки ваша аура не зміниться. Просто зараз аура, що оточує вас, мене непокоїть, і я не можу пригадати деяких речей. Знаю, ви очікуєте, що я все розповім, тож я й вигадую всіляке, щоб вас задовольнити. Ви правильно казали — так само я робила з Чемпом. Тому моє зізнання всіх так заплутало.

Я не сказав того, що раптом спало мені на думку: вона бачить мене в тій самій ролі, що й Чемпа — у ролі слідчого. Від цього мені стало прикро.

— Що ви хочете, щоб я зробив, Клавдіє?

— Просто продовжуйте, як ми робили досі. Зараз зупинятися не можна. Ми близько. Я знаю, що все розв'яжеться.

Я довго сидів мовчки, даючи собі охолонути. Потім зазирнув углиб її зелених очей.

— Гаразд, почнімо спочатку, Клавдіє. Ви не брехали мені, коли казали, що справді входили до будинку?

— Якого будинку?

— *Будинку, де сталося те кляте вбивство!*

— На Онгаро-драйв 4187?

— Цього будинку. Будинку Мікі. Будинку вбивств.

Жінка кинула на мене розсерджений погляд.

— Ви *знаєте*, що я там була. Нащо ви мене про це питаєте? Говард Чемп з'ясував, що я там була. Я *казала* вам, що я там була. Хіба ви мені *не вірите*?

— Так, Клавдіє.

Я стиснув пальцями скроні, які наче аж тріщали.

— Я вам вірю. Справді вам вірю. Повірте, я вам вірю. А зараз я хотів би, щоб ви розповіли мені, що відчували, доки були в будинку.

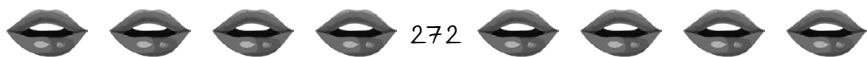
— Навіщо ви хочете це знати?

Я прошепотів, не наважуючись підвищити голос знову:

— Для того... щоб я міг... викласти це... у книжці.

— О... — Клавдія всміхнулася, ніби щойно згадала, що я тут роблю і про що були всі наші розмови протягом двох років. — Я була дуже налякана, що опинилася сама в гаражі з двома мерцями. А потім, коли піднялася сходами й побачила місіс Маккен, відчула великий жаль, що вона теж загинула.

— Ви казали Чемпу, що раніше місіс Маккен, яку ви називали *Матінкою*, часто запрошувала вас до себе додому. Згодом ви переконували мене, що це не так. То що з цього правда?

— Я навіть знайома з нею не була. Ніколи не бувала в тому будинку *до* ночі вбивства.

— Ви кажете мені правду про те, що були там у ніч убивства? Вона витримала мій погляд.

— Так.

— Ваш друг — Бісексуал Брейді — ходив із вами?

— Ні, залишився на вулиці в машині.

— З увімкненим двигуном?

— Так, пам'ятаю, він не вимикав двигуна, бо коли я вийшла й сіла, то сказала: «Їдьмо звідси». А він з'їхав з того пагорба зі словами: «Вигляд у тебе такий, наче привида побачила». А я не знала, що відповісти.

— А потім що сталося? Розкажіть мені, як ви їхали додому.

— Не пам'ятаю.

— Він коли-небудь згадував про це після того, як побачив новину про вбивства?

— Ні.

— Ви боялися, що він піде до поліції?

Клавдія замислилася.

— Гадаю, я справді думала над тим, чи можна йому довіряти. Намагалася з ним зв'язатися, але чула від деяких людей, що він одразу ж поїхав з міста.

— Тоді повернімось назад. Я хотів би знати, що насправді сталося, перш ніж ви пішли.

— Не пам'ятаю.

— Як щодо якихось подій того дня?

Вона похитала головою.

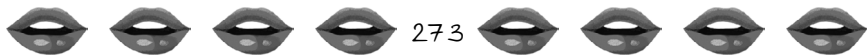
— Нічогісінько.

— Тоді, боюся, це все безнадійно.

— Духи допоможуть нам, Дене. Знаю, що допоможуть. Я бачу добрі знаки уві сні.

— Гаразд, поговорімо ще трохи про ваші погляди в духовній сфері. Ви новонавернена християнка та віруєте в Ісуса, так?

— Так.

— Як ви почувалися, коли вивчали чаклунство? Це ж суперечить християнству, хіба ні? Це заперечення Христа. Коли ви навернулися від відьомства до Ісуса?

— Коли побачила Його. Він приходив до моєї камери перед тим, як я вийшла з в'язниці. Тоді я й зрозуміла, що в цьому щось є.

— Ви справді вірите, що бачили там справжнього Ісуса?

— Я *знаю*, що бачила.

— Коли ви займалися відьомством, то коли-небудь бачили Диявола?

— Ага, багато разів. Я бачила чоловіка в чорному капюшоні на голові, який манив мене до себе. І це справді лякало.

— То було уві сні чи...

— Уві сні, але й наяву також.

— Мабуть, то були жахливі часи, — зауважив я.

— Не лише в ті часи. Усе своє дитинство я відчувала присутність неземних істот зі мною в кімнаті.

Клавдія роззирнулася навколо й довірливо прошепотіла:

— Тут і *зараз* присутні духи, Дене. Я їх бачу. І чую. Деякі з них навіть допомагають мені знаходити для вас відповіді.

Того дня я вкотре пішов від неї розчарованим і не впевненим, чи варто продовжувати наші розмови. Однак ще дужче мене турбувало, як це вплине на нас обох, якщо я зупинюся.

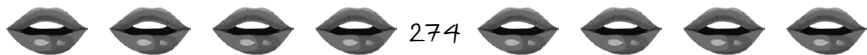
Пізно ввечері вона зателефонувала мені додому, розбудивши своїм дзвінком, і сказала ні про що не хвилюватися — вона розмовляла телефоном зі своєю духовною порадицею, і та запевнила Клавдію, що все завершиться якнайкраще.

— Мені здалося, що ви сьогодні засмутилися, — сказала вона, — і гадала, що ця звістка допоможе вам краще заснути.

2

— Клавдіє, я ходжу колами, — сказав я їй наступного четверга. — Уже не знаю, у що вірити.

Вона торкнулася мого плеча й зазирнула в очі.

— Мені шкода, Дене. Я вже довіряю вам більше, але ще не повністю.

— Скільки часу на це піде? Нам хоч колись вдасться розгадати цю загадку?

— Духи кажуть мені, що ви розв'яжете всі проблеми.

Вона відкинулася в кріслі-гойдалці й усміхнулася ніжною усмішкою. Сьогодні лампа була розташована так, що світло від неї наче німбом оточувало волосся Клавдії. Гадаю, це й вивело мене з рівноваги — бачити, як вона вдає з себе янгола. Я усвідомлював, що гнів скипає в мені, і не міг контролювати свої слова.

— Я скажу вам, що турбує мене, Клавдіє. Усе своє життя ви віддавалися на милість садистів, шахраїв, злочинців, які прагнули маніпулювати вами, знущатися з вас, знищити вас. Мене ви відшукали *самі*... щоб робити те, що хочете *ви*. Ви довіряєте їм, але не мені. Можете пояснити, чому?

Жінка стенула плечима.

— Я просто слухаюся настанов своєї духовної порадиці. Телефоную їй, і ми подовгу розмовляємо. Вона дає мені поради.

— І що вона радить?

— Бути обережною в тому, що я вам кажу.

Я встав і почав походжати туди-сюди.

— Не знаю, що мені робити, Клавдіє. Я був терплячим, наскільки це можливо. Намагався ставитись до всього з розумінням. Але, гадаю, я повернуся до написання художніх творів. Мабуть, зарахую собі ці два роки як хороший досвід, припиню цю невдячну справу й поїду геть.

— Ви не повинні цього робити, Дене. Усе вийде.

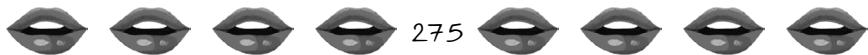
— Як казав Ретт, «Якщо відверто, моя люба, то мені начхати»¹.

Вона зайшлася глибоким дівочим сміхом, вказуючи на мене пальцем.

— Кларк Гейбл у «Віднесених вітром»... так?

Її дитяча безпосередність зворушила мене.

¹ Фінальна фраза з фільму «Віднесені вітром», яку вимовляє Кларк Гейбл у ролі Ретта Батлера. Одна з найпопулярніших фраз в історії кінематографу.

— Так, Клавдіє.

— Я бачила це двічі по телевізору.

Я повірив їй. Уявив, як вона сидить сама в ліжку, застромивши ніж у петлю кухонних дверей, і дивиться старе кіно. Гнів полишив мене.

Я зітхнув.

— Чого ви від мене хочете, Клавдіє?

Її брови піднялися.

— Хочу, щоб ви продовжували працювати над цим, звісно. Нам призначено зробити це. Дещо я про вас дізналася, Дене: ви не здастесь. Ви все розкопаете... але буде нелегко. Проблема в тому, що я не пам'ятаю більшості того, що сталося. А коли не пам'ятаю, то заповнюю прогалини тим, що *вважаю* правдою, а потім уже й сама не згадаю, що правда, а що ні.

— Це те, що психологи називають *конфабуляцією*.

— Психологи для всього мають назви, — вона зневажливо махнула рукою. — Але я можу розповісти вам лише те, що пам'ятаю — чи *думаю*, що пам'ятаю. І саме вам належить розібратися, що правда, а що ні.

— Прекрасно, — сказав я.

— Ви це можете, — запевнила Клавдія.

— Ви довіряєте мені це зробити?

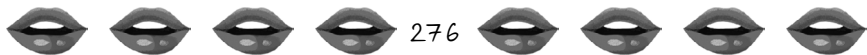
— А це, — сказала вона, — вже інше питання.

Я довго сидів, обмірковуючи виклик.

Того тижня я не дізнався нічого нового, як і наступного, і ще наступного. Щоразу, як я намагався скерувати її спогади до будинку Маккена в ніч убивств, думки Клавдії наче вислизали. Потім одного задушливого вечора, після того як ми деякий час обговорювали загальні деталі, я згадав питання, що збирався поставити Клавдії, виходячи з інформації, яку отримав із документів Девіда Лонга, її адвоката в цивільному позові, — посилання на інтерв'ю, яке дала Клавдія телерепортеру на ім'я Дейв Леймен.

— Хочу тут із вами дещо перевірити.

Вона нахилилася вперед у своєму кріслі-гойдалці з серйозним виразом обличчя, сплівши пальці. Я показав їй нотатку, зроблену

почерком Лонга: «Чи казала вона Дейву Леймену, що намагалася попередити Маккена через його дівчину Крістін Гердман?»

Клавдія підняла на мене очі з виразом раптового прозріння.

— Так! Я намагалась його попередити.

— Як?

— Телефонувала до клубу «Ельдорадо Мікі».

— І що сталося?

— Було зайнято. Я намагалася ще, але знову було зайнято.

Я відкинувся на спинку канапи та втупив у Клавдію погляд. Вона була схожа на схвильовану маленьку дівчинку, якій щойно зробили подарунок.

— Я згадала... згадала...

Я дуже повільно спитав:

— Що саме ви згадали?

— Як телефонувала попередити Кріссі, що Мікі в небезпеці.

При всій своїй прозорливості вона явно не розуміла значущості того, що казала. Я затамував подих і чекав, доки моє хвилювання вляжеться.

— Це може означати лише одне, Клавдіє.

Її очі розширилися.

— Що саме?

— Що ви *заздалегідь* знали, що Мікі Маккена *збираються вбити*.

Вона сиділа дуже тихо, дивлячись просто мені в очі.

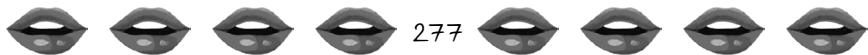
— І це начисто руйнує вашу версію, нібито ви почули про це потім, підслухавши, як Гері описує вбивства в розмові з Боббі.

Клавдія була схожою на оленицю, яка потрапила у світло фар автівки, що летить просто на неї, — налякана, проте неспроможна втекти.

— І це також пояснило б, як вам вдалося передвістити його вбивство Свинарю і Джинджер за сніданком. Не на ранок його вбивства. А, мабуть, за кілька днів до того, як він був убитий. Тому що ви *заздалегідь знали*, що Мікі *вб'ють*.

У неї миттєво відібрало подих. Вона з тремтінням кивнула.

— Звідки ви знали? — спитав я.

— Знала.

— Як?

— Звідтоді, як *удруге* бачила Гері Льюїнгдона... Ні... — вона піднесла руку. — Стривайте! Не *бачила* його. Другого разу я його не бачила. Я *чула*, як він говорив до Боббі.

— Коли це було?

— Не пам'ятаю.

— До чи після того, як він заночував під час снігової бурі?

— Після.

— До чи після вбивств?

— До.

— Серед тижня чи на вихідних?

— Це завжди траплялося на вихідних, — сказала Клавдія, — бо впродовж тижня Чак і Гері працювали.

Її звичка називати Таддеуса «Чакком» на деякий час спантеличила мене — я припустив, що вона знала його особисто. Але вона не знала. Потім я розцінив це так, що вона чула, як Гері кличе брата Чакком. Але з усіх прочитаних мною свідчень було зрозуміло, що Гері й Ділейн називали Таддеуса лише «Чарльзом». Тож те, що Клавдія називала його Чакком, було лише черговим позерством і брехнею. Черговим розчаруванням, із яким доводилося мовчки миритись.

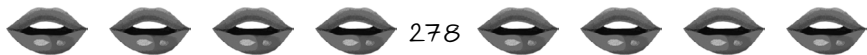
Я дістав свій усіяний нотатками календар за 1978 рік.

— «Хуртовина-вбивця» сталася в останній тиждень січня. Потрійне вбивство — на другому тижні лютого. Відтак залишається тільки один тиждень.

Вона вказала на дату 4 лютого, на якій я друкованими літерами зробив історичну нотатку: «Картер і Садат розпочинають мирні перемовини»¹.

— Що це? — спитала Клавдія.

¹ Йдеться про Кемп-Девідські угоди, підписані в 1978 р. ізраїльським прем'єр-міністром М. Бегіном і президентом Єгипту А. Садатом у Кемп-Девіді, США, у присутності американського президента Дж. Картера. Угоди стосувалися виводу ізраїльських військ із території Синаю і створення на територіях західного берега річки Йордан і в секторі Газа палестинського самоврядування.

— Переглядаючи заголовки за період злочинів, я також занотував важливі політичні події, просто для себе, щоб допомогти собі зрозуміти, що ще тоді відбувалось у світі.

— То ось, доки Картер і Садат домовлялися про мир, я підслуховувала розмову про вбивство.

Я пересвідчився, що червона лампочка на диктофоні горить, і промовив:

— Розкажіть мені про це.

3

У суботу напередодні вбивств у Маккена Боббі послав її до крамниці Коклі купити продуктів. У Коклі було дорожче, ніж у супермаркетах, але туди можна було дійти пішки, тож вони часто купували саме там. Вона взяла пива, молока й хліба і, проминаючи м'ясний відділ, сховала пакет мороженого м'яса до кишені пальта. Відтак рушила проходом до каси, та її візок перекинувся, налетівши на стенд із вівсянкою, а коли Клавдія зупинилась підібрати коробки, містер Коклі підійшов допомогти їй.

Коли вони закінчили, він сумно подивився на неї.

— А тепер не хочете покласти на місце пакет, що у вашій кишені?

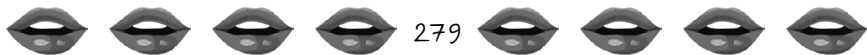
— О, я збиралася сплатити за нього, — швидко промовила Клавдія, дістаючи м'ясо й жбурляючи його у візок. — Просто зробила це не думаючи.

Чоловік похитав головою.

— Ну, така красуня, як ви, не мала б красти в продуктових магазинах.

Вона розсміялася, щоб приховати збентеження, і заплатила за все останньою десятидоларовою банкнотою та продуктовими картками. А потім побрела крізь сніг назад додому, пригадуючи той раз, коли містер Коклі впіймав Боббі на крадіжці заморожених індичих ніжок і змусив сплатити за них.

— Гадаю, ви повинні переді мною вибачитися, — сказав містер Коклі. Але Боббі подивився на нього згори вниз і процідив:

— Не думаю, що маю вибачитися за те, що голодний.

Боббі завжди знав, що сказати.

Клавдія піднялася до квартири бічними сходами, бо з пакунками було незручно продиратися повз інструменти й запчастини, які розкидав на парадних сходах Боббі.

Вийшовши на другий поверх, вона обійшла навколо холодильника, який Боббі начебто подумував купити у свого нового приятеля з більярдної — так він принаймні казав. Однією рукою відчинила двері кухні, намагаючись протиснутись, але застрягла. Вона вже збиралася покликати на допомогу Боббі, коли почула голоси. Спочатку Боббі, а потім — їй знадобилася лише секунда, щоб збагнути — того приятеля-більярдиста, який у них ночував у ту бурю.

Він саме розказував, що його дружина намалювала дві мапи: одну — від їхнього будинку до Онгаро-драйв, а іншу — від клубу «Ельдорадо Мікі» до Онгаро-драйв.

— Ми з братом уже двічі там були, розвідували місцевість. Точно знаємо, скільки туди їхати від мене та скільки Мікі добиратиметься додому зі свого клубу. Тож ми чекатимемо на нього.

— Тихіше, Гері, заради бога, — наказав Боббі. — Люди внизу можуть почути тебе крізь вентиляцію.

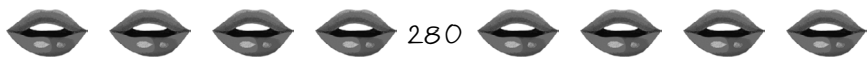
— Чарльз хоч і знає план, але краще б я зробив це без нього. Та мені потрібна допомога. Сам я Мікі не подужаю.

— І чому ти вважаєш, що в суботу ввечері він матиме при собі купу грошей?

— Усі знають, що він завжди тягає кругленьку суму. А Ді має конфіденційну інформацію від декого, хто знає, що в суботу їх буде більше, ніж будь-коли.

— Хотів би допомогти тобі, — сказав Боббі. — Але моє коліно в поганому стані, і від мене тобі буде небагато користі. Знайдеш когось іншого.

— Я більше нікому не довіряю, крім тебе й свого брата, а Чарльз мене непокоїть. Після того, що сталося з тими двома жінками в Ньюарку, починаю думати, що йому до вподоби стріляти в людей.

— А тобі? — спитав Боббі.

— Я потім днями не їм і не сплю. Але це я зроблю, щоби Ді більше не мучили кошмари.

Стоячи на ганку, Клавдія позадкувала від дверей. Із продуктами в руках важко було вивільнитись — її затиснуло між дверима й холодильником, — проте вона зуміла випростатися й поставити пакунки на підлогу. Потім зняла черевики й навшпиньки спустилася сходами.

Той чоловік, якого Боббі називав Гері, був божевільним убивцею. І якщо він дізнається, що вона підслухала його, то може вбити і її теж.

Опинившись на вулиці, вона знову натягла чоботи поверх мокрих шкарпеток і побігла до платного телефону через квартал. Зателефонувала до Джинджер і стала благати пустити її пожити до себе. Джинджер сказала, що має спитати сусідку по кімнаті та що дасть знати Клавдії пізніше в «Галереї зображень».

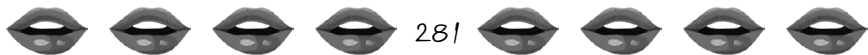
Коли Клавдія поклала слухавку, усвідомлення, що треба йти назад і перевдягнутися на роботу, перелякало її.

Вона повернулася до квартири та з полегшенням побачила, що Гері вже пішов. Однак Боббі перебував у кепському настрої. Зацькований погляд у його очах підказав дівчині, що він мусив зволікати з дозою довше, ніж міг витримати. Сильні снігопади й буревій утруднювали провозення наркотиків до Колумбуса, і ціни зростали. Хоч її скнарий бос тримав свій заклад відкритим шість днів на тиждень (байдуже, буря чи ні), роботи було небагато й чайових теж. Піймати таксі було так важко, що доводилось викликати його за дві години, а подеколи тарифи були вищі, ніж вона заробляла.

— Нам треба дістати гроші, — сказав Боббі. — Я так довго не витримаю. Чому б тобі не знайти більш оплачувану роботу?

— Чому б *мені*? — скрикнула вона. — А чому не *тобі*? Мені вже з душі верне утримувати тебе і твою клятву звичку.

Так почалася сварка. Клавдія виказала йому все наболіле, але мала обачність не вибовкнути того, що чула.

Того вечора Джинджер не змогла дати їй відповідь, і Клавдія зрозуміла, що застрягла з Боббі ще на якийсь час. Їй раптом захотілося назад на Гаваї, де погода була тепла й можна було почуватись у безпеці. Вона замислилася над тим, щоб піти до поліції й попередити про план Гері вбити Маккена, але згадала двох жінок, яких той із братом прикінчив у Ньюарку.

Тієї ночі, під час паузи в обслуговуванні нечисленних клієнтів, розповідала Клавдія, вона скористалася платним телефоном за кімнатами відпочинку й зателефонувала до клубу «Ельдорадо», щоб попередити Мікі. Але почула короткі гудки. Вона збиралася спробувати ще раз, пізніше, але забула.

На тому тижні зателефонував Свинар і сказав, що вирішив відсвяткувати день Валентина в суботу ввечері, а не чекати до наступного вівторка.

У «Кагікі» Свинар і Джинджер помітили, що думками їхня подруга далеко, і спитали, що сталося.

Клавдія похитала головою.

— У мене видіння... Хтось помер. Я знаю...

Вони вже й раніше чули її розмови про екстрасенсорні здібності, і хоча Свинар кепкував зі спіритистів та медіумів, Джинджер сприймала її серйозно.

— Хто помер? — спитала вона.

— Його ім'я починається з літери М, — відповіла Клавдія. — Духи кажуть мені, що його застрелять. Я бачу, як він лежить у власній крові.

— І коли все це станеться? — спитав Свинар.

— На цих вихідних.

— Можна нам піти подивитися?

— Ти з мене глузуєш, — вигукнула Клавдія.

— Слухай, я просто далекобійник, — мовив він, — і я небагато знаю про все це пророкування, та, гадаю, якщо ти можеш справді передбачити вбивство, ми прочитаємо про нього в газетах.

— Прочитаєте, — відказала Клавдія. — І тоді повірите, що я вмію передбачати майбутнє.

Свинар стенов плечима й запалив сигару.

— Ти знаєш, якої я високої думки про тебе, Клавдіє. Але маєш визнати, що з таким рівнем убивств у цій країні десь когось із ім'ям чи прізвиськом на М сьогодні точно пристрелять.

— А я вірю у твої видіння, Клавдіє, — прошепотіла Джинджер. — Бачиш щось іще?

— Я зараз надто засмучена, — відповіла Клавдія. — Може, за сніданком побачу більше й зможу вам розповісти.

Коли о шостій тридцять вони пішли з «Кагікі», було вже темно та знову йшов сніг. Свинар сказав, що має переставити свою вантажівку, але заїде за ними о другій тридцять і повезе на сніданок.

— Хочу почути більше про те вбивство, — додав він.

Ніч у «Галереї зображень» видалася тихою, адже снігопад посилювався, і коли Свинар прибув забрати їх, то запропонував поїхати в його вантажівці, оскільки машина Джинджер не мала зимових шин. Вони приїхали до «Вестерн Пенкейк Гаузу» о 2:30 ранку, з'їли великий сніданок і, доки пили каву, він знову заговорив про це.

— То як, Клавдіє, маєш ще якісь подробиці вбивства М?

Клавдія відкинулася на спинку стільця й спрямувала погляд у себе, як навчилася робити в Школі окультичних наук у Гонолулу.

— Духи бачать його, — гулко промовила вона. — Хтось стріляє в нього... Він спливає кров'ю... Це Мікі Маккен.

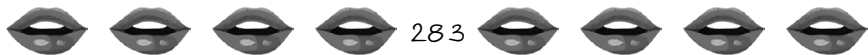
— Господи, — прошепотіла Джинджер. — Ти бачиш убивць?

Напруження в голосі подруги дало Клавдії зрозуміти, що вона забагато сказала... забагато побачила...

— *О Боже мій!* — скрикнула вона.

— З тобою все гаразд? — раптом занепокоївся Свинар.

Клавдія відчула холод і спустошення. Може, ще є час попередити Мікі, якщо він не пішов із клубу. Вона подумала піти до платного телефону. Потім перед очима постала Вікі Генкок, яку застрелили, запхали в багажник власної автівки й підпалили за те, що вона забагато патякала.

— Це все! — видихнула вона. — Більше нічого сказати не можу.

— Чому ти не можеш сказати більше? — спитала Джинджер.

— Тобто нічого більше *не бачу*, — виправилася Клавдія. — Мені недобре. Хочу додому.

Свинар відвіз їх забрати машину Джинджер, а потім поїхав слідом, аби бути впевненим, що вони нормально доберуться. Так сталося, що в Джинджер спустило колесо на автостраді, тож Свинарю довелося замінити його, відвезти Джинджер додому, а тоді доправити Клавдію назад до її житла.

Він провів її до дверей і тривожно придивився до неї.

— Послухай, — сказав він, — якщо ти підеш від Боббі, я про тебе подбаю.

— Ти одружений, Ленні. У тебе дружина й донька.

— Я поселю тебе на квартирі. Допомогатиму тобі.

Вона розсміялася й поцілувала його в щок, а тоді дістала ключ і зайшла в дім. Добрий чоловік, думала вона, переступаючи через інструменти Боббі на сходах. Чому, питала себе Клавдія, вона не може бути щасливою з добрим чоловіком?

Удома вона побачила, що Боббі заснув, читаючи книжку. Вона вимкнула світло й визирнула у вікно. Сніг і далі падав.

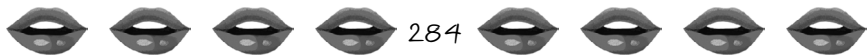
РОЗДІЛ ДЕВ'ЯНАДЦЯТИЙ

Отже, Клавдія ще за тиждень до того знала, що Маккена вб'ють. Мені було зле від думки, що вона могла цьому запобігти. Але ж вона психічнохвора, обґрунтовував я, посправжньому, офіційно визнана параноїдальна хвора. Невинувата. І вона смертельно боялася, що її можуть убити, якщо дізнаються, що їй відомо про все. Наступного тижня я приїхав розпитати її, твердо налаштований дійти до кінця.

— Я хочу, щоби ви пригадали, що сталося після того, як ви повернулися додому на ранок убивства.

— Певно, я лягла спати.

— Ви не могли лягти спати.

— Я випила ліки — галдол і когентин — і була наче зомбі.

— І все ж нам відомо, що ви поїхали до будинку Маккена.

Клавдія з непідробним подивом глянула на мене.

— Звісно, поїхала, хіба ні?

— Що ви пам'ятаєте?

— Ми їхали автострадою й проминули поліційну автівку.

Я була налякана.

— Так?

— А коли ми звернули на Онгаро-драйв, пам'ятаю, як він вказав на спалахи фар і на сліди якихось шин, тоді промовив: «О Боже мій, ми, мабуть, щойно розминулися з ними», а потім вимкнув габаритні вогні та двигун, і машина просто котилася, доки не спинилася на пагорбі через вулицю від будинку Маккена.

— Звідки ви знали, котрий із будинків — Маккена?

— Не знаю.

Я хотів, щоб Клавдія згадала. Вона мала пам'ятати. І тоді я зробив те, чого ніколи не робив за весь час нашої співпраці. Вона часто клала долоні поверх моїх, лише на мить, щоб наполягти на своєму чи заспокоїти мене. Але сам я ніколи не торкався її. Тепер же торкнувся. Я взяв її за руки — прохолодні руки з довгими пальцями — і зігрів їх у своїх руках.

— Вас турбує те, що я постійно до цього повертаюся?

— Ви мене не турбуєте, — сказала вона. — Турбують мої спогади.

— Гарзд, але я мушу повертатися до цього й витягувати це з вас. Добре?

— Я хочу згадати.

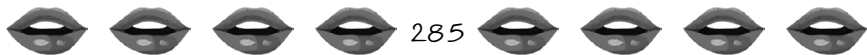
— Тоді вчинимо так. Те, що ми зараз робитимемо, — це не гіпноз, а навіювання. Я хочу, щоб ви згадали.

Жінка хихикнула, тепло й нетерпляче.

— Ви хочете, щоб я згадала, але чи хочу цього я?

Я розсміявся разом із нею, а тоді вона зітхнула:

— Відчуваю, як м'язи мого тіла напружуються від самої лише думки про те, щоб спробувати згадати.

— Ми мусимо здолати це, Клавдіє. Я повинен знати: ходили ви до будинку Маккена самі чи вас примусили.

— Мене примусили піти. Говард Чемп повірив...

— Не відволікайтеся, Клавдіє.

— ...що я була змушена піти...

— Не хочу чути про Чемпа. Ми знаємо, що ви набрехали Чемпу. Ми говоримо не про це. Якщо не пам'ятаєте, як ходили туди, то як ви знаєте, що вас примусили?

— Знаю.

— Звідки знаєте?

— Як мені вам пояснити? Це те, що я просто *знаю*. Я знаю, що *не хотіла* туди йти.

Я бачив, що вона намагається приховати щось від мене.

— Ну ж бо, Клавдіє. *Не хотіти* — не те саме, що бути *змушеною*.

Вона нетерпляче зітхнула.

— Те, що робила, я робила під тиском. Мене примусили.

— Гаразд. Розкажіть мені про цей тиск. Розкажіть про примус. Цього нам і треба.

— Не знаю, як вам пояснити.

— Не треба пояснювати. Просто розкажіть, що сталося.

— З якого моменту? Де я?

— Ранок після вбивства. Ви працювали в «Галереї зображень», а тоді Ленні Вайт — Свинар — привіз вас додому після сніданку з ним і Джинджер.

Клавдія застогнала, наче спогади про це її мучили.

— Ви йдете додому, — продовжував я. — І в душі достобіса добре знаєте, що чули, як Гері Льюїнгдон казав, що планує вбити Мікі. Як ви потрапили до будинку Маккена? Вас відвіз Бісексуал Брейді? Ви ходили до нього?

Вона насупилася.

— З усіх сил намагаюся пригадати.

— Не треба з усіх сил. Просто розслабтеся. Нехай саме прийде до вас... Коли слухаєте мій голос... відкрийте свою свідомість... розслабтеся... подивимось, чи ви щось побачите.

Коли ви повертаєтесь додому, Новатні там сам чи з ним хтось є?.. Ленні провів вас до дверей чи залишився у вантажівці?

Тихим голосом жінка ледь не шепотіла сама до себе:

— Не хочу плутати різні ночі. Бачу миттєву реалістичну картинку: Боббі стоїть на верхній сходинці з пістолетом... Але то було іншої ночі, коли Джинджер привезла мене додому після сніданку, а він звинуватив мене в тому, що я їздила до її квартири й спала з нею. Але цього ніколи не було.

— Продовжуйте.

— Тепер я дещо пригадала. Коли я вперше приїхала, він не спав. Його навіть не було вдома. Він прийшов незабаром по тому. *Я це знаю!*

— Прекрасно! Щось, чого ми не знали раніше.

Клавдія глибоко вдихнула.

Вона замислилася, заплющивши очі, а тоді насупилася:

— Там нікого не було, але я гадала, що, мабуть, Боббі вже просто заснув — на кухні пахло підгорілою піцою, і я бачила, що він викинув її в сміття. А ще я могла точно сказати, що хтось був там раніше. І не один.

— Як ви це визначили?

— Відчула запах марихуани у вітальні. А в попільничці побачила різні марки цигарок. Якби там була одна людина, не було б різних марок. Я завжди перевіряла попільнички, коли приходила додому.

— Чудова дедукція, Клавдіє.

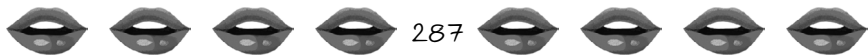
— Я добрий детектив. Я стежила за Боббі. Він не усвідомлював, як пильно я за ним стежила.

— Отже, вдома його не було. Що тоді сталося?

— Я випила свої ліки... і... постривайте, згадала... я знайшла записку на столі в їдальні. Там було сказано: «Лавді, я скоро буду». Намагаюсь пригадати, у якій кімнаті я була, коли він повернувся... м-м-м...

Вона стиснула губи, а тоді почала розмірковувати вголос:

— Я гадала, що він пішов озброєний, бо шухляда комоду в спальні була висунута, а його пістолет зник. І видно було,

що він щойно почистив і зарядив його, бо там лежав брудний йоржик, весь у мастилі. Він пролив трохи мастила в шухляду й на підлогу та навіть не потурбувався прибрати, тож мені спало на думку, що він квапився, коли йшов...

— Чудово, Клавдіє. Пам'ять повертається до вас. Продовжуйте.

Її голос знову став тихим.

— І коли він повернувся й піднявся сходами, я почула розмову. Він говорив щонайменше з однією людиною. М-м-м-м... Досі не пам'ятаю, у якій я була кімнаті.

— Байдуже. Продовжуйте.

— Постривайте... Я була у нашій спальні. Пам'ятаю, мені спало на думку взяти сумочку й речі, які принесла з собою додому, і сховатися в шафі, щоб чути, про що вони говорять... Але тоді я подумала: «О, ні, якщо тебе впіймають у шафі, то можуть навіть пристрелити».

Вона глянула просто мені в очі й похитала головою.

— Я цього не зробила.

Потім замислено відвела погляд.

— Я справді якось ховалася в шафі, коли хтось приходив до квартири та щось шукав. Гадаю, те «щось» належало Боббі чи Діно. Однак нічого не зникло, тож не знаю, навіщо це все було. А іншим разом...

— Не будемо відхилятися. Зупинімось на цьому. Входить Боббі. Ви чуєте голоси, що лунають зі сходів.

— Низькі голоси... Чоловічі голоси...

— Ви могли б їх упізнати?

— Я чула якийсь сміх. Хтось про щось жартував.

— Боббі входить сам чи з кимось?

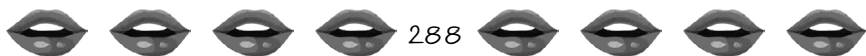
Її рот раптом широко розкрився.

— Я знаю, про що вони жартують. Вони насміхаються з мене!

— Справді?

— Так. Він не знав, що я слухаю. Інакше, гадаю, не казав би цього так голосно.

— Що він казав?

— Щось про те, що я постійно в тумані блукаю. А потім Жартун каже: «Слідкуй, щоб у неї не закінчувалися препарати».

— Жартун був із ним?

— Не пам'ятаю.

— Але це ви вперше згадали, що Жартун розмовляв із ним на сходах.

— Це дуже довгі сходи.

Клавдія надовго замовкла. Відтак я знову взяв її за руки й промовив:

— Заплющте очі й уявіть їх.

— Мені не видно було їх зі спальні. Я лише чула, як вони розмовляють... Вони завжди глузували з мене.

— Через ліки, які ви вживали?

— Через усе. Просто через мене. Взагалі.

Ще одна довга пауза. Однак я вичекав її, даючи напрузі, що зростала в Клавдії, заповнити порожнечу. Потім жінка з цікавістю подивилась на мене.

— Яке запитання?

— Боббі. Коли він заходить, що він вам каже?

Вона не відповіла.

— Ви були в ліжку? Одягнені чи роздягнені?

— Я прийшла додому у своєму робочому вбранні — чорних штанах... — вона кивнула. — Я була там недостатньо довго, щоб перевдягтися.

— То що сказав вам Боббі? Він сказав: «Сьогодні вночі»? Він не знав, що ви підслухали Гері Льюїнгдона. Ви ніколи з ним цього не обговорювали.

Клавдія похитала головою.

— М-м!

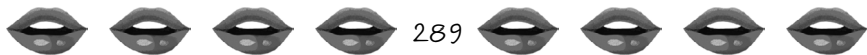
— То як, заради бога, хтось змусив вас піти в ту ніч із Бісексуалом Брейді?

— Боббі міг змусити мене зробити *що завгодно!*

— Так, але я питаю — *яким чином?*

— Словами. Просто звелівши мені піти.

— Гаразд. Хто звелів вам піти? Хто вам це сказав?

Жінка зсутилила плечі, немов готуючись висадити двері.

— Коли я була в спальні, він гукнув мене на ім'я, щойно увійшов до вітальні. Сказав: «Лавді, ти вдома?» Коли я відповіла: «Так», він сказав: «Ходи сюди, ми хочемо поговорити з тобою». Сказав, що я маю поїхати до будинку Маккена, тому що в Мікі була не одна схованка, і Боббі здавалося неможливим, що Льюїнгдони знайшли кожну ничку й загарбали всі до копійки гроші.

Я не повірив Клавдії. Відпустив її руки, встав і почав ходити туди-сюди, не намагаючись приховати роздратування.

Вона мигцем глянула на мене, засмучена ефектом, який справили на мене її слова.

— Дене, ви знали, що Мікі мав більше грошей, ніж повідомляла преса?

— Знаю.

— Звідки ви знаєте? — спитала вона.

— Знаю.

— Тому що Мері Слатцер рахувала в ту ніч гроші й розповіла вам про це?

— Так.

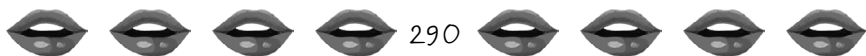
Я сердився, бо відчував, що замість розповіді власних спогадів вона почала говорити те, що, на її думку, я хотів почути. Знову змішувала вигадки з правдою. Як би прикро мені не було, я мусив натиснути. Тож звинувачувально вказав на неї пальцем:

— Отже, ви стверджуєте, що в ту мить Боббі наказав вам поїхати до будинку Маккена. І ви не спитали, навіщо? І чому він згадав Льюїнгдонів, якщо не знав, що ви підслуховували? Він же не знав, що вам відомо про вбивство.

— Часом я просто робила те, що казав мені Боббі, без питань. Він дуже засмучувався, коли я його розпитувала. Він мав чималу владу наді мною...

— Я питав...

— ...та не безмежну владу. Я все ж мала особисту свободу. Але він неабияк контролював мене.

— Я питав: навіщо він вас послав? Він знав, що ви на ліках. Відчував, що ви ненадійні та нестабільні...

— Я завжди казала, що це не має жодного сенсу.

— То як він змусив вас поїхати?

— Ніхто інший не погодився. Брейді не хотів туди їхати сам.

— Звідки ви знали?

— Власне, тепер я пригадую: Боббі хотів, щоб я взяла зброю, перш ніж піду з будинку. Хотів, щоб у кожного з нас був пістолет, але я відмовлялась носити вогнепальну зброю. Не мала наміру її застосовувати, то нащо ж носити? Знаєте, Боббі спав із пістолетом. Він спав з боку, найближчого до дверей, а я з іншого — щоб якщо хтось увійде й доведеться стріляти, я не була на шляху.

— Кого він боявся?

— О, він мав так багато ворогів! Був винен людям гроші за наркотики. Навіть улітку, коли було спекотно, він носив кілька шарів одягу, щоб приховати кобуру від пістолета. Боявся, що його вб'ють. Навіть у приміщенні хотів мати пістолет під рукою або ж на собі. Справжній параноїк.

— А ви боялися, що вас можуть убити?

— Так, боялася.

— Навіть на той час?

— Так!

— Ви казали мені, що мали пістолет — деррінджер.

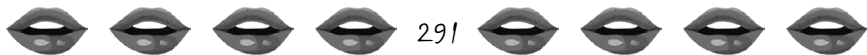
— Із перламутровим руків'ям, так. Боббі купив його мені на Різдво.

— Ви носили його в сумочці?

— Боббі хотів, аби я тримала його в сумочці між двома підкладками, щоб не мати неприємностей за носіння прихованої зброї. Казав, що зможе обладнати сумочку так, щоб я могла дуже швидко його вихопити.

— Ви якось уже згадували ту сумочку з фальшивим дном, але я ніяк не можу уявити, на що вона схожа.

— Вона була темно-синя, зі справжньої шкіри й зі шкіряною ручкою. Я не могла носити її на плечі, і мені це не подобалось —

я люблю плечові сумки. Із сатиноюю підкладкою. Не можу пригадати, якого кольору була підкладка, та якби ви все витрусили з сумочки, то побачили б її. На ній був золотавий візерунок у дрібний ромбик. А під нею — близько двох дюймів схованки.

— Ви з цією сумочкою ходили до будинку Маккена?

— Не знаю напевне. Не хочу вам брехати.

— Після двох років співпраці я ціную те, що ви бодай раз зібралися сказати мені правду.

Клавдія розсміялася.

— Ні... я постійно кажу вам правду.

— Але не кажете *всієї правди*.

— Це тому, що я не хочу неприємностей.

Я знову сів і зазирнув углиб її очей.

— Хіба ви не бачите моєї проблеми, Клавдіє? Я мушу відокремлювати правду від вигадок, здогадок і брехні. Неабиякий вузол доводиться розплутувати. Я ціную те, що ви допомагаєте мені. Та невже й досі маю вас щоразу питати: «*Це правда?*»

— Вам не треба більше цього питати.

— І ще одне. Якщо ви кажете «не пам'ятаю», коли насправді пам'ятаєте, то це теж брехня.

— Я так більше не роблю.

— І ви також маєте усвідомлювати, що уникати відповіді — це форма перешкоджання нашим пошукам правди.

— Це ненароком... підсвідомо. Свідомо ж я не кажу собі: «Закрий свій розум. Ніколи більше з Деном не говори». Навмисно я такого не роблю.

— Я вірю вам, Клавдіє, та все одно *ви* це робите. І з цим ми маємо розібратися.

Вона всміхнулася й мовчки чекала.

— Отже... — я знову взяв її за руки. — Повернімося до того ранку...

— Я починаю дуже непокоїтись.

— Хочете припинити?

— Ні, бо наступного тижня може бути ще важче. Я хочу покінчити з цим. Хочу надати вам стільки інформації, скільки

зможу, щоб ви могли сісти за свою машинку о п'ятій ранку, як ви розповідали, і писати.

— Гаразд. Клавдіє, якби ми зуміли відтворити цей маленький проміжок часу, гадаю, я міг би дати вам спокій на кілька тижнів. Бо тоді поїду й справді працюватиму. Але я не можу навіть почати, доки не уявлю собі всього. Це якби ми мали ланцюжок ось тут і ще один отам та мусіли їх з'єднати. І ви щойно почали це робити.

— Справді?

— Так. Коли сказали, що після того як Ленні привіз вас додому, Боббі там не було, ви додали нову ланку до ланцюжка. Це добре. Потім ви сказали, що чули голоси на сходах. Ви впевнені в цьому?

— Впевнена.

— Це прекрасно... ідемо далі.

— Усі голоси чоловічі.

— Добре. Ще світла пора доби?

— Було темно.

— Гаразд. Хто підіймається сходами? Скільки людей?

— Гадаю, троє. Я бачу їхні зимові пальта, але не бачу облич.

— Опишіть пальта.

— Бачу ноги. Бачу чоботи. Бачу важкі пальта. Бачу обличчя Боббі, звісно, але інших не бачу.

Я не можу втримати смішок.

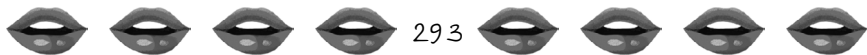
— Не кажу, що це навмисно, Клавдіє. Але це справжня цензура. Ваше підсвідоме цензурує. А я намагаюся вивільнити все. Отже, ви чудово справляєтеся. Не засмучуйтесь. Ви просунули мене на кілька кроків уперед.

— Я засмучуюсь, бо не можу згадати.

— Знаю, але все прийде. Не боріться проти цього. Напруження блокує.

— Я справді напружена.

— Відчуваю це по ваших руках. Господи, вони холодні. А тепер уявіть... уявіть тих трьох. Серед них є Бісексуал Брейді?

— Гм-м-м. Боббі й Діно обидва на дві голови вищі за Жартуна. Тож якщо мені видно те, що нижче звідси, — вона вказала на шию, — то я могла б побачити обличчя Жартуна.

— Бачили? Зараз бачите?

— Ні.

— Гаразд, у вас дуже добре виходить, Клавдіє. Аби нам тільки вдалося й далі рухатись у цьому напрямку. Що каже вам Боббі, коли просить вийти до вітальні?

— Каже, що йому потрібна моя допомога.

— Добре.

— Він дуже втомлений. Хотів, щоб я сіла, але сам сісти не міг, походжав вітальнею туди-сюди. Зупинявся біля кожної попільнички в кімнаті й дивився на мене...

— Добре... добре... продовжуйте розповідати такі подробиці... усе прийде.

Клавдія тривалий час дивилася перед собою, і я спробував її підштовхнути.

— Він називав ім'я Гері Льюїнгдона?

— Ні.

— Боббі згадував Маккена?

— Не пам'ятаю. Голова болить. Піду вип'ю аспірин.

Коли вона повернулась, я знову спитав, чи не краще зупинитися, але вона наполягла, що хоче продовжувати й покінчити з цим. Клавдія не гірше за мене знала: щоб зупинити нестерпні спогади — або привиди, як вона їх називала, — треба здолати це випробування.

— Дуже дивно, — зауважив я. — Хотілось би знати, що такого сталося за ті кілька годин, що так вас тривожать. Навіть більше за те, що трапилося потім. Цікаво, що це може бути.

— Я просто не знаю. Намагаюся думати про це, коли я сама — щоразу, як ви йдете. Намагаюся розібратись.

— Що ж, мало-помалу ви згадуєте.

— Усе це спланував Жартун, — сказала Клавдія. — Але не він змусив мене їхати. Він не мав на мене впливу, але знав,

який величезний вплив мав на мене Боббі, тож сказав йому змусити мене поїхати.

— Кажете, Жартун був там із Боббі цього ранку?

— Так, він і Бісексуал Брейді, — вона промовила це буденним тоном, наче її здивувало моє запитання.

— Ви це пам'ятаєте чи лише пригадуєте?

— Пам'ятаю.

— Але п'ять хвилин тому ви казали, що не бачите облич і не знаєте, хто піднявся сходами з Боббі. Тепер кажете, що знаєте.

— Знаю.

— Клавдіє, ви мене з розуму зводите.

— Не нервуйтеся так. Коли я пішла по аспірин, то думала про це, і мені згадалося. А зараз не переривайте мене, бо забуду.

— Гаразд, продовжуйте, будь ласка.

— Я така розслаблена тепер. Відчуваю навіть полегшення. Ми обоє розсміялися з цього.

— Яке запитання? — спитала вона.

— Я лише хочу, щоби ви розповіли мені будь-що, що спадає вам на думку. Не ховайтеся. Не думайте про це й не аналізуйте. Нехай усе йде саме собою, і вільні асоціації вестимуть нас. Боббі ходить туди-сюди... Певно, щось каже... Про що ви зараз думаєте?

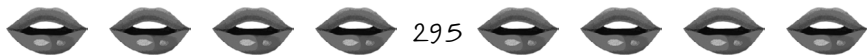
— Що вони хотіли хитрістю у щось мене втягнути, і я це знала. Я вийшла з вітальні до їдальні. Не знаю, куди йшла, але Боббі йшов слідом за мною. Він люто підсунув мені стілець... Потім я повернулась до вітальні...

— Що ви відчували?

— Справжній смуток і переляк.

— Ну, якщо він підсунув вам стілець, то не схоже, що вони намагаються обдурити вас. Вони сердяться й намагаються вас змусити...

— Ні. Ви не розумієте. Вони *намагались* обдурити мене. І ще в них спливав час, вони втрачали зі мною терпець і ставали дратівливими.

— Добре... добре... що за хитрість вони намагалися з вами повернути?

— Ось цього я *не знаю*.

Я знову повернув її до вільних асоціацій. Відчував, що вона на межі прориву до спогадів про події того ранку. Клавдія довго мовчала, і я збагнув, що вона не каже мені, що в неї на думці.

— Про що ви зараз думаєте?

— Це не пов'язане.

— Байдуже. Скажіть, про що ви думаєте.

— Я пригадувала паперові серветки у ванній, усі в крові — Боббі вколовся, і кілька крапель упало на підлогу. Але це ніяк не стосується того, про що ми говоримо.

— Усе гаразд. Це ж вільні асоціації.

— Але тут немає жодного зв'язку.

— Звісно, є.

— І як це пов'язано з тим, що ми шукаємо?

— Байдуже. Це може бути пов'язано з чимось іншим. Просто продовжуйте. Це дуже добра подробиця.

— Але кров мене не турбує. Деякі люди тривожаться через неї, але не я.

— Тут усе одно може бути якийсь зв'язок. Не логічний зв'язок, але це може бути поєднано з чимось, що у вас на душі. Я радий, що ви про це подумали.

— Навіть не знаю, чому я про це подумала.

— Бо певним чином кров пов'язана з кров'ю.

Її очі розчахнулися, сповнені усвідомлення.

— О, Дене... о, Дене... о...

— Бачите, як працюють вільні асоціації? Просто кажіть усе, що спадає вам на думку.

Після довгої паузи Клавдія промовила:

— ...щодо мого прання... Я гадала, що це було, коли прала білизну в пральні самообслуговування. Не знаю, чому я про це подумала.

— Усе гаразд. Це асоціація.

— Асоціація з чим? Як прання бодай із чимось пов'язане?

— Ну...

— Ага, я знаю, чому думала про прання! Тому що Боббі замочив у ванній у холодній воді свою сорочку з довгим рукавом. Коли він коловся, то засукував рукав, але в нього на рукаві була кров, і він відпирив сорочку в холодній воді... о-о-о... прання... кров... О, Дене.

— Бачите, як чудово працюють асоціації?

Жінка засміялася й кивнула.

— Гаразд, прання. Які думки це у вас викликає?

— Згодом я захотіла випрати одяг, у якому була, коли повернулася від Маккена...

— Це має сенс. Продовжуйте асоціювати.

— Пам'ятаю також, як згодом Боббі почистив мої рукавички світлішою рідиною... почистив... почистив... Бачу, як Брейді зчищає сніг із вітрового скла, щоби бачити під час їзди, а потім двірники зчищають сніг... Не пам'ятаю, це легкова машина чи вантажівка... вітрове скло... погана погода... сліди від шин на вулиці чи на під'їзній доріжці... десть там...

Після довгої паузи я спитав:

— Які думки це у вас викликає?

— Машина Льюїнгдонів від'їздить...

Я намагався говорити рівним голосом і не виказувати свого хвилювання, доки вона пригадувала подробиці шляхом вільних асоціацій. Коли ж ці паузи стали нестерпно затягуватися, я підштовхнув її.

— Які думки це у вас викликає?

— Брейді був за кермом і крізь вітрове скло стежив за дорогою, а потім повільно обернувся й подивився просто на мене зі здивованим виразом обличчя. Не знаю, чи я його про щось спитала, але пригадую, як він повільно обернувся до мене. Тепер пам'ятаю, що на ньому була армійська куртка... оливкова чи брудно-зелена... гадаю, востаннє, коли я вам його описувала, то казала, що він носив щось інше. Але зараз пригадую — то був військовий одяг. Те, що я розповідала про руде волосся

в нього на обличчі... усе так, як я й казала раніше... а зараз я думаю про тіла в будинку, і від цього мені дуже сумно...

Асоціації припинилися, і незабаром я попросив Клавдію пригадати себе там, у вітальні її квартири з трьома чоловіками, які, з її слів, намагались її обдурити.

— Які думки це у вас викликає?

— Нібито я в кімнаті для нарад із лікарями й відчуваю, як вони гуртом наседають на мене... намагаються хитрістю змусити мене до вживання ліків і гіпнозу... до шоккової терапії... усі ті плани лікування, у якому я насправді не хочу брати участі...

— Обман з боку лікарів та обман з боку злочинів — цікава паралель. Але ми досі не зрозуміли, у чому фокус. Як вони переконали вас їхати? Куди, кажете, ви поїхали?

— Не пам'ятаю. Що нам робити?

— Продовжуйте спроби. Я казав вам, коли ми починали, Клавдіє: я не здаюся.

— Мені на думку не спадає нічого логічного.

— Забудьте про логіку.

— Навіть чогось дурного не можу вигадати.

— Не силуйте себе. Лише вільні асоціації, як ми робили досі. Куди, заради бога, вони могли вас попросити поїхати? Не так багато місць, куди ви могли вирушити о п'ятій чи шостій ранку в заметіль.

— Часом о цій годині в Боббі закінчувалися цигарки, і він віз мене до цілодобової крамниці й змушував виходити з машини та купувати їх для нього. Але тут ішлося не про цигарки... Не думаю...

Вона зробила паузу, і в її очах з'явився відсторонений погляд.

— Пам'ятаю, хтось казав мені, що я маю провідати якихось людей... а потім пам'ятаю, як сиджу в машині, і сніг валить справді густо... і я до Брейді: «Ти казав, що ми їдемо відвідати людей, але не казав, що ті люди мертві». Я впевнена... Я справді впевнена, що це сталося.

— Продовжуйте.

— Це тоді він повернув голову і так дивно подивився на мене. Вони не підозрювали, що мені щось про це відомо. Вони не знали, що я їх чула, стоячи на задньому ганку, і що вмикала воду у ванній і підслуховувала під дверима. Гадали, що я завжди в тумані й не знаю, де я і що зі мною... хіба що задом наперед не ходжу. ...Пам'ятаю, він розвернув до мене голову й плечі, дуже повільно... його розширені очі... його відкритий рот. Він спитав, звідки я знаю, що всі померли... сумніваюсь, що я сказала йому правду.

— Що ви йому сказали?

— Не знаю... але чую, як плачу... Уявляю, як тоді засмутилася... мої вії змокли від сліз... туш пече мені очі... і я чую, як кажу йому просто дати мені спокій.

— Мене цікавить, що спонукало вас тоді казати, начебто всі, кого ви зібрались відвідати, мертві.

— Щось, що він сказав мені... Я бачу його обличчя справа... його профіль...

І знову довге, нескінченне мовчання, від якого хотілося рвати на собі волосся.

— Куди, на вашу думку, ви їхали? — знов і знов тихо питав я, намагаючись випорпати це з її пам'яті.

— *Знаю, — раптом здригнулась вона. — Знаю. Вони сказали мені, що хтось занедужав і потребує цілителя. Попросили мене поїхати... помолитися за того недужого. О Господи. Яке дивацтво. Хтось хворий і помирає... Колись я таке робила — ходила молитися над хворими.*

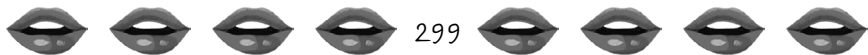
У цьому був сенс. І було схоже на правду.

Клавдія знову на деякий час змовкла, її очі оскляніли, наче розум обстежував минуле. Нараз вона підстрибнула.

— *Згадала!* — радісно скрикнула жінка. — *Я все згадала!*

Настала її черга походити туди-сюди.

— У ідальні була канапа, — розповідала вона, — і ще одна, радше широке ліжко зі спинкою — у вітальні. А над дверима між ними був витвір мистецтва — ікона з... з... Ісусом, який молиться в Гетсиманському саду... О Боже мій! — вона

тріумфально здійняла руки над головою. — Тепер я все згадала! Згадала! Згадала! Згадала!

Мене пробрав холод. Я мовчав, боячись порушити ці дивні чари. Візуальне уявлення ікони якимось чином повернуло їй усі спогади. Клавдія заговорила дуже швидко на противагу своїй звичній вираженій манері.

— Гадаю, вони *не знали*, що сказати мені, коли прийшли до будинку! А Діно сказав... Ні!.. Ні!.. Діно там не було. То було іншої ночі. Діно відмовився спати на тій канапі — він колись спав на ній — через ікону з Христом у нього над головою. Сказав: «Як, по-твоєму, я спатиму, коли він витріщається на мене?» Боббі зняв її, а пізніше я стала на стілець і повісила на місце.

Однак *тієї* ночі, коли Боббі ходив туди-сюди, оглядаючи кімнату, він втупився в ікону з Ісусом, який молився в Гетсиманському саду, і сказав, що хоче, аби я поїхала помолитися за якогось хворого. Тепер я усвідомлюю: він просто вигадав, що сказати мені, якраз тієї миті, як побачив ікону. Він обдурив мене. Ось у чому справа, Дене! Ось воно! Я згадала!

Вона розсміялася — такою щасливою я ніколи її раніше не бачив. Потім схопила мене за руки й стиснула їх.

— Навіть не сподівалась, що взагалі це згадаю. Я бачу і чую все так, наче я там... Боббі завжди насміхався з Христа. Казав, що той був гей... чи мав інтрижку з апостолом Павлом... знаючи, що мене це ображає. Пам'ятаю, вони глузували з Христа тієї ночі, а я була дуже засмучена.

— Резонно, Клавдіє. Бо я гадаю, що заради такого вони могли вмовити вас поїхати навіть у заметіль.

— О, так. Боббі знав, що я неодмінно це зроблю. Навіть якщо я вже випила свої ліки... навіть у заметіль... якщо я вірила, що десь хтось лежить хворий чи при смерті... і його не рятують... чи він новонавернений християнин, то я їхала.

— І ви гадали, що їдете до когось додому?

— Так.

— І ви вірили в це?

— Ще й як вірила. Боже, це все — останнє, що спадало мені на думку! Лише зараз, коли справді почала пригадувати, як Боббі озирає кімнату, я подумки глянула на те, що було в нього перед очима, і зрозуміла: це та ікона. А ще я мала гобелен із біблійною картиною — «Таємна вечеря», він висів у їдальні. Діно якось поскаржився, що я декорувала житло під церкву.

Її сміх був гучним і щасливим. Я вважав добрим знаком, що після всього цього вона ще сміялася з себе. Клавдія труснула головою й скрикнула:

— Тепер точно пам'ятаю нашу розмову з Брейді в машині. Я мовила: «Ти ж казав мені, що ті люди хворі, а не мертві!» Ось воно! Ось воно! Ось воно! Мені й не снилося... Вмираю з голоду. Ми можемо зараз піти поїсти?

— Є ще один момент щодо поїздки до будинку Маккена, який маємо з'ясувати. Ще одне питання, на яке треба відповісти.

— Тільки не про те, що було в будинку, — простогнала вона. — Не сьогодні.

— Ні. Про поїздку до будинку.

Клавдія надула губки й, сплівши пальці, присіла на край крісла, ніби чекаючи останнього запитання від учителя перед перервою на обід.

— Тоді ми зможемо піти поїсти китайської їжі?

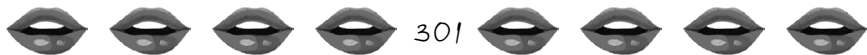
— Звісно, — погодився я, — щойно закінчимо з цією частиною історії. Але спочатку це: у який момент ви дізналися, що це обман? Що змусило вас усвідомити, що ви їдете не молитися над кимось, хто помирає, а до будинку Маккена?

— Коли ми вже були майже там.

— Як ви про це здогадалися?..

Не встиг я договорити, як вона зашепотіла, усупереч самій собі:

— Ні... ні... ні... навіть не тоді... навіть не тоді... навіть не тоді... Це було, коли я увійшла до будинку й побачила перше тіло... місіс Маккен біля каміна... — Клавдія затулила рота долонею. — Ні... ні... ні... це неправда. Це мало бути, доки я ще сиділа в машині. Він сказав мені, коли ми майже під'їхали до

будинку... сказав, коли ми були за кілька вулиць звідти... сказав мені. Пам'ятаєте, я говорила, що він побачив якісь свіжі сліди від шин на снігу — на вулиці чи на під'їзній доріжці — і сказав: «Певно, вони щойно поїхали»? Тоді я й зрозуміла, про що він каже. Зрозуміла, що він має на увазі. А коли заговорила про те, що десь тут є хворі, над якими я маю помолитися, він відповів: «Єдина хвора тут ти».

— Ви справді повірили Боббі, коли той сказав, що хоче, аби ви помолилися за хворого?

— Я тоді щось запідозрила. Але все одно мусила їхати, інакше не змогла б заснути з чистою совістю.

— Те, що ви кажете мені цього разу, — правда?

— О, так, — палко запевнила жінка. — Це щира правда.

— Добре... — я відкинувся назад. — Як ви почуваетесь тепер, розкривши цю частину історії?

— Наче з моїх плечей зняли неймовірний тягар. Гадаю, це зробили ви. Не думаю, що вони й надалі мене мучитимуть.

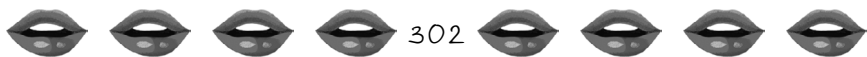
— На сьогодні ми закінчили, але вам однаково доведеться на словах — крок за кроком — провести мене будинком Маккена в ту ніч, коли ви там були.

— Гарзд, — погодилась вона. — Наступного разу. А зараз ходімо поїмо.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТИЙ

У наступній нашій розмові за тиждень Клавдія пригадала: тієї ночі, йдучи снігом до машини позаду Брейді, вона мала передчуття, що люди, за яких їде молитися, помруть, не дочекавшись її. Але Клавдія сподівалася, що вони будуть живі. Боббі зазвичай насміхався з її тверджень, що вона має силу говорити з духами і що потойбічні істоти можуть заступатися за людей у хворобі й при смерті. Їй не вірилося, що зараз він умовляв її скористатися своєю силою для допомоги іншим.

Вона виразно пригадала, як Брейді відімкнув дверцята засніженого «фольксвагена» і пустив її на пасажирське сидіння.

Коли він сідав за кермо, Клавдія побачила, як чоловік виймає пістолет з-за пояса й ховає під свою брудну оливкову армійську сорочку.

— Нащо він тобі? — спитала вона.

— Ніколи не ходжу без нього, — відповів Брейді, дивлячись просто перед собою.

Завив стартер. Жінка подумала: мабуть, вони не зрушать з місця. Але потім машина зачхала, і Брейді кілька разів натиснув на газ. Жодного разу навіть не глянув на неї.

Клавдія завжди мала складні почуття до Брейді. Їй не подобалася його холодна відчуженість, та оскільки він був бісексуалом, жінка відчувала з ним спорідненість. Інші люди — як натурали, так і геї — не могли збагнути бісексуальності, зрозуміти, що ти можеш кохати всіх.

Звернувши на трасу I-70, вони проминули патрульну автівку, і знов у неї виникло передчуття чогось зловісного попереду.

— Сподіваюся, ми встигнемо, — промовила вона.

Брейді кинув на неї дивний погляд.

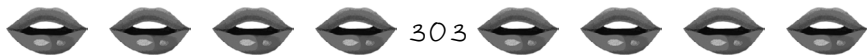
Поки вони їхали, Клавдія не могла розібрати, де вони, адже дорожні знаки замело снігом. Потім вони звернули на обсажену деревами вулицю з дорогими на вигляд будинками. Довкола все було вкрито білим, і це нагадало їй різдвяну листівку.

Коли вони завернули за ріг, фари висвітлили дві пари свіжих слідів від шин.

— От лайно! — прошепотів він. — Ми, мабуть, щойно розминулися з ними.

Брейді вимкнув габаритні вогні й запалювання. Машина проїхала за інерцією та зупинилась на пагорбі.

Клавдія бачила, що в усіх будинках темно, окрім одного — попереду через вулицю, де відчинені гаражні ворота. Вона почула звуки пострілів, і хоч їхнє вітрове скло швидко запошило снігом, побачила, як із гаража вибіг чоловік, а слідом іще один, у лижній масці, який стріляв у першого. Тут Брейді схопив її за голову, втиснув обличчям у сидіння й скорчився

над нею. Вона чула інші постріли, та коли крутнулася, щоб подивитись, чоловік знову навалився на неї.

— Щойно застрелили Маккена, — прошепотів він. — Не співайся й мовчи — або ми обоє трупи.

Здавалося, вони годинами лежали, скоцюрбившись на передньому сидінні, хоч минуло лише десять-п'ятнадцять хвилин, коли Клавдія нарешті визирнула крізь просвіт у задньому вікні, лише частково заметеному снігом. І побачила двох чоловіків у зимових куртках та лижних масках, які йшли серединою вулиці у протилежному напрямку від машини Брейді. Коли чоловіки дійшли до кінця кварталу, жінка втратила їх із поля зору, а тоді почула, як завелосся й поїхало авто.

Брейді відчинив дверцята машини й витягнув Клавдію.

— Ходімо, — наказав він. — Треба ворушитися, швидко.

Вона побачила, що гаражні ворота, які були відчинені під час пострілів, тепер опущені, і застигла на місці. Брейді дістав пістолет і навів на неї.

— Не змушуй мене вдаватись до цього, Клавдіє. Нам треба в дім. Пам'ятай, що казав Боббі. Людям потрібні твої молитви.

Клавдія не сумнівалася, що він скористається пістолетом. Наркоман піде на все. Вона питала себе, що вони знайдуть усередині. Перед гаражними воротами побачила плями крові й сліди, де вбивці тягли тіло Маккена з-перед будинку назад до гаража — усе замітав густий сніг.

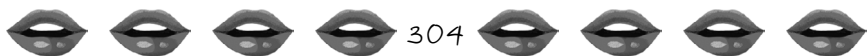
Бісексуал Брейді смикнув парадні двері, а тоді зазирнув у маленьке віконце біля дверей. Коли Клавдія захотіла подивитися, він відштовхнув її.

— Перевіримо інші двері, — сказав він.

— Чому? — спитала вона. — Що ти бачиш?

— Нічого. Просто забув, що Боббі казав скористатися бічними дверима до гаража.

Жінка не повірила йому. Знала, що її досі дурять. Але чому? Навіщо вона тут знадобилася Боббі? Брейді смикнув бічні двері, і ті виявились відчиненими. Вона бачила, що одвірок

розбитий там, де хтось вломився у двері. Чоловік змахнув пістолетом, наказуючи їй увійти.

— Чому я? — спитала вона.

— Чом би й ні?

Двері від її поштовху відчинилися, ведучи до літнього ганку з плетеними меблями в африканському стилі й списками та масками на стінах і далі повз них на кухню. Клавдія мало не наступила на щось, а коли придивилася, побачила на підлозі горішки та гільзи від набоїв. Вона почала задкувати, але позаду опинився Брейді й штовхнув її до їдальні. На підлозі в проході між кімнатами, частково в каміні, вона побачила літню жінку в закривавленому халаті, з кров'ю на обличчі та плечі. Застиглі очі підказали Клавдії, що жінка мертва.

— Боже мій, — прошепотіла Клавдія. Вона з докором подивилася на Брейді. — Боббі казав, що тут хворі, які помирають і яким я потрібна. Ніколи б не подумала, що він хоче, аби я молилася над уже померлими.

— Ворушися! — він штовхнув її вперед.

— Я хочу піти! — заверещала вона.

Брейді затиснув її рота рукою.

— Стули пельку. Ми не підемо, доки не закінчимо.

— Що ми тут робимо? Нащо ми прийшли до будинку, де вбили людей?

— Це будинок Мікі Маккена.

— Знаю. Але нащо ми тут?

Чоловік подивився на неї та повільно заговорив, немов розтлумачуючи щось дитині:

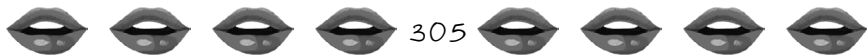
— Тому що Гері та його брат приходили сюди, щоб прикінчити Мікі. Вони не дуже кмітливі, та й наркотиків не вживають, тож сто пудів прогавили трохи шмалі. Десь тут має бути наркота.

— Звідки ти знаєш?

— Танцівниця барижила нею і тримала б свою заначку там, де вони ніколи б не подумали шукати.

— Я від ліків засинаю.

— Не спи, Клавдіє. Нам треба обшукати велике приміщення.

— Я хочу в туалет.

— Ну, тут тобі в туалет не можна. Доведеться потерпіти. І рукавичок не знімай. Ти шукай у тій кімнаті з круглим ліжком і у вітальні. А я — в інших спальнях і в підвалі.

Розцяцькована кімната з круглим ліжком, припустила вона, належала матері. Матрац перевернули, шухляди витрусили на покривало. На комоді Клавдія побачила білу скриньку для прикрас. Та виявилась порожньою, але вона підняла блакитну оксамитову підкладку й знайшла трохи ділаудиду. Вона знала: це саме те, чого хотів Брейді, тож віддала скриньку йому.

Налякана, але зацікавлена, Клавдія зайнялася пошуками. У вітальні вона помітила маленький приставний столик. Шухляди були порожні, але під однією було місце, де ховалася пласка коробочка. Відкривши її, жінка знайшла щільно складені хрусткі банкноти — двадцятки, п'ятдесятки й сотні. Її серце закалатало, і вона запхала гроші до нагрудної кишені.

Клавдія чула, як Брейді спускається в підвал, як він відчиняє й зачиняє двері. З верхівки сходів бачила, як він знімає шматки фальшивої стелі. Цікаво, чи знайде він там щось і чи поділиться знахідкою?

Перейшовши з вітальні назад до кухні, вона відчинила двері до гаража. І побачила тіло Крістін Гердман, розпростерте на підлозі. Обличчя було подірявлене кулями, кров була ще свіжа... Клавдія закричала.

Прибіг Брейді з пістолетом наготові.

— Ти, кляте стерво! Що з тобою в біса таке?

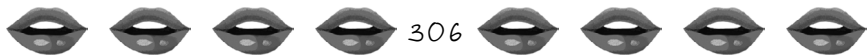
— Я злякалася, — схлипнула вона. — Бідолашна Кріссі.

Чому було зайнято, коли вона намагалась додзвонитися до клубу «Ельдорадо»? Чому вона не спробувала ще?

Брейді вштовхнув її до гаража, і вона побачила великий червоний «кадилак» із білим верхом.

— Мікі має бути десь тут, — сказав Брейді. — То, мабуть, він вибіг звідси, коли в нього стріляли.

Але вона не могла відірвати очей від тіла Кріссі. Книжки валялися поряд із тілом, сумочка була спустошена, а її вміст

був витрушений на землю: гребінці, пензлики, хусточки й червоний записник.

— Ось і він, — мовив Брейді, зазираючи між переднім бампером «кадилака» і стіною. Жінка підійшла й побачила Мікі Маккена розпростертим на підлозі, ногами до гаражних воріт, крізь які його втягнули. Його перука з'їхала й закривала лоб майже по застиглим очі. Цікаво, подумала Клавдія, чи хтось підіймав її, щоб глянути, чи ховав він під нею гроші або наркоти.

Брейді обнишпорив кишені Маккена, його куртку, сорочку й шкарпетки, але нічого не знайшов. Він подивився на Клавдію.

— Обшукай її.

— Ти про що?

— Воно має бути в неї.

— Я не торкатимусь мерця.

Брейді наставив на неї пістолет.

— Дідько, Клавдіє, роби, що кажу, або тут буде четвертий труп. Однією мертвою дівкою більше — яка різниця.

Клавдія усвідомила, що він не жартує. Вона розуміла відчай наркозалежності та знала, що він без вагань пустить її в обличчя кулю. Тож нахилилась і стала обмацувати штани Кріссі згори донизу. Від слабкого аромату парфумів танцівниці її мало не знудило.

— Обшукай її, — знову прикрикнув Брейді.

— Шукаю! Шукаю!

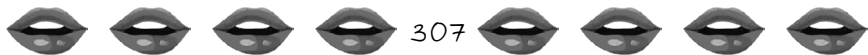
— Стягни з неї штани.

Клавдія побачила, що блискавка вже розстібнута — хтось розірвав її до промежини. Брейді втратив терпіння й ривком стягнув штани до стегон. Під штанами на Кріссі були білі, обшиті бісером трусики для гоу-гоу. Брейді стягнув і їх, оголивши холодну білу шкіру й темне лобкове волосся.

— А тепер обшукуй її!

Клавдія раптом зрозуміла, що саме він просить її зробити, і з жахом та відразою відсахнулася.

— Я не можу лізти туди рукою!

— Ти ж жінка, чортове стерво. Ти безліч разів це робила зі своїми коханками-лесбіянками. Роби — або я тебе вб'ю. Брейді приставив пістолет до її голови.

— Ми маємо вшиватися звідси, але я не піду, не знаючи, чи є в неї доза.

Сльози котилися по її щоках. Клавдія схилилася та запхала свої пальці в рукавичці у піхву мертвої жінки. Відчула, як закрутив шлунок, і злякалася, що її зараз знудить на тіло. Спитала себе, чи можна ідентифікувати людину за її блювотинням. Що вона тут робить? Нащо взагалі зв'язалася з Боббі та його навіженими друзями-наркоманами?

— Є щось?

Вона похитала головою, не наважуючись заговорити.

— Зніми рукавичку, — наказав Брейді. — Тоді відчувати-меш краще.

Жінка стягнула з себе рукавичку й сунула руку до промежи-ни. Запустила свої довгі пальці всередину, де було досі вогко, торкнулася чогось і витягла маленький целофановий пакетик, зав'язаний на кінці вузлом. Там був білий порошок — і то чимало. Вона простягнула пакетик Брейді, і той швидко за-пхав його до кишені куртки.

— Бінго! — зрадів він. — Ходімо.

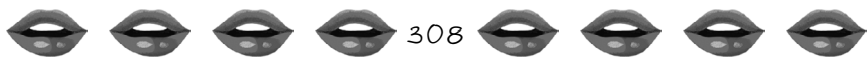
Клавдія натягла на Кріссі трусики для гоу-гоу, щоби ту не знайшли напівголою. Йї істерично розридалася, не в змозі ворухну-тись, коли Брейді підняв її на ноги та сказав, що час ушиватися.

— Мені треба в туалет, — схлипнула вона.

— Не можна. Ми йдемо негайно.

Жінка рушила до дверей, крізь які вони увійшли, а тоді чоловік виволік її крізь відчинені скляні двері у внутрішній дворик і зачинив їх за собою. Надворі її обличчя оніміло від крижаного вітру. Спотикаючись, ніби в тумані, вона кинулася тікати від нього, розмахуючи руками, неначе намагалася злетіти. Але він упіймав її, дав ляпаса й потягнув назад до машини.

— Істеричне стерво! — фиркнув Брейді, заштовхуючи її на сидіння. — Сиди тихо, або я справді тебе пристрелю.

Він зішкріб сніг з переднього й заднього вікон, завів машину й рушив.

— А тепер слухай, — мовив він. — Скажеш Боббі й Жартуну, що ми ніколи не приходили до цього будинку.

— Чому? — схлипнула Клавдія.

— Щоб мені не довелося ділитися з ними дозою.

— А що ми їм скажемо? Як пояснимо, що нас так довго не було?

— Слухай, іде сильний сніг. Скажеш: застрягли в сніговому заметі й мусили чекати, доки хтось допоможе нам вибратись. Завтра прийду й підтверджу це. Скажемо, що нам не вдалося. Тепер ти винна в злочині, Клавдіє, так само, як і я. І якщо вони дізнаються, то зможуть використати це проти нас. Боббі, коли буде п'яний або під кайфом, може розповісти Гері. А вони з Чарлі вб'ють нас, щоб захиститися. Ти бачила, на що вони здатні.

Клавдія кивнула. Її зуби цокотіли. Вона була розлючена на Боббі за те, що він отак її використав. І вона не збиралася ділитися з ним грішми. Візьме квиток на літак на Гаваї. Поїде геть від усього цього снігу... і смерті... і буде там, де тепло й гарно увесь час.

Коли вони зупинилися перед її будинком, уже майже світало. Брейді нагадав:

— Пам'ятай, ти нікому не повинна казати, що була в будинку Маккена.

Вона кивнула й витерла сльози.

— Присягаюся.

Коли Клавдія піднялася на верхній поверх, крізь пурпурові фіранки проступив силует Боббі. Він чекав на неї. Вона увійшла.

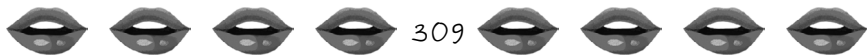
— Ну? — спитав чоловік. — Що сталося?

— Нічого.

— Тобто як це — «нічого»?

— Ми загрузли в снігу. Так і не дісталися туди, куди їхали.

Клавдія швидко лопотіла, повторюючи те, що сказав їй Брейді. Бачила гнів на обличчі Боббі, але він нічого не міг удіяти. Доки Брейді триматиме рота на замку (а вона була певна,

що ділитися героїном і ділаудидом він не захоче ні з ким), Боббі чи будь-хто інший нізачо не дізнаються, де вони були.

Боббі ходив за нею назирці, випитуючи, що сталося. Вона знала, що він засмучений, адже сподівався, що Клавдія принесе йому наркоти. Нарешті Боббі припинив допити й плюхнувся в крісло, щось бурмочучи сам до себе.

У ванній кімнаті вона поклала гроші до сумочки з фальшивим дном. Скупалася й лягла в ліжку, боячись заснути... боячись того, що може наснитися... Потім усе ж заснула, і в тому кошмарному сні разом з нею в будинку були Боббі та Діно... і всіх убивали...

За кілька годин Клавдія прокинулася в сльозах... мокра від поту. Боббі дивно дивився на неї.

— Суко! Ти говорила уві сні! — загорлав він. — Ти підслухала Гері, так? Ти явно підслуховувала.

Він трусив її за плечі.

— Якщо комусь скажеш — якщо взагалі заговориш про це, — тобі кінець.

Чоловік приставив палець до її скроні, наче пістолет.

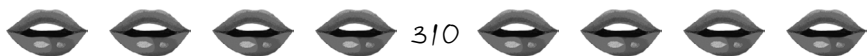
— Вони вбивці й без вагань виб'ють тобі мізки. Тож ти нізачо не повинна розповідати комусь те, що знаєш.

Коли вона пошкандибала на кухню, її горло сильно розболілося. Клавдія знала, що скоро знову втратить голос. Чому вона завжди втрачає голос? Увімкнула радіо на кухні, питаючи себе, чи почує щось про вбивства. Жодних повідомлень про Маккена, його матір чи Кріссі.

Цілу неділю вона просиділа вдома й до настання ночі дуже охрипла. Боббі казав, що це полегшення — не чути її пліткування.

Клавдія наплакалася й заснула, і кошмар наснився знов... У ньому безплотний дух Мікі намагався вхопити її й притягнути до себе... а Кріссі та стара місіс Маккен тягли до неї руки... бажаючи не вбивати їх... бажаючи помолитися за них.

Потім Клавдія почала вживати більше пігулок, щоб допомогти собі заснути... і ночі непомітно перетікали в дні... Аж

у четвер по обіді — на день Валентина — вона почула цю новину по радіо.

Клавдія саме чистила зуби, коли диктор згадав про вбивства Мікі Маккена, його матері й Крістін Гердман на Онгаро-драйв 4187.

Вона слухала й розглядала своє обличчя в дзеркалі ванної. Рот, повний зубної пасти, відкрився, і жінка дивилася на себе, слухаючи опис того, як знайшли тіла.

Заплющила очі, проковтнула пасту й спробувала покликати Боббі...

Але на той час її голос остаточно зник, до того ж вона не пригадувала, що саме хотіла йому сказати.

Ми сиділи одне навпроти одного в посутенілій кімнаті, і я був зворушений страшною трагедією, у якій зіграла роль психічно хвора Клавдія — не з власної провини. Жахливо було усвідомлювати, що якби вона пригадала й розповіла комусь правду раніше, померли б лише Карен Додрілл і Джойс Вермілліон, а інших восьми жертв «22 калібру» могли не вбити.

Клавдія дивилася на мене затуманеними очима.

— Я щойно збагнула, що так і не зробила того, за чим на-самперед приходила. Я була така розгублена, така налякана, що й забула. Може, тому їхні душі не знаходили спокою та мучили мене ці останні шість років — бо я поховала спогади про них у себе в голові, не прочитавши над ними молитви. Я маю це зробити зараз. Допоможете мені?

Я знав, про що вона каже. Уже не стримуючи сліз, Клавдія підвелася з крісла. Я став поряд. Жінка подала мені руку, і я її взяв, схилив голову й приєднався до неї, коли вона нарешті дотримала обіцянки й помолилася за безсмертні душі Кріссі... і Матінки... і Мікі Маккена...

ЕПІЛОГ

Якби це був роман, то на цьому розповідь і закінчилась би. Та оскільки це правдива історія реальних людей, читачеві може бути цікаво дізнатися, що з ними сталося.

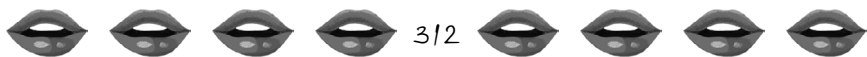
Я знаю, що сталося з деякими, але не всіма героями цієї книжки. Інші були недоступні — або тому, що перебували у в'язниці, або тому, що зникли, або просто не захотіли говорити зі мною. Станом на час завершення цієї книжки ось що я дізнався про зміни в житті декого з них:

Гері Джеймс Льюїнгдон: досі в Державній лікарні Ліми для душевнохворих. Обличчя його тепер сховане за густою бородою. У лютому 1983-го повторно постав перед судом за десяте вбивство. Штат Огайо прагнув засудити Гері за вбивство Джозефа Енніка (у якому він зізнався в першу ніч свого арешту), щоб якби інші вісім вироків колись анулювали на підставі того, що друге зізнання було примусовим, його все ж не випустили з в'язниці.

Суд присяжних округу Гамільтон у Цинциннаті швиденько визнав його винним і до кількох довічних термінів додався ще один.

Громадський захисник Джеймс Кура подавав апеляції про скасування вироків на тій підставі, що свідчення Гері Вомельдорфу й Макменемі були надані не з власної волі, що його право зберігати мовчання було порушене та що «використання емоційно стурбованої дружини призвело до пригнічення його волі й перетворення його зізнання на що завгодно, крім результату цілковито вільного й безпримусового вибору».

Кура погодився спитати свого клієнта, чи поговорить він зі мною, і передав до Державної лікарні Ліми список запитань, щоб отримати його відповіді. Згодом Кура розповів мені, що показував Гері мої запитання, та водночас радив не відповідати на жодне з них і не зустрічатися зі мною, оскільки його апеляція досі перебувала на розгляді.

Таддеус Чарльз Льюїнгдон: досі ув'язнений у Лукасвіллі на дев'ять довічних термінів і (згідно з кількома джерелами) є одним із тих, кого найбільше бояться інші в'язні. Від Гері Таєка, свого адвоката, отримав усі судові матеріали й стенограми, щоб передати власну апеляцію у Верховний Суд США, і 24 грудня 1984 року подав клопотання про те, щоб його доправили до суду для розгляду законності перебування під вартою.

6 вересня 1985 року «Ассошіейтед Пресс» повідомила, що Таддеус, на його думку, знайшов законну лазівку, здатну звільнити його з-за ґрат. У статті під заголовком «Чи є Огайо штатом?», включеній до розсилки Міністерства з питань в'язниць у Лукасвіллі, Таддеус наполягає, що, оскільки Конгрес офіційно не приймав Огайо до Союзу до 1953 року (хоч це приєднання було визнане чинним від 1803 року), усі закони штату, ухвалені в цьому часовому проміжку, не діють. Крім того, він інтерпретує Конституцію Огайо як таку, згідно з якою закони з поправками вважаються анульованими, і заявляє, що Генеральна асамблея Огайо не може кваліфікувати злочини й покарання.

Відтак, стверджує Льюїнгдон, усе карне законодавство Огайо має вважатись анульованим, а ув'язнених треба звільнити.

Визнаючи, що це не обов'язково приведе до добра, Льюїнгдон стверджував:

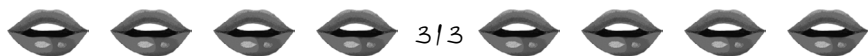
— Тут є люди, яким не місце на вулиці. Я не більше за вас хочу, щоб вони вийшли на волю. У мене там дружина й діти.

Льюїнгдон запевняв, що облишить позов, якщо його та ще кількох злочинців, котрих він вважав «гідними», звільнять.

За інформацією «АП», виконавчий директор Американського союзу цивільних свобод Огайо повідомив, що суди вже відкидали подібні аргументи в минулому.

Прокурори Джордж К. Сміт і Джеймс О'Грейді: обох призначили суддями Муніципального суду Колумбуса.

Клавдія: незадовго до початку роботи над цією книжкою Клавдія зустріла високого гарного молодого адвоката з крими-

нальних справ, який розповів мені, що вперше побачив її на суді, де їй висували обвинувачення у вбивстві. Він пригадував, як вона озиралась у залі з розгубленим, але невинно усміхненим обличчям. І подумав тоді, що вона дуже вродлива. І дуже смілива.

7 серпня 1984 року вони з Клавдією одружилися в тому самому Франклінському окружному суді. Вона запевняє мене, що знає: вони завжди кохатимуть одне одного й житимуть довго і щасливо ...

Я бажаю їм щастя.

Деніел Кіз

Огайо, 1985 р.

ПОДЯКИ

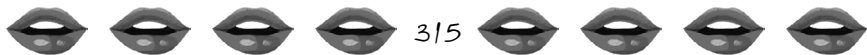
Ця книжка була створена після сотень годин інтерв'ю, взятих за два роки: з Клавдією Ілейн Яско, правоохоронцями, адвокатами, суддями й «людьми з вулиць» Колумбуса, штат Огайо. Під час опитування родичів, друзів і ворогів мені швидко стало зрозуміло, що багато хто боїться зізнатись у знайомстві з нею. Хоча більшість говорила зі мною відкрито й вільно, дехто погодився на розмову, лише якщо їхні імена будуть приховані. Інші відмовлялися.

Ті, хто побажав залишитися анонімом, ті, кого не вдалося знайти чи отримати коментар, і ті, кого, за моїм судженням, не варто ідентифікувати, подані під вигаданими іменами. В епізодах з їхньою участю, а також у кількох епізодах із минулого Клавдії, де я не був присутнім, діалоги відтворені за переказами третіх осіб — тут я дозволив собі неабиякі вільності.

Наприклад: хоча відібраний матеріал із прес-конференцій і судових свідчень останніх років Роберта Рея Новатні подається як дослівний, його діалоги в тих сценах, де він з'являється, відтворені за розмовами з його матір'ю, братом, невісткою, адвокатами, знайомими та — звісно ж — Клавдією.

Я не говорив із Гері, Таддеусом і Ділейн Льюїнгдонами. Інформація про них добута з розмов із правоохоронцями — учасниками тих подій, з анонімними адвокатами та із зізнань, судових стенограм і новин. Дякую тим, хто надав цей матеріал.

Хоча матеріали судових справ є надбанням громадськості, хотів би віддати належне скрупульозним репортерам, завдяки яким зміг дослівно відтворити діалоги в усіх судових сценах і зізнаннях. Хоча вибірковість завжди є невід'ємною частиною

використання судових стенограм у такій роботі, як ця, пропущені місця чітко позначені трикрапками.

Хотів би подякувати таким особам за їхню безцінну допомогу:

Адвокати: Джеймс Кура, Гері Швайкарт, Лью Дай, Девід Лонг, Стівен Енц, Дон Рубен, Лью Фріско, Гері Таєк, Томас Вівіан і прокурор Майкл Міллер. *Судді:* Пол Мартін, Джордж К. Сміт, Джеймс О'Грейді.

Помічники шерифа Департаменту округу Франклін: колишній заступник директора Говард Чемп, детектив Тоні Річ, сержант Стів Мартін, детектив Джордж Ненс, заступник директора жіночої виправної установи Інґа Шульман, помічниця шерифа Донна Зег, колишній додатковий помічник шерифа Роберт Слатцер.

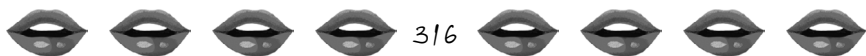
Офіцери Департаменту поліції Колумбуса: детектив-сержант Білл Стекмен, офіцер Вільям Брінкмен, детектив Джеррі Макменемі, детектив Чарльз «Сем» Вомельдорф і офіцер зі зв'язків з громадськістю Мері Гелен ван Дайк.

Друзі Клавдії: Том Гауз, Вікі Вілз, Джим Шталь, Філ Гері Шіанамбло, Майкл Фіннелл, Том Шрамм, Даєн Гаррінгтон. *Родина Клавдії:* сестра Ненсі та батьки Джордж Яско (помер) і Марта Яско.

Інші учасники подій: Діно Політіс, Мері Слатцер, Мері Лу Новатні, Енді Новатні, детектив Департаменту шерифа округу Лікінг Пол Шорт, старший редактор «Плейбоя» Вільям Дж. Гельмер, приватні розслідувачі «Плейбоя» Расс Мілліон і Лейк Гедлі.

За полегшення моєї нелегкої праці дякую: Департаменту шерифа округу Франклін; громадському захисникові округу Франклін; прокурору округу Франклін; Колумбуському відділу поліції та шефові поліції Двайту Джозефу; журналу «Плейбой»; Бібліотеці Олдена Університету Огайо; Громадській бібліотеці Колумбуса; Мікроцентру Колумбуса та Університету Огайо (за надання річної стипендії для моєї роботи над книжкою).

Дякую Елісон Екер за її безцінну допомогу в роботі над деталями й швидке, продумане та ефективне розв'язання проблем.

Особлива подяка моїй доброзичливій і відданій редакторці Нессі Рапопорт, чий творчий видавничий підхід допоміг мені знайти форму й тон для цієї книжки.

Дякую моїм донькам Гіларі та Леслі за турботу й розуміння.

Понад усе за глибокі редакторські поради, за невтомні зусилля, з якими вона прослуховувала записи та вносила їх до системи автоматичного пошуку, щоб я міг звіряти деталі, і за вірність, терпіння й постійне заохочування дякую моїй дружині Авреї.

Зміст

Пролог	6
I. Клавдія і «вбивства 22 калібру»	13
<i>Частина перша. Жертви й підозрювані</i>	15
<i>Частина друга. Детективи та вбивці</i>	103
II. Відверто про Клавдію	157
Епілог	311
Подяки	314

Літературно-художнє видання

КІЗ Деніел
Відверто про Клавдію
Роман

Керівник проекту *В. А. Тютюнник*
Відповідальний за випуск *О. В. Приходченко*
Редактор *І. М. Андрусак*
Художній редактор *А. О. Попова*
Технічний редактор *В. Г. Євлахов*
Коректор *О. Г. Базан*

Підписано до друку 03.10.2019. Формат 84х108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Literaturna». Ум. друк. арк. 16,8.
Наклад 8000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61001, м. Харків, вул. Б. Хмельницького, буд. 24
E-mail: cop@bookclub.ua

Віддруковано у ПРАТ «Харківська книжкова фабрика “Глобус”»
61052, м. Харків, вул. Різдва, 11.
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011 р.
www.globus-book.com

Кіз Д.

К38 Відверто про Клавдію : роман / Деніел Кіз ; пер. з англ.
Д. Петрушенко. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного
Дозвілля», 2019. — 320 с.

ISBN 978-617-12-7395-5 (PDF)

Її звали Клавдія Яско. Колись вона звернулася до Деніела Кіза з проханням написати книжку за її історією...

У 1978 році в місті Колумбус, штат Огайо, сталося жорстоке вбивство. Клавдія зізналася, що вбивця — вона. Проте події у її викладі не відповідають висновкам слідчої групи. Хоча низка подробиць з її вуст вражає точністю: їх може знати лише той, хто перебував на місці злочину. Дівчину заарештували, та вбивства продовжилися. Клавдія вперто доводить свою провину, плутається у свідченнях. Вона має дивну особливість, якої сама не усвідомлює.

Ким Клавдія є насправді? І чи є вона взагалі? Бо все, що відбувається довкола неї, — ілюзія. І чомусь вона стала занадто реальною.

УДК 821.111(73)

Дивна історія трапилася в типовому американському містечку. Молодого чоловіка на ім'я Біллі Мілліган звинувачують у злочинах, яких він не коїв чи просто не пам'ятає цього. З'ясувалося, що у свідомості Біллі мешкає двадцять чотири особистості, які по черзі контролюють його розум. Та чи стане цей факт виправдальним для трьох згвалтувань, на які відважилась одна з особистостей хлопця?

Коли здається, що всі неприємності вже позаду, життя ставить перед Біллі нове випробування. На нього чекає курс лікування в психіатричній клініці для злочинців у Лімі. Це місце вважається справжнім пеклом на землі. Але він не такий, як інші хворі. Він має двадцять чотири особистості та безмежну волю до життя. У голові Біллі точаться запеклі війни, і його намагатимуться знищити, не розуміючи, що мають справу не з ним одним... Яка боротьба буде простішою — із системою чи із самим собою?

Саллі Портер знайшли голою та неприбраною на березі океану. Виявляється, дівчина намагалася покінчити з собою, а троє молодиків, які наздогнали її та витягли з води, хотіли її згвалтувати... Саллі опинилася в лікарні, але вона нічого не пам'ятає і переконана: самогубство намагалася вчинити не вона, а хтось інший, хто навчився керувати її свідомістю...

Всесвітній бестселер, який сколихнув серця мільйонів читачів! Неодноразово екранізований роман, який здобув найпрестижніші літературні премії! Історія, яка зворушує та змушує замислитися...

Розумово відсталий Чарлі Гордон погоджується на ризикований науковий експеримент — понадусе він мріє стати розумним. Після надскладної операції на мозку його інтелект дійсно стає блискавичним. Але ніхто не міг передбачити, які наслідки спричинить цей дослід...

Вони не хотіли завдати комусь шкоди. Вони не злочинці і не вбивці. Вони просто хороші люди, з якими трапилося багато поганого. Однак ніхто не вірить. Тепер подружжя Старків стало вигнанцями. Коли вони заходять до крамниці чи перукарні, їх відмовляються обслуговувати. Здається, ще трохи — і на них оголосять полювання. За що? Карен і Барні зазнали радіоактивного зараження. Кожен, хто проходить повз, боїться навіть випадково доторкнутися до них. А Карен завжди мріяла стати матір'ю... Одного дня їх шокує несподівана звістка. Вона вагітна. Дитина може народитися не такою, як усі. Чи станеться диво?..

Насправді зброя не здатна вбити. Поки вона лежить у шухляді чи в арсеналі, це звичайний предмет, такий самий, як ложка або ручка. Зброя — лише інструмент. Знаряддям убивства вона стає тільки тоді, коли опиняється в руках убивці. Рейвен ніколи й нікому не хотіла завдати шкоди. Але вона — бомба сповільненої дії. Те, що зберігає її пам'ять, здатне занурити світ у кровопролитну війну. Або врятувати сотні невинних життів. Рейвен — смертельна зброя. Усе залежить від того, до чийх рук вона потрапить...

